

TÜRK HUKUKUNDA İNSAN TİCARETİ SUÇU EL KİTABI

Bu proje
İçişleri Bakanlığı eşliğinde
yürütülmektedir.

This project is coordinated
by the Ministry of Interior

Bu proje
Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir.

This project is funded
by European Union

Bu proje
Uluslararası Göç Örgütü
ile işbirliği içinde yürütülmektedir.

This project is implemented in cooperation
with International Organization for Migration

**“TÜRKİYE’NİN İNSAN TİCARETİ İLE MÜCADELE
ÇABALARININ VE TÜM İNSAN TİCARETİ MAĞDURLARININ
ADALETE ERİŞİMLERİNİN DESTEKLENMESİ”
AB HİBE PROJESİ**

TÜRK HUKUKUNDA İNSAN TİCARETİ SUÇU EL KİTABI

2. Baskı

Kasım 2009

Ankara

Bu proje
içişleri Bakanlığı egliğinde
yürütülmektedir.

This project is coordinated
by the Ministry of Interior

Bu proje
Avrupa Birliği tarafından
finanslanmaktadır.

This project is funded
by European Union

Bu proje
Uluslararası Göç Örgütü
ile işbirliğinde yürütülmektedir.

This project is implemented in cooperation
with International Organization for Migration

Bu kitap, Avrupa Birliği tarafından finanse edilen, İçişleri Bakanlığı Dışilişkiler AB Koordinasyon Dairesi eşgüdümünde, Uluslararası Göç Örgütü (IOM) Türkiye Ofisi ile yakın işbirliği içinde yürütölen “Türkiye’nin İnsan Ticareti ile Mücadele Çabalarının ve Tüm İnsan Ticareti Mağdurlarının Adalete Erişimlerinin Desteklenmesi projesi kapsamında hazırlanmıştır. Bu kitabın tüm hakları saklıdır. Kitap Adalet Bakanlığı’nın, İçişleri Bakanlığı’nın ve her bir bölümün yazarının izni olmaksızın çoğaltılamaz, kopyalanamaz veya tercümesi yapılamaz.

ÖNSÖZ

21. yüzyılın en önemli sorunlarından biri olan insan ticareti, çağımızda köleliğin yeniden ortaya çıkmış şekli olarak kabul edilmekte ve sınır aşan organize suçlar arasında ilk sıralarda yer almaktadır. Organize suç örgütleri, diğer suç türlerine nazaran insan ticaretinden daha kolay ve bol kazanç elde ettiklerinden bu suça olan eğilim gün geçtikçe artmaktadır.

Tehdidin büyüklüğünü ve konunun önemini gören Avrupa Birliği, insan ticaretiyle mücadele konusunda global bir politika benimseyerek; suçu önleme, mağdurları koruma ve mağdurlara yardım, mevzuat uyumu, adli işbirliği ve mali yardım alanlarında çeşitli mekanizma ve programlar geliştirmiştir.

Türkiye, ağır bir insan hakkı ihlali olan insan ticareti sorununun üzerine ciddiyetle eğilmiş, bu suçla mücadeleye yönelik hukuki ve idari tedbirler alarak mağdur odaklı bir yaklaşım benimsemiştir. Bu kapsamda, ilgili mevzuatın etkin uygulanması önem arz etmekte olup konunun uzmanı hakim ve savcılarının insan ticaretiyle mücadele sürecinde vazgeçilemez bir role sahip oldukları açıktır.

Bunun bilincinde olan Adalet Bakanlığı Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü, Avrupa Birliği ile müzakere sürecinde 24 numaralı “ *Adalet, Özgürlük ve Güvenlik* ” faslının önemli başlıklarından birisi olan insan ticareti konusunda Avrupa Birliği tarafından finanse edilen ve İçişleri Bakanlığı’nın, Uluslararası Göç Örgütü (IOM) ile işbirliği içinde yürüttüğü “*Türkiye’nin İnsan Ticareti ile Mücadele Çabalarının ve Tüm İnsan Ticareti Mağdurlarının Adalete Erişimlerinin Desteklenmesi Projesi*” ne destek vermiştir.

Proje faaliyetleri çerçevesinde, eğitim materyali hazırlanması, 40 hakim ve Cumhuriyet savcısının eğitici olmak üzere eğitilmesi, 300 hakim ve Cumhuriyet savcısına yönelik eğitim faaliyetleri düzenlenmesi öngörülmüştür. Bu amaçla, Uluslararası Göç Politikaları Geliştirme Merkezi (ICMPD)’nin eğitim materyalleri

yardımcı kaynak olarak hakim ve Cumhuriyet savcılarının kullanımına sunulmuştur. Ayrıca, Adalet Bakanlığı Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü ile Uluslararası Göç Örgütü Türkiye Temsilciliğinin koordinesinde oluşturulan bir çalışma grubu tarafından hakim ve Cumhuriyet savcılarında dağıtılmak üzere “*Türk Hukukunda İnsan Ticareti Suçu El Kitabı*” başlıklı bu eser hazırlanmıştır.

Oluşturulan çalışma grubunda Yargıtay Onursal Üyesi İsmail Malkoç, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. A. Caner Yenidünya, Yargıtay Cumhuriyet Savcısı Doç. Dr. Çetin Arslan, Yargıtay 8. Ceza Dairesi Tetkik Hâkimi Rifat Sagut, Ankara Cumhuriyet savcılarında Ömer Süha Aldan ve Mehmet Tamöz ile Dr. Olgun Değirmenci yer almışlar; ayrıca Adalet Bakanlığı Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdür Yardımcısı Bilal Çalışkan ile tetkik hâkimleri Leman Tosun, Bülent Türkmen de ilgili bölümde kitaba katkıda bulunmuşlardır.

Kitap Doç. Dr. A. Caner Yenidünya tarafından gözden geçirilerek, nihai haline getirilmiştir. Kitabın hazırlanmasına ilişkin çalışmalar Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü Daire Başkanı Zümra Yılmaz, tetkik hâkimleri Seval Akkaş, Ulvi Altınışik ve Ulya Emirođlu, Uluslararası Göç Örgütü İnsan Ticareti ile Mücadele Program Koordinatörü Meltem Ersan ve Proje Asistanı Yelda Devlet tarafından organize edilmiştir.

Kitabın, insan ticareti suçunun soruşturulması, kovuşturulması, mağdur haklarının korunması ve aynı zamanda mağdurların adalete erişimlerinin teşvik edilmesine katkı sağlamasını diler, emeği geçen herkese teşekkürlerimizi sunarız.

ULUSLARARASI GÖÇ ÖRGÜTÜ

Türkiye Temsilciliđi

ADALET BAKANLIğI

Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü

İÇİNDEKİLER

TERİMLER SÖZLÜĞÜ

Borç Köleliği.....	13
Cebir	13
Cinsel İstismar	13
Çocuk İstismarı	13
Fuhuş	14
Göçmen Kaçakçılığı	15
Hedef Ülke	15
İnsan Ticareti	16
Kaynak Ülke	17
Kölelik	17
Mağdur	18
Pornografi	18
Serflik	19
Suçtan Zarar Gören	19
Tehdit	19
Transit Ülke	19
Zorla Çalıştırma	20

BİRİNCİ BÖLÜM

İNSAN TİCARETİ – OLGUNUN TANIMI

1- İnsan Ticaretinin Tanımı	21
2- İnsan Ticaretinin Temel Sebepleri	24
3- İnsan Ticaretinin Boyutları	28
4- İnsan Ticareti İle Organize Suçluluk Arasındaki İlişki	33
5- İnsan Ticaretinin Tipik Ortaya Çıkış Şekilleri	34

a- Fuhuş Maksatlı İnsan Ticareti	34
b- İşgücü Sömürüsü Olarak İnsan Ticareti	35
c- Çocuk İstismarı Olarak İnsan Ticareti	36
d- Organ ve Doku Kaçakçılığı Bağlamında İnsan Ticareti	36
6- İnsan Ticaretinin Ayırt Edici Unsurları ve Benzer Suç Tipleri İle İlişkisi ve Farkları	36
a- İnsan Ticareti Eyleminin Ayırt Edici Unsurları	36
b- Benzer Suç Tipleri İle İlişkisi ve Farkları	38
aa- Göçmen Kaçakçılığı (m.79)	38
bb- İş ve Çalışma Hürriyetinin İhlali Suçu (m.117)	41
cc- Fuhuş Suçu (m.227)	45
dd- Dilencilik Suçu (m.229)	47
ee- Kasten Yaralama Suçu (m.86), Tehdit (m.106) ve Hürriyeti Tahdit (m.109) Suçları	47
hh- Organ ve Doku Ticareti Suçu (m.91)	48
ıı- Müstehcenlik Suçu (m.226)	48
ii- Eziyet (m.96), Cinsel Saldırı (m.102) ve Cinsel İstismar (m.103) Suçları	49
kk- Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerinin Aklanması Suçu (m.282)	49
ll- Rüşvet Suçu (m.252)	49

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRK HUKUKUNDA İNSAN TİCARETİNE İLİŞKİN YASAL DÜZENLEMELER

1- T.C Anayasası	52
2- Türk Ceza Kanunu	54
3- Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun	54
4- Türk Vatandaşlığı Kanunu	56
5- Karayolu Taşıma Kanunu ve Yönetmeliği	57
6- Pasaport Kanunu	58
7- İnsan Ticareti Mağdurlarının Ücretsiz Tedavisine İlişkin Bakanlar Kurulu Kararı ve Genelgeler	59

8- İnsan Ticareti Mağdurlarına Yönelik Kısa Süreli Vize ile İkamet Uygulamasına İlişkin Genelgeler	6
9- Özellikle Mağdurların Korunmasına İlişkin Diğer Bazı İdari Düzenlemeler (İçişleri Bakanlığı Genelgeleri)	61
A- 26.02.2004 Tarih ve 46114 Sayılı İçişleri Bakanlığı Genelgesi	62
B- 09.07.2004 Tarih ve 129483 Sayılı İçişleri Bakanlığı Genelgesi	64
C- 10.09.2004 Tarih ve 165347 Sayılı İçişleri Bakanlığı Genelgesi	64
D- 26.11.2004 Tarih ve 210276 Sayılı İçişleri Bakanlığı Genelgesi	64
E- 27 Mayıs 2005 Tarih ve 96996 Sayılı İçişleri Bakanlığı Genelgesi	65
F- 21 Kasım 2005 Tarih ve 197559 Sayılı İçişleri Bakanlığı Genelgesi	65
G- 27 Ekim 2006 Tarih ve 74 Sayılı İçişleri Bakanlığı Genelgesi	65

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İNSAN TİCARETİNE İLİŞKİN ULUSLARARASI BELGELERDEKİ DÜZENLEMELER

1- Genel Olarak	66
2- Birleşmiş Milletler Nezdinde Yapılan Uluslararası Çalışmalar	69
A- Sınır aşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi	69
B- Sınır aşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol	73
C- Çocuk Hakları Sözleşmesi	76
D- Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'ye Ek Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisi İle İlgili İhtiyari Protokol	76
3- Avrupa Konseyi Tarafından Oluşturulan Uluslararası Araçlar	77
A- Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin Üye Devletlere Cinsel Sömürü Amacıyla İnsan Ticaretine Karşı Eylem Konulu 19 Mayıs 2000 tarih ve R (2000) 11 sayılı Tavsiye Kararı	77
B- Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin Üye Ülkelere Kadınların Şiddete Karşı Korunmasına İlişkin 30.04.2002 tarih ve Rec (2002)/5 Sayılı Tavsiye Kararı	78
C- Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin Üye Ülkelere Cinsel İstismara Karşı Çocukların Korunmasına İlişkin Rec (2001)/16 Sayılı Tavsiye Kararı	79
D- İnsan Ticaretine Karşı Avrupa Sözleşmesi	8

4- Avrupa Birliği Bünyesinde Oluşturulan Uluslararası Araçlar 82

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK CEZA KANUNUNDA İNSAN TİCARETİ SUÇU

1- Genel Bilgiler	88
2- Korunan Hukuki Değer	89
3- Suçun Unsurları	91
A- Maddi Unsurları	91
a- Fail	91
b- Mağdur	92
c- Maddi Konu	94
d- Fiil	96
aa- Genel Bilgiler	96
bb- Suç Tipinin fiil yönünden arz ettiği özellikler	98
cc- Araç Fiiller	1
aaa- Tehdit, Baskı, Cebir veya Şiddet	101
bbb- Nüfuzu Kötüye Kullanmak	105
ccc- Kandırmak	107
ddd- Kişiler Üzerindeki Denetim Olanaklarından Yararlanmak	109
eee- Kişilerin çaresizliklerinden yararlanmak	11
dd- Asıl (Veyahut Amaç) Fiiller	111
aaa- Ülkeye Sokmak veya Ülke Dışına Çıkarmak	111
bbb- Tedarik Etmek	113
ccc- Kaçırarak	114
ddd- Bir Yerden Başka Bir Yere Götmek	116
eee- Sevk Etmek	117
fff- Barındırmak	117
B- Manevi Unsur	117
C- Hukuka Aykırılık Unsuru	12
a- Genel Olarak	12
b- İlgilinin (Mağdurun) Rızası	12
4- Suçun Özel Görünüş Şekilleri	122
A- Teşebbüs	122
B- İştirak	123

C- İctima	125
5- Yaptırım ve Soruşturma ile Kovuşturma Usulü	126
A- Yaptırım	126
B- Soruşturma ve Kovuşturma	128

BEŞİNCİ BÖLÜM

İNSAN TİCARETİ SUÇUNUN SORUŞTURMA-KOVUŞTURMA USULÜ, MAĞDUR HAKLARI İLE MAĞDURUN KORUNMASINA İLİŞKİN YAKLAŞIMLAR

1- İnsan Ticareti Suçu Bağlamında Türk Ceza Muhakemesi Teşkilatı	13
2- Adli Kolluk	132
3- İnsan Ticareti Suçunda Soruşturma Aşaması İşlemleri	133
A- İnsan Ticareti Suçunda Soruşturma Aşaması, Mağdurun Belirlenmesi, Proaktif ve Reaktif Tekniklerin Dengeli Karışımı ve Uygulamada Karşılaşılan Güçlükler	133
a- Genel Olarak	133
b- Mağdurun Belirlenmesi	134
c- İnsan Ticareti Suçunun Soruşturulmasında Olumsuz Etkenler	136
d- Soruşturma Aşamasında Olumlu Etkenler	137
e- Proaktif ve Reaktif Soruşturma Tedbirlerinin Dengeli Karışımı	138
f- İnsan Ticareti Suçunda Soruşturma Yöntemleri	139
g- Uygulamada Karşılaşılan Güçlükler	142
B- Soruşturma Aşamasında Sıklıkla Uygulanan Koruma Tedbirleri	144
a- İletişimin Denetlenmesi	145
b- Gizli Soruşturmacı Görevlendirme	154
c- Teknik Araçlarla İzleme	157
d- Elkoymaya İlişkin Hükümler	159
4- Kovuşturma Aşamasında Önem Arz Eden Konular	16
A- Sanık Hakları Bağlamında İfade ve Sorgunun Tarzı	16
B- Sorguda Yasak Usuller	161
C- Hâkimin Delilleri Takdir Yetkisi	163
5- İnsan Ticaret Suçunda Mağdur ve Mağdur Hakları	164
A- Mağdur Kavramı	164
B- Mağdur Hakları	167

a- Onur ve Saygınlığına Uygun Davranılmasını İsteme Hakkı	168
b- Bilgilendirilme (Aydınlanma) Hakkı	17
c- Delillerin Toplanmasını İsteme Hakkı	171
d- Dosyayı İnceleme Hakkı	172
e- Avukat Yardımından Yararlanma Hakkı	172
f- İtiraz Hakkı	172
g- Kamu Davasına Katılma Hakkı	173
h- Duruşmada Delil Gösterme Hakkı	173
ı- Zararını Tazmin Hakkı	174
i- Korunmayı İsteme Hakkı	175
k- İdari Hakları	176
l- Özel Hukuka İlişkin Hakları	179
m- Çocuk Mağdurların Hakları	18
C- Mağdurların Tanıklığı	18
a- Genel Bilgiler	18
b- Tanık Korumaya İlişkin Düzenlemeler	181
aa- Türk Hukukunda Tanık Korumanın Tarihsel Gelişimi ve Mevzuat	182
bb- Tanık Koruma Kanunu	183
6- İnsan Ticareti Suçuna İlişkin Yargıtay Uygulaması	185

ALTINCI BÖLÜM

İNSAN TİCARETİ SUÇUNUN TAKİBİNDE ULUSLARARASI ADLİ YARDIMLAŞMA

1- Genel Bilgiler	239
2- Uluslararası Tebligat	241
A- Yabancı Devlette Yabancı Uyruklu Şahsa Tebligat	242
B- Yabancı Devlette Türk Vatandaşına Tebligat	242
3- İstinabe	242
4- Adli Makamlarımızca Adli Yardımlaşma Taleplerinin Düzenlenmesinde Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar	242
5- Yabancı Devletlerin İstinabe Taleplerinde Dikkat Edilecek Hususlar	244

6- El Koyma ve Müsadere Kararlarının İnfazı ve Varlıkların Geri Alınmasına İlişkin Karşılıklı Adli Yardımlaşma	245
7- Yurtdışı Adres Araştırmaları ve Yabancı Uyruklu Şahısların Doğum ve Sabıka Kayıtlarının Temini	246
A- Türk Vatandaşlarının Yurtdışı Adreslerinin Tespiti	246
B- Yabancı Uyruklu Şahısların Doğum ve Sabıka Kayıtlarının Temini İle Adres Bilgilerinin Tespiti	247
8- Ceza İşlerinde Karşılıklı Adli Yardıma İlişkin AK Sözleşmesinde (CIKAYAS) Düzenlenen Diğer Hususlar	248
9- Yabancı Hukuk Hakkında Bilgi Edinilmesine Dair Avrupa Sözleşmesine Ek Protokolün Kapsamı	249
10- Sınırşan Örgütlü Suçlara Karşı BM Sözleşmesi	25
11- Suçtan Elde Edilen Gelirlerin Aklanması, Aranması, Zapt Edilmesi ve Müsaderesine İlişkin AK Sözleşmesi	251
12- Sorunlar	256

E K L E R

EK : 1

Yabancı Uyruklu Kişilerin Nüfus-Sabıka Kayıtlarının Teminine ve Adreslerinin Tespitine İlişkin Olarak Bazı Devletlerle İlgili Uygulamalar	259
--	-----

EK : 2

Uluslararası Adli İşbirliğine İlişkin Taraf Olduğumuz Avrupa Konseyi Sözleşmeleri	26
---	----

EK : 3

Uluslararası Adli İşbirliğine İlişkin Taraf Olduğumuz Birleşmiş Milletler Sözleşmeleri	263
--	-----

EK : 4

Adli Yardımlaşma Alanında Taraf Olduğumuz İkili Anlaşmalar	273
--	-----

TERİMLER SÖZLÜĞÜ¹

Borç Köleliği

1926 tarihli Kölelik Sözleşmesine ek olarak hazırlanan “Kölelik, Köle Ticareti ve Köleliğe Benzer Kurum ve Uygulamaların Lağvına Dair Ek Sözleşme”nin 1’inci maddesinin (a) bendi uyarınca; “bir borçlunun kendi kişisel hizmetini ya da denetimi altındaki bir kimsenin hizmetini borç güvencesi olarak göstermesine karşılık makul hizmet bedelinin borcun ödenmesine ayrılmaması ya da hizmetin süresi ve niteliğinin sınırlanıp saptanmasından doğan statü ya da koşul” borç köleliğidir.

Cebir

5237 sayılı TCK’nın 108’inci maddesinde; “*bir şeyi yapması veya yapmaması ya da kendisinin yapmasına müsaade etmesi için bir kişiye karşı cebir kullanılması hâlinde, kasten yaralama suçundan verilecek ceza üçte birinden yarısına kadar artırılarak hükmolunur*” denilmek suretiyle cebir kavramının, kişiye karşı fiziki güç kullanma anlamına geldiği kabul edilmiştir. Cebirin (fiziki gücün) icrasıyla direnci kırılan mağdur, failin istek ve arzularına uygun hareket etmek zorunda kalmaktadır.

Cinsel İstismar

Cinsel istismar, kadın veya erkek bir kimsenin fuhşa sürüklenmesi de dâhil olmak üzere, cinsel bütünlüğü hedef alınarak gerçekleştirilen her türlü gayri meşru davranışı ifade eder.

Çocuk İstismarı

Çocuk istismarı, on sekiz yaşını doldurmamış bir kimsenin esenliğine zarar verecek mahiyette gerçekleşen her türlü (Çocuk Hakları Sözleşmesi 2000) emeğin, vücudun ve cinselliğin sömürülmesine yönelik davranışlardır.

Bu kapsamda;

1926 tarihli Kölelik Sözleşmesine ek olarak hazırlanan “Kölelik, Köle Ticareti ve Köleliğe Benzer Kurum ve Uygulamaların Lağvına Dair Ek Sözleşme”nin 1’inci maddesinin (d) bendi uyarınca; “*bir çocuğun ya da on*

¹ Kitabın bu başlık altındaki kısmı **Doç. Dr. A. Caner Yenidünya** tarafından hazırlanmıştır.

sekiz yaşın altındaki bir gencin, ana babası ya da bunlardan biri ya da vasisi tarafından, kendisinin ya da emeğinin sömürülmesi amacıyla ücretli ya da ücretsiz olarak başka bir kimseye verilmesi” kölelik kapsamında değerlendirilen bir istismar biçimidir.

BM. Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'ye Ek Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisi İle İlgili İhtiyari Protokol'ün (2000) 2 nci maddesinde tanımlanan çocuk satışı, çocuk fahişeliği ve çocuk pornografisi de bu istismarın değişik görünüş şekillerindendir. Bu çerçevede;

“(a) Çocuk satışı, herhangi bir şahıs veya bir grup şahıs tarafından, ücret ya da başka herhangi birşey karşılığında bir çocuğun başka birine devredildiği herhangi bir fiil veya işlem anlamına gelmektedir.

(b) Çocuk fahişeliği, bir çocuğun ücret veya başka herhangi bir şey karşılığında cinsel faaliyetlerde kullanılması demektir.

(c) Çocuk pornografisi, çocuğun gerçekte veya taklit suretiyle bariz cinsel faaliyetlerde bulunur şekilde herhangi bir yolla teşhir edilmesi veya çocuğun cinsel uzuvlarının, ağırlıklı olarak cinsel amaç güden bir şekilde gösterilmesi anlamına gelir”.

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin Üye Ülkelere Cinsel İstismara Karşı Çocukların korunmasına İlişkin Rec (2001)/16 Sayılı Tavsiye Kararı'nın 2 nci maddesinde çocuk istismarı ile ilgili bazı tanımlara yer verilmiştir:

“a) Çocuk, 18 yaşından küçük herhangi bir kimsedir.

b) Cinsel istismar, cinsel amaçlı çocuk ticaretinin yanı sıra seks köleliği, fuhuş ve çocuk pornografisini de içeren kapsamlı bir kavramdır

c) (...).

d) Çocuk fuhuşu, bir ücret veya diğer herhangi bir bedel için çocuğun cinsel eylemleri icra etmesinin teklif edilmesi, elde edilmesi, sağlanması, fuhuş için tedarik edilmesi veya kullanılmasıdır.

e) Çocuk ticareti, cinsel istismar amacıyla çocuğun tedarik edilmesi, nakledilmesi, sevk edilmesi, barındırılması, gönderilmesi, alınması veya satılmasıdır”.

Fuhuş

Fuhuş, sözlükte; içinde bulunulan toplumun kurallarına uymayan bir biçimde bir veya birkaç kişiyle para karşılığında cinsel ilişkide bulunmak

anlamına gelmektedir². Fuhuş yapmak ise, bir kimsenin hissi bir bağ olmadan ve ayırım gözetmeden her erkeğe bir yarar karşılığında vücudunu kullanma izni vermesi, bunu meslek edinmesidir. Fuhuşta üç özellik vardır, bunlar; cinsi münasebette hissi yön bulunmaması, gelir getiren bir faaliyet olması ve sanat ittihaz edilmesidir. Genellikle kız çocuk ve kadınlar fuhuşla ilişkilendirilmekle birlikte, erkekler de fuhuşa sürüklenebilir. Fuhuş yapan kimse, vücudunu başkalarının cinsel arzularının tatmini için sunmaktadır. Ancak, sadece kişinin cinsel ilişkide bulunması değil, vücudu ile gerçekleştirdiği şehveti tatmin edici diğer (örneğin, istimna yaptırmak gibi) davranışlar da bu kapsamdadır. Ancak pornografik ürünlerin üretimi için poz vermek, resim çektirmek fuhuş yapmak kapsamında değerlendirilmez.

Göçmen Kaçakçılığı

Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı BM Sözleşmesi'ne (2000) ek Kara, Hava ve Deniz Yoluyla Göçmen Kaçakçılığına İlişkin Protokole göre, "Göçmen kaçakçılığı", doğrudan veya dolaylı olarak, mali veya diğer bir maddi çıkar elde etmek için, bir kişinin vatandaşlığını taşımadığı veya daimi ikametgâh sahibi olmadığı bir Taraf Devlete yasadışı girişinin temini" anlamına gelmektedir (m. 3(a))

5237 sayılı TCK'nın 79/1'inci maddesi uyarınca; "doğrudan doğruya veya dolaylı olarak maddî menfaat elde etmek maksadıyla, yasal olmayan yollardan; a) Bir yabancıyı ülkeye sokmak veya ülkede kalmasına imkân sağlamak, b) Türk vatandaşı veya yabancının yurt dışına çıkmasına imkan sağlamak göçmen kaçakçılığıdır.

Hedef Ülke

Yaşadıkları ülkenin (kaynak) sosyal ve siyasi koşullarının yanı sıra bireysel olarak etkisinde buldukları zor koşulların etkisiyle istismar edilmesi düşünülen (tedarik edilen) kişilerin götürülmesi düşünülen muhtemelen refah düzeyi yüksek olan bir diğer ülkedir.

---

² TDK. Türkçe Sözlük, s.718.

İnsan Ticareti

“Sınırtaşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi”ne³ ek “İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Palermo Protokolü”nün 3 üncü maddesinde insan ticareti tanımlanmıştır.

Buna göre; (a) “İnsan ticareti”, kuvvet kullanarak veya kuvvet kullanma tehdidi ile veya diğere bir biçimde zorlama, kaçırma, hile, aldatma, nüfuzu kötüye kullanma kişinin çaresizliğinden yararlanma veya başkası üzerinde denetim yetkisi olan kişilerin rızasını kazanmak için o kişiye veya başkalarına kazanç veya çıkar sağlama yoluyla kişilerin istismar amaçlı temini, bir yerden bir yere taşınması, devredilmesi, barındırılması veya teslim alınması anlamına gelir. İstismar terimi, asgari olarak, başkalarının fuhşunun istismar edilmesini veya cinsel istismarın başka biçimlerini, zorla çalıştırmayı veya hizmet ettirmeyi, esareti veya esaret benzeri uygulamaları, kulluğu veya organların alınmasını içerecektir.

(b) İnsan ticaretinin (a) bendinde belirtilen yöntemlerden herhangi biriyle yapılmış olması halinde, mağdurun bu istismara razı olup olmaması durumu değiştirmeyecektir.

(c) Bu maddenin (a) bendinde öngörülen yöntemlerden herhangi birini içermese bile, çocuğun istismar amaçlı temini, bir yerden bir yere taşınması, devredilmesi, barındırılması veya teslim alınması “insan ticareti” olarak kabul edilecektir.

(d) Onsekiz yaşının altındaki herkes “çocuk” kabul edilecektir”.

5237 sayılı TCK’nın 80’inci maddesinde de insan ticareti fiili tanımlanmış ve yaptırma bağlanmıştır. Burada da; “(1) Zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek, fuhuş yaptırmak veya esarete tâbi kılmak ya da vücut organlarının verilmesini sağlamak amacıyla, tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamak, nüfuzu kötüye kullanmak, kandırmak veya kişiler üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanarak rızalarını elde etmek suretiyle kişileri ülkeye sokan, ülke dışına çıkaran, tedarik eden, kaçırarak, bir yerden başka bir yere götüren veya sevk eden ya da barındıran kimseye sekiz yıldan oniki yıla kadar hapis ve onbin güne kadar adli para cezası verilir.

(2) Birinci fıkrada belirtilen amaçlarla girişilen ve suçu oluşturan fiiller var olduğu takdirde, mağdurun rızası geçersizdir.

³ 30.01.2003 tarih ve 4800 sk. ile onaylanması uygun bulunmuştur. RG. 04.02.2003, Sy.: 25014.

(3) Onsekiz yaşını doldurmamış olanların birinci fıkrada belirtilen maksatlarla tedarik edilmeleri, kaçırılmaları, bir yerden diğer bir yere götürülmeleri veya sevk edilmeleri veya barındırılmaları hâllerinde suça ait araç fiillerden hiçbirine başvurulmuş olmasa da faile birinci fıkrada belirtilen cezalar verilir.

(4) Bu suçlardan dolayı tüzel kişiler hakkında da güvenlik tedbirine hükmolunur” denilmektedir.

Kaynak Ülke

İnsan ticareti mağdurlarının tedarik edildiği ülkedir.

Kölelik

1926 tarihli “Köleliğe Karşı Sözleşme” ile bu sözleşmenin 1953 Protokolü ile değiştirilen metni uyarınca kölelik; üzerinde mülkiyet hakkına bağlı erk ve yetkilerin kısmen ya da toplu halde kullanıldığı bir kişinin statüsünü veya durumunu (m.1) ifade etmektedir.

1926 tarihli Köleliğe Karşı Sözleşme’nin köleliğe benzer belli bazı uygulamaları içermediği düşüncesiyle hazırlanan 7 Eylül 1956 tarihli “Kölelik, Köle Ticareti ve Köleliğe Benzer Kurum ve Uygulamaların Lağvına Dair Ek Sözleşme” köleliğin tanımını ve kapsamını genişletmiştir. Buna göre;

— (a) Bir kimsenin kendi kişisel hizmetini ya da denetimi altındaki bir kimsenin hizmetini borç güvencesi olarak göstermesine karşılık, makul hizmet bedelinin borcun ödenmesine ayrılmaması ya da hizmetin süresi ve niteliğinin sınırlanıp saptanmasından doğan statü ya da koşul;

— (b) Yasa, töre ya da sözleşmeyle başka kimseye ait toprak üzerinde yaşamak ve çalışmak ve bu kimseye ücretli ya da ücretsiz kimi belli hizmetlerde bulunmak zorunda olan ve statüsünü değiştirme özgürlüğü bulunmayan bir toprak kiracısının koşulu ya da statüsü;

— (c) (i) Bir kadının, geri çevirme hakkı tanınmadan ana babası, vasisi, ailesi ya da başka bir kişi ya da gruba para ya da mal olarak bir ödeme karşılığında evlendirilme sözü verilmesi ya da evlendirilmesi; ya da (ii) Kocası, ailesi ya da topluluğu tarafından bir kadının bedel karşılığında ya da başka yoldan, bir başkasına aktarılma hakkı; ya da (iii) Kocasının ölümünde bir kadının miras yoluyla bir başkasına aktarılma zorunda bırakılması;

— (d) Çocuğun ana babası ya da bunlardan biri ya da vasisi tarafından, kendisinin ya da emeğinin sömürülmesi amacıyla ücretli ya da ücretsiz olarak

başka bir kimseye verilmesi, gibi uygulamalar bir kimsenin köleliğe tâbi kılınması anlamına gelmektedir.

Mağdur

Mağdur, haksızlığa uğrayan, suç teşkil eden fiille menfaati ihlal edilen kişidir. Nitekim BM. Suçtan ve Yetki İstismarından Mağdur Olanlara Adalet Sağlanmasına Dair Temel Prensipler Bildirisi'ne (1985) göre, *“Üye Devletlerin yetki istismarını suç olarak yasaklayan kanunları gibi yürürlükte bulunan ceza kanunlarının eylem veya ihmâl yoluyla ihlal edilmesi nedeniyle, bireysel veya toplu olarak, fiziksel veya ruhsal biçimde yaralanma da dâhil olmak üzere manevi acılar çeken, ekonomik kayba uğrayan veya temel hakları esaslı bir biçimde zayıflayan ve bu suretle zarar gören kimseye “mağdur” denir.”* (paragraf 1).

“Suçun failleri tespit edilmemiş, yakalanmamış, kovuşturulmamış veya mahkum edilmemiş de olsa ve fail ile mağdur arasındaki ailevi ilişki ne olursa olsun, bir kimse bu Bildiri bakımından mağdur kabul edilebilir. “Mağdur” terimi ayrıca mümkünse mağdurun ailesini veya doğrudan bakmakla yükümlü olduğu kişileri ve zor durumunda mağdura yardımcı olmaktan veya mağduriyeti önlemekten ötürü zarar gören kişileri de kapsar” (paragraf 2).

Pornografi

Bilimsel, edebi ve sanatsal değeri olan eserler hariç olmak üzere, toplumun sahip bulunduğu ortak edep (ar ve haya) duygusunu inciten, edep ve ahlak temizliğine saldırı teşkil eden her türlü müstehcen materyale verilen isimdir. 5237 sayılı TCK'nın 226 ncı maddesinde müstehcenlik ve dolayısıyla pornografi yaptırımı bağlanmıştır. İç hukukumuz açısından eyleme verilecek anlam bu düzenleme çerçevesinde yapılmalıdır.

Çocuk Haklarına Dair Sözleşmeye Ek Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisi ile ilgili İhtiyari Protokol'ün (2000) 1'inci maddesinin (c) bendinde “çocuk pornografisi”nin tanımı yapılmıştır. Buna göre; *“ hangi yoldan olursa olsun, belirleyici özelliği cinsel amaçlı bir betimleme olmak üzere, çocuğu gerçek fiille ya da benzeştirme yoluyla cinsel etkinlik içinde gösterme ya da çocuğun cinsel organlarını herhangi bir biçimde teşhir”* çocuk pornografisidir.

Serflik

1926 tarihli Kölelik Sözleşmesine ek olarak hazırlanan “Kölelik, Köle Ticareti ve Köleliğe Benzer Kurum ve Uygulamaların Lağvına Dair Ek Sözleşme”nin 1’inci maddesinin (b) bendi uyarınca; “*yasa, töre ya da sözleşmeyle başka kimseye ait toprak üzerinde yaşamak ve çalışmak ve bu kimseye ücretli ya da ücretsiz kimi belli hizmetlerde bulunmak zorunda olan ve statüsünü değiştirme özgürlüğü bulunmayan bir toprak kiracısının koşulu ya da statüsü*” serflikdir.

Suçtan Zarar Gören

Bir suçun mağduru, doğal olarak o suçtan zarar gören kişidir. Bu sebeple iki kavram çoğu kez çakışabilir, eş bir anlam taşıyabilir veya aynı kişide birleşebilir. Ancak suçtan zarar gören kavramı mağdura göre daha geniştir. Gerçekten bir suçun işlenmesiyle mağdur dışında, hukuken korunan menfaatleri ihlal edilen, zarara uğrayan ve bu zararının tazminini istemek hakkı doğan kimse suçtan zarar görendir. Bir suçun mağduru da, kural olarak işlenen suç ona karşı bir haksızlık teşkil ettiğinden suçtan zarar görendir.

Örneğin, adam öldürme suçunda mağdur ölen kimsedir, buna mukabil ölen kimsenin akraba ve mirasçılarının da hukuken korunan menfaatleri bir zarara uğrar. Bu sebeple bunlar mağdur değilse de, suçtan zarar gören kabul edilerek ceza davasına katılabilirler ve bu çerçevede bir takım hak ve yetkileri kullanabilirler (CMK. m.237 vd.).

Tehdit

Tehdit “manevi cebir” kavramını karşılamakta olup, kişinin psikolojik yönden mukavemetini ortadan kaldırarak onun iradesini etkisiz hale getiren bir davranıştır. Bu eylem ile bireyin serbest karar alabilme ya da aldığı kararlar doğrultusunda hareket edebilme özgürlüğü, gelecekte yapılacak haksız nitelikte bir fenalığın bildirilmesi sureti ile engellenmektedir. TCK’nın 106 ncı maddesinde düzenlenen tehdit suçuna ilişkin düzenleme “tehdit” fiilinin araç olduğu suçlarda yol gösterici niteliktedir.

Transit Ülke

Kaynak ülkeden tedarik edilen mağdurların hedef ülkeye götürülmeleri esnasında yasal veya yasa dışı yollardan sınırlarını geçtiği üçüncü bir ülkeyi ifade eder. Genellikle bu ülke topraklarında istismar biçimlerinin gerçekleşmesi

söz konusu değildir. Ancak kimi zaman hedef ülkeye henüz varılmadan, mağdurların çeşitli sebeplerle istismara maruz kalmaları mümkündür.

Zorla Çalıştırma

ILO'nun “cebri veya zorla çalıştırmaya ilişkin 29 Numaralı Sözleşmesi”ne göre (1930) “zorla çalıştırma”, “*bir kimsenin kendi rızasıyla yapmak istemediği halde, herhangi bir ceza tehdidiyle icbar edildiği her türlü iş ya da hizmeti*” ifade etmektedir (m.2).

29 Numaralı ILO Sözleşmesinde zorla çalıştırma kapsamına girmeyen hususlara da yer verilmiştir. Buna göre; aşağıda yer alan hizmetler, zorla çalıştırma kapsamında mütalaa edilmemektedir;

“(a) Mecburi askerlik hizmeti hakkındaki kanunlar gereğince mecbur tutulan ve sadece askeri bir mahiyet taşıyan işlere hasredilen bir çalışma veya hizmet;

(b) Bizzat kendi kendini yöneten bir memleketin vatandaşlarının olağan kamu hizmeti yükümlülüklerinin bir parçasını teşkil eden bir iş veya hizmet,

(c) Çalışma veya hizmetin bir kamu makamının nezaret ve kontrolü altında icra edilmesi ve söz konusu ferdin özel kişilerin, şirketlerin veya özel-tüzel kişilerin hizmetine bırakılmaması veya verilmemesi şartıyla, bir mahkemenin verdiği mahkûmiyet kararının sonucu olarak yapmaya mecbur edildiği bir iş veya hizmet;

(d) Olağanüstü hallerde, yani harp, felaketler veya yangın, su baskını, açlık, yer sarsıntıları, salgın hastalıklar ve şiddetli hayvan salgınları, hayvanların ve mahsule zarar veren böcek veya parazitlerin hastalık yaymaları durumunda ve genel olarak halkın bütünüün veya bir kısmının normal yaşama şartlarını veya hayatını tehlikeye koyan tehlikeli veya zarar verici her türlü şartlarda yapılması mecburi bir iş veya hizmet;

(e) Küçük çaplı toplumsal hizmetler, yani toplum fertleri tarafından doğrudan doğruya toplum menfaatine yapılan işler, bizzat toplumun fertleri veya doğrudan doğruya temsilcilerinin bu çalışmaların gerekli olduğunu beyan etmeleri hakkının tanınması şartıyla toplum üyelerine düşen olağan kamu hizmeti mükellefiyetleri» (m.2/2).

BİRİNCİ BÖLÜM*

İNSAN TİCARETİ – OLGUNUN TANIMI

1- İnsan Ticaretinin Tanımı

Günümüzde “modern kölelik”, “21.yüzyıl köleliği”, “köleliğin modern zamanlardaki formu”⁴ olarak değerlendirilen insan ticareti, küresel anlamda önemli bir sosyal problem olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir kimsenin başka bir kimse tarafından istismar edilmesi şeklinde gerçekleşen fiil; bireyi, temel hak ve özgürlüklerinden yoksun bırakmakta, onu insan onuru ile bağdaşmayan muamelelerin konusu haline getirmektedir.

İnsan ticaretinin tanımına yönelik açıklamalara geçmeden önce, “terim” sorununa kısaca temas etmekte fayda görüyoruz. Hukukumuzda ve kamuoyunda bu eylemi ifade etmek için “**insan kaçakçılığı**”⁵, “**insan yağması-insan sömürüsü**”⁶ gibi terimler de kullanılmaktadır.

Bu terimlerde bir haklılık payı olduğu yadsınamaz. Zira eylem, insanı bir eşya gibi nitelemekte, alıcısı ve satıcısı bulunan ticari bir ilişkinin konusu haline getirmektedir.

“**İnsan sömürüsü**” terimi, ulusal ve uluslararası mevzuatta yer alan ve bireyin sömürüldüğü, istismar edildiği başka suç tipleri açısından da kullanılabilir bir ifade olması dolayısıyla tercih edilmemelidir.

“**İnsan yağması**” ise fiili, mal varlığına karşı işlenen suçlardan biri olan “**eşya yağması**” ile ilişkilendirmesi açısından, ne pahasına olursa olsun bireyi esas alan yaklaşım sebebiyle benimsenemez.

İnsan kaçakçılığı da daha çok “**göçmen kaçakçılığı**” ile bağlantılı kullanılan bir terim olması sebebiyle, iki suçun birbirinden ayrılmasında güçlük

* Kitabın bu bölümü **Doç. Dr. A. Caner Yenidünya** tarafından hazırlanmıştır.

⁴ **Miller, John R.**, “Slave Trade. Combating Human Trafficking”, Harvard International Review, Winter 2006, s.70 vd.; Human Trafficking: 21. Century Slavery, in: a matter of spirit, No: 60, Fall 2003, s.1; **Klueber, Sherilyn Ann**, Trafficking in Human Beings: Law Enforcement Response, The Degree of Master of Science of University of Louisville, Kentucky, 2003, s.1; **Field, Kelly**, Fighting Trafficking in the United States, in: The CQ Researcher, Vol.:14, No.:12, 26.03.2004, s.284; **Hughes, Donna M.-Denisova, Tatyana**, Trafficking in Women from Ukraine, 2003, s.11.

⁵ **Hakeri, Hakan**, “Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti Suçları (TCK 201/a ve 201/b)”, KHUKA, 1, Mart 2004, Yıl:7, s.11, dn.21.

⁶ **Koca, Mahmut**, “İnsan Yağması (Sömürüsü) Suçu (TCKm.201b)”, AÜHFHD., C.:52, S.:2, 2003, s.141 vd.

meydana getireceğinden tercih edilmemelidir. Hukukumuzda da bazı müelliflerce “**insan kaçakçılığı**”, “**göçmen kaçakçılığı**”nı ifade etmek üzere kullanılmaktadır⁷. Yine sözlükte “**insan kaçakçılığı**”; “*ekonomik, sosyal veya siyasi nedenleri içeren, iş bulma veya iltica gibi amaçları olan şahısların illegal geçişleri organize eden kişi veya şebekeler tarafından farklı ülkelere yasa dışı yollardan götürülmesi*” şeklinde tarif edilmiştir⁸.

İnsan ticareti, bir obje gibi insanlar üzerinde tasarruf işlemlerinin yapılması anlamına gelmektedir. Bireyin insan olmaktan kaynaklanan her türlü hakkının ihlal edilerek eşya gibi nakledilmesi, sevk edilmesi ve bunun insanlık onuru ile bağdaşmayan amaçlara özgü gerçekleştirilmesi “ticaret” kelimesi ile daha net ve anlaşılır bir şekilde ortaya konulmaktadır⁹.

Suçun konusunu oluşturan insanlar, bilgisizlikten, fakirlikten, çaresizlikten, üzerlerindeki baskı ve cebirden veyahut iradelerini etkileyen başka hallerden dolayı, temin edilmekte, devredilmekte ve bu yolla hukuka ve ahlaka aykırı anlaşmaların mevzuu olmaktadır. Burada bir nevi “**yaşayan mal ihracı**” söz konusudur¹⁰.

Bu itibarla TCK’nın (m.80) benimsemiş olduğu “**insan ticareti**” teriminin daha yerinde olduğu kanaatindeyiz. Nitekim mukayeseli hukukta da fiili ifade etmek üzere İngilizce “**human trafficking**”, “**trafficking in human beings**”, Almanca “**Menschenhandel**”, Fransızca “**La traite des êtres humains**” terimleri tercih edilmektedir. Ayrıca “**göçmen kaçakçılığı**” ile karıştırılmaması bakımından da benimsediğimiz terimin kolaylık sağlayacağı bir gerçektir.

İnsan ticareti suçunun kapsamlı ve kabul gören en yaygın tanımı Birleşmiş Milletler çerçevesinde 12-13 Aralık 2000 tarihlerinde Palermo’da düzenlenen konferansta kabul edilen “Sınırışan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi’ne Ek İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol’ün (Palermo Protokolü) 3’üncü maddesinde yer almaktadır. Buna göre *insan ticareti*;

⁷ **Demirbaş, Timur**, Kriminoloji, 2. Baskı, Ankara 2005, s.250, 251; **Doğan, Koray**, Göçmen Kaçakçılığı Suçu, Ankara 2005, s.22.

⁸ **Karataş, Halil-Sevindik, Aytekin**, Polis Terimleri Sözlüğü, İstanbul 2003, s.195.

⁹ **Kocasakal, Ümit**, “İnsan Ticareti Suçu (TCK 201/b)”, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S.:2, Ocak 2003, s.40.

¹⁰ **Stratenwerth, Günter**, Schweizerisches Strafrecht. Besonderer Teil I: Straftaten gegen Individualinteressen, Fünfte, teilweise neubearbeitete Auflage, Bern 1995, s.174, 175.

“kuvvet kullanarak veya kuvvet kullanma tehdidi ile veya diğer bir biçimde zorlama, kaçırma, hile, aldatma, nüfuzu kötüye kullanma kişinin çaresizliğinden yararlanma veya başkası üzerinde denetim yetkisi olan kişilerin rızasını kazanmak için o kişiye veya başkalarına kazanç veya çıkar sağlama yoluyla kişilerin istismar amaçlı temini, bir yerden bir yere taşınması, devredilmesi, barındırılması veya teslim alınması anlamına gelir. İstismar terimi, asgari olarak, başkalarının fuhşunun istismar edilmesini veya cinsel istismarın başka biçimlerini, zorla çalıştırmayı veya hizmet ettirmeyi, esareti veya esaret benzeri uygulamaları, kulluğu veya organların alınmasını içerecektir”

Şeklinde tarif edilmiştir.

Palermo Protokol’ünde yer alan tanım, 16.05.2005 tarihli İnsan Ticaretine Karşı Avrupa Sözleşmesi’nin 4’üncü maddesinin (a) bendinde de aynen benimsenmiştir¹¹. Nitekim Avrupa Sözleşmesine ilişkin açıklayıcı raporda 4’üncü maddenin (a) bendindeki düzenlemenin, Palermo Protokolü’nün 3 (a) maddesinde yer alan tanımla özdeş olduğu belirtilerek, insan ticaretinin üç temel unsurdan oluştuğu ifade edilmiştir¹². Bunlar;

Eylem olarak; **“tedarik etme, nakletme, sevk etme, barındırma ve kabul etme”dir**”.

Kullanılan araç olarak **“tehdit, şiddet, diğer zorlayıcı şekiller, kaçırma, hile, aldatma, nüfuzun veya aczin kötüye kullanılması, başka bir şahıs üzerinde kontrole sahip kişinin rızasını elde etmek için menfaat verme veya alma”** dır.

İstismar türü olarak **“fuhuş veya diğer cinsel istismar şekilleri, zorla çalıştırma veya hizmet ettirme, köleliğe veya benzer koşullara tâbi kılma, iç hizmetlerde çalıştırma veya organların alınması”**dır.

İnsan ticareti bu unsurların bileşiminden oluşur.

“Cinsel sömürü amacıyla insan ticareti”ne ilişkin Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi’nin 19 Mayıs 2000 tarihinde kabul ettiği R (2000) 11 sayılı

¹¹ Türkiye sözleşmeyi 19 Mart 2009 tarihinde imzalamıştır. Sözleşmenin metni için bkz.<http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/Word/197.doc> (erişim tarihi: 01.01.2007).

¹² Bkz. Explanatory Report to the Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings (CETS No- 197). Bkz. <http://conventions.coe.int> (erişim tarihi: 01.01.2007).

Karar ve İzahat Belgesi'nde¹³ ise; “cinsel sömürü amacıyla insan ticareti”nin tanımı yapılmıştır. Buna göre kavram;

“bir veya daha fazla sayıda birey ya da tüzel kişi tarafından, yasal ya da yasa dışı yollardan, kendi rızalarıyla bile olsa, zor kullanarak, özellikle şiddet, tehdit ve yetkinin ya da hassas bir konunun kötüye kullanımı gibi yollara başvurarak cinsel sömürü amacıyla insan tedariki ve/veya insan sömürüsünün ve/veya ulaşımının veya göçünün organizasyonunu” ifade etmektedir.

Yukarıda yer verdiğimiz tanımların hemen hepsinde üç unsur üzerinde mutabakat sağlandığı görülmektedir.

Bunlardan ilki, insan ticareti mağduru üzerinde gerçekleştirilen hareketlerdir. Bu hareketler, mağdurun alınması, satılması, bir yerden başka bir yere götürülmesi, belli bir bölgeden toplanması, sevk edilmesi, nakledilmesi olabilmektedir.

İkincisi, mağdur üzerinde gerçekleştirilen hareketin başlangıcında veyahut hareketin devamı süresince kullanılan ve serbest iradeyi etkileyen araçlardır. Bunları hile, baskı, şiddet, rızanın farklı şekillerde elde edilmesi, çaresizliğin veya nüfûzun kötüye kullanılması şeklinde belirtmek mümkündür.

Nihayet sonuncusu ise, mağdur üzerinde gerçekleştirilen hareketlerin amacıdır. Bu da, mağdurun genellikle cinsel veya işgücü açısından sömürülmesidir¹⁴. İfade edelim ki, gerek Palermo Protokolü'nde gerekse Avrupa Sözleşmesi'nde **“vücut organlarının alınmasına”** da amaçlar arasında yer verilmiştir.

2- İnsan Ticaretinin Temel Sebepleri

İnsan ticaretinin sebepleri genellikle itici ve çekici faktörler başlıkları altında ele alınmaktadır. İtici faktörler mağdurların yaşadıkları veyahut kaynak ülkede içinde buldukları ve tacirlerin istifade ettiği olumsuz koşullara işaret eder. Çekici faktörler ise, mağdurlara sunulan vaatlere ya da onların umutlarına inhisar eder.

Kişilerin insan ticaretine maruz kalmalarında sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasi pek çok faktör rol oynamaktadır¹⁵. Bir toplumda kadın ve çocuklara

¹³ Bkz. <http://www.kssgm.gov.tr/belgeler/uaiaksiddet1.pdf> (erişim tarihi: 01.01.2007).

¹⁴ **Cameron, Jennifer Margaret**, Reframing Development? Human Trafficking Prevention in Thailand and Cambodia, Master of Arts, Carleton University, December 2004, s.9.

¹⁵ **Hofmann, Johannes**, Menschenhandel. Beziehungen zur Organisierten Kriminalität und Versuche der strafrechtlichen Bekämpfung, Frankfurt/M., 2002, s.117 vd.;

göre, erkeklerin daha fazla güç sahibi olmaları, **cinsiyete dayalı ayrımcılığın baskınlığı** çocuk ve kadınların sömürsünde kültürel bir etkidir. Özellikle ayrımcılığın, kadın işsizliğine ve kadının toplumda meta olarak görülmesine yol açtığını, ekonomik koşullardan dolayı çaresiz kalan kadınların bu zor durumlarının, insan tacirleri tarafından kullanıldığını belirtmemiz gerekir.

Yine moda, müzik, eğlence veya tanıtım gibi faaliyet alanlarının ışıltısı mağdurların aldatılmasında kullanılan sosyal faktörler arasındadır¹⁶. İnsan tacirleri çoğu kez bu tarz yasal paravan işleri kullanarak (örneğin, sahte evlilik, model veya iş bulma acenteleri, gece kulübü işletmeciliği, eğitim danışmanlığı) eylemlerini kolaylaştırırlar.

Keza kimi ülkelerde yasal ekonomik faaliyetler kapsamında fuhşa izin verilmesi de (örneğin, Tayland, Hollanda) fuhuş maksatlı ticareti destekleyen bir uygulamadır¹⁷.

En önemli faktör, temelde insanların çaresizliğidir. Özellikle bir bölgede siyasi ya da ekonomik çalkantıların veya doğal felaketlerin yaşanması insan tacirlerinin işini kolaylaştırmaktadır¹⁸. Örneğin; 26 Aralık 2004 tarihinde meydana gelen tsunami faciasından sonra, Endonezya ve Sri Lanka'da kadınlara yönelik cinsel saldırı fiilleri ile çocuk kaçırma eylemlerinde artış tespit edilmiştir¹⁹.

Bu noktada 20. Yüzyılda yaşanan iki olay insan ticaretinin boyutlarını etkilemiştir. Bunlar dünyanın hızla **“küreselleşme sürecine girmesi”** ve **“doğu bloğunun çökmesi”**dir. Gerçekten küreselleşme ile birlikte birçok alanda sınırların kalkması, artan iletişim imkânları, daha iyi, daha güvenli yaşam isteğini beraberinde getirmiş, yaşadıkları ülkelerde ekonomik ve sosyal

---

Ferguson, Catherine, “Women and Children for Sale. Identifying the Causes of human trafficking” in: A Matter Of Spirit, Intercommunity Peace & Justice Center, No.60, Fall 2003, s.2.

¹⁶ Gerçekten yurtdışında çalışma (genellikle fotomodel, garson, hizmetçi, dadı olarak) veya eğitim-kurs hizmetlerine ilişkin vaatleri içeren reklâmlar yoluyla kandırılan kadınlar insan tacirlerinin ağına düşmektedir. Bkz. **Omelaniuk, Irena**, Trafficking in Human Beings, United Nations Expert Group Meeting on International Migration and Development, New York 6-8 July 2005, s.5; **Hughes-Denisova**, s.14.

¹⁷ **Ferguson**, s.3; **Klueber**, s.12.

¹⁸ **Hofmann**, s.118-127; **Ferguson**, s.3.

¹⁹ The 2004 Tsunami and Trafficking, in: Trafficking in Persons Report, s.17, in: www.state.dov/documents/organization/47255.pdf (erişim tarihi: 01.01.2007).

problemlerden dolayı çaresiz kalan insanlar, bu amaçlarla refah içerisinde gördükleri ülkelere göç etmenin yollarını aramaya başlamışlardır²⁰.

Doğu bloğunun ya da komünizme dayalı yönetimlerin sona ermesi ile ortaya çıkan siyasi, ekonomik ve sosyal çalkantılar, ister istemez bu coğrafyada yaşayan insanların beklentilerini ve umutlarını artırmış²¹, onları koşulların daha iyi olduğunu düşündükleri yabancı ülkelere iş aramaya sevk etmiştir. Ancak sahte iş teklifleriyle ve daha iyi bir hayat sözü ile kandırılan mağdurlar, insan tacirleri tarafından istismar edilmiştir²².

Mağdurlar genellikle evlenme vaadiyle ya da çocuk bakıcılığı yapacakları, ev hizmetlerinde çalışacakları, gece kulüplerinde dans edecekleri, model veya manken olacakları şeklinde iş teklifleriyle aldatılmaktadır. Kaynak ülkede “iş bulma”, “seyahat” veya “mankenlik” ajansları kurularak bu işler organize edilmektedir²³. Ancak hedef ülkeye gelir gelmez mağdurun pasaportu ve tüm parası elinden alınarak fuhuş maksatlı ticarete maruz bırakılmaktadır²⁴.

Yapılan araştırmalarda medya haberleri veya gazete ilanları yoluyla da mağdurların kandırıldığı anlaşılmaktadır. Özellikle genç bayanlara yabancı ülkelere çalışmaları karşılığı yüksek ücretler teklif edilmektedir²⁵. Yine evlilik ajansları olarak çalışan ve genellikle internet üzerinden hizmet veren servisler kullanılarak, evlenerek başka ülkelere gitmek, yerleşmek düşüncesi olan bayanlar hedef seçilmektedir. Mağdur bu şekilde bir erkekle tanıştırılmakta, ileriki bir tarihte evlenme vaat eden bu kimse, onu ilk önce kendisi sömürmekte, ardından pornografiye zorlamakta ya da fuhşa sevk etmekte veya geneleve satmaktadır²⁶.

İnsan tacirleri yasal belgeleri bulunan ve turist vizesi ile yabancı ülkelere seyahat eden kadınları da fuhuş sistemine katâbilmektedir. **Ancak çoğu kez**

²⁰ **Klueber**, s.6; **Tosun, Leman**, “İnsan Ticareti, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticareti Konusunda Uluslararası Düzenlemeler ve İç Hukuk Kuralları”, Adalet Dergisi, Y.:94, S.:16, Temmuz 2003, s.119.

²¹ **Klueber**, s.6; **Ferguson**, s.3; **Tosun**, s.119.

²² **Klueber**, s.6; **Ferguson**, s.3; **Tosun**, s.119.

²³ **Hughes-Denisova**, s.14,15; **Hofmann**, s.124, 125; Türkiye, İnsan Ticareti & Eğilimler 2005, Uluslararası Göç Örgütü, Ankara Ocak 2006, www.countertrafficking.org/tr/pdf/2005_turkiye_insan_ticareti_ve_e_gilimler.pdf, s.6 (erişim tarihi: 01.01.2007).

²⁴ **Field**, s.284.

²⁵ **Hughes-Denisova**, s.14, 15.

²⁶ **Hughes-Denisova**, s.15.

mağdurlar sahte belgelerle başka ülkelere sevk edilmekte, böylece illegal durumda bulduklarından aciz hale sokulmaktadır²⁷.

Ukrayna’da rastlanılan fiilin bir diğer işleniş şekli ise, mağdurun güvenini kazanan bir kadının kullanılmasıdır. Bu yöntemle **“ikinci dalga”** da denilmektedir. Zira bir kadın, insan ticaretine maruz kaldığında ve fuhuş sektörüne sürüklendiğinde kurtulmak için fazla bir seçeneği bulunmamaktadır. Kaçıp kurtulması neredeyse imkânsızdır. Para biriktirmesi, tacirler tarafından ona verilen pay çok düşük olduğundan mümkün değildir. Fuhşa sürüklenen birisi olarak damgalanmıştır. Genellikle evine döndüğünde dışlanacaktır. Bu noktada yeni mağdurlar bulmak için insan tacirleri ile anlaşmak, onlara yardımcı olmak bir zorunluluk ve kurtulma ümididir. Nitekim Ukrayna’da yapılan bir araştırmaya göre, kişilerin güvenlerini kazanarak sisteme dâhil edenlerin %70’i kadınlardır²⁸.

Fiilin diğer bir yaygın işleniş şekli ise, kişilerin buldukları ülkeleri terk ederek, ekonomik, sosyal veya siyasal açıdan daha iyi yaşam koşullarına sahip olduğunu düşündükleri ülkelere gidebilmek için **göçmen tacirleri ile irtibata geçmeleridir**. Mağdur ile göçmen tacirleri arasında, hedef ülkede varış anında ödenecek ücreti de içeren bir sözleşme imzalanmakta ve kişi 5.000 ile 50.000 Dolar arasında bir miktarı borçlandırılmakta, hedef ülkeye gelindiğinde ise, **bu borcun karşılığı olarak fuhşa zorlanmaktadır**²⁹.

Göç için kararlaştırılan bedelin ödenmesi halinde de, bu defa iş bulma, kalacak yer temini gibi sorunların aşılması için yine göçmen kaçakçılarının müracaat edilmekte, bu ilişkinin sonunda ise, kişiler işgücü veya cinsel yönden sömürülmektedir. Mağdur kadınların, tehdit veya hedef ülke kolluk kuvvetlerine teslim edilecekleri yönünde korkutularak iradeleri ifsat edildiğinden, çoğunlukla fuhuştan başka alternatifleri kalmamaktadır. Hedef ülkede borçlarını ödeme imkânı bulan az sayıda kadın göz ardı edilirse, kalan mağdurların çoğu başka tacirlere veya genelevlere satılmaktadır. Bu durum yeni borçların ortaya çıkması ile sonuçlanmakta, mağdurlar mevcut borçlarını tamamen ödeme imkânı bulamamaktadır³⁰.

İnsan ticareti mağdurlarının çoğunluğunun yoksul, eğitimsiz insanlar olduğu yönünde yaygın bir inanış bulunmaktadır. Bununla birlikte araştırmalar göstermektedir ki, insan ticareti mağdurlarının çoğu lise ve yüksek

²⁷ Hughes-Denisova, s.15.

²⁸ Hughes-Denisova, s.15.

²⁹ Klueber, s.7; Omelaniuk, s.5.

³⁰ Klueber, s.8.

okul mezunu olup, eğitimleri nispetinde işlerde çalışarak kendilerinin ve ailelerinin yaşam düzeyini yükselteceklerine inandırılarak kandırılmaktadırlar³¹.

Türkiye’de gerçekleşen insan ticareti vakaları incelendiğinde de, mağdur edilen kadınların yarısından fazlasının **Moldova** ve **Ukrayna** uyruklu olduğu ve her iki ülkede de ciddi ekonomik sıkıntılarının istismara sebebiyet verdiği görülmektedir. Nitekim 2005 yılında insan ticareti suçunun mağduru olup, Uluslararası Göç Örgütü tarafından kendilerine yardım yapılan 77 kişinin %80’i ülkelerinde günde 2 dolardan daha az kazanmaktadır. Bu kişiler, Dünya Bankası standartlarına göre yoksul statüsündedir³². Yine aynı araştırmanın verilerine göre, Türkiye’de insan ticareti mağduru edilen 86 kişi üzerinde yapılan bir ankette, bu kimselerin yüzde ellisinin en fazla orta öğretim düzeyinde eğitim aldığı belirlenmiştir³³.

İnsan ticaretinde cebir, tehdit, şiddet gibi vasıtaların yanı sıra kandırma, hile, mağdurun çaresizliğinden faydalanma, nüfûzu kötüye kullanma gibi araçlar da sıkça kullanılmaktadır³⁴. Esasen mağdurun iradesini kırmaya yönelik bu tarz araçlara müracaat edilmesi, insan ticaretini, benzer eylemlerden ayıran önemli bir özelliktir.

3- İnsan Ticaretinin Boyutları

İnsan ticaretine maruz kalan mağdur sayıları ile suçun küresel ölçekte boyutlarını tahmin etmek oldukça güçtür. Baskı altında kalan ya da yasa dışı olarak bulunduğu ülkeden sınır dışı edileceğini düşünen mağdurların suça maruz kaldığını bildirmemelerinden dolayı oluşan siyah sayıların büyüklüğü, problemin boyutları konusunda kesin bir veri sağlanamamasına neden olmaktadır³⁵.

³¹ Bkz. **Klueber**, s.7.

³² Türkiye, İnsan Ticareti & Eğilimler 2005.

³³ Türkiye, İnsan Ticareti & Eğilimler 2005.

³⁴ Ayrıca bkz. **Raymond, Janice G.- Hughes, Dona M.**, Sex Trafficking of Women in the United States International and Domestic Trends, March 2001, s.11.

³⁵ **Goldhammer, Ami Lynn**, Human Trafficking for Sexual Exploitation, California State University, the Degree Master of Science, California 2006, s.17; **Omelaniuk, Irena**, Trafficking in Human Beings, United Nations Expert Group Meeting on International Migration and Development, New York 6-8 July 2005, s.2; **Kaye, Mike**, The Migration-Trafficking Nexus, Combating Trafficking Through the Protection of Migrants’ Human Rights, United Kingdom 2003, s.4.

İnsan ticaretinin failleri ve organize suç kuruluşları için yarattığı gelir, yıllık olarak çok büyük bir meblağa ulaşmaktadır³⁶. Bununla birlikte söz konusu tahminler genellikle fuhuş maksatlı insan ticaretinin getirilerini ifade etmektedir. Ancak insan ticaretinin fuhuş maksatlı yapılması alışlagelmiş olmakla birlikte, günümüzde işgücü sömürüsü için insan ticareti de (**labor trafficking**) oldukça yaygındır ve esasen sayısal olarak daha fazladır. Keza ILO'ya göre, Asya kıtasında işgücü sömürülen insan sayısı 9,5 milyon olup, küresel olarak işgücü sömürüsünün getirisi 32 milyar Dolar'dır³⁷. Bir diğer kaynağa göre ise, ülkelerin sınırları dâhilinde (mağdurlar başka ülkelere nakledilmeksizin) meydana gelen işgücü istismarları da göz önüne alındığında, küresel anlamda 12 milyona yakın kişinin, insan ticaretine maruz kaldığı tahmin edilmektedir³⁸. İnsan ticaretine maruz kalan bir kişinin işgücü ve cinsel sömürü suretiyle insan tacirlerine sağladığı gelir ise, yılda ortalama 10.000 Dolar civarındadır³⁹.

Amerikan Hükümeti tarafından 2000 yılında yapılan bir tahminde, Amerika'ya insan ticareti mağduru olarak giren kadın ve çocuk sayısının 45.000 ila 50.000 arasında olduğu belirtilmektedir. Bu sayı, dünya genelinde insan ticaretine maruz kalan kişilerin %7'sini oluşturmaktadır. Yaklaşık 4 yıl sonra yine Amerikan Hükümeti tarafından yapılan başka bir tahmin, 2000 yılında yapılan tahminin abartılı olduğunu belirterek doğru sayının 14.500 ila 15.000 arasında olduğunu ifade etmektedir⁴⁰.

2000 yılında ABD. Kongresi tarafından kabul edilen "İnsan Ticareti Mağdurlarının Korunması Kanunu'nun 102 nci Kısımında "Bulgular" başlığı altında yapılan tahminlerde yıllık insan ticaretinin, çoğu kadın ve çocuk olmak üzere, 700.000 olduğu, 50.000 kadın ve çocuğun her yıl Birleşik Devletlere insan ticareti failleri tarafından getirildiği belirtilmiştir⁴¹.

³⁶ Klueber, s.5; Miller, s.71; Bump, Micah N.-Duncan, Julianne, "Conference on Identifying and Serving Child Victims of Trafficking", International Migration, Vol. 41 (5) 2003, s.202; Feingold, David A., "Human Trafficking", in: Foreign Policy, September-October 2005, s.28.

³⁷ Bkz. Feingold, s.26. Keza Yazar'a göre, insan ticareti mağdurlarının büyük çoğunluğunun seks endüstrisinde kullanıldığı düşüncesi yanlıştır.

³⁸ Bkz. Kapstein, Ethan B., "The New Global Slave Trade", Foreign Affairs, November/December 2006, s.105.

³⁹ Bkz. Kapstein, s.106.

⁴⁰ Goldhammer, s.18; Ferguson, s.2; Miller, s.72.

⁴¹ Bkz. <http://www.state.gov/documents/organization/10492.pdf> (erişim tarihi: 17.08.2006).

Yapılan başka bir tahminde dünya genelinde insan ticareti suçuna maruz kalan kişilerin sayısının 700 bin ile 4 milyon arasında olduğu ifade edilmektedir. Bu sayının önemli bir kısmını Asya kıtasından diğer bölgelere nakledilen mağdurlar oluşturmaktadır⁴².

ABD Kongresine sunulan “İnsan Ticareti 2005 Raporunda”, küresel anlamda 600.000 ile 800.000. arasında kişinin fiile maruz kaldığı, genellikle seks endüstrisinde kullanılmak üzere ve ülkelerinden başka ülkelere sevk edilerek sömürülen mağdurların, %80’inin kadın ve genç kızlardan, en az %50’sinin ise çocuklardan oluştuğu belirtilmiştir⁴³.

Bölgesel olarak konu irdelendiğinde de insan ticaretinin tüm dünyayı etkileyen bir fiil olduğu hemen anlaşılmaktadır: Latin Amerika ve Karayipler’de 100.000’in üzerinde kişinin insan ticaretine maruz kaldığı belirtilmektedir. Batı Afrika’da özellikle kadın ve çocuklar fiilin mağdurlarıdır. Bu bölgede yoksulluğun etkisiyle milyonlarca çocuk ya aileleri tarafından insan tacirlerine satılmakta ya da insan tacirlerince aldatılarak genelevlerde, fabrikalarda veya inşaat sahalarında çalıştırılmaktadır⁴⁴. İnsan ticaretinin günümüzde en yoğun olduğu bölgeler Latin Amerika, Afrika ve Kuzeydoğu Asya ülkeleri olmakla birlikte, 1990’lı yıllardan itibaren Doğu Avrupa ve eski Sovyetler Birliği ülkeleri ön plana çıkmıştır⁴⁵.

Yılda ortalama 225.000 kadın ve çocuk Doğu Asya’dan insan tacirlerince başka ülkelere nakledilmektedir. Burma, Çin ve Laos, Tayland’ın, Tayland ise Japonya ve Batı ülkelerinin seks endüstrisini beslemektedir. Keza her sene ortalama 30.000 Burmalı kadın ve çocuk köleleştirilerek fuhuş sektöründe çalıştırılmaktadır. Yapılan araştırmalarda bu kadınların % 50-70 arasında HIV-pozitif taşıdığı anlaşılmıştır. Yine yılda en az 55.000 kadın Kamboçya’dan seks kölesi olarak temin edilmekte olup, bunların % 35’i çocuktur⁴⁶.

Bir araştırmaya göre Asya’da seks endüstrisinde çalışanların; %3’ü erkek arkadaşı tarafından, %4’ü tecavüze uğradıktan sonra saldırgan tarafından, %5’i üvey babası tarafından, %32’si ise aile bireyleri dışında kimselerce kandırılarak tacirlere satılmıştır. Ebeveynleri tarafından borç karşılığı satılanların oranı % 8,

⁴² **Bump-Duncan**, s.203; ayrıca bkz. **Hughes-Denisova**, s.10.

⁴³ Trafficking in Persons Report, June 2005, Department of State, United States of America, s.6.

⁴⁴ **Klueber**, s.11.

⁴⁵ **Klueber**, s.11.

⁴⁶ Bkz. **Klueber**, s.11.

taşradan şehre iş bulmak üzere gelip, burada kandırılarak insan ticaretine maruz kalanların oranı ise % 4'dür⁴⁷.

İnsan ticareti çoğunlukla az gelişmiş ülkelerden, gelişmiş ülkelere doğru veya yaşam standartları daha iyi görülen komşu ülkelere veyahut taşradan şehir merkezlerine doğru olmaktadır.

Örneğin Meksika'dan komşusu olan Amerika Birleşik Devletlerine doğru insan ticareti yapılmaktadır⁴⁸.

Doğu Avrupa'da insan ticaretine maruz kalan kişiler Moldova, Romanya, Arnavutluk, Bulgaristan, Ukrayna gibi ekonomik ve sosyal koşulların daha kötü olduğu ülke vatandaşlarıdır⁴⁹.

Yine Çin Halk Cumhuriyeti'nde, Batı ve Orta Afrika'da kırsal alanlardaki yoksulluk, şehirlere doğru insan ticaretine sebep olmaktadır⁵⁰.

Doğu Avrupa ve özellikle eski Sovyetler Birliği'nin bulunduğu bölgeden yılda ortalama 100.000 kadın ve çocuk fuhuş maksatlı ticarete konu olmaktadır⁵¹. Ukrayna resmi makamları tarafından 1998 yılında yapılan bir açıklamada; son on yılda 400.000 Ukrayna'lı kadının fuhuş amaçlı ticarete maruz kaldığı ifade edilmiştir⁵². Uluslararası Göç Örgütü'nün (IOM) verilerine göre ise, 1991–1998 yılları arasında 500.000 Ukraynalı kadın insan tacirleri tarafından fuhuş maksadıyla Batı Avrupa'ya sevk edilmiştir⁵³.

Almanya'da yapılan bir araştırmaya göre, bu ülkeye insan tacirleri tarafından getirilen kadınların %87,5'i Doğu Avrupa kökenli olup, bunların %17'si Polonyalı, %14'ü Ukraynalı, %12'si Çek, %8'i ise Rusya Federasyonu vatandaşıdır⁵⁴.

Ukraynalı kadınların fiile maruz kalmalarının temel sebepleri arasında işsizlik ve cinsiyete dayalı ayrımcılığın etkili olduğu belirtilmiştir. Keza Ukrayna'da (2002 yılında yapılan bir araştırmaya göre) 270.000 kadın işsiz

---

⁴⁷ Bkz. **Klueber**, s.12.

⁴⁸ **Bump-Duncan**, s.203; **Klueber**, s.3.

⁴⁹ **Omelaniuk**, s.2.

⁵⁰ **Omelaniuk**, s.2.

⁵¹ **Klueber**, s.14.

⁵² **Masci, David**, "Human Trafficking and Slavery", The CQ Researcher, Vol.:14, No.:12, 26 March 2004, s.277; **Hughes-Denisova**, s.10,11.

⁵³ **Hughes-Denisova**, s.11.

⁵⁴ "Most of foreign prostitutes in Germany come from eastern Europe", Itar-Tass, 15 November 1999 (zitr.: **Hughes-Denisova**, s.10).

olup, bunlar toplam işsizlerin %76'sını oluşturmaktadır⁵⁵. Ukrayna'daki insan ticaretinin boyutları ve kişilerin nakledildikleri rotalar yukarıda aktardığımız fikirleri teyit etmektedir.

Gerçekten ülkenin batı bölgesinde yaşayan kadınlar genellikle Çek Cumhuriyeti, Kosova, Bulgaristan ve Almanya'ya götürülürken, orta ve kuzey Ukrayna'da yaşayan kadınlar Baltık ülkeleri, İsveç, Finlandiya, Hollanda rotasında ticarete konu edilmektedir.

Güney Ukrayna'da yaşayan kadınlar ise, Türkiye, Yunanistan, Romanya, İtalya, İsrail ve Almanya'ya nakledilmektedir⁵⁶. Keza Ukrayna resmi kaynaklarına göre; 1998 yılı itibariyle 6000 Ukraynalı kadın Türkiye'de, 3000 Ukraynalı kadın Yunanistan'da ve 1000 Ukraynalı kadın ise eski Yugoslavya sınırları içerisinde fuhşa sürüklenmiştir⁵⁷.

Ülkemiz yönünden konuyu değerlendirdiğimizde⁵⁸, Türkiye stratejik coğrafi konumu ve doğunun batıya kuzeyin güneye açılan kapısı olması itibariyle Doğu Avrupa ve eski Sovyet ülkeleri vatandaşları için batıya açılan çok önemli bir geçiş noktası, Orta Asya, Karadeniz ve doğu komşuları için önemli bir cazibe ve fırsatlar merkezidir. Ülkenin jeo-politik konumu, uluslararası ticaret yollarının merkezinde bulunması gibi avantajlarının yanı sıra bazı dezavantajları da beraberinde getirmektedir. Bu bağlamda ciddi bir insan hakları ihlali olan insan ticareti suçu açısından, Türkiye transit ve hedef ülke statüsündedir. İnsan ticareti mağdurlarını çoğunlukla, ortalama kişi başına milli geliri düşük, Eski Doğu Bloğu ülkeleri vatandaşları oluşturmaktadır⁵⁹.

İnsan ticareti mağdurlarının Türkiye'ye gelmelerinin en önemli nedeni Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra bölgede yaşanan ekonomik buhrandır. Her ne kadar Türkiye'de insan ticareti süreci çoğunlukla kadın ve kız çocuklarının cinsel istismarı ekseninde gerçekleşse de, Türkiye insan ticareti ile mücadele stratejisini belirlerken; kadınların yanında erkeklerin ve

---

⁵⁵ Bkz. **Klueber**, s.13.

⁵⁶ **Klueber**, s.14.

⁵⁷ Bkz. **Hughes-Denisova**, s.11.

⁵⁸ Bkz. Avrupa Birliği Müktesebatına Uyumluluk Açısından Türkiye Cumhuriyeti Hukuku Boşluk Analizi: Yasadışı Göç ve İnsan Ticareti (hazırlayanlar: M. Kadir Ay-Mehmet Özcan-Fikret İşgören), Ankara 2007, s.75,76.

⁵⁹ Bkz. Avrupa Birliği Müktesebatına Uyumluluk Açısından Türkiye Cumhuriyeti Hukuku Boşluk Analizi: Yasadışı Göç ve İnsan Ticareti, s.75,76.

çocukların da insan ticareti suçuna maruz kalabilecekleri ve insan ticaretinin farklı formlarına konu olabilecekleri gerçeğini göz önünde bulundurmaktadır⁶⁰.

4- İnsan Ticareti İle Organize Suçluluk Arasındaki İlişki

Yapılan araştırmalar insan ticaretinin, silah ve uyuşturucu kaçakçılığının ardından, organize suçluluğun üçüncü büyük kaynağı olduğunu göstermektedir⁶¹. Bu gelişimde insan ticaretinin, uyuşturucu ve silah kaçakçılığına oranla daha az riskli bir eylem olması, daha az gider, daha küçük organizasyon ve basit bağlantılarla da işlenebilmesi önemli rol oynamıştır⁶².

Çoğunlukla kadın ve çocuklardan oluşan mağdurların⁶³ genellikle resmi makamlara müracaat etmekten çekinmeleri de faillerin işini kolaylaştırmaktadır. Gerçekten mağdurların, failler tarafından oluşturulan cebir ve tehdidi aşmaları mümkün olamadığı gibi, ülkelerin yaklaşımları da onları korkutmaktadır. Diğer bir ifadeyle insan ticareti ile mücadelede ülkelerin aktif bir politikalarının bulunmaması, insan ticareti suçunun mağdurlarının, mağdur olarak değil, ülkelerin göç politikalarını oluşturan kanunlara aykırı hareket eden yasadışı göçmenler ya da yasadışı fuhuş yapan kişiler olarak görülmesi, resmi makamlar tarafından fark edildiklerinde sınır dışı edilmekten korkmaları onların istismarını kolaylaştırmaktadır⁶⁴. Bunun yanı sıra uluslararası alanda faaliyet gösteren profesyonelleşmiş organize örgütlere karşı yeterli uluslararası işbirliğinin oluşturulamaması da bu gelişimde rol oynamaktadır.

İnsan ticareti bir ülkenin sınırları dâhilinde işlenmesi mümkün bir eylem olmakla birlikte, genellikle mağdurların çeşitli ülke sınırları aşarak ticarete konu edildikleri dikkate alındığında süreklilik, devamlılık ile dayanışma içerisinde bulunan bir örgütlenmeyi gerektirdiği unutulmamalıdır.

Şu halde; insan ticareti, çok failli suç özelliği taşımamakla birlikte, eylemin sınıraşan özelliği, kaynak ve hedef ülkede bir örgütlenmeyi zorunlu kılmaktadır. Ayrıca faillerin insan ticaretini meslek haline getirmeleri, eylemlerine süreklilik kazandırmaları ve bu suretle fiili işlemeye devam etmeleri bölgesel veya yerel bir organizasyonun varlığını gerektirmektedir. Suç

⁶⁰ Bkz. Avrupa Birliği Müktesebatına Uyumluluk Açısından Türkiye Cumhuriyeti Hukuku Boşluk Analizi: Yasadışı Göç ve İnsan Ticareti, s.76.

⁶¹ **Ferguson**, s.2; **Bump-Duncan**, s.202.

⁶² Bkz. **Kelly-Regan**, s.5.

⁶³ **Klueber**, s.1; **Human Trafficking:21st Century Slavery**, s.1; **Ferguson**, s.2.

⁶⁴ Bkz. **Goldhammer, Ami Lynn**, **Human Trafficking for Sexual Exploitation**, California State University, the Degree Master of Science, California 2006, s.10.

tipinin kriminolojik özelliklerinden kaynaklanan bu durum sebebiyle fiil, çoğunlukla organize suç kuruluşları tarafından işlenmektedir.

5- İnsan Ticaretinin Tipik Ortaya Çıkış Şekilleri

Göç Bağlamında İnsan Ticareti

İnsan ticareti çoğu kez düzensiz göç kapsamında değerlendirildiğinden bu sebeple de göçmen kaçaklığı ile arasında gri bir alan mevcuttur. Tacirler, mağdurları genellikle başka ülkelere göç etmek isteyen çaresiz insanlar arasından seçerler. Bu kimseler hedef ülkeye getirildiklerinde (gizlice veya sahte belgeler kullanılarak), ya göç masrafları için ya da bu ülkede barınabilmek veya iş bulabilmek için aracılardan tercihine veya yardımına gereksinim duyarlar. Bu ilişkinin sonunda ise, insan ticaretinin konusu haline gelmektedirler⁶⁵.

a- Fuhuş Maksath İnsan Ticareti

İnsan ticareti geleneksel olarak fuhuş ile irtibatlandırılır. Suçun bu şekilde genç kız ve kadınlar, fuhşun yasal bir faaliyet olduğu ülkelere nakledilmekte veya yerel fuhuş endüstrisi olan ülkelere temin edilmektedir. Kadınların yasa dışı fuhşa yönlendirilmeleri de olasıdır. Bu ticaret muhtemelen, aradaki bir veya daha fazla transit ülke yoluyla gerçekleştirilmektedir. İnsan tacirleri, yerel, bölgesel ve uluslararası politikaları değerlendirmekte oldukça yetenekli olup, hayat ve imkânları, ekonomik, siyasi ve sosyal olarak altüst edilmiş veya azaltılmış kadınları hedef seçmektedir⁶⁶.

Variş noktasındaki ülkelerin yaklaşımı açısından, bu ilişki çoğu kez bütün yönleriyle (ülkeye giriş, ülkede barınma ve çalışma) yasa dışı göç ile bağlantılıdır. Organize suç kuruluşlarının katkıları ile bir ülkeye giren yasadışı göçmenler, ulusal güvenlik tehdidi olarak görülür ve hızlı bir şekilde ülke dışına çıkartılmaları hedeflenir. Bu amaçla da, vize kısıtlamaları, sınır denetimleri yapılır ve ülke içinde yabancıların kontrollerinin daha sıkı yapılması istenir. Ülkelerin “insan ticareti” olgusunu göz önüne almaksızın, her hadisede böyle bir yaklaşım sergilemeleri suçla mücadelede tersine bir etki

⁶⁵ **Derks, Annuska**, Combating Trafficking in South-East Asia, A Review of Policy and Programme Responses, International Organization for Migration, Switzerland 2000, s.11,12; **Klueber**, s.3,4.

⁶⁶ **Kelly, Liz-Regan, Linda**, Stopping Traffic: Exploring the extent of, and responses to, trafficking in women for sexual exploitation in the UK, (Editor: Carole F. Willis), London 2000, s.5.

doğurabilir⁶⁷. Keza insan ticaretine uğrayan kimseler cezalandırıldığında ve onlara yasadışı göçmen olarak davranıldığında, bireyin maruz kaldığı muameleler ihmal edilmektedir. Bunun sonucunda ise, mağdur suçla mücadeleyi olumsuz etkileyen bir baskı altında bırakılmaktadır.

Burada insan ticaretinin sadece çeşitli ülke sınırları geçilmek suretiyle gerçekleştirilen bir eylem olmadığını da belirtmemiz gerekir. Çaresizce buldukları toprakları terk eden, çalışmak, yeni bir hayat kurmak için başka ülkelere yasa dışı yollardan giren ya da çeşitli menfaatlerle kandırılarak bu şekilde ülke dışına sevk edilen kimselerin insan ticaretine maruz kaldığı doğrudur. Fakat bu fiilin, mağdurların yaşadıkları ülke sınırları içerisinde de işlenmesi mümkündür⁶⁸. Bu sebeple uluslararası araçların, işbirliğinin yanı sıra ülkelerin iç hukuklarında bu eylemle etkin bir şekilde mücadele etmeleri zaruridir.

b- İşgücü Sömürüsü Olarak İnsan Ticareti

İnsan ticareti, işgücü sömürüsü olarak da gerçekleşebilir. Bireylerin çaresizliklerinden istifade edilerek veyahut baskı, cebir, tehdit ile zorla veya kötü koşullarda çalıştırılması şeklinde tezahür eden işgücü sömürüsü, insan ticaretinin önemli amaçlarından birini oluşturur.

c- Çocuk İstismarı Olarak İnsan Ticareti

Çocuk istismarının değişik şekilleri yönünden insan ticaretinin bir araç teşkil ettiği belirtilmelidir. Bu anlamda çocuklar; fabrikalarda, tarım alanlarında veya ev hizmetlerinde çalıştırılmak, dilencilik yaptırılmak, pornografik ürünlerin üretiminde kullanılmak, fuhşa sürüklenmek üzere insan ticaretine maruz bırakılmaktadır⁶⁹. Keza organ ticareti ile yasa dışı evlat edinme gibi maksatlarla da çocukların bu fiile muhatap oldukları kaynaklarda belirtilmektedir.

⁶⁷ **Derks**, s.12; **Klueber**, s.4.

⁶⁸ **Doğan, Koray**, Göçmen Kaçakçılığı Suçu, Ankara 2005, s.25, 26; Trafficking in Persons Report, June 2005, Department of State, United States of America, s.12, in: www.state.dov/documents/organization/47255.pdf (erişim tarihi: 01.01.2007).

⁶⁹ Çocuk istismarına yönelik örnekler için bkz. **Vaz Cabral, Georgina**, Trafficking in Unaccompanied Minors in the European Union, A Comparative Approach, International Organization for Migration (IOM) European Commission-Programme Stop II, September 2003, s.19, 20.

d- Organ ve Doku Kaçakçılığı Bağlamında İnsan Ticareti

İnsan ticaretinin bir diğer gerçekleşme biçimi, organ alma ve sağlamadır. Gelişmiş ülkelerde organa talep yüksek olmasına rağmen, organ bağıışı talebin çok altındadır. Bu durum ise, dünya çapında bir karaborsayı teşvik etmektedir. Genellikle fakir ülkelerdeki kişilerin çaresizliklerinden istifade edilerek, yaşayan vericilerin görünüşte rızaları ile organlar temin edilmektedir⁷⁰.

6- İnsan Ticaretinin Ayırt Edici Unsurları ve Benzer Suç Tipleri İle İlişkisi ve Farkları

a- İnsan Ticareti Eyleminin Ayırt Edici Unsurları

5237 sayılı TCK'nın 80'inci maddesinde insan ticareti suçu düzenlenmiştir. Bu düzenleme ileride bahsedeceğimiz birkaç farklılık dışında uluslararası metinlerle uyumludur.

Maddede; “(1) Zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek, fuhuş yaptırmak veya esarete tâbi kılmak ya da vücut organlarının verilmesini sağlamak maksadıyla, tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamak, nüfûzu kötüye kullanmak, kandırmak veya kişiler üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanarak rızalarını elde etmek suretiyle kişileri ülkeye sokan, ülke dışına çıkararak, tedarik eden, kaçırarak, bir yerden başka bir yere götüren veya sevk eden ya da barındıran kimseye sekiz yıldan oniki yıla kadar hapis veya on bin güne kadar adli para cezası verilir.

(2) Birinci fıkrada belirtilen amaçlarla girişilen ve suçu oluşturan fiiller var olduğu takdirde, mağdurun rızası geçersizdir.

(3) Onsekiz yaşını doldurmamış olanların birinci fıkrada belirtilen maksatlarla tedarik edilmeleri, kaçırılmaları, bir yerden diğer bir yere götürülmeleri veya sevk edilmeleri veya barındırılmaları hâllerinde suça ait araç fiillerden hiçbirine başvurulmuş olmasa da faile birinci fıkrada belirtilen cezalar verilir.

(4) Bu suçlardan dolayı tüzel kişiler hakkında da güvenlik tedbirine hükmolunur” denilmektedir.

Maddenin 1'inci fıkrasında suçun temel şekli yer almaktadır. Suçun oluşması öncelikle mağdurun iradesini etkileyen hareketlerin gerçekleştirilmesine veyahut onun zor durumundan istifade edilmesine bağlıdır. Daha sonra bu araç fiiller vasıtasıyla ikinci grup hareketler işlenmelidir.

⁷⁰ Bkz. Kocasakal, s.44.

İradeyi ortadan kaldıran ve bu suretle suçun işlenmesine imkân sağlayan **araç fiiller**; a) tehdit, b) baskı, c) cebir veya şiddet, d) nüfûzu kötüye kullanmak, e) kandırmak, f) kişiler üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanmaktır.

İkinci grup, asıl veya **amaç hareketler** olarak da isimlendirilen fiiller ise; a) kişileri ülkeye sokmak, b) ülke dışına çıkarmak, c) tedarik etmek, d) kaçırmak, e) bir yerden başka bir yere götürmek, f) sevk etmek, g) barındırmaktır.

— Ancak bu hareketler de yine hükümde gösterilen a) zorla çalıştırmak, b) hizmet ettirmek, c) fuhuş yaptırmak, d) esarete tâbi kılmak, e) vücut organlarının verilmesini sağlamak maksadıyla ika edilmelidir.

TCK'nın 80'inci maddesinin ikinci fıkrasında, yasada gösterilen amaçları gerçekleştirmek üzere girişilen ve suç oluşturana araç fiillerin varlığı halinde mağdurun rızasının yok sayılacağı hükme bağlanmıştır.

Örneğin, fuhşa sürüklenmek istenen kişinin rızası, kandırılmak suretiyle elde edilmişse geçerli sayılmayacak ve hukuka aykırılık gerçekleşecektir. Esasen ilgilinin rızasına ilişkin **TCKm.26/2** kapsamında çözümlenebilecek bu hususa yasada yer verilmesi gereksizdir. Ancak insan ticaretine yönelik rızanın geçersizliğini vurgulama açısından, uluslararası belgelerde yer alan düzenlemeye yer verildiği anlaşılmaktadır.

TCK'nın 80'inci maddesinin 3'üncü fıkrasında onsekiz yaşını doldurmamış olanların, diğer bir ifadeyle çocukların (**TCKm.6/1-b**) eyleme rızalarına geçerlilik tanınmamıştır. Buna göre çocuğun, birinci fıkrada belirtilen maksatlarla tedarik edilmesi, kaçırılması, bir yerden diğer bir yere götürülmesi veya sevk edilmesi yahut barındırılması halinde, iradeyi ortadan kaldıran veya suçun işlenmesine imkân sağlayan araç fiillere müracaat edilmese de faile birinci fıkradaki cezalar verilecektir.

Örneğin, henüz onsekiz yaşını doldurmamış bir kimse, rızasıyla ve her hangi bir iradeyi etkileyen, ortadan kaldıran durum olmaksızın bir kimsenin ev hizmetlerinde esarete benzer koşullarda çalıştırılmak üzere barındırılırsa, rızanın varlığı suçun oluşmasını engellemez.

Maddenin son fıkrasında ise, suçun bir tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, tüzel kişi hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerinin uygulanacağı (**TCKm.20/2, 60**) hükme bağlanmıştır.

Aşağıda TCK'da yer alan başka suç tipleriyle ilişkisi ve farklarını ele alacağız.

b- Benzer Suç Tipleri İle İlişkisi ve Farkları

aa- Göçmen Kaçakçılığı (m.79)

Göçmen kaçakçılığına ilişkin TCK'nın 79'uncu maddesinde;

“(1) Doğrudan doğruya veya dolaylı olarak maddi menfaat elde etmek maksadıyla, yasal olmayan yollardan;

a) Bir yabancıyı ülkeye sokan veya ülkede kalmasına imkân sağlayan,

b) Türk vatandaşı veya yabancının yurt dışına çıkmasına imkân sağlayan, kişi, üç yıldan sekiz yıla kadar hapis ve onbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.

(2) Bu suçun bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, verilecek cezalar yarı oranında artırılır.

(3) Bu suçun bir tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, tüzel kişi hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur” denmektedir.

“Göçmen kaçakçılığı” ile “insan ticareti” suçları, kişilerin sınırlar ötesi sevk edilmesi suretiyle işlenen suç tipleri olarak, sıklıkla birbirine karıştırılmaktadır⁷¹. Nitekim iki suç tipi arasında; ortaya çıkış nedenleri, işleniş şekilleri ve korunan hukuki menfaat yönünden **benzer özellikler bulunmaktadır**⁷². Şöyle ki;

— Her iki suç tipinde de failler, maddi çıkar veya fayda elde etmek için mağduru sömürmektedir. Bu sömürü; göçmen kaçakçılığında mağdurun mal varlığının fail tarafından verilen ya da verileceği vaat edilen hizmet karşılığı elinden alınması şeklinde gerçekleşirken, insan ticaretinde zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek, esarete tâbi kılmak, fuhşa sürüklemek, beden organlarının verilmesini sağlamak şeklinde ortaya çıkmaktadır.

— Her iki suçun da konusunu insanlar oluşturmakta ve bu kimseler de genellikle yabancılar olmaktadır.

⁷¹ The Protection Project, “Trafficking in Persons or Alien Smuggling?”, John Hopkins University School of Advanced International Studies, in: Global Issues: Responses to Human Trafficking, An Electronic Journal of the U.S. Department of State, Vol..8, No.:2, June 2003, s.37.

⁷² **Doğan**, s.24; ayrıca bkz. **Arslan, Çetin**, “Göçmen Kaçakçılığı Suçları (TCK m. 201/a)”, Yargıtay Dergisi, Cilt:29, Sayı:3, Temmuz 2003, s.278 vd.; **Evik, Ali Hakan**, “Göçmen Kaçakçılığı Suçu”, Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:IX, Sayı:3-4, Erzincan 2005, s.125 vd.

— Gerek göçmen kaçakçılığında, gerekse insan ticaretinde mağdurların bir yerden diğer bir yere nakli söz konusudur. Göçmen kaçakçılığında olduğu gibi, insan ticaretinde de (zorunlu olmamakla birlikte) sınır aşan bir karakter mevcuttur. Nitekim 80'inci maddede seçimlik hareketler arasında “*kişileri ülkeye sokmak, ülke dışına çıkarmak*”tan söz edilmiştir.

— Her iki suç tipi de organize suçluluğun faaliyet alanları arasındadır.

— Her iki suç tipinde de mağdurun onuru ve temel hak ve hürriyetleri ihlal edilmektedir⁷³. Ancak insan ticaretinde mağdurun temel hak ve özgürlüklerine, onuruna yapılan saldırının boyutu göçmen kaçakçılığına oranla daha ağırdır.

Bu benzerliklere rağmen iki suç tipi arasında önemli farklılıklar mevcuttur. Esasen her ikisi de uluslararası suçlara ilişkin kısımda aynı bölüm içerisinde düzenlenmesine rağmen, göçmen kaçakçılığında suçun konusunu oluşturan insanların hak ve özgürlüklerinin yanı sıra devletlerin göç, istihdam ve sınır güvenliği politikaları korunmaktadır. Hâlbuki insan ticaretinde fiilin cezalandırılmasıyla korunan esas menfaat insan onuru ve özgürlüğüdür.

Göçmen kaçakçılığı suçunda rıza mevcuttur. Yasadışı olarak bir ülkeden başka bir ülkenin sınırlarına nakledilen göçmen, bu eyleme rıza göstermekte, diğer bir ifadeyle devletin sınır politikalarını ihlal eden bir suçlu gibi davranmaktadır. Zira göçmen kaçakçılığında, suçtan fayda sağlayacak kişilerden birisi de, ülke sınırlarını aşarak, hedef ülkeye yasadışı giriş yapan kişidir. Ancak insan ticareti suçunda ya rıza mevcut değildir ya da ifsat edilmiş bir rıza söz konusudur⁷⁴.

Bunun sonucu olarak da, insan ticaretine maruz kalan kişi mağdurdur ve bir ülkeye yasa dışı sokulmuş bulunsa bile, iradi hareket etmediğinden cezai sorumluluğundan bahsedilemez (bkz. TCKm.28, 30)⁷⁵. Buna mukabil bir

⁷³ Doğan, s.25.

⁷⁴ Goldhammer, s.11; Klueber, s.4; “Human Trafficking: Recognizing the Victims”, s.4; Raymond, Janice G., “Intersections Between Migration and Trafficking”, A Comparative Study of Women Trafficked in the Migration Process, Patterns, Profiles and Health Consequences of Sexual Exploitation in Five Countries (Indonesia, the Philippines, Thailand, Venezuela and the United States), s.8; ENACT, s.24.

⁷⁵ Doktrinde Tezcan-Erdem-Önok, insan ticareti suçunun mağduru olan kimselerin Pasaport Kanunu uyarınca sorumluluklarını değerlendiren kullanılan araç fiillere göre bir ayrıma gitmektedir. Buna göre; “maddi ve manevi cebirle rızanın elde edilmiş olması durumunda, yurda mevzuata aykırı olarak girme konusunda bu kimsenin kastından bahsedilemeyecektir. Yine, çaresizlikten yararlanarak rıza elde etme durumunda, duruma göre zorunluluk halinin varlığı düşünülebilir. Buna karşılık,

ülkeye yasa dışı sokulan göçmenler, göçmen kaçakçılığı suçundan sorumlu tutulamaz iseler de (zira suçun maddi konusunu oluşturan göçmen, aynı zamanda mağdur olmasa da bu suçtan zarar gören niteliğindedir⁷⁶), ülkeye yasa dışı girmeleri dolayısıyla başka suçlardan, örneğin, Pasaport Kanunu'nun 33. maddesi vd. hükümlerine göre cezalandırılabilirler.

Göçmen kaçakçılığı suçu, yapısı gereği bir ülke sınırının geçilmesini ve dolayısıyla fiziksel hareketi gerektirir. Bu açıdan suçun oluşması için bir kaynak ülke, bir de hedef ülke olmak üzere iki ülkede eylem gerçekleştirilmelidir. Bununla birlikte TCKm.79'da göçmen kaçakçılığı suçunun seçimlik hareketleri arasında "ülkede kalmaya imkân sağlama" yer almakta ise de, bu hareket yönünden de başlangıçta ülke sınırının geçilmiş olması hususu gözden uzak tutulmamalıdır.

Buna karşılık insan ticareti suçunda, kişilerin ülkeye sokulması veyahut ülke dışına çıkarılması seçimlik hareketlerden olmakla birlikte, suçun oluşması bakımından mağdurların ülke sınırları içerisine veya dışarisine nakli zorunlu değildir. Yasada yer alan diğer seçimlik hareketlerin (*tedarik etmek, kaçırmak, bir yerden başka bir yere götürmek veya sevk etmek ya da barındırmak*) varlığı açısından ülke sınırlarının geçilmesine ihtiyaç bulunmamaktadır⁷⁷.

Göçmen kaçakçılığı ile insan ticareti suçlarının iç içe geçebildiği ve ülkelerinden yasa dışı olarak yabancı bir ülkeye nakledilen kişilerin, burada insan ticaretinin konusu haline getirilebildikleri hususu göz ardı edilmemelidir.

Nitekim bir fikre göre; insan ticareti ile göçmen kaçakçılığı arasında gri bir alan mevcuttur. Buna göre; kendisine çalışma koşulları ve iş usulleri hakkında yanıltıcı ve açık olmayan bilgiler verilen göçmenlerin, hedef ülkeye vardıklarında istismarı bu gri alanda değerlendirilmelidir⁷⁸.

---

nüfûzu kötüye kullanmak, kandırmak veya kişiler üzerindeki denetim olanaklarından yararlanmak hallerinde, suç mağduru kimsenin Pasaport Kanununa aykırılıktan cezai sorumluluğu gündeme gelebilecektir". Bkz. **Tezcan-Erdem-Önok**, s.79, dn.166.

⁷⁶ Bu konuda bkz. **Demirbaş, Timur**, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 4. Baskı, Ankara 2006, s.488.

⁷⁷ Ayrıca bkz. **Goldhammer**, s.11; The Protection Project, "Trafficking in Persons or Alien Smuggling?", s.37, 38; **Omelaniuk**, s.7; **Raymond**, s.8.

⁷⁸ Bkz. **Graycar, Adam**, Trafficking in Human Beings, International Conference on Migration, Culture & Crime, Israel, 7 July 1999; **Newman, Graeme R.**, The Exploitation of Trafficked Women, U.S. Department of Justice Office of Community Oriented Policing Services, Problem-Specific Guides Series No.:38, U.S.A. 2006, s.11; **Musacchio, Vincenzo**, "Migration, Prostitution and Trafficking in Women: An Overview", German Law Journal, Vol.:5, No.:9, s.1016.

Göçmen kaçakçılığı suçu, hedef ülkede sona ermekte ve ülke sınırının geçilmesine yardımcı olunan kişilerin, hedef ülkede kaçakçılardan ayrılmasına müsaade edilmektedir. İnsan ticareti suçunda ise, eğer bir ülke sınırı geçilmişse, mağdurların ayrılmalarına imkân verilmez ve çeşitli yöntemlerle sömürü devam eder⁷⁹.

Tehdit, baskı, şiddet, hile ve cebir unsurlarının varlığı suçu göçmen kaçakçılığından, insan ticaretine dönüştürmektedir⁸⁰. Göçmen kaçakçılığı suçunda, hedef ülkeye varan kişi tehdit, şiddet, baskı ve cebire maruz kalmamaktadır. İnsan ticaretinde ise kişinin cinsel gücünün veya iş gücünün sömürülmesi amacıyla çoğunlukla tehdit, baskı, şiddet veya cebir gibi araçlara başvurulmaktadır.

Göçmen kaçakçılığı suçu, mağdurun hedef ülkeye ulaşması ile tamamlanırken, insan ticareti suçu hedef ülke veya bölgede istismar sürdüğü müddetçe devam etmektedir⁸¹.

Göçmen kaçakçılığı suçunun manevi unsuru yönünden failin “doğrudan doğruya veya dolaylı yoldan menfaat elde etmek” saikiyle hareket etmesi aranmıştır (m.79/1).

Buna karşılık insan ticaretinde failin “zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek, fuhuş yaptırmak veya esarete tâbi kılmak ya da vücut organlarının verilmesini sağlamak maksadı” ile fiili işlemesi gerekmektedir (m.80/1).

Ancak belirtmeliyiz ki, failin kazanç veya maddi menfaat elde etmek düşüncesiyle hareket etmesi yasal düzenlemede aranmamış olsa da, insan ticareti suçu hemen her zaman kazanç elde etme saikiyle işlenmektedir.

bb- İş ve Çalışma Hürriyetinin İhlali Suçu (m.117)

İş ve çalışma hürriyetinin ihlalini yaptırma bağlayan TCK'nın 117 nci maddesinde; “(1) Cebir veya tehdit kullanarak ya da hukuka aykırı başka bir davranışla, iş ve çalışma hürriyetini ihlal eden kişiye, mağdurun şikâyeti halinde, altı aydan iki yıla kadar hapis veya adlî para cezası verilir.

(2) Çaresizliğini, kimsesizliğini ve bağlılığını sömürmek suretiyle kişi veya kişileri ücretsiz olarak veya sağladığı hizmet ile açık bir şekilde orantısız düşük bir ücretle çalıştıran veya bu durumda bulunan kişiyi, insan onuru ile bağdaşmayacak çalışma ve konaklama koşullarına tâbi kılan kimseye altı

⁷⁹ Goldhammer, s.11.

⁸⁰ Klueber, s.4; Vaz Cabral, Trafficking in Unaccompanied Minors in the European Union, s. 17; ENACT, s.24; Newman, The Exploitation of Trafficked Women, s.11.

⁸¹ Kocasakal, s.41.

aydan üç yıla kadar hapis veya yüz gündən az olmamak üzere adli para cezası verilir.

(3) Yukarıdaki fıkrada belirtilen durumlara düşürmek üzere bir kimseyi tedarik veya sevk veya bir yerden diğer bir yere nakleden kişiye de aynı ceza verilir.

(4) Cebir veya tehdit kullanarak, işçiyi veya işverenlerini ücretleri azaltıp çoğaltmaya veya evvelce kabul edilenlerden başka koşullar altında anlaşmalar kabulüne zorlayan ya da bir işin durmasına, sona ermesine veya durmanın devamına neden olan kişiye altı aydan üç yıla kadar hapis cezası verilir” denilmektedir.

Maddenin 1 ve 4’üncü fıkraları, 765 sayılı TCK’nın 201’inci maddesinin 1 ve 2’inci fıkralarının karşılığını oluşturmaktadır. Buna mukabil 2 ve 3’üncü fıkralarda yer alan fiiller, yeni suç tipleridir⁸². Böylece TCK’nın 117 nci maddesinde dört ayrı suç tipine yer verildiğini belirtmemiz yerinde olur. Şu halde;

— 1’inci fıkrada iş ve çalışma hürriyetinin tamamen veya kısmen engellenmesi, zorlaştırılması veya ortadan kaldırılması (bkz. 765 sayılı TCKm.201/1),

— 2 nci fıkrada çaresizliğini, kimsesizliğini ve bağılılığını sömürmek suretiyle kişi veya kişilerin ücretsiz olarak veya sağladığı hizmet ile açık bir şekilde orantısız, düşük bir ücretle çalıştırılması veya bu durumda bulunan bir kimsenin insan onuru ile bağdaşmayacak çalışma ve konaklama koşullarına tâbi kılınması,

— 3’üncü fıkrada; 2’inci fıkrada sayılan durumlara düşürmek üzere bir kimsenin tedarik veya sevk veya bir yerden diğer bir yere nakledilmesi,

— 4’üncü fıkrada ise; işçi veya işverenlerinin ücretleri azaltıp çoğaltmaya veya önceden kabul edilenlerden başka koşullar altında anlaşmalar kabulüne zorlanması ya da bir işin durmasına veya durmanın devamına neden olunması (bkz. 765 sayılı TCKm.201/4), yaptırma bağlanmıştır.

Bu suç tipleriyle insan ticareti suçunun önemli noktalarda örtüştüğünü belirtmemiz gerekir. Keza insan ticaretinde müracaat edilen araç hareketler,

⁸² **Tezcan, Durmuş-Erdem, Mustafa Ruhan-Önok, Murat**, 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’na Göre Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, Ankara 2006, s.319; **Soyer, Sesim**, “İş ve Çalışma Hürriyetinin İhlali ile Sendikal Hakların Kullanılmasının Engellenmesi Suçlarına İlişkin Bazı Düşünceler”, Hukuki Perspektifler Dergisi, S.:7, Temmuz 2006, s.99.

kısmen iş ve çalışma hürriyetinin ihlali suçlarında da mevcuttur (m.117/1,2). Gerek insan ticaretinde, gerekse de m. 117/2’de yer alan düzenlemede kişilerin çaresizliklerinden yararlanmak mevzuubahistir⁸³. Özellikle 117/2’de yer alan insan onuru ile bağdaşmaz nitelikteki istismar olgusu, insan ticareti fiiliyle hedeflenen istismar şekillerinden “hizmet ettirmek, esarete tâbi kılmak” ile benzerdir. Nihayet mağdurun işgücünün sömürülmesi için tedarik, sevk veya bir yerden başka bir yere nakledilmesine ilişkin hüküm de (m.117/3), insan ticaretinin maddi ve manevi unsurlarına uygunluk taşımaktadır.

TCK’nın 117 nci maddesinin 1 nci fıkrasında; “cebir veya tehdit kullanarak veya hukuka aykırı başka davranışlarla” çalışma hürriyetinin tamamen veya kısmen engellenmesi ya da zorlaştırılması yaptırma bağlanmıştır. Söz konusu suç ile korunan hukuki değer, kişinin her türlü baskıdan uzak bir biçimde çalışabilme serbestisi, hürriyetidir⁸⁴. Bu noktada, TCK117/1’de düzenlenen suç ile, insan ticareti suçu birbirinden ayrılmaktadır. Zira insan ticaretinde, bireyin zorla çalıştırılması, hizmet ettirilmesi, işgücünün sömürülmesi amacıyla tedarik edilmesi, nakli, barındırılması, kaçırılması söz konusudur. Oysa TCK117 nci maddenin 1’inci fıkrasında kişinin çalışma özgürlüğünün engellenmesi veya zorlaştırılmasından bahsedilmektedir.

TCK’nın 117 nci maddesinin 2 nci fıkrasında ise; kişilerin çaresizliğini, kimsesizliğini veya bağılılığını sömürmek suretiyle işgücünün istismar edilmesi, insan onuru ile bağdaşmayacak çalışma ve konaklama koşullarına tâbi tutulması cezalandırılmıştır.

Görüleceği üzere 80 nci maddede yer alan araç fiillerin hepsi, 117 nci maddenin 2 nci fıkrasında zikredilmemiştir. Bu sebeple kişinin tehdit, baskı, cebir, şiddet veya kandırmak ile insan onuru ile bağdaşmaz şekilde çalışma ve konaklama koşullarına tâbi kılınması, m. 117/2’de düzenlenen suç tipinin ihlaline sebebiyet vermeyecektir⁸⁵.

Bununla birlikte her iki suç tipinde de bireylerin çaresizliklerinden yararlanmak mevzuubahistir. Ancak insan ticaretinde çaresizliklerinden yararlanan kimseler, zorla çalıştırmak için tedarik edilmekte, kaçırılmakta, nakledilmekte iken, m. 117/2’de ücretsiz olarak veya düşük ücretle çalıştırılmakta, insan onuru ile bağdaşmayacak çalışma ve konaklama koşullarına tâbi kılınmaktadır. Dolayısıyla TCK m.117/2’de yer alan suç tipi ile

⁸³ Tezcan-Erdem-Önok, s.326.

⁸⁴ Soyer, s.100.

⁸⁵ Bu ihtimalde somut olayın özelliğine göre, TCK’nın 80 inci maddesi uygulanabileceği gibi, eziyet (m. 96), tehdit (m. 106), cebir (m.108) veya kişiyi hürriyetinden yoksun kılma (m.109) suçlarına ilişkin hükümler de tatbik edilebilir.

TCK80'inci maddede yer alan insan ticareti arasında, araç fiil yönünden benzerlik bulunsa da, maddi unsuru oluşturan hareketin şekli ve manevi unsur bakımından farklılık mevcuttur.

Esasen TCK80'inci maddenin, TCK m.117/2'de düzenlenen eylemden önceki bir aşamayı yaptırırma bağladığını belirtmemiz yerinde olacaktır⁸⁶. Dolayısıyla diyebiliriz ki, TCK 80'inci madde uyarınca tedarik edilen, nakledilen mağdurlar, daha sonra TCK m.117/2'de yer alan çalışma koşullarına tâbi tutulurlarsa, bu ayrı bir suç olarak değerlendirilmelidir.

Diğer taraftan, kişinin ücretsiz olarak veya sağladığı hizmet ile açık şekilde orantısız düşük bir ücretle çalıştırılmak ya da insan onuru ile bağdaşmayacak surette, çalışma ve konaklama koşullarına tâbi tutulmak amacıyla tedarik edilmesi, sevk edilmesi, bir yerden bir yere nakledilmesi TCK m.117/3'te ayrıca düzenlenmiştir.

Şu halde, bireyin TCK80'inci maddede yer alan araç fiillerden hiç birine müracaat edilmeksizin, TCK m.117/2'de belirtilen duruma sokulmak maksadıyla tedarik edilmesi, nakledilmesi veya sevk edilmesi halinde sadece m.117/3'ten hüküm kurulmalıdır.

Buna karşılık, mağdurun m.117/2'deki duruma sokmak maksadıyla olsa bile, "tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamak, nüfuzu kötüye kullanmak, kandırmak veya kişiler üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanarak" tedarik edilmesi, sevk edilmesi veya nakledilmesi insan ticareti suçunu oluşturur. Bu bakımdan "çaresizliğinden yararlanarak bir kimsenin tedarik edilmesi, sevk edilmesi veya nakledilmesi" halinde, TCK80'inci madde ile TCK m.117/3 arasında fikri içtima (TCKm.44) durumu ortaya çıkmaktadır⁸⁷. Doğaldır ki, bu şekilde tedarik edilen, sevk edilen veya nakledilen mağdur, m.117/2'deki koşullarla çalıştırılırsa, bu fiil ayrıca yaptırırma bağlanmalıdır. Zira TCK m.80'de düzenlenen hallerde, henüz bir çalışma başlamamıştır⁸⁸.

⁸⁶ Aynı doğrultuda bkz. **Soyer**, s.108.

⁸⁷ Doktrinde bir düşünceye göre, bu ihtimalde özel hüküm – genel hüküm ilişkisi mevcut olup, iş ve çalışma hürriyetinin ihlali suçu (m.117/2,3), insan ticareti suçuna (m.80) göre özel hüküm niteliğinde olduğundan öncelikle uygulanır. Bkz. **Arslan, Çetin-Temel, İlker- Aydın, Yusuf- Şen, Y. Furkan – Doğan, Koray- Bacaksız, Pınar**, Türkiye'de İnsan Ticareti İle Mücadelede Yasa Uygulama İle İlgili Stratejik Bir Yaklaşım, IOM, Ankara 2006, s.41.

⁸⁸ **Soyer**, s.108. Soyer, suçlar arasındaki bağlantı ve farklılıkları ortaya koyduktan sonra "bir fiilin hem m.80, hem de m.117/2 veya 117/3 kapsamına girmesi pratikte pek mümkün görünmemektedir" sonucuna ulaşmıştır. Yazar'ın tespitlerine ana hatlarıyla

cc- Fuhuş Suçu (m.227)

Fuhuş suçu ile “fuhuş yaptırmak maksadıyla insan ticareti” arasındaki ilişki ve farka da bu bölümde temas etmek gerekmektedir. Fuhuş suçuna ilişkin 227 nci maddede;

“(1) Çocuğu fuhşa teşvik eden, bunun yolunu kolaylaştıran, bu maksatla tedarik eden veya barındıran ya da çocuğun fuhşuna aracılık eden kişi, dört yıldan on yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. Bu suçun işlenişine yönelik hazırlık hareketleri de tamamlanmış suç gibi cezalandırılır.

(2) Bir kimseyi fuhşa teşvik eden, bunun yolunu kolaylaştıran ya da fuhuş için aracılık eden veya yer temin eden kişi, iki yıldan dört yıla kadar hapis ve üçbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. Fuhşa sürüklenen kişinin kazancından yararlanılarak kısmen veya tamamen geçimin sağlanması, fuhşa teşvik sayılır.

(3) (...)

(4) Cebir veya tehdit kullanarak, hile ile ya da çaresizliğinden yararlanarak bir kimseyi fuhşa sevk eden veya fuhuş yapmasını sağlayan kişi hakkında yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarısından iki katına kadar artırılır.

(5) Yukarıdaki fıkralarda tanımlanan suçların, eş, üstsoy, kayın üstsoy, kardeş, evlât edinen, vasi, eğitici, öğretici, bakıcı, koruma ve gözetim yükümlülüğü bulunan diğer kişiler tarafından ya da kamu görevi veya hizmet ilişkisinin sağladığı nüfûz kötüye kullanılmak suretiyle işlenmesi hâlinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(6) Bu suçların, suç işlemek amacıyla teşkil edilmiş örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesi hâlinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(7) Bu suçlardan dolayı, tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur.

(8) Fuhşa sürüklenen kişi, tedaviye veya psikolojik terapiye tâbi tutulabilir” hükmüne yer verilmiştir.

Yasanın ilk şeklinde m.227/3’te; “fuhuş amacıyla ülkeye insan sokan veya insanların ülke dışına çıkmasını sağlayan kişi hakkında yukarıdaki

fıkralara göre cezaya hükmolunur” denmekteydi. Ancak 06.12.2006 tarih ve 5560 sayılı Kanun’la fıkra metni maddeden çıkarılmıştır⁸⁹.

Ayrıca 5560 sayılı Kanun’la 80’inci maddenin 1’inci fıkrası da değiştirilerek, insan ticareti suçunun manevi unsuruna “fuhuş yaptırmak” saiki, maddi unsuruna da “ülkeye sokmak, ülke dışına çıkarmak” hareketleri ilave edilmiştir.

Görüldüğü üzere, insan ticareti suçunda yer alan “kişinin fuhuş maksadıyla tedarik edilmesi, nakledilmesi, sevk edilmesi, barındırılması” gibi eylemler, fuhuş suçuna ilişkin 227 nci maddede de (f.1,4) tekrarlanmıştır. Bu sebeple her iki suç tipi arasındaki ayrımın, net olarak belirlenmesi uygulama açısından önem arz etmektedir⁹⁰.

İnsan ticareti suçunda, kişinin fuhuş maksadıyla tedarik edilmesi, nakledilmesi, sevk edilmesi, barındırılması bakımından, araç fiillerin varlığı, diğer bir ifadeyle “tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulanması, nüfûzun kötüye kullanılması, kandırılması veya kişi üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanılarak rızanın elde edilmesi” gereklidir. Söz konusu araç fiillerin kullanılmaması halinde tedarik etme, kaçırma, bir yerden başka bir yere götürme, sevk etme veya barındırma fiilleri insan ticareti suçunu oluşturmayacaktır⁹¹. Dolayısıyla yetişkin kimseler için insan ticareti suçu ile fuhuş suçu arasındaki ayrım, araç fiillerin bulunup bulunmamasına göre belirlenmelidir.

Ancak TCK227’inci maddenin 4’üncü fıkrasında düzenlenen nitelikli halin (cebir veya tehdit kullanılması, hile ya da çaresizliğinden yararlanılması) veyahut 5’inci fıkrada düzenlenen durumun (nüfûzun kötüye kullanılması) mevcudiyeti halinde fuhuş ile insan ticareti suçunun unsurlarının örtüştüğü görülmektedir⁹². Bu itibarla anılan ihtimalde, fikri içtima kurallarının tatbiki yerinde olacaktır (TCKm.44).

⁸⁹ RG. 19.12.2006, Sy.: 26381.

⁹⁰ Ayrıca bkz. **Jahic, Gamla-Karan, Ulaş**, “Türk Ceza ve Ceza Usul Hukuku ve Fuhuş Amaçlı İnsan Ticareti Suçunda Yaşanan Sorunlar”, TBBD., S.:67, Ankara 2006, s.98, 102.

⁹¹ Aynı doğrultuda bkz. **Arslan-Temel-Aydın-Şen-Doğan-Bacaksız**, s.37.

⁹² Nitekim doktrinde fuhuş suçu ile insan ticaretinin birbirinden ayrılması bakımından 227 nci maddenin 4 üncü fıkrasının metinden çıkarılması gerektiği önerisi getirilmiştir. Bkz. **Jahic-Karan**, s.110. Esasen 765 sayılı TCK döneminde de fuhuş için aracılığın (m.436/1) cebir, şiddet, tehdit veya nüfûz icrası, hile veya iğfal ile bir kimseyi sevk etmek, tedarik etmek, nakletmek şeklinde işlenmesi halinde; “kadın ticareti” olarak adlandırıldığı görülmektedir. Bkz. **Önder, Ayhan**, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler,

İnsan ticareti suçunun on sekiz yaşını doldurmamış kişilere karşı işlenmesi durumunda, araç fiillerden birinin varlığı aranmadığından dolayı (m.80/3), çocuğun fuhuş amacıyla tedarik edilmesi veya barındırılması halinde (m.227/1) fuhşa teşvik suçu ile insan ticareti suçunun unsurları örtüşmektedir. Bu ihtimalde de, fikri içtima kurallarına göre uygulama yapılması gerekmektedir (TCKm.44).

Buna karşılık çocuğun veya yetişkinin fuhşa teşvik edilmesi, fuhşun yolunun kolaylaştırılması, fuhşa aracılık edilmesi fiilleri, insan ticareti suçunun maddi unsurları arasında düzenlenmediğinden, söz konusu fiiller TCK227 nci maddede düzenlenen suçu oluştururlar⁹³.

dd- Dilencilik Suçu (m.229)

Dilencilik suçuna ilişkin TCK'nın 229'uncu maddesinde; *“(1) Çocukları, beden veya ruh bakımından kendini idare edemeyecek durumda bulunan kimseleri dilencilikte araç olarak kullanan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.*

(2) Bu suçun üçüncü derece dahil kan veya kayın hısımları ya da eş tarafından işlenmesi hâlinde verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(3) Bu suçun örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmiş olması hâlinde, verilecek ceza bir kat artırılır” denilmektedir.

Görüldüğü üzere, suç tipi, insan ticaretinden sonraki bir aşamayı düzenlemektedir. Bu sebeple, dilencilik yaptırılmak üzere (bu durum zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek, esarete tâbi kılmak kapsamında değerlendirilebilir) çocuk kaçırılmış ve ardından dilencilik yaptırılmışsa, fail, hem TCKm.80 hem de TCKm.229 uyarınca cezalandırılmalıdır⁹⁴.

ee- Kasten Yaralama Suçu (m.86), Tehdit (m.106) ve Hürriyeti Tahdit (m.109) Suçları

İnsan ticareti suçunun araç veya amaç fiilleri arasında düzenlenen “cebir”, “tehdit”, “kaçırmak” gibi hareketlerin varlığı dolayısıyla, fail, ayrıca

---

4.Bası, İstanbul 1994, s.598. Örneğin, Yargıtay 5. Ceza Dairesi'nin 12.05.1982 tarih ve 1397/1663 sayılı kararında da; “...mağdureyi zor ve nüfuz kullanmak suretiyle, para karşılığı ... başka erkeklere sattığı, böylece 436 . maddenin 1. fıkrasının 2. kısmında tanımlanan “kadın ticareti” suçunu işlediği... anlaşıldığından” denilmektedir. Karar için bkz. **Savaş, Vural-Mollamahmutoglu, Sadık**, Türk Ceza Kanununun Yorumu, Cilt:3, Ankara 1999, s.4179.

⁹³ Aynı doğrultuda bkz. **Arslan-Temel-Aydın-Şen-Doğan-Bacaksız**, s.38.

⁹⁴ **Arslan-Temel-Aydın-Şen-Doğan-Bacaksız**, s.41.

tehdide (m.106), yaralamaya (m.108, 86) veyahut hürriyetten yoksun kılmaya (m.109) ilişkin hükümler uyarınca cezalandırılmaz. Zira, bu ihtimalde bileşik (mürekkep) suçun varlığı (m.42), kişinin sadece insan ticaretinden sorumlu tutulmasını gerektirir. Bununla beraber, suçun unsurunu teşkil eden “cebrin” sınırları aşılmışsa, bu takdirde fail, ayrıca kasten yaralamadan da cezalandırılmalıdır. Suç tipinde yer alan cebir, TCK86 ncı madde kapsamında bulunmalıdır. Kasten yaralamanın neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış hallerinin gerçekleşmesi durumunda, fail ayrıca TCKm.87’den de sorumlu tutulur.

hh- Organ ve Doku Ticareti Suçu (m.91)

İnsan ticareti suçunun gerçekleşmesi bakımından, faili suç işlemeye yönelten amaçlara ulaşılmasına gerek bulunmamaktadır. Bu amaçlar elde edilmiş ve bunların icrası, kanunda suç olarak düzenlenmişse, ortada ayrı bir yaptırımı gerektiren haksızlık söz konusudur. Bu çerçevede, organlarının verilmesini sağlamak maksadıyla cebir, tehditle kaçırılan mağdurun, örneğin, böbreği alınarak başka bir kimseye nakledilmişse, fail ayrıca “organ ve doku ticareti suçuna” ilişkin 91’inci madde uyarınca cezalandırılır⁹⁵.

ı- Müstehcenlik Suçu (m.226)

Müstehcenlik suçu TCK’nın 226 ncı maddesinde düzenlenmiştir. Pornografik ürünlerin üretiminde kullanılmak üzere kişiler, insan ticaretine yönelik fiillere konu edilmişlerse, insan ticareti suçunun manevi unsurunda “cinsel istismarın, diğer şekillerine maruz bırakmak maksadı” aranmadığından TCK 80.maddede düzenlenen suç gerçekleşmez. Ancak burada fiilin “zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek, esarete tâbi kılmak maksatları” ile bağdaştırıldığı ölçüde, faillerin insan ticaretinden sorumluluğuna gidilmesi mümkündür.

Esasen en doğrusu Palermo Protokolü’nde ve Avrupa Sözleşmesi’nde olduğu gibi bu hususun açıkça yasada düzenlenmesidir. Bu şekilde pornografik ürünlerin üretiminde kullanılmak maksadıyla kaçırılan bir çocuğun, ardından bu ürünlerin üretiminde kullanılması halinde, fail hem insan ticaretinden (şartları oluşmuşsa) hem de TCK 226 ncı maddenin 3’üncü fıkrasından dolayı ayrı ayrı cezalandırılır. Doğaldır ki, burada çocuk üzerinde gerçekleştirilen cinsel istismarın niteliği de göz önünde tutulmalıdır. Yetişkin insan ticareti mağdurları açısından da benzer sonuçlara ulaşmak mümkündür.

⁹⁵ **Hakeri**, s. 17; **Arslan-Temel-Aydın-Şen-Doğan-Bacaksız**, s.40; **Koca**, s.163, 164. Bu ihtimalde, 2238 sayılı Kanun’un 15 inci maddesinde yer alan “*fiil daha ağır bir cezayı gerektirmediği takdirde*” ibaresi dikkate alınmalıdır. Bkz. **Tezcan-Erdem-Önok**, s.87.

ii- Eziyet (m.96), Cinsel Saldırı (m.102) ve Cinsel İstismar (m.103) Suçları

İnsan ticareti suçuna ilişkin 80'inci maddede belirtilen maksatlarla hürriyeti kısıtlanan mağdur üzerinde, bir takım cinsel fiiller gerçekleştirilirse, failin ayrıca ilgili suç tipleri çerçevesinde (örneğin, TCKm.102, 103) cezalandırılması gerekir. Zira insan ticareti ile cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar arasında fiilin tekliği söz konusu olmadığı gibi, unsur-ağırlaştırıcı sebep ilişkisi de mevcut değildir.

Buna karşılık mağdur üzerinde gerçekleştirilen bazı fiiller ile insan ticareti arasında eylem tekliği bulunuyorsa, fikri içtimadan bahsedilebilir. Örneğin, fuhşa sevk edilmek maksadıyla cebir altında barındırılan mağdurun, barındırılma koşulları zalimane ve insan haysiyetini ihlal eden bir nitelik arz etmekteyse, eziyet suçuna ilişkin TCK 96 ncı madde ile 80'inci madde arasında fikri içtima kuralları uygulanır. Ancak somut olayın özelliklerine göre, hareket edilmesi yerinde olur.

Örneğin, cebir, tehdit, baskı, kandırma veyahut diğer şekillerde kaçırma fiili gerçekleştirildikten sonra, bir yerde barındırılan mağdur üzerinde, vücudunda sigara söndürmek, zincire vurmak gibi eziyet (m.96) veyahut yaralama (m.86,87) niteliğinde fiiller icra edilmişse, bunlardan dolayı failin ayrıca cezalandırılması yerinde olur. Zira kanunkoyucu bahsi geçen araç fiilleri, asıl fiillerin icrası bakımından mağdurun direncinin kırılması için kabul etmiştir. Asıl fiilin işlenmesinin ardından (temadi devam ederken) yapılan bu tarz hareketler, direnci kırılmış mağdur üzerinde gerçekleştiğinden insan ticareti kapsamında değerlendirilemez.

kk- Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerinin Aklanması Suçu (m.282)

İnsan ticareti suçunun faili, bu suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini, yurt dışına çıkarmış veya bunların gayrimeşru kaynağını gizlemek ve meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak maksadıyla çeşitli işlemlere tâbi tutmuş ise, TCK'nın 282'inci maddesi uyarınca, "suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama" suçundan da ayrıca sorumlu tutulacaktır. Zira TCK282 nci maddenin düzenlemesi uyarınca, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunun faili, öncül suç işlemiş ya da iştirak etmiş bir kimse de olabilir.

ll- Rüşvet Suçu (m.252)

Kamu görevlilerinin, insan ticaretine yönelik eyleme iştirak etmeleri mümkündür. Bu ihtimalde 80'inci madde çerçevesinde sorumlu tutulacakları ve

haklarında şartları varsa 266 ncı madde uyarınca daha ağır ceza uygulanacağı belirtilmelidir. Bununla birlikte görevinin gereklerine aykırı hareket ederek, kendisine yarar sağlamak için insan ticareti fiiline kayıtsız kalan kamu görevlisi rüşvet suçundan dolayı da cezalandırılır.

Örneğin, sınırdan yasa dışı yollarla (sahte belge ile) mağdurların geçirildiğini fark etmesine rağmen, mağdur adedince aldığı menfaat karşılığı işlem yapmayan kolluk görevlisi veyahut insan ticaretine maruz bırakılan mağdurların barındırıldığı yeri tespit etmesine rağmen, menfaat sağladığı için failer hakkında takibat yapmayan kolluk amiri ayrıca rüşvet suçundan sorumlu tutulur.

İKİNCİ BÖLÜM*

TÜRK HUKUKUNDA İNSAN TİCARETİNE İLİŞKİN YASAL DÜZENLEMELER

1- T.C. Anayasası

1982 Anayasası'nın temel hak ve özgürlüklere ilişkin pek çok düzenlemesi insan ticareti suçunun yaptırma bağlanmasının dayanağını oluşturmaktadır. Gerçekten insan ticareti, Anayasa'da güvence altına alınan bir kısım temel hak ve hürriyetleri ihlal etmekte, ortadan kaldırmakta, bu yönüyle de ceza hukuku aracılığıyla engellenmesi gerekmektedir. Anayasa'nın "Başlangıç" kısmında; *"Her Türk vatandaşının bu Anayasadaki temel hak ve hürriyetlerden eşitlik ve sosyal adalet gereklerince yararlanarak milli kültür, medeniyet ve hukuk düzeni içinde onurlu bir hayat sürdürme ve maddi ve manevi varlığını bu yönde geliştirme hak ve yetkisine doğuştan sahip olduğu"* belirtilmiştir. İnsan ticaretine ilişkin düzenleme dikkate alındığında (TCKm.80/1), eylemin, mağdurun onurlu bir hayat sürme ve maddi ve manevi varlığını bu yönde geliştirme hak ve yetkisine haksız bir saldırı oluşturduğunu ifade etmek yerinde olur.

"Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı" başlıklı 17 nci maddede; *"Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir (f.1). Tıbbi zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbi deneylere tâbi tutulamaz (f.2). Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tâbi tutulamaz (f.3)"* hükmüne yer verilmiştir. Bireyin maddi ve manevi bütünlüğüne yönelen, insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir eylem olarak insan ticaretinin, Anayasa'nın 17 nci maddesini ihlal eden bir davranış olduğundan şüphe bulunmamaktadır⁹⁶.

Anayasa'nın "zorla çalıştırma yasağı" başlıklı 18'inci maddesinde; *"Hiç kimse zorla çalıştırılmaz. Angarya yasaktır"* denilmek suretiyle, bir kimsenin kendi isteği ve rızası hilafına çalışmaya mecbur kılınması men edilmiştir⁹⁷. İnsan ticaretine ilişkin fiil, 18'inci madde ile koruma altına alınan özgürlük alanına da haksız bir müdahale oluşturmaktadır.

* Kitabın bu bölümü **Doç. Dr. A. Caner Yenidünya ve Yargıtay Cumhuriyet Savcısı Doç. Dr. Çetin Arslan** tarafından hazırlanmıştır.

⁹⁶ Bkz. **Tanör, Bülent-Yüzbaşıoğlu, Necmi**, 1982 Anayasası'na Göre Türk Anayasa Hukuku, İstanbul 2002, s.163-165.

⁹⁷ **Tanör-Yüzbaşıoğlu**, s.165,166.

Yine Anayasa'nın 50'inci maddesinde yer alan; “*Kimse, yaşına, cinsiyetine ve gücüne uymayan işlerde çalıştırılmaz (f.1). Küçükler ve kadınlar ile bedeni ve ruhi yetersizliği olanlar çalışma şartları bakımından özel olarak korunurlar (f.2). Dinlenmek, çalışanların hakkıdır (f.3)*” hükmü de işgücü istismarına yönelik eylemleri men etmektedir.

Anayasa'nın “kişi hürriyeti ve güvenliği” başlıklı 19'uncu maddesinde bireylerin keyfi bir şekilde özgürlüklerinden yoksun bırakılmayacakları esasına yer verilmiştir⁹⁸. Bu madde ile bireyin bedeni hareket serbestîsi korunmuştur. Bu özgürlük alanı, bireyin emniyet içinde olmasını, keyfi olarak yakalanıp tutuklanmamasını, dilediği gibi hareket edebilmesini, dolaşım ve özel yaşam özgürlüğünün müdahalelerden arındırılmasını gerektirmektedir⁹⁹.

Kişi güvenliği, bireye, hem bedeni hem de manevi açıdan, devletin veya diğer bireylerin himmetinde olmama, özgürlüklerden yoksun bırakılmama hakkı vermektedir. Bu ilkeye aykırı hareket eden diğer bireyler yönünden, ceza hukuku yaptırımları ile koruma sağlanmaktadır. Nitekim TCK'nın 80'inci maddesi de, kişi güvenliği ve özgürlüğünü güvence altına alan hükümlerden birisidir.

Anayasa'nın 20'inci maddesinde ise; “*Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz*” denilerek “özel yaşam özgürlüğü” güvence altına alınmıştır. Özel yaşam, bireyin, davranış ve ilişkileri, tercihleri ve yaşam tarzı konusundaki taleplerini, dilediği gibi yaşama ve davranma imkânını ifade eder.

Özel yaşam özgürlüğü, evlenme ve cinsel yaşamı, konut dokunulmazlığını ve haberleşmeyi kapsamaktadır. Böylece “özel yaşama saygı ilkesi”, bireyin başka kişilerle ilişkiler kurma ve bu yönde girişimlerde bulunma ile özellikle kişiliğini geliştirmek ve tamamlamak için duygusal alanda da diğer insanlarla ilişkilere girme ve kurma hakkını ve nihayet cinsel yaşam özgürlüğünü kapsamına almaktadır¹⁰⁰. İnsan ticaretine ilişkin TCK'nın 80'inci maddesi de, bireyin özel yaşam özgürlüğünü ve özellikle de cinsel özgürlüğünü koruma altına almaktadır.

Yukarıda bahsedilen temel hak ve özgürlüklere ilişkin hükümler dışında, insan ticaretinin uluslararası sözleşmelerle yasaklanmış bir eylem olması bakımından, Anayasa'nın 90 ıncı maddesinin 5'inci fıkrası da dikkate

⁹⁸ **Tanör-Yüzbaşıoğlu**, s.166,167.

⁹⁹ **Kaboğlu, İbrahim Ö.**, Özgürlükler Hukuku, 6. Baskı, Ankara 2002, s.304-305.

¹⁰⁰ **Kaboğlu**, s.293,294.

alınmalıdır. Buna göre; usulüne göre yürürlüğe konulan uluslararası antlaşmalar kanun hükmünde olup, bunlar hakkında Anayasa'ya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine müracaat edilemez. Keza usulüne göre yürürlüğe konulan temel hak ve özgürlüklere ilişkin uluslararası antlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası antlaşma hükümleri üstün tutulur.

2- Türk Ceza Kanunu

“*İnsan ticareti suçu*” Türk Hukuku’nda ilk defa 765 sayılı TCK’nın 201/b maddesinde düzenlenmiştir. Bu düzenlemeyle ülkemiz tarafından da imzalanmış bulunan “*Sınır aşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol*”ün gereğinin yerine getirilmesi amaçlanmıştır. Anılan suç daha sonra yürürlüğe sokulan 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda, Kanunun “*Özel Hükümler*” başlıklı 2. Kitabının 1. Kısımında “*Uluslararası Suçlar*” alt başlıklı 1. Bölümünden sonra “*Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti*” alt başlığını taşıyan İkinci Bölümünde yer alan 80. maddesinde cezai yaptırıma bağlanmıştır. Maddenin 1. fıkrası –dayanak protokole uyum amacıyla- 06.12.2006 tarih ve 5560 sayılı Kanun’un 3. maddesiyle değiştirilmiştir.

3- Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun

27.02.2003 tarih ve 4817 sayılı “Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun”¹⁰¹, yabancıların Türkiye’deki çalışmalarını izne bağlamış (4817 sk. m.4) ve ayrıca bu izinlerin şartları ile süresini ayrıntılı şekilde düzenlemiştir (4817 sk. m.5–11). Yasa, yabancılara çalışma izni verilmesi hususunda “Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı”nı yetkilendirmiştir (4817 sk. m.12).

Yasanın 14’üncü maddesinin (e) bendinde; “*yabancının çalışmasının millî güvenlik, kamu düzeni, genel asayiş, kamu yararı, genel ahlâk ve genel sağlık için tehdit oluşturması*” halinde izin veya iznin uzatılması talebinin reddine karar verileceği belirtilmiştir.

Kanun kapsamına giren yabancıların ve işverenlerin, bu Kanundan doğan yükümlülüklerini yerine getirip getirmediikleri Bakanlık iş müfettişleri ve Sosyal Sigortalar Kurumu sigorta müfettişleri tarafından denetlenir. Ayrıca genel bütçeye dâhil daireler ve katma bütçeli idarelerin teftiş ve denetim elemanları kendi mevzuatları gereğince işyerlerinde yapacakları her türlü

¹⁰¹ RG.06.03.2003, Sy.:25040.

denetim ve incelemeler sırasında, yabancı çalıştıran işverenlerle yabancıların bu Kanundan doğan yükümlülüklerini yerine getirip getirmediğini de denetler. Denetim sonuçları Çalışma ve Sosyal Güvenlik bakanlığı'na bildirilir (4817 sk. m.20).

Çalışma izni bulunmayan yabancıyı çalıştırdığı tespit edilen işverenlere her bir yabancı için ayrıca belirlenmek suretiyle idari para cezası verilir. Kanun, izinsiz çalışan yabancıların da idari para cezasına çarptırılmalarını öngörmüştür. Fiillerin tekrarı halinde idari para cezaları bir kat artırılarak hükmolunur (4817 sk. m.21). Ayrıca çalışma izni bulunmaksızın yabancı çalıştırdığı tespit edilen işveren veya işveren vekili, yabancıların ve varsa eş ve çocuklarının konaklama giderlerini, ülkelerine dönmeleri için gerekli masrafları ve gerektiğinde sağlık harcamalarını karşılamak zorundadır (4817 sk. m.21/3)

4817 sayılı Kanun'un uygulamasına ilişkin çıkarılan "Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanunun Uygulama Yönetmeliği"nin¹⁰² 7 nci maddesinin 2 nci fıkrasında; *"Türkiye'de öğrenim amacıyla verilen ikamet izinleri hariç, herhangi bir sebebe istinaden en az altı ay süreli ikamet izni almış olup da bu izin süresi içerisinde çalışma izni verilmiş yabancılardan, Türkiye'nin dış temsilcilikleri kanalı ile çalışma vizesi alması koşulu aranmaz. Ancak, insan ticaretine konu olan veya olabilecek alanlarda çalışacak yabancılar için altı ay süreyle ikamet etmiş olması konusu dikkate alınmayarak, her defasında dış temsilciliklerimizden çalışma vizesi almaları koşulu aranır"* denilmek suretiyle, insan ticareti eylemlerini önleyici bir tedbir alınmıştır.

İnsan ticareti mağdurlarının ülke içerisinde çoğunlukla kaçak çalıştırıldıkları dikkate alındığında, 4817 sayılı Kanun'un önemi daha iyi anlaşılacaktır. Ancak Yasada her ne kadar izin almaksızın çalışan yabancıların da idari para cezasına çarptırılacağı belirtilmiş ise de, bu hükmü kendi iradesiyle çalışan yabancılar açısından değerlendirmek yerinde olur. Zira insan ticareti suçunun mağduru olan yabancılar, kendi iradeleriyle değil, rızaları hilafına çalıştırılmaktadır (bkz. TCKm.28; Kabahatler Kanunu m.12).

4817 sayılı Kanunun ilgili hükümleri dışında insan ticaretini ve özellikle kadınların cinsel yönden istismarını önlemek maksadıyla, "Genel Kadınlar ve Genel Evlerin Tâbi Olacakları Hükümler ve Fuhuş Yüzünden Bulaşan Zührevi Hastalıklarla Mücadele Tüzüğü"nin 21'inci maddesinde "yabancı uyruklu kadınların genelevlerde genel kadın olarak çalışmaları yasaktır" hükmüne yer verilmiştir¹⁰³.

¹⁰² RG.29.08.2003, Sy.: 25214.

¹⁰³ RG.19.04.1961, Sy.:10786. Tüzük metni için bkz. <http://www.hukuki.net/www>.

4- Türk Vatandaşlığı Kanunu

Fuhşa sürüklenmek üzere Türkiye'ye getirilen kadınların "Türk vatandaşlığına geçirilmeleri", eylemin legal bir görüntü altında kolayca yapılmasını sağladığından, başvuru metotlarından biridir.

Ancak 04.06.2003 tarih ve 4866 sayılı Kanun'la değiştirilen Türk Vatandaşlığı Kanunu'nun 5'inci maddesi, evlenme ile vatandaşlığın kazanılmasına önemli sınırlamalar getirmiştir. Kanun'un 5'inci maddesinin önceki halinde; evlenme ile Türk vatandaşlığına geçme iradesini beyan eden yabancı kadın, otomatik olarak Türk vatandaşlığını iktisap ederdi¹⁰⁴. Buna karşılık yeni düzenlemede bir Türk vatandaşı ile evlenme, kendiliğinden Türk vatandaşlığını bahsetmez. Ancak, bir Türk vatandaşı ile evlenme nedeniyle Türk vatandaşlığını kazanmak isteyen yabancılar, en az üç yıldan beri evli olmaları, fiilen birlikte yaşamaları ve evliliğin devamı koşullarının varlığı halinde; yurt içinde en büyük mülkî idare amirliklerine, yurt dışında ise Türk konsolosluklarına yazılı olarak başvuruda bulunabilirler. Başvuru üzerine İçişleri Bakanlığınca yapılacak inceleme ve soruşturma sonucunda, aranan şartları taşıdıkları anlaşılan kişiler, bu durumun tespitine ilişkin karar tarihinden itibaren Türk vatandaşlığını kazanırlar. Bununla birlikte, bir Türk vatandaşı ile evlenen yabancı, evlenmekle eski vatandaşlığını kaybediyorsa, Türk vatandaşlığını kendiliğinden kazanır (403 sk.m.5).

İçişleri Bakanlığı evlenme sebebiyle vatandaşlığa geçiş için müracaat edilmesi üzerine yaptığı incelemede öncelikle yasadaki koşulların varlığını araştırır. Ayrıca ilgili kimse hakkında bir güvenlik soruşturması da yürütülür. Böylece kişinin Türk vatandaşlığına geçmesinde bir sakınca olup olmadığı belirlenir. Keza evliliğin "muvazaalı" olduğunun belirlenmesi de Türk vatandaşlığına geçmeye engeldir¹⁰⁵.

Nitekim 5'inci maddede 4866 sayılı Kanun'la yapılan değişiklik gerekçesinde de, "*evlilik kurumunun yozlaşmasının ve sahte evlilikler yapılmasının önlenmesi için bu düzenlemenin kabul edildiğinden*" söz edilmektedir¹⁰⁶.

---

saglikhukuku.net/index.php?article=52 (erişim tarihi: 01.01.2007).

¹⁰⁴ Evlenme ile vatandaşlığın kazanılması konusunda bilgi için bkz. **Nomer, Ergin**, Vatandaşlık Hukuku, 15. Baskı, İstanbul 2005, s.63-73.

¹⁰⁵ **Nomer**, s.65.

¹⁰⁶ TBMM. Tutanak Dergisi, Dönem 22, Yasama Yılı:1, S.Sayı:115.

Konuyla ilgili olarak çıkarılan Yönetmelikte¹⁰⁷ evlenme sebebiyle Türk vatandaşlığına müracaat eden yabancılar bakımından; “a) (...), b) *Fuhuş yapmak, fuhşa aracılık etmek veya fuhşa zorlamak, kadın ticareti yapmak gibi herhangi bir faaliyet içinde bulunmamak, c) Kamu düzeni, milli güvenlik ve genel ahlak açısından sakıncalı olmamak*” şartlarının da aranacağı belirtilmiştir.

Şu halde Türk Vatandaşlığı Kanunu’nda özellikle muvazaalı evliliklerin önlenmesi düşüncesiyle 4866 sayılı Kanunla yapılan değişiklikler sonrası, yabancı uyruklu kadınların bu tarz legal görüntüler altında fuhşa sürüklenmesi engellenmiş olmaktadır¹⁰⁸. Bu durum, insan ticaretiyle mücadele açısından oldukça isabetlidir.

5- Karayolu Taşıma Kanunu ve Yönetmeliği

10.07.2003 tarih ve 4925 sayılı Karayolu Taşıma Kanunu’nun¹⁰⁹ 5’inci maddesinde “*taşımacılık, acentelik ve taşıma işleri komisyonculuğu ile nakliyat ambarı ve kargo işletmeciliği yapılabilmesi için Ulaştırma Bakanlığında yetki belgesi alınması*” zorunlu kılınmıştır. Konuyla ilgili olarak Ulaştırma Bakanlığı tarafından hazırlanan “Karayolu Taşıma Yönetmeliği”nde¹¹⁰ de aynı prensip (m.6) benimsenmiştir.

Yönetmelik uyarınca, gerçek ve tüzel kişiler 12 nci maddede belirtilen genel şartlar ile 13’üncü maddede gösterilen özel şartların varlığı halinde yetki belgesi alabilirler (Yönetmelik m.6/1-b). Genel şartlara ilişkin 12’inci maddede yetki belgesi için müracaat eden gerçek kişilerle, tüzel kişi yetkililerinin, bir takım suçlardan ötürü hürriyeti bağlayıcı ceza ile hükümlü bulunmamaları şartı aranmaktadır. Bu suç tipleri arasında; kaçakçılık, dolandırıcılık, uyuşturucu ve silah kaçakçılığının yanı sıra kaçak insan taşımacılığı da yer almaktadır. Yönetmeliğin 82’inci maddesinin 2’inci fıkrasında da, anılan kimselerce yetki belgesinin sağladığı imkân ve kolaylıklardan istifade edilerek, bu suçların işlenmesi ve mahkûmiyet kararının kesinleşmesi halinde, yetki belgesinin iptal edileceği ifade edilmiştir. Bu şekilde yetki belgesi iptal edilen gerçek ve tüzel kişilere üç yıl geçmedikçe tekrar yetki belgesi de verilmeyecektir.

Yetki belgesi alan gerçek ve tüzel kişilerin çalıştırdıkları sürücülerinin, taşıt belgelerinde kayıtlı taşıtlarını kullanarak karıştırdıkları kaçak insan

¹⁰⁷ RG.24.05.2004, Sy.:25471.

¹⁰⁸ Tosun, s.126.

¹⁰⁹ RG.19.07.2003, Sy.: 25173.

¹¹⁰ RG.25.02.2004, Sy.:25384.

taşımacılığı ve ticareti suçları nedeniyle haklarında yargı organları tarafından verilmiş ve kesinleşmiş mahkûmiyet kararı bulunması halinde ilgili firmaya ihtar verilecektir. Ayrıca yetki belgesi sahibi bulunan firma, Bakanlık ve güvenlik kurumlarınca yakın takibe alınacaktır (Yönetmelik m.73).

Karayolu Taşıma Kanunu ve Yönetmeliği'nde yer alan bu düzenlemeler, insan ticareti ve göçmen kaçakçılığı fiilleri çerçevesinde, kişilerin ülke sınırlarından dışarıya veya dışarıdan ülke sınırları içerisine naklini önleyici ve caydırıcı etkileri bakımından önem arz etmektedir.

6- Pasaport Kanunu

15.07.1950 tarih ve 5682 sayılı Pasaport Kanunu'nun¹¹¹ 8'inci maddesinin altıncı bendinde; "*fahişeler ve kadınları fuhşa sevk ederek geçinmeyi meslek edinenlerle beyaz kadın ticareti yapanlar ve her nevi kaçakçılar*" Türkiye'ye girmesi yasak kimseler arasında zikredilmiştir. Bu düzenleme özellikle kadınların fuhuş maksadıyla ticarete konu edilmeleri açısından önleyici bir nitelik arz etmektedir¹¹².

Pasaport Kanunu'nun cezai hükümlere ilişkin 33 vd. maddeleri de konumuzla bağlantılıdır. Yasanın 33'üncü maddesinde; "*Türkiye Cumhuriyeti sınırlarını pasaportsuz veya pasaport yerine kaim olacak bir vesikayı hamil olmaksızın terk eden veya buna teşebbüs eden kimseler hakkında (...) hafif para veya (...) hafif hapis cezası verilir veya her ikisi birlikte hükmolunur*" denmektedir¹¹³.

¹¹¹ RG.24.07.1950, Sy.: 7564.

¹¹² Tosun, s.124; Arslan-Temel-Aydın-Şen-Doğan-Bacaksız, s.24.

¹¹³ 04.11.2004 tarih ve 5252 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun'un 7 nci maddesinde; "(1) Kanunlarda, "hafif hapis" veya "hafif para" cezası olarak öngörülen yaptırımlar, idari para cezasına dönüştürülmüştür. İdari para cezasının hesaplanmasında 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 52 nci maddesi hükümleri uygulanır. İlgili kanunda "hafif hapis" cezasının üst sınırının belirtilmediği hallerde, idari para cezasının hesaplanmasında esas alınacak gün sayısının üst sınırı, yediyüzotuzdur.

(2) Kanunlarda, "hafif hapis cezası" ile "hafif para cezası"nın seçimlik olarak veya birlikte öngörüldüğü hallerde, idari para cezası yaptırımının belirlenmesinde "hafif hapis cezası" esas alınır.

(3) Kanunlarda, sadece "hafif para cezası"nın öngörüldüğü ve cezanın alt veya üst sınırının belirtilmediği hallerde, idari para cezası, yüzymilyon Türk Lirasından az, onsekizmilyar Türk Lirasından fazla olamaz.

Yasanın 34'üncü maddesinde de; *“Türkiye Cumhuriyeti sınırlarından her nasılsa pasaportsuz olarak girebilmiş olan vatandaşlar ve yabancılar (...) ağır para veya (...) hapis cezasıyla veya her ikisiyle cezalandırılacağı gibi, bu gibilerden yabancı olanlar cezalarını çektikten sonra sınır dışı edilirler”* hükmüne yer verilmiştir.

Pasaport Kanunu'nun 35'inci maddesi; *“Bakanlar Kurulunca tayin olunan mahallerden başka yerlerden Türkiye'ye giren veya Türkiye'den çıkanlar usulüne uygun pasaport veya vesika taşıyıcılar bile cezalandırılırlar”* hükmünü taşımaktadır. Keza 36 ncı maddeye göre de yolcuları, pasaport ve diğer vesikaların yoklanması için Hükümetçe tayin olunan yerlerin dışında bulunan mahallere bilerek nakleden kara, deniz ve hava taşıtlarını sevk ve idare edenler veya bu hususta kılavuzluk yapanlar da cezalandırılır.

Pasaport Kanunu'nun cezai hükümlerinin insan ticareti mağdurları hakkında tatbik edilemeyeceğini belirtmemiz gerekir. Zira cebir, tehdit, baskı veyahut iradeyi ortadan kaldıran diğer koşullarda ülkeye sokulan veyahut ülkeden çıkarılan mağdurların serbest iradeleri ile hareket ettiklerinden bahsedilemez. Bu ihtimalde örneğin, TCK'nın 28 ve 37/2 maddeleri uyarınca dolayısıyla fail olarak, insan tacirlerinin sorumluluğuna gidilebilir.

7- İnsan Ticareti Mağdurlarının Ücretsiz Tedavisine İlişkin Bakanlar Kurulu Kararı ve Genelgeler

İnsan ticareti mağdurlarının ücretsiz tedavilerinin sağlanması amacıyla 8.1.2002 tarihli ve 4736 sayılı Kanununun 1'inci maddesinin fıkrası hükmünden muaf olmaları hakkındaki 05.12.2003 tarih ve 2003/6565 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı 02.01.2004 tarih ve 25334 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu kararla ilgili Sağlık Bakanlığının 09.01.2004 tarih ve 544 (2004/02) sayılı Genelgesi ise tüm valiliklere duyurulmuştur. Keza Sağlık Bakanlığının konuyla ilgili 26.04.2004 tarih ve 6679 (2004/62) sayılı Genelgesi ilgili bakanlıklara, kamu kurum ve kuruluşlara, sivil toplum kuruluşlarına ve tüm valiliklere gönderilmiştir.

Anılan yasal düzenlemenin öngördüğü uygulamanın başlamasıyla birlikte, insan ticareti mağduru olduğu tespit edilen ve sağlık hizmetleri giderlerini karşılayacak durumda olmayan yabancı uyruklu hastaların resmi sağlık kurum ve kuruluşlarınca sunulan sağlık hizmetlerinden ücretsiz olarak

---

(4) Bu madde hükmüne göre idari para cezasına karar vermeye Cumhuriyet savcısı yetkilidir” denilmektedir. Pasaport Kanunu'nun 33 üncü maddesini de bu düzenleme çerçevesinde değerlendirmek gerekmektedir.

yararlanmalarına olanak sağlanmıştır. Önemle işaret edelim ki, araştırmamız boyunca bu konudaki uygulamaya ilişkin olarak gerek sivil toplum kuruluşlarından, gerekse diğer kamu kurum ve kuruluşlarından muhatap olunan herhangi bir olumsuzluktan söz edilmemiştir.

8- İnsan Ticareti Mağdurlarına Yönelik Kısa Süreli Vize ile İkamet Uygulamasına İlişkin Genelgeler

İnsan ticareti mağdurlarına tedavi, bakım ve hukuki izlek süresinde, Türkiye’de belli bir süre ikamet izni verilmesini teminen, “*insani vize ve kısa süreli ikamet uygulaması*” (altı ay süreli) başlatılmış ve uygulamasına geçilmiştir. Bu düzenleme ve uygulamalarla 4804 Sayılı Kanun ile onaylanan Palermo Protokolü’nün 6/3–5. maddesinde;

“3. Her Taraf Devlet, uygun durumlarda, sivil toplum kuruluşlarıyla, diğer ilgili kuruluşlarla ve sivil toplumun diğer unsurlarıyla işbirliği içinde özellikle aşağıdaki hususlara ilişkin hükümler dâhil, insan ticareti mağdurlarının fiziksel, psikolojik ve sosyal yönden iyileşmelerini sağlamak için önlemler alınıp uygulanmasını değerlendirecektir.

(a) Uygun barınma olanağı,

(b) İnsan ticareti mağdurlarının anlayabilecekleri bir dilde özellikle yasal haklarına ilişkin danışmanlık hizmeti ve bilgi verilmesi,

(c) Tıbbî, psikolojik ve maddî yardım,

(d) Çalışma, öğrenim ve eğitim olanakları.

4. Her Taraf Devlet, bu madde hükümlerini uygularken, insan ticareti mağdurlarının yaşını, cinsiyetini ve uygun barınma, eğitim ve bakım dâhil, özel ihtiyaçlarını ve özellikle çocukların özel ihtiyaçlarını dikkate alacaktır.

5. Her Taraf Devlet, kendi ülkesi içinde bulunduğu sürece, insan ticareti mağdurlarının fiziksel güvenliğini sağlamak için çaba gösterecektir” şeklindeki hükümlerle, aynı sözleşmenin 7. maddesinde “**insan ticareti mağdurlarının giriş yapılan devletlerdeki statüleri**”ni belirleyen;

“1. Her Taraf Devlet, bu Protokol’ün 6. maddesi uyarınca alınacak önlemlere ek olarak, uygun hallerde, insan ticareti mağdurlarının kendi ülkesinde geçici veya daimi olarak kalmalarına izin veren yasal veya diğer uygun önlemleri almayı düşünecektir.

2. Her Taraf Devlet, bu maddenin 1. fıkrasının hükmünün yerine getirilmesinde, insancıl ve merhametli yaklaşımlara gereken değeri verecektir” tarzındaki düzenleme gereği yerine getirilmiştir.

Bu kapsamda İçişleri Bakanlığı tarafından hazırlanan 09.01.2003 tarih ve 14581 sayılı genelge uyarınca insan ticareti mağdurlarının talepleri halinde ülkeden çıkışları yapılmayarak ilk aşamada bir ay süreyle geçici ikametlerine izin verilmiş, ihtiyaç olması halinde üç aya kadar uzatma imkânı tanınmıştır.

03.07.2003 tarih ve 108 sayılı genelge ile de; ikamet izni işlemlerinin 492 sayılı Harçlar Kanunu'nun 88'inci maddesi gereğince harçsız olarak yerine getirilmesi esası benimsenmiştir.

13.07.2006 tarihli genelge ile kısa süreli vize ve ikamet uygulamasının süresi genişletilmiştir. Gerçekten bu genelgede; "(...) *mağdurların tedavi ve rehabilitelerinin gerçekleştirilmesi, suçun sanıklarına ilişkin yargılama süreci ve mağdurlara ikamet izni verilmesi konusundaki uluslararası uygulamalar ve tavsiye kararları çerçevesinde insan ticareti mağduru olduğu tespit edilen yabancı uyruklu şahıslara daha uzun sürelerle ikamet izni verilmesi gerekmektedir. Bu nedenle, bundan böyle (...) insan ticareti mağduru olduğu tespit edilen yabancı uyruklu şahıslara;*

— *Talepleri halinde azami altı aya kadar geçici ikamet izni verilmesi,*

— *İkamet tezkeresinin 492 Sayılı Harçlar Kanunu'nun 88'inci maddesine göre harçsız olarak düzenlenmesi,*

— *Sanıkların yargılanma ve mağdurların tedavi süreçleri takip edilerek ihtiyaç duyulması halinde ikamet izinlerinin aynı sürelerle uzatılması,*

— *Mağdurların durumu hakkındaki gelişmelerin düzenli olarak Bakanlığa aktarılması"* hususları ilgili kamu kurum ve kuruluşlarına bildirilmiştir.

9- Özellikle Mağdurların Korunmasına İlişkin Diğer Bazı İdari Düzenlemeler (İçişleri Bakanlığı Genelgeleri)¹¹⁴

Türkiye'de insan ticareti ile mücadele alanında yasal mevzuat alanındaki reformlar, uluslararası işbirliği, bilinçlendirme ve eğitim çabalarının yanı sıra suçun soruşturulması ve tespit edilecek insan ticareti mağdurlarına mevcut idari mevzuat doğrultusunda uygulanacak işlemler ve hareket tarzları 20'den fazla genelge ile düzenlenmiştir.

¹¹⁴ Bkz. **Yenidünya, Ahmet Caner**, İnsan Ticareti Suçu, Ankara 2007, s.46 vd.; Avrupa Birliği Müktesebatına Uyumluluk Açısından Türkiye Cumhuriyeti Hukuku Boşluk Analizi: Yasadışı Göç ve İnsan Ticareti (hazırlayanlar: M. Kadir Ay-Mehmet Özcan-Fikret İşgören), Ankara 2007, s.72 vd.

Bu genelgelerle; organize suç şebekelerinin çökertilmesi, tanık/mağdur konumundaki şahısların tespit edilmesi, deşifre edilmemeleri ve bu amaçla koruyucu tedbirlerin alınması, bu konumdaki yabancılara koruma, psikolojik destek ve iyileştirme sağlamak suretiyle ülkede kalışlarına izin verilmesi ve bu sayede kolluk kuvvetleri ile gönüllü işbirliği yapmaları teşvik edilerek tacirlerin tespiti, mağdurların ülkelerine güvenli ve gönüllü dönüşlerinin sağlanması, bilinçlendirme ve eğitim faaliyetlerine ağırlık verilmesi gibi çok çeşitli alanların düzenlenmiş olduğu görülmektedir.

Bu çabaların; Türkiye’de kolluk kuvvetini oluşturan ve görev-sorumluluk sahasına göre insan ticaretiyle polisiye anlamda fiilen mücadele eden hem Emniyet Genel Müdürlüğü, hem de Jandarma Genel Komutanlığı tarafından, merkezden koordine edildiği ve yürütüldüğü görülmektedir.

Aşağıda, bu idari düzenlemelerden belli başlılarına ilişkin özet bilgiler yer almaktadır:

A- 26.02.2004 Tarih ve 46114 Sayılı İçişleri Bakanlığı Genelgesi

İnsan ticaretiyle etkin şekilde mücadele edilmesi ve mağdurların korunması hususunda İçişleri Bakanlığı tarafından hazırlanan 19.08.2002 tarih ve 175432 sayılı, 09.01.2003 tarih ve 14581 sayılı, 03.07.2003 tarih ve 108 sayılı, 24.10.2003 tarih ve 190639 sayılı, 21.11.2003 tarih ve 207646 sayılı genelgeler, ilgili kamu kurum ve kuruluşlarına gönderilmiştir. Söz konusu genelgeler, 4804 sayılı Kanunla onaylanan ve iç hukukumuzda dâhil edilen Palermo Protokolü’nün 6 ncı maddesinde yer alan düzenlemeleri hayata geçirmek açısından önem arz etmektedir. Keza tüm bu genelgelere atıfta bulunan İçişleri Bakanlığı’nın 26.02.2004 tarih ve 46114 (2004/47) sayılı Genelgesi’nde insan ticareti mağdurlarının korunmasına ilişkin yetkili makamların görevleri ayrıntılı şekilde düzenlenmiştir. Genelge hükümleri uyarınca yapılması gereken işlemleri aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür:

— İnsan ticareti mağduru olduğu delil ve ifadelerle tespit edilecek kişilerin tacirler tarafından istismar edilmeleri önlenmeli, istismar edilen kimselerin uyruk, kimlik, adres v.b. tespitleri, mağdur yaklaşımı çerçevesinde amaca uygun olarak yapılmalıdır.

— İnsan ticareti mağduru olduğu belirlenen kimselerle birebir olarak yapılacak tüm işlemlerde, mümkün olduğu ölçüde sivil giyimli, bayan personel görevlendirilmelidir.

— Soruşturma sırasında yüzleştirme, teşhis gibi işlemlere ihtiyaç duyulması durumunda, mağdurların tacirler veya bağlantılı kişilerle aynı ortamda bulundurulmaması amacıyla gerekli tedbirler alınmalı, mümkün

olduğu ölçüde aynalı oda veya diğer teknik imkânlar kullanılarak bu işlemler yerine getirilmelidir.

— İnsan ticareti mağduru olduğu tespit edilen kimseler, suçla mücadele bakımından bilgilerine başvurulması zorunlu bulunduğundan, hemen sınır dışı edilmeyerek, ikametlerine izin verilmesi uygulaması titizlikle sürdürülmelidir.

— İnsan ticaretinde hukuki olarak “çocuk” sıfatı taşıyan mağdurların tespit edilmesi durumunda, bunlarla ilgili olarak yapılacak her türlü işlemde çocuğun çıkarı gözetilerek özel önlemler alınmalıdır.

— Mağdurların Türkiye’de kalmayıp, kendi ülkelerine veya bir başka ülkeye gitmek istemeleri halinde, insan ticaretine tekrar konu edilmeyecek şekilde güvenli çıkış yapabilmeleri ve varmak istedikleri yere güvenli varışlarının sağlanması ile kaynak ülkede yeniden uyum ve koruma önlemlerinin alınabilmesi amacıyla öncelikli olarak konu süratle İçişleri Bakanlığı’na bildirilmelidir.

— İnsan ticareti mağduru olduğu tespit edilen ve tedavi olması gereken şahısların, Sağlık Bakanlığınca bilgilendirilmiş olan sağlık kuruluşlarına sevklerinin yapılarak tedavilerinin yaptırılması sağlanmalıdır.

— Mağdurların sağlık kuruluşlarına tedavi amaçlı sevkleri Valilik kanalıyla gerçekleştirilmeli, tedavi işlemlerinin ardından İçişleri Bakanlığı bilgilendirilmelidir.

— İnsan ticaretinde kullanılan bir yöntem olarak; fuhuş yapmak ve maddi gelir elde etmek niyetindeki yabancı uyruklu kadınlara Türk vatandaşı ile anlaşmalı evlilik yaptırılarak ikamet izni sağlanması ve insan ticaretinin yasal zemine dayandırılması önlenmelidir. Bu nedenle; evlilik gerekçesiyle ikamet izni talebinde bulunulan durumlarda;

a) Talep sahibinin bizzat müracaatının sağlanması,

b) Evlilik yapan Türk vatandaşı şahsın durumunun ve kayıtlarının araştırılması,

c) Gerek görülmesi durumunda yabancının ve evlilik yaptığı Türk vatandaşının bilgisine başvurulması,

d) İkamet izni ile ilgili işlemlerin, evliliğin “anlaşmalı” olmadığı kanaati edinildikten sonra yerine getirilmesi gerekmektedir. İkamet izni verilip verilmemesi konusunda tereddüt edilmesi halinde, konu İçişleri Bakanlığı’na intikal ettirilmelidir.

B- 09.07.2004 Tarih ve 129483 Sayılı İçişleri Bakanlığı Genelgesi

Mağdurların soruşturma süresince ve gönüllü olarak ülkelerine güvenli dönüşlerinin veya başka bir ile sevklerinin sağlanacağı durumlarda tespit ve teşhis (deşifre) edilmelerini önleyici tedbirlerin alınması,

Ülkelerine gönderilmeleri sırasında hudut kapılarındaki çıkış ve belge kontrol işlemlerinin, söz konusu şahıslar pasaport kontrol kontuarlarına götürülmeden, belgeler üzerinden tamamlanması,

Uğramış oldukları baskı ve zorlama neticesinde korku altında bulunan mağdurların deşifre olmaları halinde, tacirlerin kendilerini bulabilecekleri ve zarar verebilecekleri endişesiyle tanıklık yapmaktan ve bilgi vermekten kaçınabilecekleri, dolayısıyla soruşturmanın sağlıklı yürütülmesinin ve suçlulara ulaşılmasının zorlaşacağı dikkate alınarak, soruşturma sürecinde ve mağdurların ülkemizde buldukları süre içinde gerçekleştirilen işlemler sırasında **deşifre olmalarını önleyici tedbirlerin alınması** öngörülmüştür.

C- 10.09.2004 Tarih ve 165347 Sayılı İçişleri Bakanlığı Genelgesi

İstanbul'da İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı(İKGV) ile İstanbul Büyükşehir Belediyesi işbirliği ile kurulan ve İKGV tarafından işletilen barınma evinin gizliliğinin sağlanması ve mağdurların sevk işlemlerinin koordineli, hızlı, güvenli ve mağdurların deşifre edilmelerini önleyici tedbirlerin alınmasını sağlamak üzere gerçekleştirilecek koordine ve hareket tarzı düzenlenmiş ve İstanbul Valiliği Emniyet Müdürlüğü Yabancılar Şube Müdürlüğü görevlilerinden oluşan **irtibat noktası** belirlenmiştir.

D- 26.11.2004 Tarih ve 210276 Sayılı İçişleri Bakanlığı Genelgesi

Mağdurların tespit edilmelerinin ardından, soruşturma ve adli süreçte tanıklık yapmak üzere ülkemizde kalmak isteyenlerin dışında, ülkelerine dönmek isteyenlerin güvenli ve gönüllü dönüş işlemlerinin Bakanlık koordinesinde gerçekleştirilmesi,

Tacirlerin buldukları adresler ve bağlantılı oldukları diğer şahıslar hakkında edinilen bilgiler doğrultusunda tahkikatın genişletilmesine yönelik olarak ilgili valiliklerle süratle temasa geçilmesi,

Karşılaşılan insan ticareti vakalarında, tacirlerin yurtdışı bağlantıları ve kullandıkları yöntemlere ilişkin bilgi derlenmesi ve ilgili ülke makamlarına iletilmek ve gerekirse ortak operasyonlar geliştirmek üzere Bakanlığa aktarılması,

İnsan ticaretine ilişkin her türlü bilginin değerlendirilmesi sırasında olayın meydana geldiği yer bakımından sorumluluk bölgesi göz önünde

bulundurulacak güvenlik güçlerimiz arasında gerekli koordinenin tesis edilmesi hususları düzenlenmiştir.

E- 27 Mayıs 2005 Tarih ve 96996 Sayılı İçişleri Bakanlığı Genelgesi

Uluslararası Göç Örgütü (IOM) ile işbirliği halinde yürütülen “Türkiye’deki İnsan Ticareti Mağdurlarına Yardım” başlıklı proje kapsamında potansiyel insan ticareti mağdurlarına yönelik olarak, operatörlerinin Eski Sovyet Bloğu ülkelerinin ortak dili olan Rusça olarak da hizmet verebileceği acil yardım hattı kurulduğu ve ulaşım numarası 157 olarak belirlenen bu Acil Yardım Hattının 24 saat esasına göre, Türkiye’nin her yerinden -cep telefonları da dâhil- ücretsiz olarak ulaşılabilecek biçimde hizmet vereceği belirtilerek; işletimi Uluslararası Göç Örgütü (IOM) tarafından gerçekleştirilecek olan bu hattın 155 ve 156 Acil Yardım Telefon hatları ile yürütülecek koordinasyonu ve bilgi akışı düzenlenmiştir.

F- 21 Kasım 2005 Tarih ve 197559 Sayılı İçişleri Bakanlığı Genelgesi

Ankara’da Kadın Dayanışma Vakfı (KDV) ile Ankara Büyükşehir Belediyesi işbirliği ile kurulan ve KDV tarafından işletilen barınma evinin gizliliğinin sağlanması ve mağdurların sevk işlemlerinin koordineli, hızlı, güvenli ve mağdurların deşifre edilmelerini önleyici tedbirlerin alınmasını sağlamak üzere gerçekleştirilecek koordine ve hareket tarzı düzenlenmiştir.

G- 27 Ekim 2006 Tarih ve 74 Sayılı İçişleri Bakanlığı Genelgesi

İçişleri Bakanı imzasıyla gönderilen ve 2003 yılında düzenlenmiş olan 108 sayılı genelgeye kapsam yönünden benzeyen bu genelge ile de bu tarihe kadar yürürlükte olan genelgeler derlenmiş; insan ticaretiyle mücadelede **yasal mevzuattan mağdur tespiti ve mağdurlarla mülakat yöntemlerine kadar, emniyet birimlerinin eğitimi, bilinçlerinin arttırılmasına yönelik çalışmalar, görev ve işlemlerini tanımlayan** çeşitli hususlar düzenlenmiştir.

Bu genelgenin getirdiği iki önemli yenilik ise; tespit edilen insan ticareti mağdurlarının psikolojik durumlarının düzelmesi ve kolluk birimleriyle işbirliği yapıp yapmayacaklarını belirlemek üzere 1 aylık düşünme süresi tanınmasını öngören ‘Mağdur Tanımlama Belgesi’ uygulaması ve ‘İnsan Ticareti ile Mücadele Rehberi’ olmuştur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM*

İNSAN TİCARETİNE İLİŞKİN ULUSLARARASI BELGELERDEKİ DÜZENLEMELER

1- Genel Olarak

İnsan ticaretine konu olan fiillerin yasaklanması ve önlenmeye çalışılması, insan hakları konusunda kaydedilen tarihi gelişmeye paraleldir. Gerçekten, hemen her insan hakları belgesinde, bugün insan ticareti olarak nitelenen birçok fiilin önlenmesi için, uluslararası ve bölgesel insan hakları belgelerinde yasaklamalar konulduğunu görmekteyiz.

Aşağıda, konumuzla doğrudan ilgili olarak görülen bu belgelerdeki hükümler hakkında özet bir açıklama verilecektir:

İnsan ticaretine ilişkin doğrudan düzenleme ihtiva eden ilk belge 1904 tarihli *“Beyaz Kadın Ticaretinin Yasaklanmasına Dair Uluslararası Sözleşme”*dir. Bu belgenin asıl hedefi, insan ticareti fiillerinin cezalandırılmasından çok, insan ticareti fiillerine maruz kalan mağdurlarının korunması olduğundan, atıl bir belge olarak kalmış ve bunun neticesinde, insan tacirlerinin cezalandırılması yükümlülüğünü ihtiva eden ve 13 ülke tarafından imzalanan 1910 tarihli, *“Beyaz Kadın Ticaretinin Yasaklanmasına Dair Uluslararası Sözleşme”* kabul edilmiştir.

Bu sözleşmeyi takiben Milletler Cemiyeti himayesinde, 1921 tarihli *“Kadın ve Çocuk Ticaretinin Yasaklanmasına Dair Sözleşme”* ve 1933 tarihli *“Tüm Yaşlarda Kadın Ticaretinin Yasaklanmasına Dair Uluslararası Sözleşme”* imzalanmış ve nihayet *“insan ticaretine”* ilişkin bu dört sözleşme, BM tarafından, 1949 yılında *“İnsan Ticaretinin ve İnsanların Fuhuş Yoluyla Sömürülmesinin Yasaklanmasına Dair Sözleşme”* adı altında birleştirilmiştir.

Konuyla ilgili olan ve taraf devletlere, *“insan ticareti”* kurbanlarının *“insan olarak”* sahip olduğu hakları koruma ödevi getiren belgeleri aşağıdaki şekilde bir sıralamaya tâbi tutâbiliriz:

- a) İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi
- b) Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi,

---

* Kitabın bu bölümü **Doç. Dr. A. Caner Yenidünya** ve **Yargıtay Cumhuriyet Savcısı Doç. Dr. Çetin Arslan** tarafından hazırlanmıştır.

c) Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesine Dair Uluslararası Sözleşme,

d) İşkence ve Diğer Acımasız, İnsanlıkdışı ya da Aşağılayıcı Muamele veya Cezalara Karşı Sözleşme,

e) Çocuk Hakları Sözleşmesi,

f) Göçmen İşçiler ve Aile Üyelerinin Haklarının Korunmasına Dair Sözleşme,

g) Köleliğe Dair Sözleşme,

h) Kölelik, Köle Ticareti ve Köleliğe Benzer Kurum ve Uygulamaların Lağvına Dair Ek Sözleşme,

ı) Cebri Çalıştırmaya Dair Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) Sözleşmesi No. 29,

i) Cebri Çalıştırmanın Kaldırılmasına Dair ILO Sözleşmesi No. 105,

j) Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AIHS) ve AB Temel Haklar Sözleşmesi

4 Kasım 1950 tarihinde Roma'da imzalanan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 4. maddesi aşağıdaki ifadelerle kölelik, kulluk ve zorla çalıştırmayı yasaklamakta ve nelerin cebri çalıştırma ya da angarya sayılmayacağını belirtmektedir. Buna göre:

"1. Hiç kimse, köle ya da kul olarak tutulmayacaktır.

2. Hiç kimseden zorla ya da zorunlu olarak çalışması istenmeyecektir.

3. Bu Maddenin amaçları bakımından, "zorla ya da zorunlu olarak çalışma" terimleri aşağıdaki halleri kapsamayacaktır:

(a) Sözleşme Madde 5 hükümlerine uygun olarak uygulanan gözetim altında tutulma sırasında ya da böyle bir özgürlükten yoksun bırakılma halinden koşullu olarak salıverilmiş olduğu sürede kendisinden yerine getirilmesi istenecek olağan nitelikteki çalışma;

(b) askeri nitelikteki herhangi bir hizmet ya da, askeri hizmetleri vicdani ret temelinde yerine getirmemenin tanınmış bulunduğu ülkelerde zorunlu askerlik hizmeti yerine öngörülen bir başka hizmet;

(c) topluluğun yaşamını ya da refahını tehdit eden olağaniüstü bir durum ya da doğal afet hallerinde istenecek olan herhangi bir hizmet;

(d) olağan medeni/yurttaşlık yükümlülüklerinin bir parçasını oluşturan nitelikteki herhangi bir çalışma ya da hizmet".

AİHS cebri çalıştırma ya da angaryanın bir tanımını vermediği halde, bu konudaki bir tarifi 29 Haziran 1930 tarihinde kabul edilen ILO Sözleşmesi'nin (No. 29) 2. maddesinde görmekteyiz. Maddeye göre;

“Cebri çalıştırma” ya da “angarya”, “bir kişinin kendi rızasıyla yapmak istemediği halde, herhangi bir ceza tehdidiyle icbar edildiği her türlü iş ya da hizmeti” ifade eder.

Bununla birlikte aynı sözleşme, “cebri çalıştırma” ya da “angarya” kapsamına girmeyen hususları şu şekilde açıklamaktadır:

— *Askeri hizmetler;*

— *Vatandaşların hukuken bağlayıcı mükellefiyetleri;*

— *Bir mahkûmiyetin sonucu olarak icbar edilen iş ya da hizmetler;*

— *Acil durumlarda icbar edilen iş ya da hizmetler;*

— *Topluluğun üyeleri tarafından yerine getirilen toplulukla ilgili küçük hizmetler.”*

Bunların yanında BM düzeyinde, farklı uluslararası belgelerde insan ticaretiyle ilgili hükümlere yer verildiğini görüyoruz.

Bunlardan ilki 25 Eylül 1926 tarihinde Cenevre’de imzalanan “**Köleliğe Dair Sözleşme**”dir. Bu sözleşme, kölelik ve köle ticaretine ilişkin şu tanımı yapmaktadır (m.1):

“Kölelik, üzerinde mülkiyet hakkına bağlı erk ve yetkilerin kısmen ya da toplu halde kullanıldığı bir kişinin statüsü ya da durumunu ifade eder.

Köle ticareti, bir kişinin köle yapılma niyetiyle yakalanması, elde edilmesi ya da elden çıkarılmasıyla ilgili tüm fiilleri; satma ya da takas etme düşüncesiyle bir kölenin elde edilmesiyle ilgili tüm fiilleri; satma ya da takas etme düşüncesiyle elde edilmiş bir kölenin satış ya da takas yoluyla elden çıkarılmasıyla ilgili tüm fiilleri ve genel olarak her türlü köle nakil ve ticaretini kapsar”.

7 Eylül 1956 tarihinde yine Cenevre’de imzalanan “**Kölelik, Köle Ticareti ve Köleliğe Benzer Kurum ve Uygulamaların Lağvına Dair Ek Sözleşme**”, köleliğe benzer uygulamaları da kapsam içine alarak kölelik/köle ticareti yasağını daha da genişletmiştir. Zikrettiğimiz sözleşme aşağıda işaret edilen kurum ve uygulamaların, 1. maddede verilen kölelik tanımı kapsamına girsin ya da girmesin, görüldüğü her yerde tümüyle ortadan kaldırılmasını öngörmektedir:

“- borç nedeniyle kölelik ve

- *serflik(kölelik) ile*

- *bir kadının, reddetme hakkı bulunmaksızın, bir borcun ödenmesi amacıyla evlendirilmesi veya bir kadını koca ya da ailesi veya kabilesinin başka bir kişiye devretme hakkına sahip olması veya kocasının ölümü üzerine, bir kadının miras olarak başka bir kişiye intikal ettirilebilmesi veya bir çocuk ya da gencin, kendisinden ya da emeğinden yararlanma düşüncesiyle kendi ebeveyni tarafından bir yere teslim edilmesi şeklinde oluşabilecek durumlara araçlık eden her türlü kurum ve uygulama”.*

2- Birleşmiş Milletler Nezdinde Yapılan Uluslararası Çalışmalar

A- Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi

Ülkemizin de taraf olduğu, sınıraşan ve örgütlü suçların önlenmesi ve daha etkili bir şekilde mücadele edilebilmesi için, işbirliğini geliştirmek amacıyla hazırlanan sözleşme, 147 ülke tarafından imzalanıp, 56 ülke tarafından onaylanarak 29 Eylül 2003’te yürürlüğe girmiştir. TBMM ise 30.01.2003 tarihli ve 4800 sayılı Kanun ile sözleşmenin onaylanmasını uygun bulmuş ve bu şekilde Türk Hukukuna dâhil olmuştur.¹¹⁵

Devletlerin, ulusal yasama, yürütme ve yargı organları arasında işbirliğinin geliştirilmesini amaçlayan¹¹⁶ sözleşme, öncelikle ortak bir terminolojinin sağlanması için “*örgütlü suç grubu*” başta olmak üzere birçok kavramın tanımını yapmaktadır (m.2).

Bu Sözleşmeye göre örgütlü suç grubu, doğrudan veya dolaylı olarak mali veya diğer bir maddi çıkar elde etmek amacıyla belli bir süreden beri var olan ve Sözleşmede belirtilen bir veya daha fazla ağır suç veya yasadışı eylemi gerçekleştirmek amacıyla birlikte hareket eden, üç veya daha fazla kişiden oluşan yapılanmış bir grup anlamına gelir.

Aynı düzenlemeye göre “*ağır suç*”, üst sınırı dört yıl veya daha fazla hürriyeti bağlayıcı veya daha ağır bir cezayı gerektiren bir suçu oluşturan davranış;

“*yapılanmış grup*” ise, belirli bir suçu derhal işlemek için tesadüfî olarak oluşturulmamış ve üyelerin rollerinin şeklen belirlenmesi şart olmayan,

¹¹⁵ RG, 04.02.2003/25014.

¹¹⁶ **United Nations Multilateral Treaty Framework:** An Invitation to Universal Participation Focus 2005, New York 2005, s.69

üyeliğin devamlılığı veya gelişmiş bir yapısı olması gerekmeyen bir grubu ifade eder.

Sözleşme, kapsamını belirleyen 3.maddeye göre, “Örgütlü bir suç grubuna katılma (m.5)”, “Suç gelirlerinin aklanması (m.6)”, “Yolsuzluk (m.8)”, “Adaletin engellenmesi (m.23)” ve 2. maddede tanımlanan şekliyle ağır bir suçun *örgütlü ve sınıraşan nitelikte* işlenmesi hallerinde uygulanabilir. Bu durumda sözleşme hükümlerinin çoğunlukla örgütlü şekilde işlenen insan ticareti suçuna uygulanması mümkündür.

Sözleşme gereği taraf ülkelerin iç hukuklarında yapmaları gereken önemli düzenlemeler ve bu konudaki Türk uygulaması (insan ticareti suçu bağlamında) şöyle sıralanabilir:

Örgütlü suç kuruluşlarının işlemiş oldukları ağır suçlara organları vasıtasıyla katılan tüzel kişilerin sorumlu olması (m.10) gerekliliği düzenlenmiştir. Bu konuda aşağıda ayrıntılı bilgi verilecektir.

a) Sayılan suçlar için uzun bir **dava zamanaşımı süresi** ve suç isnat edilen kişinin adaletten kaçması durumunda ise, daha uzun bir **ceza zamanaşımı süresi** tesis edilmesi gerekmektedir (m.11). 5237 sayılı TCK m. 66’da dava zamanaşımı sürelerinin, 765 sayılı TCK’ya oranla daha uzun olması ve TCKm.67(1) gereği, kanun gereğince hakkında kaçak olduğu (**CMKm.247**) hususunda karar verilmiş olan suç faili hakkında bu karar kaldırılıncaya kadar dava zamanaşımının duracağına düzenlenmiş bulunması, Sözleşmeyle uyumludur.

b) Sözleşmede belirtilen suçlardan elde edilen gelir veya değeri bunlara tekabül eden malvarlığı, bu suçlarda kullanılmış veya kullanılması amaçlanan malvarlığı, malzeme, teçhizat veya diğer araç-gereçlerin veya bu malların yerini alan değerlerin müsaderesi (m.12) ve müsaderenin sağlanabilmesi için uluslararası işbirliğinin (m.13) tesisi gerekmektedir. 5237 sayılı TCK’da 765 sayılı TCK’dan farklı olarak eşya müsaderesinin yanında, kazanç ve eş değer müsadere çeşitlerinin düzenlenmiş olması Sözleşme hükümlerine uygundur.(**TCKm.54-55**)

c) Bu suçların, faili iade edilebilir suç olarak kabul edilmesi (m.16) gerekmektedir. 5237 sayılı TCK’da düşünce suçu veya siyasi ya da askerî suç niteliğindeki suçlar dışında bir geri verme engeli zaten bulunmamaktadır. Dolayısıyla Sözleşme kapsamındaki suçların faileri de TCK gereği geri verilebilir.

d) Taraf devletler bu suçlara ilişkin soruşturma ve kovuşturmalarda karşılıklı adli yardımın mümkün olan en geniş ölçüde sağlanması (m.18) için gayret sarf etmelidir.

e) Bu suçlara ilişkin soruşturmaları birden fazla ülkede yapabilecek, ortak soruşturma mercilerinin oluşturulması gerekmektedir (m.19).

f) Kontrollü teslimatın uygun şekilde kullanımı ve elektronik veya başka biçimlerde izleme veya gizli operasyonlar gibi diğer özel soruşturma yöntemlerinin kullanımına imkân verecek yasal düzenlemelerin yapılması (m.20) gerekmektedir.

g) Bu koruma tedbirleri, ilk olarak 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Kuruluşları ile Mücadele Kanunu¹¹⁷ kapsamında örgütlü suçlulukla mücadelede uygulanabilir hale gelmişti¹¹⁸.

5271 sayılı CMK ise bunları genel düzenlemeler haline getirmiştir. Sözleşme kapsamında yer alan suçlar bu koruma tedbirlerinin kapsamını çizen kataloglarda sayılı suçlar arasında yer almaktadır.

Ayrıca, 4208 sayılı Karaparanın Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun, kontrollü teslimatı düzenlemektedir. Kanunun 2. maddesinin c bendine göre, “*Kontrollü Teslimat*”; suç faillerinin belirlenmesi, her türlü delilin tespiti, toplanması, kaçak veya kaçak olmasından şüphe edilen mal veya fonların müsaderesi amacıyla, yurtiçinde dağıtılacak veya yurtdışından Türkiye’ye getirilerek dağıtılacak veya Türkiye’de hazırlanarak yurtdışına götürülecek veya Türkiye’den transit geçecek, “**Uyuşturucu ve Uyarıcı (Psikotrop) Maddeler Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi**”nin Eki I ve II Numaralı Tablolar ile bu tablo değişikliklerinde yer alan maddelerin ve bunlara bağlı fonlar veya karaparaya kaynaklık edecek diğer her türlü kaçak veya kaçak olmasından şüphe edilen eşyanın yetkili makamların bilgisi ve denetimi altında nakillerini, ifade etmektedir. Bu uygulamaya göre, teslimat öğrenildiğinde ilgililer takibe alınmakta ve asıl fail ortaya çıkarılıncaya kadar suçların işlenmesi sırasında kontrollü olarak hareketsiz kalınmaktadır¹¹⁹.

¹¹⁷ 23.03.2005 t. ve 5320 S. CMK Yürürlük Kanunu m.18 ile yürürlükten kaldırılmıştır.

¹¹⁸ Gizli Soruşturma tedbirleri için bkz. **Erdem, Mustafa Ruhan**, Ceza Muhakemesinde Organize Suçlulukla Mücadelede Gizli Soruşturma Tedbirleri, Ankara 2001, s.48vd.; **Özbek, Veli Özer**, Organize Suçlulukla Mücadelede Kullanılan Gizli Görevlinin Görevin Gerektirdiği Suçlar Bakımından Cezalandırılabilirliği, Ankara 2003, s.46 vd.

¹¹⁹ **Yenisey, Feridun**, “*Milletlerarası Ceza Hukukunda Yeni Gelişmeler*”, Ceza Hukuku Günleri, 70. Yılında Türk Ceza Kanunu Genel Hükümler, İstanbul 26–27 Mart 1997, s.41.

h) Sözleşmede belirtilen suçların kovuşturulması için ceza yargılaması işlemlerinin birbirlerine nakli olanağını veren yasal düzenlemelerin yapılması (m.21) gerekmektedir.

i) Sözleşmede belirtilen suçlara ilişkin ifade veren tanıklara, gerektiğinde, akrabalarına ve onların yakınları olan diğer kişilere yönelik olabilecek öç alma veya sindirmelere karşı etkin koruma sağlamak için imkânları dâhilindeki gerekli önlemleri alınması (m.24) gerekmektedir. Bu konuda CMK tanıkların korunmasına yönelik olarak bir takım düzenlemeler getirmektedir. CMK m.58/2'ye göre *“Tanık olarak dinlenecek kişilerin kimliklerinin ortaya çıkması kendileri veya yakınları açısından ağır bir tehlike oluşturacaksa; kimliklerinin saklı tutulması için gerekli önlemler alınır. Kimliği saklı tutulan tanık, tanıklık ettiği olayları hangi sebep ve vesile ile öğrenmiş olduğunu açıklamakla yükümlüdür. Kimliğinin saklı tutulması için, tanığa ait kişisel bilgiler, Cumhuriyet savcısı, hâkim veya mahkeme tarafından muhafaza edilir.”* Bu düzenleme, Sözleşmeye uygundur. Keza mevzuatımızda 5726 sayılı Tanık Koruma Kanunu da elverişli çözümler getirmektedir.

j) Özellikle öç alma veya sindirme tehdidi olması halinde, bu Sözleşmede belirtilen suçların mağdurlarına yardım sağlamak ve onları korumak için imkânları dâhilindeki gerekli önlemlerin alınması (m.25) gerekmektedir.¹²⁰ CMK' da, CMUK' tan farklı olarak mağdur haklarına yer verilmiş olması da bu düzenlemeyle uyumludur.

k) Yetkili makamlara soruşturmada ve delil toplamada yararlı olabilecek, örgütlü suç gruplarının kimliği, mahiyeti, oluşumu, yapısı, yeri veya faaliyetleri; uluslararası bağlantılar dâhil, diğer örgütlü suç gruplarıyla bağlantıları; örgütlü suç gruplarının işlemiş olduğu veya işleyebilecekleri suçlar konusunda ülkeler arasında işbirliğinin sağlanması (m.26/1) gerekmektedir. Bu konuda Emniyet Genel Müdürlüğü'nün Interpol (Uluslararası Kriminal Polis Örgütü) ve Europol¹²¹ (Avrupa Polis Ofisi) ile ortak çalışmalar yaptığı bilinmektedir¹²².

¹²⁰ Konuyla ilgili olarak bkz. **Özbek, Veli Özer**, Ceza Hukukunda Suçtan Doğan Mağduriyetin Giderilmesi, Ankara 1999, s.34 vd.

¹²¹ Interpol ve Europol hakkında bilgi için bkz. **Tezcan, Durmuş**, *“Uluslararası Suçlulukla Mücadelede Interpol ve Faaliyetleri”*, Nurullah Kunter'e Armağan, 1998, s.357 vd.; **Erdem, Mustafa Ruhân**, Avrupa Birliği Hukuku'nun Üye Devletlerin Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukukuna Etkileri, Ankara 2004, s.417vd., **Kocasakal, Ümit**, Avrupa Birliği Ceza Hukukunun Esasları, İstanbul 2004, s.122vd.

¹²² **Kaya, Sezgin**, *“Interpol, Europol ve Uluslararası Terörizm”*, Polis Dergisi, S.39, Ocak-Şubat-Mart 2004, s.407vd.

I) Sözleşmede belirtilen bir suçun soruşturulması veya kovuşturulmasında önemli işbirliği sağlayan bir sanığın cezasının hafifletilmesi (m.26/2) gerekmektedir. Bu konuda 5237 sayılı TCK m.38(3)'e göre azmettirenin belli olmaması halinde, kim olduğunun ortaya çıkmasını sağlayan fail veya diğer suç ortağının cezasında indirim yapılacaktır. “Azmettirenin kim olduğunun ortaya çıkmasının sağlanması” ile kastedilen kanımızca, bir kişinin sadece isminin verilmiş olması yeterli olamayıp, söz konusu kişinin suçla ilişkisinin bir şekilde ispat edilmiş olması gerekmektedir¹²³.

B- Sınırşan Örgütlü Suçlara Karşı BM Sözleşmesi'ne Ek İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol

Palermo Protokolü olarak da bilinen *Protokol*, Birleşmiş Milletler tarafından hazırlanan “Sınırşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi”ne¹²⁴ ek olarak hazırlanmıştır. Protokolün 1'inci maddesi Sözleşme'nin uygulama alanını insan ticareti suçlarını da kapsayacak şekilde genişletmektedir¹²⁵.

Sözleşmenin uygulama alanının, insan ticaretini de kapsayacak şekilde genişletilmesinin en önemli sonuçlarından birisi, Sözleşmede yer alan delillerin elde edilmesi, suçluların iadesi ve suç gelirlerinin müsaderesi gibi düzenlemelerin, bu fiiller bakımından da geçerli kılınmasıdır. Protokol insan ticareti suçunu tanımlamış ve buna benzer davranışların Taraf Devletler tarafından suç olarak düzenlenmesi yükümlülüğünü getirmiştir (m.3, 5)¹²⁶.

Protokol'ün tanımlara ilişkin 3'üncü maddesinde; “...(a) “İnsan ticareti”, kuvvet kullanarak veya kuvvet kullanma tehdidi ile veya diğer bir biçimde zorlama, kaçırma, hile, aldatma, nüfuzu kötüye kullanma kişinin çaresizliğinden yararlanma veya başkası üzerinde denetim yetkisi olan kişilerin rızasını kazanmak için o kişiye veya başkalarına kazanç veya çıkar sağlama

¹²³ **Özbek, Veli Özer**, Türk Ceza Kanununun Anlamı İzmir Şerhi, Seçkin Yayınevi, 3.Baskı, Ankara 2006, s.432.

¹²⁴ 30.01.2003 tarih ve 4800 sk. ile onaylanması uygun bulunmuştur. RG. 04.02.2003, Sy.: 25014.

¹²⁵ Bkz. **Hofmann**, Menschenhandel, s.300; **Staberock, Gerald**, “The Palermo Protocol: Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons Especially Women and Children, Supplementing the United Nations Convention Against Transnational Organized Crime and Other Relevant Instruments”, Criminal Law Reform to Combat and Prevent Trafficking in Human Beings in South-Eastern Europe, Lara Regional Seminar, Zagreb, 2-4 April 2003 Proceedings, s.15.

¹²⁶ Ayrıca bkz. **Hofmann**, Menschenhandel, s.300,301.

yoluyla kişilerin istismar amaçlı temini, bir yerden bir yere taşınması, devredilmesi, barındırılması veya teslim alınması anlamına gelir. İstismar terimi, asgari olarak, başkalarının fuhşunun istismar edilmesini veya cinsel istismarın başka biçimlerini, zorla çalıştırmayı veya hizmet ettirmeyi, esareti veya esaret benzeri uygulamaları, kulluğu veya organların alınmasını içerecektir.

(b) İnsan ticaretinin (a) bendinde belirtilen yöntemlerden herhangi biriyle yapılmış olması halinde, mağdurun bu istismara razı olup olmaması durumu değiştirmeyecektir.

(c) Bu maddenin (a) bendinde öngörülen yöntemlerden herhangi birini içermese bile, çocuğun istismar amaçlı temini, bir yerden bir yere taşınması, devredilmesi, barındırılması veya teslim alınması “insan ticareti” olarak kabul edilecektir.

(d) Onsekiz yaşının altındaki herkes “çocuk” kabul edilecektir” denilmektedir.

Böylece “farklı araçlarla, kişileri istismar etmek için yerlerinin değiştirilmesi”¹²⁷ insan ticareti olarak değerlendirilmiştir. Tanım, kişilerin tedarik edilmesinden, istismarına kadar birbirine bağlı birçok hareketten oluşmakta olup zincir içindeki tüm kişiler suçun şeriki değil, failidirler¹²⁸.

Protokol’ün 6 ncı maddesi, insan ticareti mağdurlarının korunması için taraf devletlerin almaları gereken önlemleri, 7 nci maddesi ise, mağdurların giriş yapılan devletteki statülerini düzenlemektedir. Bu açıdan taraf devletler mağdurun korunması için 6 ncı madde uyarınca alacakları önlemlere ek olarak, insan ticareti mağdurlarının kendi ülkelerinde geçici veya daimi olarak kalmalarına izin veren yasal veya diğer uygun önlemleri alacak, insancıl ve merhametli yaklaşımlara gereken değeri verecektir (m.7).

İnsan ticareti suçunda mağdurun korunması yönünden önemli bir problem de, kendi ülkesine güvenli bir şekilde ve makul bir zamanda dönmesinin sağlanmasıdır. Protokol’ün 8’inci maddesi taraf devletlerin konuyla ilgili yükümlülüklerini düzenlemiştir¹²⁹.

Protokol’ün 9’uncu maddesi uyarınca taraf devletler, insan ticaretiyle mücadele edebilmek, bu fiilin işlenmesini önlemek ve mağdurlarını korumak amacıyla kapsamlı politikalar geliştirmeli, kültürel, sosyal programlar takip

¹²⁷ Staberock, s.15.

¹²⁸ Staberock, s.15.

¹²⁹ Hofmann, s.301.

etmeli, ulusal ve uluslararası alanda işbirliğine önem vermeli ve başta yasal düzenlemeler olmakla birlikte gerekli diğer önlemleri almalıdır. Keza 10'uncu madde uyarınca da taraf devletlerin kanun uygulayıcıları, göçmenlikten sorumlu yetkilileri ve diğer ilgili makamları, gerektiğinde, kendi iç hukuklarına uygun olarak, birbirlerine yardımcı olmak düşüncesiyle;

(a) Başkalarına ait seyahat belgeleriyle veya seyahat belgeleri olmadan, uluslararası bir sınırı geçen veya geçmeye teşebbüs eden kişilerin insan ticareti faili veya mağduru olup olmadıkları,

(b) İnsan ticareti amacıyla uluslararası bir sınırı geçmek için, kişilerin kullanmış oldukları veya kullanmaya teşebbüs ettikleri seyahat belgelerinin türleri,

(c) Mağdurların toplanması ve bir yerden bir yere taşınması, bu tür bir ticarete yer almış kişiler ve gruplar arasında kullanılan yollar ve bağlantılar dâhil, insan ticareti amacıyla örgütlü suç grupları tarafından kullanılan araçlar ve yöntemler ve bunları ortaya çıkarmak için alınabilecek önlemler konusunda bilgi değişimi yoluyla, işbirliği yapacaklardır.

Bu kapsamda taraf devletler; insan ticaretinin önlenmesinde rol oynayacak kanun uygulayıcıları, göçmenlikten sorumlu görevlileri ve ilgili diğer yetkilileri eğitecek ve verilen eğitimi güçlendireceklerdir. Söz konusu eğitim, mağdurların insan tacirlerinden korunması dâhil, bu tür ticaretin önlenmesinde, insan tacirleri hakkında kanunî takipte bulunulmasında ve mağdurların haklarının korunmasında kullanılan yöntemler hakkında yürütülecektir. Ayrıca eğitim, insan hakları ile çocuk ve kadınlara özgü sorunları göz önüne alma gereğini de hesaba katmalı ve sivil toplum kuruluşlarıyla, diğer ilgili kuruluşlarla ve sivil toplumun diğer unsurlarıyla işbirliğini teşvik etmelidir (m.10/1,2).

Protokol'ün 11'inci maddesi uyarınca, taraf devletler, kişilerin serbest dolaşımına ilişkin uluslararası taahhütlerine hâlel gelmemek üzere insan ticaretinin önlenmesi için sınır kontrollerini artıracaklar, karayolu taşıma araçlarıyla bu fiilin işlenmesini önleyici tedbirler alacaklar ve bu suçlara karışan kimselerin ülkeye girişini engelleyecek veya vizesinin iptaline olanak veren düzenlemeleri getireceklerdir.

İnsan ticaretinin sınıraşan özelliği dikkate alınarak ülkelerin seyahat ve kimlik belgelerini, kolayca sahtesinin yapılamayacağı kalite ve şekilde düzenlemeleri ve bu belgelerin güvenliğini temin etmek üzere önlemler almaları da gerekmektedir (m.12). Bu noktada ülkeler arasında işbirliğine de işaret edilmiştir. Nitekim 13'üncü madde uyarınca; bir taraf devlet, başka bir taraf devletin talebi üzerine, kendi adına çıkarılmış olan veya çıkarılmış

görünen seyahat veya kimlik belgelerinin insan ticareti için kullanıldığından şüphe duyulması halinde, bunların yasallığını ve geçerliliğini, kendi iç hukukuna uygun olarak makul bir süre içinde doğrulayacaktır.

C- Çocuk Hakları Sözleşmesi

20 Kasım 1989 tarihinde New York'ta kabul edilen ve 2 Eylül 1990'da yürürlüğe giren Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin¹³⁰ 1'inci maddesinde 18 yaşın altındaki herkes çocuk olarak tanımlanmış ve 35'inci maddesinde konumuzla ilgili olarak çocuğa yönelik insan ticareti niteliğindeki eylemler düzenlenmiştir. Buna göre taraf devletler; *“herhangi bir amaçla veya herhangi bir biçimde, çocukların kaçırmaları, satılmaları veya fuhşa konu olmalarını önlemek için ulusal düzeyde ve ikili ve çok taraflı ilişkilerde gereken her türlü önlemleri almak”* zorundadır. Keza Sözleşmenin 36 ncı maddesi uyarınca; taraf devletler esenliğine herhangi bir biçimde zarar verebilecek başka her türlü sömürüye karşı çocuğu korumak durumundadır¹³¹.

D- Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'ye Ek Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisi İle İlgili İhtiyari Protokol

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 25 Mayıs 2000 tarih ve A/RES/54/263 sayılı kararıyla kabul edilen Protokol, Türkiye tarafından 9 Eylül 2000 tarihinde imzalanmıştır¹³². Protokol özellikle Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin amaçlarını gerçekleştirebilmek için uluslararası alanda giderek artan çocuk satışı, çocuk fahişeliği ve çocuk pornografisinden çocukların korunmasını güvence altına almak üzere alınacak önlemlere yer vermektedir.

Protokolün 1'inci maddesi uyarınca taraf devletler çocuk satışını, çocuk fahişeliğini ve çocuk pornografisini yasaklamalıdır. Protokol'ün 2 nci maddesinde bu eylemlerin tarifine yer verilmiştir. Buna göre; *“(a) Çocuk satışı, herhangi bir şahıs veya bir grup şahıs tarafından, ücret ya da başka herhangi birşey karşılığında bir çocuğun başka birine devredildiği herhangi bir fiil veya işlem anlamına gelmektedir.”*

¹³⁰ TBMM tarafından 9 Aralık 1994 tarih ve 4058 sayılı Kanunla onaylanmıştır. Kanun 27 Ocak 1995 tarih ve 22184 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. Türkiye, Sözleşme'nin 17, 29 ve 30 'uncu maddeleri hükümlerini Anayasa'ya ve 24 Temmuz 1923 tarihli Lozan Anlaşması hükümlerine ve ruhuna uygun olarak yorumlama hakkını saklı tutmuştur.

¹³¹ Sözleşme metni için bkz. http://www.istanbulcocuklari.org.tr/cocukhaklarisozlesmesi_2.asp (erişim tarihi: 01.01.2007)

¹³² Bkz. www.tbmm.gov.tr/komisyoin/insan_hak/pdf01/161-170.pdf (erişim tarihi: 05.01.2007).

(b) *Çocuk fahişeliği, bir çocuğun ücret veya başka herhangi bir şey karşılığında cinsel faaliyetlerde kullanılması demektir.*

(c) *Çocuk pornografisi, çocuğun gerçekte veya taklit suretiyle bariz cinsel faaliyetlerde bulunur şekilde herhangi bir yolla teşhir edilmesi veya çocuğun cinsel uzuvlarının, ağırlıklı olarak cinsel amaç güden bir şekilde gösterilmesi anlamına gelir”.*

Yasaklanan fiillerle mücadele bakımından alınması gerekli ceza hukuku tedbirleri ile önleyici tedbirler de Protokol’de ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Ayrıca çocuklara karşı gerçekleştirilen ve Protokole konu edilen eylemlerin sınıraşan nitelikleri dikkate alınarak, üye ülkelerin mevzuatlarında adli yardımlaşmaya, suçluların iadesine ve yargı yetkilerine ilişkin özel hükümlere yer vermeleri gereğine de işaret edilmiştir.

3- Avrupa Konseyi Tarafından Oluşturulan Uluslararası Araçlar

A-Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi’nin Üye Devletlere Cinsel Sömürü Amacıyla İnsan Ticaretine Karşı Eylem Konulu 19 Mayıs 2000 tarih ve Rec(2000) 11 sayılı Tavsiye Kararı

Tavsiye Kararı Bakanlar Komitesi’nin 19 Mayıs 2000 tarihli Delegeler Komitesi’nin 710’uncu oturumunda kabul edilmiştir. Kararda¹³³, üye ülke hükümetlerinden, tavsiye kararının ekinde tarif edilen önlemleri uygulamaya sokmaları ya da bu amaçla mevzuatlarını gözden geçirmeleri istenmiştir. Ayrıca üye ülkeler tavsiye kararını, ilgili kamusal ve özel kurumların, özellikle polisin ve adli yetkililerin, diplomatik temsilciliklerin, göçmenlikle ilgili yetkililerin, sosyal yardım, tıp ve eğitim alanlarında çalışanların ve sivil toplum kuruluşlarının bilgisine sunmalıdırlar. İfade edelim ki, Konsey tarafından kabul edilen tavsiye kararları, muhataplarına belirli bir davranışı önermekte, devletleri belirli bir hareket biçimini benimsemeleri yönünde teşvik etmekte ve ulusal mevzuatların yakınlaştırılmasında önemli rol oynamaktadır¹³⁴. Bu özellikleri itibariyle bağlayıcı olmadıkları söylenebilir¹³⁵. Bununla birlikte tarafları açısından bağlayıcı etki doğuran “İnsan Ticaretine Karşı Avrupa Sözleşmesi”, Konseyin daha önceki tavsiye kararlarına atıfta bulunmaktadır.

¹³³ Bkz. <http://www.kssgm.gov.tr/belgeler/uaiaksiddet1.pdf> (erişim tarihi: 05.01.2007).

¹³⁴ **Kocasakal, Ümit**, Avrupa Birliği Ceza Hukukunun Esasları, İstanbul 2004, s.36.

¹³⁵ **Kocasakal**, Avrupa Birliği, s.36.

Rec(2000) 11 Sayılı Tavsiye Kararı'nın ekinde cinsel sömürü amacıyla insan ticaretinin tanımı yapılmıştır. Buna göre kavram; bir veya daha fazla sayıda birey ya da tüzel kişi tarafından, yasal ya da yasa dışı yollardan, kendi rızalarıyla bile olsa, zor kullanarak, özellikle şiddet, tehdit ve yetkinin ya da hassas bir konumun kötüye kullanımı gibi yollara başvurarak cinsel sömürü amacıyla insan tedariki ve/veya insan sömürüsünün ve/veya ulaşımının veya göçünün organizasyonunu ifade etmektedir.

İnsan ticaretinin tanımından yola çıkılarak üye ülke hükümetlerine, bu fiilin önüne geçilmesi için alınması gerekli sosyal, kültürel, ekonomik önlemler ile mağdurların korunması ve faillerin caydırıcı şekilde cezalandırılması amacıyla alınması gereken tedbirler konusunda tavsiyelerde bulunulmuştur. Burada özellikle cinsel sömürü amacıyla insan ticaretinin, uluslararası organize suçlar kategorisine giren ve bu nedenle ulusal ve uluslararası düzeyde eşgüdümlü mücadeleyi gerektiren bir olgu sayılması gerektiğine işaret edilmiştir.

Tavsiye kararında cinsel sömürü amacıyla insan ticaretinin yasalarda özel bir suç tipi olarak düzenlenmesi ve caydırıcı bir ceza ile karşılanması salık verilmiştir. Ayrıca insan ticaretinden dolayı suçlanan ya da hüküm giymiş kişilerin (özellikle suç delillerinin ortaya çıkarılabileceği ülkelere) sınır dışı edilmesi, iyi niyetli üçüncü kişilerin haklarına hanel getirmeksizin, insan ticareti araç ve gelirlerinin müsaderesine olanak verecek önlemlerin alınması istenmiştir. Bu kapsamda insan ticareti kurbanlarının sömürüldüğü yerlerin teftiş ve kontrolünün kolaylaştırılması ve gerekirse kapatılması sağlanmalı ve tüzel kişilerin sorumluluğunu düzenleyen kurallar öngörülmelidir.

B- Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin Kadınların Şiddete Karşı Korunmasına İlişkin Üye Ülkelere 30.04.2002 tarih ve Rec (2002)/5 Sayılı Tavsiye Kararı

Bakanlar Komitesi tarafından 30 Nisan 2002'de Delegeler Komitesi'nin 794'üncü oturumunda kabul edilen tavsiye kararı ve ekinde kadına yönelik şiddetin tanımı yapılarak, sınırlayıcı olmamak üzere en önemli örnekleri gösterilmiştir¹³⁶.

Bu metinde; kadınlara yönelik şiddetin önlenmesi ve kadınların temel hak ve özgürlüklerinin korunabilmesi için üye ülkeler tarafından alınması gerekli

¹³⁶ Tavsiye kararının metni için bkz.

<http://www.profeministimiehet.net/whiterib/content/texts/rec20025.doc>
(erişim tarihi:01.01.2007).

tedbirlere yer verilmiş ve özellikle şiddet faillerinin etkin şekilde takibi ve cezalandırılmaları istenmiştir.

Tavsiye kararında “kadınlara karşı şiddet” ifadesinin kapsamı belirlenirken, insan ticaretiyle ilgili kavramlar da anılmıştır. Buna göre; “ırza geçme, cinsel istismar, iş yerinde, kurumlarda veya başka alanlarda cinsel taciz ve gözdağı dâhil, genel olarak toplumda, kurumlarda ya da başka alanlarda karşılaşılan şiddet, cinsel ve ekonomik sömürü amacıyla kadın ticareti ve seks turizmi” ile “cinsel kölelik ile cinsel ve ekonomik sömürü amacıyla insan ticareti” kadına yönelik şiddetin dâhilindedir.

C- Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin Cinsel İstismara Karşı Çocukların Korunmasına İlişkin Rec (2001)/16 Sayılı Üye Ülkelere Tavsiye Kararı

Bakanlar Komitesi tarafından 31 Ekim 2001'de Delegation Komitesi'nin 771'inci oturumunda kabul edilen tavsiye kararının¹³⁷ amaçları;

a) Çocuğun, cinsel kötüye kullanım, şiddet veya istismardan uzak bir yaşam geçirmesine yardım etmek için çocuğun menfaatlerinin ve fiziksel ve ruhsal, ahlaki ve sosyal gelişmesini destekleme,

b) Çocukların kendilerinin deneyimleri ve bakış açılarının göz önüne alınması suretiyle cinsel istismara karşı savaşımları içeren uygulamaları, politikaları ve önlemleri planlamak ve icra etmek,

c) Ulusal ve uluslararası alanda cinsel istismarın çeşitli türleriyle etkili şekilde mücadeleyi amaçlayan ülkeler arasındaki işbirliğinin artırılması,

d) Gerçek veya tüzel kişiler, bireyler veya organizasyonlar tarafından ülke içinde veya dışında çocukların rızasının olup olmadığına bakılmaksızın çocuk pornografisi, çocuk fuhuşu ve çocuk ticaretinin ortadan kaldırılması” şeklinde gösterilmiştir.

Tavsiye kararında gösterilen amaçların elde edilmesi bakımından önem arz eden tanımlar 2 nci maddede düzenlenmiştir. Buna göre; “a) Çocuk, 18 yaşından küçük herhangi bir kimsedir.

b) Cinsel istismar, cinsel amaçlı çocuk ticaretinin yanı sıra seks köleliği, fuhuş ve çocuk pornografisini de içeren kapsamlı bir kavramdır c) (...).

¹³⁷ Tavsiye kararının metni için bkz. <https://wcd.coe.int/com.intranet> (erişim tarihi: 01.01.2007).

d) *Çocuk fuhşu, bir ücret veya diğer herhangi bir bedel için çocuğun cinsel eylemleri icra etmesinin teklif edilmesi, elde edilmesi, sağlanması, fuhuş için tedarik edilmesi veya kullanılmasıdır.*

e) *Çocuk ticareti, cinsel istismar amacıyla çocuğun tedarik edilmesi, nakledilmesi, sevk edilmesi, barındırılması, gönderilmesi, alınması veya satılmasıdır”.*

Tavsiye kararında diğer önleyici tedbirlerin yanı sıra ceza hukuku tedbirlerine de yer verilmiştir. Gerçekten 28’inci maddede; üye ülkelerden 2 nci maddenin (c), (d) ve (e) bentlerinde tanımlanan eylemleri, bireyler veya organize suç kuruluşları tarafından ülke içinde veya dışında işlenip işlenmediğine bakılmaksızın ceza kanunlarında suç olarak düzenlemeleri istenmiştir. Ayrıca 39’uncu maddede çocuk ticareti sonucu elde edilen gelirlerin müsaderesine ilişkin düzenlemelere yer verilmesi de tavsiye edilmiştir.

D- İnsan Ticaretine Karşı Avrupa Sözleşmesi

Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan 16 Mayıs 2005 tarihli sözleşme¹³⁸ yukarıda ifade edilen tavsiye kararlarının sonucunda ulaşılan bir uzlaşmayı ifade etmektedir. Sözleşmenin amacı, günümüzde önemli bir sosyal problem olarak ortaya çıkan, insan haklarını ve demokratik toplumun temel değerlerini derinden ihlal eden insan ticaretiyle Avrupa ülkeleri arasında işbirliği oluşturarak her alanda etkin mücadeleyi sağlamaktır¹³⁹.

Nitekim Sözleşmenin 1’inci maddesinde amaçlar; “a) *Cinsiyetlerin eşitliğini garanti ederken insan ticaretini engellemek ve mücadele etmek,*

b) *Etkin soruşturma ve kovuşturma sağlamanın yanı sıra cinsiyetlerin eşitliğini garanti ederek, tanıklara ve mağdurlara yardım ve koruma için kapsamlı bir çerçeve çizmek suretiyle insan ticareti mağdurlarının temel hak ve özgürlüklerini korumak,*

c) *İnsan ticaretine karşı eylemde uluslararası işbirliğini desteklemektir”.*

Sözleşme, Palermo Protokolü’nde yer alan tanımı benimsemiştir. Bu açıdan uluslararası alanda “insan ticaretinin anlamı” konusunda yeknesaklık

¹³⁸ Türkiye’nin 19 Mart 2009 tarihinde imzaladığı sözleşmenin metni için bkz. <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/Word/197.doc> (erişim tarihi: 01.01.2007).

¹³⁹ Bkz. Explanatory Report to the Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings (CETS No- 197), in: <http://conventions.coe.int> (erişim tarihi: 01.01.2007).

oluşturulmasına özel bir önem verildiğini söylemek yerinde olur. Avrupa Sözleşmesi'nin “tanımlar” başlıklı 4'üncü maddesinde; “*Bu Sözleşmenin amaçları bakımından;*

a) İnsan ticareti, tehdit veya kuvvet kullanmak veya diğer zorlayıcı tedbirlerle, kaçırmak suretiyle, hileyle, aldatmayla, nüfûzu kötüye kullanmayla, kişinin çaresizliğinden yararlanmayla veya başkası üzerinde denetim yetkisi olan kişilerin rızasını kazanmak için o kişiye veya başkalarına kazanç veya çıkar sağlama yoluyla kişilerin istismar amaçlı tedarik edilmesi, bir yerden bir yere taşınması, devredilmesi, barındırılması veya teslim alınması anlamına gelir. İstismar, minimum düzeyde, fuşşun istismarı veya diğer cinsel istismar şekilleri, zorla çalıştırma veya hizmet ettirme, kölelik veya kölelik benzeri uygulamalar, iç hizmetlerde çalıştırma veya organların alınmasını içermelidir.

b) İnsan ticaretinin (a) bendinde belirtilen yöntemlerden herhangi biriyle yapılmış olması halinde, mağdurun bu istismara razı olup olmaması durumu değiştirmez.

c) Bu maddenin (a) bendinde öngörülen araçlar kullanılmamış olsa bile, çocuğun istismar amaçlı temini, bir yerden bir yere taşınması, devredilmesi, barındırılması veya teslim alınması “insan ticareti” olarak kabul edilecektir.

d) Çocuk, 18 yaşın altındaki herhangi bir kimsedir” denilmektedir.

Avrupa Sözleşmesi taraf devletlere ceza hukuku yönünden mevzuatlarını gözden geçirerek, bazı fiilleri yaptırıma bağlama mükellefiyeti getirmektedir¹⁴⁰. Buna göre; üye ülkeler, kasten işlendiğinde, 4'üncü maddede belirtilen eylemleri suç olarak düzenlemek için kanuni veya diğer önlemleri almalıdır (m.18). Ayrıca her bir taraf devlet 4'üncü maddede belirtilen, istismar konusu hizmetlerin kullanımını, kişinin insan ticareti mağduru olduğunu bilmek koşuluyla, iç hukukuna göre suç olarak düzenlemelidir (m.19).

Sözleşmenin “*seyahat veya kimlik dokümanları ile ilgili eylemlerin suç olarak düzenlenmesi*” başlıklı 20 nci maddesinde de; “*Her bir taraf, aşağıda belirtilen eylemleri kasten ve insan ticaretine imkân tanımak amacıyla işlenmesi halinde suç olarak düzenlemelidir.*

a) Bir seyahat veya kimlik dokümanının sahtesini yapmak,

b) Böyle bir dokümanı sağlamak veya aracılık etmek,

¹⁴⁰ İfade edelim ki, Avrupa Sözleşmesi'nin bu düzenlemeleri incelendiğinde TCK'nın insan ticaretine ve bağlantılı diğer suçlara ilişkin düzenlemelerinin yetersizliği anlaşılmaktadır. Bu durum sözleşmeyi imzalayan Türkiye'nin ilerleyen dönemde, TCK'da değişiklik yapması zaruretine de işaret etmektedir.

c) *Bir başkasının seyahat veya kimlik dokümanını alıkoymak, geri almak, gizlemek, zarar vermek veya yok etmek*” hükmüne yer verilmiştir. Keza 21’inci maddede de “18 ve 20 nci maddelerde düzenlenen suçlara teşebbüs, yardım ve yataklığın suç olarak düzenlenmesi” gereğine işaret edilmiştir.

Avrupa Sözleşmesi yukarıda yer alan suç tipleri bakımından taraf devletlerin uygulayacakları yaptırımlar konusunda da yol göstermiştir. Konuyla ilgili 23’üncü maddede;

“1. Her bir taraf 18-21’ inci maddede düzenlenen suçları, etkili, orantılı ve caydırıcı yaptırımlarla cezalandırmalıdır. Bu yaptırımlar, geri vermeyi sağlayan özgürlüğü bağlayıcı cezaları içermelidir.

2. 22 nci maddeye uygun olarak tüzel kişiler için etkili, orantılı, caydırıcı ceza hukuku veya ceza hukuku dışı yaptırımlar veya parasal yaptırımlar dâhil önlemler uygulanmalıdır.

3. Müsadereyi ve suç gelirlerinin ve suçta kullanılan aletlerin veya suç gelirlerine karşılık gelen malvarlıklarının müsaderesine imkân sağlanmalıdır” denilmektedir.

Avrupa Sözleşmesi’nin 24’üncü maddesi, taraf devletlere insan ticareti suçuna ilişkin bir kısım ağırlatıcı sebeplere yer verilmesini salık vermektedir.

Bu düzenleme uyarınca; *“a) suçun kasten veya ağır ihmâl ile mağdurun hayatını tehlikeye atması,*

b) çocuğa karşı işlenmesi,

c) kamu görevlisi tarafından görevinin ifası sırasında işlenmesi,

d) bir suç örgütünün faaliyeti içerisinde işlenmesi” cezanın artırılmasını gerektiren nitelikli hallerdir.

4- Avrupa Birliği Bünyesinde Oluşturulan Uluslararası Araçlar

Tam üyelik için müzakerelere başladığımız Avrupa Birliği, insan ticareti suçuna özel önem vermiş ve üye ülkelerin insan ticareti fiilleriyle mücadelede mevzuatlarını standart hale getirmek için topluluk bünyesinde çeşitli düzenlemeler yapılmıştır. Topluluğun, insan ticareti suçu ile ilgili düzenleyici işlemlerinin hukuki dayanağını Avrupa Birliği Anlaşması’nın (Maastricht Anlaşması), cezai konularda polis ve adli işbirliğini düzenleyen altıncı başlığının 29’uncu maddesi (Eski K.1 maddesi) oluşturmaktadır. Keza Avrupa Birliği Anlaşması’nın 29’uncu maddesinde; *“Avrupa Topluluğu’nun yetkileri saklı kalmak şartıyla Birliğin amacı, özgürlük, güvenlik ve adalet içeren bir*

alanda, ırkçılık ve yabancı düşmanlığını engellemek ve mücadele etmek, üye devletler arasında cezai alanda polisiye ve adli işbirliği konusunda ortak bir tutum geliştirmek suretiyle vatandaşlara yüksek düzeyde bir koruma temin etmektir. Bu hedefe;

— 30 ve 32 nci madde hükümlerine uygun olarak, üye ülkelerdeki polis teşkilatları, gümrük makamları ve diğer yetkili makamlar arasında, gerek doğrudan gerekse Avrupa Polis Teşkilatı (Europol) aracılığı ile daha sıkı bir işbirliği;

— 31 ve 32 nci madde hükümlerine uygun olarak üye ülkelerin adli makamları ile diğer yetkili makamlar arasında, Avrupa Adli İşbirliği Birimi (Eurojust) aracılığı ile gerçekleştirilmesi dâhil daha sıkı bir işbirliği;

— 31'inci maddenin (e) bendi hükmü uyarınca, ihtiyaç oldukça üye devletlerin ceza hukuku kurallarının birbirine yakınlaştırılması sayesinde organize suçluluk veya diğer suçluluk biçimlerinin önlenmesi ve suçluluk, özellikle terörizm, insan ticareti ve çocuklara karşı işlenen suçlar, uyuşturucu madde kaçakçılığı, silah kaçakçılığı, rüşvet ve dolandırıcılık ile mücadele edilmesi suretiyle ulaşılabilecektir” denilmektedir. Böylece insan ticareti eylemi, terörizm, silah kaçakçılığı ve rüşvet gibi fiillerle beraber ismen sayılmak suretiyle, Birliğin söz konusu suç ile mücadeleye verdiği önem vurgulanmıştır. Anlaşmanın anılan hükmü uyarınca Birlik bünyesinde insan ticareti suçu ile mücadeleyi amaçlayan çerçeve karar, ortak eylem, öneri gibi birçok hukuksal araç oluşturulmuştur. Söz konusu hukuksal araçlara örnek olarak;

— 29 Nisan 2004 tarih ve 2004/81/EC sayılı insan ticareti mağdurlarına ve yetkili makamlarla işbirliği yapanlara verilen ikamet iznini düzenleyen Konsey Direktifi¹⁴¹,

— 19 Temmuz 2002 tarih ve 2002/629/JHA sayılı insan ticareti ile mücadeleyi düzenleyen Konsey Direktifi¹⁴²,

— 4 Aralık 2000 tarih ve 2001/87/EC sayılı Birleşmiş Milletler Organize Suç ile Mücadele Sözleşmesi ve İnsan Ticareti Protokolünün Avrupa Topluluğu adına imzalanmasını içeren Konsey Kararı¹⁴³,

— 24 Şubat 1997 tarih ve 97/154/JHA sayılı insan ticareti ve çocukların cinsel istismarı ile mücadeleyi içeren ortak eylem kararı¹⁴⁴ sayılabilir.

¹⁴¹ Office Journal L 261, 06 August 2004, s.19-23.

¹⁴² Office Journal L 203, 01 August 2002, s.1-4.

¹⁴³ Office Journal L 30, 01 February 2001, s.44.

¹⁴⁴ Office Journal L 63, 04 March 1997, s.2-6.

Avrupa Birliği önceleri çocuğun cinsel amaçlı istismarı ile kadın ticareti üzerine yoğunlaşmıştı. Kadın ticareti konusunda Avrupa Birliği tarafından yayınlanan iki tebliğ bulunmaktadır. 1996 yılında yayımlanan birinci Tebliğ’de, kadın ticareti ile mücadele edilmesi ve önlenmesi için bir Avrupa Stratejisi geliştirilmiştir. 1998 yılında yayımlanan ikinci Tebliğ’de ise, mücadele süreci değerlendirilmiş ve yeni girişimler tavsiye edilmiştir¹⁴⁵.

15-16 Ekim 1999 tarihlerinde Finlandiya’da gerçekleştirilen Tampere Zirvesi’nde alınan kararların 22, 23, 26 ve 48’inci maddeleri yasadışı göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti suçları ile ilgili düzenlemelere yer vermektedir. 22 nci maddede insan ticaretinin tüm çeşitlerini önlemek için Avrupa Konseyi’nin kararlı olduğu vurgulanmıştır. Üye devletlerin, Avrupa Polis Teşkilatı ile birlikte, insan ticaretiyle uğraşan organize suç kuruluşlarını tespit etmek ve etkisiz hale getirmek için tüm gayretlerini sarf etmeleri gerektiği belirtilmiş ve özellikle kadın ve çocuklar olmak üzere insan ticareti mağdurlarının haklarının garanti altına alınması konusuna özen göstermeleri gerektiği 23’üncü maddede ifade edilmiştir. Avrupa Konseyi, kaynak ve transit ülkeleri, gönüllü geri dönüşleri desteklemek ve söz konusu ülkelerin yetkili makamlarına yardımcı olmak amacıyla yardımcı olmaya çağırmıştır (m.26). Ayrıca Avrupa Konseyi, üye ülkelerin ceza hukuklarının birbiri ile uyumlaştırılmasını sağlamak amacıyla, mali suçlar, uyuşturucu madde suçları, ileri teknoloji suçları ve çevre suçlarının yanı sıra insan ticareti suçu için de müşterek tanım, suç tipi ve yaptırımları uygulamaya gayret göstermiştir (m.48)¹⁴⁶.

Avrupa Birliği bünyesinde oluşturulan insan ticareti konusundaki en önemli düzenleme 19 Temmuz 2002 tarih ve 2002/629/JHA sayılı İnsan Ticareti ile Mücadele Konsey Çerçeve Kararı’dır¹⁴⁷. İfade edelim ki, “çerçeve kararları” üye devletler tarafından uygulanması istenen ilke veya kuralları belirleyen, fakat bunun uygulanma biçimlerini devletlerin seçimine bırakan metinlerdir¹⁴⁸. Nitekim Avrupa Birliği Anayasası’nın 34’üncü maddesinin (b) bendine göre; “*Konsey, herhangi bir üye devletin veya Komisyonun önerisi üzerine ve oybirliği ile karar almak suretiyle, üye devletlerin yasal ve düzenleyici hükümlerinin yakınlaştırılması amacı ile çerçeve kararlar*

¹⁴⁵ **Fehér, Lenke**, “Trafficking in Human Beings in Candidate Countries”, IOM/EC/EP Stop Conference on Preventing and Combating Trafficking in Human Beings, Global Challenge for the 21 th Century, 18-19-20 September, 2002 Brussels, s.9.

¹⁴⁶ Sonuç bildirgesi için bkz. www.europarl.europa.eu/summits/tam_en.htm, (erişim tarihi: 01.01.2007).

¹⁴⁷ OJL 203, 1 August 2002, s. 1–4.

¹⁴⁸ **Kocasakal**, Avrupa Birliği, s.71.

belirleyebilir. Çerçeve kararlar, ulaşılmak istenen sonuç bakımından üye devletleri bağlarken bunun biçimi ve araçları hususundaki yetkiyi ulusal makamlara bırakır. Çerçeve kararlar doğrudan sonuç doğurmazlar". Böylece çerçeve kararlar, üye devletlerde doğrudan etkili olmayıp, ulusal hukuka aktarılması gerekmektedir¹⁴⁹.

19 Temmuz 2002 tarihli Çerçeve Karar bu prensiplerin bir ürünü olarak; işgücünden yararlanmak veya cinsel yönden istismar etmek amacıyla insan ticareti yapılmasını yasaklamak ve ülkelerin buna ilişkin düzenlemelerini yakınlaştırmak amacını taşımakta ve nitelikli durumlar için asgari yükseklikteki cezayı göstermektedir¹⁵⁰.

Kararda; insan ticaretinin temel insan hakları ve insan onurunun ciddi ihlali olduğu belirtilmiştir. Kararın 1'inci maddesinde cezalandırılacak eylemler; kişinin tedariki, nakli, sevki, barındırılması, kabul edilmesi, söz konusu şahıs üzerindeki kontrolün bir başkasına devredilmesi şeklinde sayılmıştır. İnsan ticareti suçunun söz konusu olabilmesi için kullanılacak araçlar ise; baskı, cebir, tehdit, kaçırma, hile ve desise, nüfûzun kötüye kullanılması, aczinden istifade, mağdur üzerinde kontrol yetkisine sahip kişinin rızasının elde edilmesi için bir takım menfaatlerin verilmesi veya alınmasıdır. Belirtilen araçların kullanılması durumunda, istismara maruz kalan kişinin rızasının olup olmaması suçun oluşumu açısından önem taşımamaktadır (m.1/2). Çerçeve Kararı'nda 18 yaşın altındaki kişiler çocuk olarak kabul edilmiş ve mağdurun küçük olması durumunda, 1'inci fıkrada düzenlenen araçlar, fiilin işlenmesinde kullanılmaya bile suçun oluşacağı vurgulanmıştır (m.1/4).

Çerçeve Karar, insan ticareti suçunu teşvik, suça yardım, yataklık ve teşebbüsün cezalandırılması için üye devletlerce önlem alınması gerektiğini 2 nci maddesinde belirtmiştir. Ayrıca bu suç için yasalarda öngörülen cezalar orantılı, etkili ve caydırıcı olmalı, düzenleme yeri ve şekli itibarıyla "suçluların iadesi"ni de sağlamalıdır.

Çerçeve Kararı, her ne kadar insan ticareti suçunun yaptırımını belirlediği ilkeler doğrultusunda üye devletlere bırakmışsa da, 3 ncü maddesinde belirtilen durumlarda verilecek cezanın sekiz yıldan aşağı olmamasını salık vermiştir. Buna göre; fiilin kasten veya ağır ihmal sonucu mağdurun hayatını tehlikeye

¹⁴⁹ **Kocasakal**, Avrupa Birliği, s.72; **Erdem, Mustafa Ruhan**, Avrupa Birliği Hukuku'nun Üye Devletlerin Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukukuna Etkileri, Ankara 2004, s.71,72.

¹⁵⁰ **Erdem**, s.219.

atması, aciz içinde olan bir kişiye karşı işlenmesi (ulusal hukuka göre küçük sayılanlara karşı işlenmesi ile eylemin pornografi dâhil küçükler haricindekilere cinsel istismar amacıyla veya fuhuş amacıyla işlenmesi durumunda kişinin aciz içinde olduğu kabul edilir), fiilin mağdura ciddi zarar vermesi veya ciddi düzeyde şiddet uygulanması, fiilin 98/733/JHA sayılı Ortak Eylemde tanımlanan suç örgütü tarafından işlenmesi hallerinde ceza sekiz yıldan aşağı olamayacaktır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM*

TÜRK CEZA KANUNUNDA İNSAN TİCARETİ SUÇU

1- Genel Bilgiler

TCK'nın 80'inci maddesi ülkemizin imzalamış ve onaylayarak iç hukuka dâhil etmiş olduğu (AY.m.90) “*Sınırşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi*” ile Palermo Protokolü'nün gereklerini yerine getirmek üzere ihdas edilmiştir¹⁵¹.

Maddenin 1'inci fıkrasında suçun temel şekli yer almaktadır. Suçun oluşması öncelikle mağdurun iradesini etkileyen hareketlerin gerçekleştirilmesine veyahut onun zor durumundan istifade edilmesine bağlıdır. Daha sonra bu araç fiiller vasıtasıyla ikinci grup hareketler işlenmelidir.

— İradeyi ortadan kaldıran ve bu suretle suçun işlenmesine imkân sağlayan **araç fiiller**; a) tehdit, b) baskı, c) cebir veya şiddet, d) nüfûzu kötüye kullanmak, e) kandırmak, f) kişiler üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanmaktır.

— İkinci grup, asıl veya **amaç hareketler** olarak da isimlendirilen fiiller ise¹⁵²; a) kişileri ülkeye sokmak, b) ülke dışına çıkarmak, c) tedarik etmek, d) kaçırmak, e) bir yerden başka bir yere götürmek, f) sevk etmek, g) barındırmaktır.

— Ancak bu hareketler de yine hükümde gösterilen a) zorla çalıştırmak, b) hizmet ettirmek, c) fuhuş yaptırmak, d) esarete tâbi kılmak, e) vücut organlarının verilmesini sağlamak **maksadıyla** ika edilmelidir.

TCK'nın 80'inci maddesinin ikinci fıkrasında, yasada gösterilen amaçları gerçekleştirmek üzere girişilen ve suçu oluşturan araç fiillerin varlığı halinde mağdurun rızasının yok sayılacağı hükme bağlanmıştır.

Örneğin, fuhşa sürüklenmek istenen kişinin rızası, kandırılmak suretiyle elde edilmişse geçerli sayılmayacak ve hukuka aykırılık gerçekleşecektir. Esasen ilgilinin rızasına ilişkin TCKm.26/2 kapsamında çözümlenebilecek bu hususa yasada yer verilmesi gereksizdir¹⁵³.

* Kitabın bu kısmı **Doç. Dr. A. Caner Yenidünya** tarafından hazırlanmıştır.

¹⁵¹ Bkz. TCK'nın 80 inci maddesinin gerekçesi.

¹⁵² **Tezcan-Erdem-Önok**, s.79, 80; **Koca**, s.150, 155.

¹⁵³ Aynı doğrultuda bkz. **Tezcan-Erdem-Önok**, s.83; **Koca**, s.160, 161; **Kocasakal**, s.69, 70.

TCK'nın 80'inci maddesinin 3'üncü fıkrasında onsekiz yaşını doldurmamış olanların, diğer bir ifadeyle çocukların (TCKm.6/1-b) eylemlerine geçerlilik tanınmamıştır. Buna göre çocuğun, birinci fıkrada belirtilen maksatlarla tedarik edilmesi, kaçırılması, bir yerden diğer bir yere götürülmesi veya sevk edilmesi yahut barındırılması halinde, iradeyi ortadan kaldıran veya suçun işlenmesine imkân sağlayan araç fiillere müracaat edilmese de faile birinci fıkradaki cezalar verilecektir.

Örneğin, henüz onsekiz yaşını doldurmamış bir kimse, rızasıyla ve her hangi bir iradeyi etkileyen, ortadan kaldıran durum olmaksızın bir kimsenin ev hizmetlerinde esarete benzer koşullarda çalıştırılmak üzere barındırılırsa, rızanın varlığı suçun oluşmasını engellemez.

Maddenin son fıkrasında ise, suçun bir tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, tüzel kişi hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerinin uygulanacağı (TCKm.20/2, 60) hükme bağlanmıştır.

2- Korunan Hukuki Değer

İnsan ticaretinin yaptırıma bağlanması ile korunan hukuki değer karma niteliktedir.

İnsan ticareti, toplumun güvenliğini, genel sağlığı ve dirlik düzeni ihlal eden bir eylemdir. Öncelikle fiil; toplumu oluşturan bireylerin can ve mal güvenliğini tehdit eder bir mahiyet arz etmektedir. Kişilerin, esarete tâbi kılındığı, zorla fuhşa sevk edildiği, vücut organlarını vermeye mecbur bırakıldığı bir toplumda, güvenlik içinde yaşadıklarını söylemek mümkün değildir. Keza mağdurların birçoğunun yasa dışı yollardan ülkeye sokulduğu veyahut ülkeden dışarıya çıkarıldığı düşünülürse bu endişenin yerindeliği daha iyi anlaşılacaktır.

İnsan ticaretinin ülkenin sınır güvenliğini, dirlik ve esenliği bozucu bir fiil olduğundan şüphe bulunmamaktadır. Yasa dışı fuhşa zorlanan mağdurların, bulaşıcı hastalıkların yayılmasına sebebiyet verdikleri de bilinen bir gerçektir. Bu durum cinsel yolla bulaşan birçok hastalıkla, özellikle HIV, Hepatit gibi ölümcül hastalıklarla mücadeleyi olumsuz etkilemektedir. Tüm bu özellikleri itibarıyla insan ticareti, doğrudan veya dolaylı şekilde ülkenin kamu düzenini ihlal etmektedir. Ancak belirtelim ki, korunan hukuki değerler içerisinde "ülkenin kamu düzeninin muhafazası" ikincil niteliktedir.

İnsan ticareti suçunun ihdasıyla bireylerin uluslararası ve ulusal mevzuatta güvence altına alınmış temel hak ve hürriyetleri korunmaktadır. Nitekim suç tipinde mağdur; zorla çalıştırılmak veya hizmet ettirilmek, fuhuş

yaptırılmak, vücut organlarının verilmesini sağlamak için tedarik edilmekte, kaçırılmakta, ülkeye sokulmakta, ülke dışına çıkarılmakta, sevk edilmekte, barındırılmaktadır.

Fail, mağdurun şahsi hürriyetini sınırlayan bu hareketleri icra edebilmek için tehdit, baskı, cebir, şiddet, nüfûz veya denetim olanaklarını kötüye kullanmak, çaresizlikten yararlanmak veya kandırmak gibi iradeyi ortadan kaldıran, ifsat eden araçlara müracaat etmektedir. Bu bakımdan insan ticareti suçu ile kişinin irade serbestisi tahdit edilmekte ve bu suretle serbestçe hareket edebilme özgürlüğü ihlal edilmektedir¹⁵⁴.

Şu halde; insan ticareti **bireyin hem iç özgürlüğüne** hem de **dış özgürlüğüne** yönelik bir eylemdir. Bu ayrım açısından bireyin özgür iradesini ortadan kaldıran, geleceğini tayin hakkını elinden alan araçların varlığı (cebir, tehdit, baskı, kandırmak vs.) iç özgürlüğü, kişinin aldığı kararlar doğrultusunda hareket edebilmesini, bir yerde kalmak veya gitmek şeklindeki serbestisini engelleyen fiillerin (tedarik etmek, sevk etmek, nakletmek, barındırılmak vs.) varlığı ise; dış özgürlüğü ilgilendirmektedir¹⁵⁵.

Kanaatimizce de insan ticaretinde **hürriyete karşı suç** vasfı ağırlık taşımaktadır. Bu suç tipi, bireyin bedeni varlığına, “güvenlik içinde yaşama” ile “kendi kaderini tayin” haklarına ve “serbest hareket edebilme özgürlüğüne” ağır bir müdahale oluşturmaktadır.

İnsan ticareti, “özgürlüğün temeli ve eşitliğin ölçütü”¹⁵⁶ olan, “insan haysiyeti ve onurunu” hiçe sayan bir harekettir¹⁵⁷. İnsan ticareti, insanı şahıs olmaktan çıkarıp, obje durumuna getirecek bir bağımlılık ilişkisi içine sokmakta, bireyi kişiliğini ifade etme yeteneğinden yoksun bırakmakta, hür iradesini ortadan kaldırmaktadır¹⁵⁸. Bir kimsenin diğer bir kimseye ve onun fiziksel, ekonomik sömürüsüne tümüyle boyun eğecek biçimde köleleştirilmesi

¹⁵⁴ **Kocasakal**, s.60; **Koca**, s.146; **Arslan, Çetin**, “İnsan Ticareti Suçu (TCK m.201/b)”, AÜHFD., C.:53, S.:4, Ankara 2004, s.45; **Değirmenci, Olgun**, “Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda İnsan Ticareti Suçu”, TBBD., S.:67, Kasım/Aralık 2006, s.72.

¹⁵⁵ **Kocasakal**, s.60,61; **Koca**, s.146.

¹⁵⁶ **Kaboğlu**, Özgürlükler Hukuku, s.25. Ayrıca bkz. **Öztürk, Bahri**, Ceza Muhakemesi Hukukunda Koşuşturma Mecburiyeti (Hazırlık Soruşturması), Ankara 1991, s.67.

¹⁵⁷ **Hakeri, Hakan**, “Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti Suçları (TCK 201/a ve 201/b)”, KHUKA, 1, Mart 2004, Yıl:7, s.12; **Koca**, s.146,147;; **Tezcan-Erdem-Önok**, s.78.

¹⁵⁸ **Summerer, Kolis**, “Köleliğin Çağdaş Şekilleri, İnsan Ticareti ve Cinsel istismarla Mücadele Bağlamında Kadınların Korunması: İtalyan Mevzuatındaki Reformlar”, (Çeviren: R.Murat Önok), HPD., Sayı:7, Temmuz 2006, s.135; **Stratenwerth**, I, s. 174.

ve ticaret yoluyla nesne haline getirilmesi, kişiliğin ortaya konulmasını ve kişiliğe bağlı özgürlüklerin kullanılmasını imkânsız kılmakta ve bireyin toplum içindeki değerini ortadan kaldırmaktadır¹⁵⁹. Böylece, suç tipinin yaptırımı bağlanmasıyla insan haysiyetinin, onurunun dokunulmazlığının korunduğunu da söylemek yerinde olur.

İnsan ticaretinin yaptırımı bağlanmasıyla uluslararası toplum düzeni de korunmak istenmiştir. Keza çeşitli ülkelerden tedarik edilen mağdurların genellikle başka ülke sınırlarından geçirilerek hedef ülkeye götürülmeleri ve burada sömürülmeleri şeklinde tezahür eden insan ticareti, uluslararası toplumu rahatsız eden bir fiildir¹⁶⁰. Bu sebeptendir ki; eylemin cezasız kalmasının önüne geçmek amacıyla TCK'nın 13'üncü maddesinde; nerede, kim tarafından, kime karşı işlenirse işlensin insan ticareti suçu hakkında Türk Kanunlarının uygulanabileceği kabul edilmiştir.

3- Suçun Unsurları

A-Maddi Unsurları

a- Fail

Bu suçun faili herkes olabilir. İnsan ticareti suçu bu anlamda özgülü bir suç değildir.

İnsan ticareti suçunun failinin özelliklerini, madde metninde yer alan seçimlik hareketleri esas alarak belirtebiliriz. Buna göre **fail**;

*"insan ticaretine konu olan kişileri ülkeye sokan, ülke dışına çıkaran, tedarik eden, kaçıran, başka bir yere götüren, sevk eden, barındıran kimse"*dir.

"Ülkeye sokma" veya **"ülke dışına çıkarma"** hareketi, TCK80 nci maddenin ilk halinde bulunmamakta idi. Söz konusu hareketler, madde metnine 5560 sayılı Kanun ile dâhil edilmiştir. Ülkeye sokan veya ülke dışına çıkaran kişi, çoğunlukla sınır geçişi yapılan ülkenin sınır kontrolleri konusunda bilgisi olan kimsedir ve sınır kontrollerindeki zafiyetleri kullanmaktadır. Ülkeye sokan veya ülke dışına çıkaran, aslen insan ticareti mağdurlarını başka bir yere götüren veya nakleden kişidir. Söz konusu hareketin failinin, başka bir yere götüren veya nakleden failden farkı, Türkiye Cumhuriyeti sınırının geçilmiş olmasıdır.

¹⁵⁹ Summerer, s.135; ayrıca bkz. Ünver, Ceza Hukukuyla Korunması Amaçlanan Hukuksal Değer, s.936 vd.

¹⁶⁰ Ayrıca bkz. Doğan, Koray, Göçmen Kaçakçılığı Suçu, Ankara 2005, s.95,96.

“**Tedarik eden**” kişi, insan ticareti mağdurlarını kaynak ülkede tespit eden kişidir. Tedarik eden, insan ticareti mağdurlarını bulmakta ve mağdurların, sevk eden, başka bir yere götüren kimsenin eline geçmesine aracılık etmektedir. Mağduru ve yaşadığı ortamı tanınması, tedarik edene avantaj sağladığından, tedarik eden genellikle mağdurun bulunduğu kaynak ülkede yaşayan ve mağdurla aynı sosyo-kültürel yapıdan gelen bir kimsedir¹⁶¹. Tedarik eden kimse çoğunlukla mağduru tanımakta ve mağdurla ilişkiye geçmiş, onun güvendiği bir kimse olmaktadır¹⁶².

“**Kaçıran**” kimse, fail olarak bir özellik göstermemektedir. Kendi hâkimiyet alanına sokacağı mağdurları, kendisi tespit edebileceği gibi, tedarik eden tarafından tespit edilen mağdurlar üzerinde de kaçırma eylemini gerçekleştirebilir.

“**Bir yerden başka bir yere götüren**” (nakleden) kimse, tedarik eden tarafından belirlenen ve kendisine teslim edilen veya kaçırın kimse tarafından kaçırılarak getirilen mağdurları belirlenen bölgeye götürmektedir. Nakletme eylemi her çeşit ulaştırma vasıtası ile gerçekleştirilebilir. Bu kapsamda kara yolu, deniz yolu veya hava yolu kullanılabilir. Nakleden çoğunlukla insan ticaretini gerçekleştiren organize suç örgütünün iç yapısı hakkında bilgi sahibi değildir ve örgüt ile irtibatını aracılar vasıtasıyla yürütmektedir¹⁶³.

“**Sevk eden**” kimse, mağdurların belli bir bölgeden, belirlenen diğer bölgeye naklini sağlamaktadır. Nakleden kimseden farkı, sevk edenin mağdurlar ile birlikte fiziki hareketinin bulunmamasıdır.

“**Barındıran**” kimse, kendi egemenlik alanına giren mağdurun iâşe ve iskânını sağlayan kişidir.

b- Mağdur

İnsan ticareti suçunun mağduru, eyleme maruz kalan, onuru, hak ve özgürlükleri sınırlandırılan gerçek kişidir. Burada TCK'nın 80'inci maddesinde mağduru işaret etmek üzere “**kişiler**” şeklinde çoğul bir ifadenin kullanılması kanımızca dilbilgisi hatası olarak telakki edilmeli ve düzeltici yorum yoluyla (hükümün amacına ve ruhuna uygun olarak), bu suçun mağdurunun “birden fazla kimse olması gerektiği” yönünde bir sonuca ulaşılmamalıdır¹⁶⁴. Keza

¹⁶¹ Graycar, s.13.

¹⁶² Brnovskis, Anette- Tyldum, Grui, Crossing Borders An Empirical Study of Transnational Prostitution and Trafficking in Human Beings, Fafo-report 426, Norway 2004, s.57.

¹⁶³ Graycar, s.13.

¹⁶⁴ Aksi yönde bkz. Tosun, s.121.

maddenin 2 nci fıkrasında tekil bir ifade kullanılarak “mağdurun rızası geçersizdir” denilmesi de, böyle bir amaç güdülmeyeceğini göstermektedir.

Şu halde mağdur;

"zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek, fuhuş yaptırmak veya esarete tâbi kılmak ya da vücut organlarının verilmesini sağlamak maksadıyla; tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamak, nüfûzu kötüye kullanmak, kandırmak veya üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliğinden yararlanarak rızasını elde etmek suretiyle, tedarik edilen, ülkeye sokulan veya ülke dışına çıkarılan, kaçırılan, bir yerden başka bir yere götürülen, sevkedilen veya barındırılan herhangi bir kimse"dir.

Bu anlamda mağdur yaş, ırk veya cinsiyetine bakılmaksızın herkes olabilir¹⁶⁵. Suç tanımında, mağdur olan kişide, insan olmanın dışında başka özel nitelikler aranmamıştır.

Mağdurun hukuki anlamda temyiz gücüne sahip olması şart değildir. Böyle bir yeteneğe sahip olmayan kişi de, iç dürtüleriyle bunları makul ölçülerde gerçekleştirebileceğinden, kendi kaderini belirleme yetkisine sahiptir¹⁶⁶. Ayrıca bu kimselerin de “insan onuru ve haysiyetinin dokunulmazlığı” çerçevesinde korunacakları tâbiidir¹⁶⁷.

Bu itibarla mağdurun fiilin işlendiği sırada hareket serbestisini kullanma imkânına sahip olup olmaması veya onu kullanmak isteyip istememesi ya da akıl hastalığı, yaş küçüklüğü sebebiyle iradesinin zayıf olması önem arz etmez. Kişinin o andaki (aktüel) hareket serbestisi korunduğu gibi gelecekteki (potansiyel) hareket serbestisi de korunmaktadır¹⁶⁸. Bu bakımdan mağdurun hareket serbestisinin kısıtlandığını bilmesi veyahut anlayabilmesi aranmaz. Hareket serbestisinin kısıtlandığını bilmeyen bayılmış bir kimse veya kendini

¹⁶⁵ **Kindhäuser, Urs**, Strafgesetzbuch Lehr-und Praxiskommentar, 2. Auflage, Baden-Baden 2005, §234, kn.3; **Bertel, Christian-Schwaighofer, Klaus**, Österreichisches Strafrecht, Besonderer Teil II, § 169 bis 321, 2002, s.77; **Hakeri**, s.15; **Değirmenci**, s.77.

¹⁶⁶ **Koca**, s.147; **Kindhäuser**, §234, kn.3; **Hakeri**, s.15.

¹⁶⁷ Bu konuda ayrıca bkz. **Erman, Sahir**, Hakaret ve Sövme Suçları, Yeniden Yazılmış ve Genişletilmiş 2. Baskı, İstanbul 1989, s.50-55, ayrıca dn.113.

¹⁶⁸ Konuyla ilgili bkz. **Kienapfel, Diethelm**, Grundriss des österreichischen Strafrechts. Besonderer Teil. C.: I, Delikte gegen Personenwerte, 2. Aufl., Wien 1984, s.184; **Kindhäuser**, §234, kn.3; **Önder, Ayhan**, Türk Ceza Hukuku. Özel Hükümler, 4. Bası, İstanbul 1994, s.28; **Stratenwerth**, I, s.116,117; **Tezcan-Erdem-Önok**, s.266,267; **Artuk, Mehmet Emin-Gökçen, Ahmet-Yenidünya, A. Caner**, Ceza Hukuku Özel Hükümler, 8. Bası, Ankara 2007, s.248,249; **Hakeri**, s.15.

bilemeyecek derecede sarhoş olan kişi de mağdur olabilir¹⁶⁹. TCK'nın 80'inci maddesinde yazılı amaçlarla ve araç fiillerle, kişinin ticarete konu edilmesi yeterlidir.

TCK'da insan ticaretine maruz kalan mağdurun 18 yaşından küçük olması durumunda, suça ait araç fiillerden birisine (tehdit, baskı, cebir, kandırma vs.) başvurulmamış olsa dahi, suçun oluşacağı kabul edilmiştir (m. 80/3). Ancak mağdurun yetişkin bir kimse olması halinde suçun oluşabilmesi suç tipinde yer alan eylemlerin, iradeyi etkileyen araç fiillerden birine başvuru olarak işlenmesine bağlıdır. Böylece kanun koyucu 18 yaşını doldurmamış mağdurlar açısından **mefruz cebir** haline yer vermiştir.

Kanaatimizce fiziksel ve ruhsal gelişimleri itibariyle daha korumasız olan ve iradeleri daha kolay etki altına alınabilecek küçüklerin üst düzeyde korunmasını amaçlayan¹⁷⁰ bu düzenleme tarzı yerinde olmakla birlikte, çocuklara karşı gerçekleştirilen insan ticareti fiillerinde **araç fiillere müracaat edilmesi** halinde ne şekilde hareket edileceği yasada gösterilmemiştir (kşz. TCK m.103). Bu ihtimalde cezanın artırılmasını gerektiren nitelikli bir halin varlığını kabul etmek yerinde olurdu¹⁷¹. Bu durum şimdilik sadece **TCK 61**'inci madde çerçevesinde değerlendirilebilecektir.

c- Maddi Konu

Suçun maddi konusu, suç tipinde hareketin yöneldiği kişi ya da şeydir. Bu açıdan işlenen fiil ya bir eşyaya ya da bir şahsın fiziki, maddi yapısına veya bünyesine yönelir. Kimi suçlarda; maddi konu tipiklikte belirli bir nesne olarak gösterilir.

Örneğin, hırsızlık suçunda “taşınır bir mal” (TCKm.141/1), zimmet suçunda, “zimmete geçirilen mal” (TCKm.247/1), konut dokunulmazlığını ihlal suçunda “konut veya eklentisi” (TCK m.116), ulaşım araçlarının kaçırılmasında “ulaşım aracı” (TCKm.223) bu kapsamdadır.

¹⁶⁹ Stratenwerth, I, s.116,117; Artuk-Gökçen-Yenidünya, Özel Hükümler, s.248, 249.

¹⁷⁰ Arslan-Temel-Aydın-Şen-Doğan-Bacaksız, s.29.

¹⁷¹ Doktrinde bu düzenlemenin yerinde olmadığını belirten *Koca*'ya göre de; “18 yaşını doldurmamış çocuklar arasında da bir ayırım yapılarak, 12 yaşından küçük çocuklara karşı cebir, şiddet, tehdit, kandırma, baskı gibi iradeyi etkileyen araç hareketlere başvuru olarak eylemin gerçekleştirilmesini suçun ağırlatıcı sebebi saymak, 12-18 yaş arasındaki çocuklar bakımından ise kanundaki düzenlemeyi kabul etmek yerinde olurdu”. Bkz. *Koca*, s.148.

Kimi suçlarda ise, maddi konu bir insanın maddi veya manevi varlığı olabilir¹⁷². Gerçekten insan, cismi kadar maddi olmayan varlığı ile de gerçektir. Pozitif hukuk kuralları da bu gerçeği kabul etmiştir¹⁷³. Bu çerçevede kasten öldürme suçunda maddi konu ölen kimsenin yaşamı (TCKm.81), kasten yaralama suçunda, yaralanan kimsenin vücudu (TCKm.86), hakaret suçunda ise, hakaret edilen kişinin şerefidir (TCK m.125)¹⁷⁴.

Suçun maddi konusunun belirlenmesi, özellikle cezanın tespiti aşamasında bir ferdileştirme vasıtası olarak fonksiyon icra eder. Nitekim TCK'nın 61'inci maddesinin 1'inci fıkrasının (d) bendi uyarınca, hâkim somut olayda temel cezayı belirlerken suçun konusunun önem ve değerini de göz önünde bulundurur.

Suçun maddi konusu ile mağdur birbirinden farklı kavramlar olmakla birlikte, insan ticareti, bu hususta özellik taşıyan bir suç tipidir. Zira insan ticaretinde, eylem doğrudan mağdurun maddi ve manevi varlığı üzerinde gerçekleşmektedir. Fiilin, bireyi nesne haline getirmesi, bir eşya veya mal gibi alınır satılır, nakledilir, sevk edilir kılması sebebiyle, suçun mağduru aynı zamanda maddi konuyu da teşkil etmektedir.

Bu anlamda “**canlı herhangi bir insan**” insan ticareti suçunun maddi konusu olabilir. Canlı olmayan bedenın nakli insan ticaretine sebebiyet vermez. Nitekim örneğin, ölmüş bir kimsenin cesedinin, vücut organlarının alınması maksadıyla nakledilmesi halinde insan ticareti suçu oluşmaz. Bu ihtimalde, TCK'nın 130/2 ve 91/2 nci maddelerinde yer alan suç tipleri gerçekleşebilir¹⁷⁵.

¹⁷² **Erem, Faruk-Danışman, Ahmet-Artuk, Mehmet Emin**, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 14. Baskı, Ankara 1997, s.237; **Demirbaş**, s.486.

¹⁷³ **Erem-Danışman-Artuk**, s.237.

¹⁷⁴ Örnekler konusunda kşz. **Ersöy, Yüksel**, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2002, s.71; **Dönmezer, Sulhi**, Genel Ceza Hukuku Dersleri, İstanbul 2003, s.93; **Ünver**, s.144;

¹⁷⁵ TCK'nın 91 inci maddesinin 2 nci fıkrası yönünden 2238 sayılı Kanun'un 15 inci maddesinin de göz önünde tutulması yerinde olur. Zira 2238 sayılı Kanun'un 15 inci maddesi, yasaya aykırı organ ve doku alınmasını, aşılmasını, saklanması, naklini, alım satımının yapılmasını, alım satımına aracılık edilmesini veyahut komisyonculuğunun yapılmasını fiil daha ağır bir cezayı gerektirmediği takdirde iki yıldan dört yıla kadar hapis cezası ile yaptırıma bağlamıştır. TCK'nın 91 inci maddesinin 2 nci fıkrasında hukuka aykırı olarak ölüden organ ve doku alınması ise, bir yıla kadar hapis cezasını gerektirmektedir. Fikri içtima halinin söz konusu olduğu bu ihtimalde daha ağır cezayı müstelzim 2238 sayılı Kanun'un 15 inci maddesinin tatbiki yerinde olacaktır. Aynı doğrultuda bkz. **Arslan, Çetin, Azizağaoğlu, Bahattin**, Yeni Türk Ceza Kanunu Şerhi, İstanbul 2004, s.412, 413. Buna karşılık 2238 sayılı

Burada insan ticaretinin konusu, ticarete maruz bırakılan insandır dediğimizde, “**göçmen kaçakçılığı suçu**” (TCKm.79) ile bir kesişme olduğu düşünülebilir. Ancak iki suç tipi arasında bu özellik itibariyle de temel bir farklılık bulunmaktadır. Göçmen kaçakçılığında yasal olmayan yollardan ülkeye sokulan yabancı veya yurt dışına çıkarılan Türk veya yabancı, suçun maddi konusunu oluşturmaktadır (TCKm.79). Ancak bu kimseler, geniş anlamda işlenen eylemden zarar görmekle (ve suçtan zarar gören olmakla) birlikte, göçmen kaçakçılığı ülkelerin güvenlik ve kamu düzenlerini ihlal eden bir suç tipidir¹⁷⁶ ve mağdur toplumu oluşturan bireylerdir¹⁷⁷. Ülkeye yasa dışı yollardan giren göçmenlerin, Pasaport Kanunu ve ilgili mevzuat çerçevesinde cezai sorumluluğunun mevcudiyeti de bu düşüncemizi doğrulamaktadır. Hâlbuki insan ticareti suçunda, gerek suçun maddi konusu gerekse de suçun mağduru, ticarete konu edilen kimsedir.

d- Fil

aa- Genel Bilgiler

TCK'nın 80'inci maddesinin 1'inci fıkrasında insan ticareti suçunun maddi unsurunu oluşturan hareketler; “*kişileri ülkeye sokmak, ülke dışına çıkarmak, tedarik etmek, kaçırmak, bir yerden başka bir yere götürmek, sevk etmek, barındırmak*” şeklinde gösterilmiştir. Ancak suçun gerçekleşmesi bu fiillerden evvel, mağdurun iradesini etkileyen bir takım araç hareketlerin gerçekleştirilmesine veyahut mağdurun zor durumundan istifade edilmesine bağlıdır. Suç tipinde iradeyi ortadan kaldıran ve bu suretle suçun işlenmesine imkân sağlayan araç fiiller; “*tehdit, baskı, cebir veya şiddet, nüfûzu kötüye kullanmak, kandırmak, kişiler üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanmak*” şeklinde düzenlenmiştir. Bununla birlikte mağdurun on sekiz yaşını doldurmamış olması halinde, araç fiillerden hiçbirisi yapılmamış olsa da suç gerçekleşecektir (m.80/3).

Palermo Protokolü hükümlerinin gereğini yerine getirmek üzere kaleme alındığı belirtilen¹⁷⁸ 80'inci madde; insan ticareti suçunun maddi unsuru yönünden protokolden önemli noktalarda ayrılmaktadır.

Kanun ile 5237 sayılı Kanun arasındaki ilişkiyi, sonraki yasa kuralının öncekini ilga ettiği şeklinde açıklayan görüşlere rastlanmaktadır. Bkz. **Malkoç, İsmail**, Açıklamalı Yeni Türk Ceza Kanunu, Birinci Cilt, Ankara 2006, s.360.

¹⁷⁶ Bkz. **Arslan**, Göçmen Kaçakçılığı Suçları, s.285, 286.

¹⁷⁷ Bkz. ve kısz. **Doğan**, s.92-96, 106-109; **Evik**, s. 140 vd.; **Arslan**, Göçmen Kaçakçılığı Suçları, s.285,286, 289,290.

¹⁷⁸ Bkz. 5237 sayılı TCKm.80'nin gerekçesi.

Nitekim Protokolde “*başkası üzerinde denetim yetkisi olan kişilerin rızasını kazanmak için o kişiye veya başkalarına kazanç veya çıkar sağlama yoluyla...*” fiilin işlenebileceği öngörülmüşken, TCK’da bu araç fiile yer verilmemiştir. TCK’nın 80’inci maddesinde anılan ibare yerine “*failin mağdur üzerindeki denetim olanaklarından yararlanması*” şeklindeki ifade kullanılmıştır. Hâlbuki Protokol’ün kastettiği husus veli, vasi veyahut gözetim ve denetim yetkisine sahip diğer kimselerin menfaat karşılığı rızaları elde edilerek, kişiler üzerinde istismara yönelik davranışlar gerçekleştirilmesidir. TCK’da bu ihtimalin göz ardı edilmiş olması yerinde değildir.

Bunun dışında Protokolde “*kuvvet kullanarak veya kuvvet kullanma tehdidi ile veya diğer bir biçimde zorlama, kaçırma, hile, aldatma*” şeklinde yer alan ifade tarzı yerine, TCKm.80’de “*tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamak, kandırmak*” ibareleri kullanılmıştır. Öncelikle Protokolde araç fiiller arasında yer verilen “*kaçırma*”, TCK’da araç hareketler arasında değil, yukarıda da belirtildiği gibi amaç ya da maddi unsuru oluşturan asıl fiiller içerisinde düzenlenmiştir.

Doktrinde bu düzenleme tarzının hatalı olduğu belirtilmiştir¹⁷⁹. Bu düşünceye göre, kişinin kaçırılması, insan ticaretini ortaya koyan bir hareket olmayıp, bu fiilin işlenebilmesi için gerektiğinde müracaat edilen araçlardan biridir. Bu itibarla suçun niteliği gereği neticeyi oluşturan değil, suçun işlenmesi için gerektiğinde başvurulmuş vasıtalar olan kaçırmanın asıl fiiller arasına dâhil edilmesi sonucu, bizatihi kaçırmanın varlığı halinde suç gerçekleşecektir. Hâlbuki kaçırmaya, Protokol’de olduğu gibi, araç fiiller arasında yer verilseydi, kaçırmaya rağmen sömürüye ilişkin asıl fiillerin ika edilememesi durumunda teşebbüsten bahsedilecekti¹⁸⁰.

Kanaatimizce suçun koruma alanını genişleten TCK düzenlemesi, insan ticareti eylemleri ile mücadele açısından daha elverişlidir. Zira kaçırılmaktan¹⁸¹ söz edildiğinde, bunun rıza dışı olduğu hususunda şüphe bulunmamaktadır.

Palermo Protokolünde “**hile**” ile “**aldatma**” terimleri birlikte düzenlenmişken, TCKm.80’de sadece “**kandırmak**” terimine yer verilmiştir.

¹⁷⁹ Bkz. **Kocasakal**, s.67; **Tezcan-Erdem-Önok**, s.80, dn.173.

¹⁸⁰ Bkz. **Kocasakal**, s.67; **Tezcan-Erdem-Önok**, s.80, dn.173.

¹⁸¹ Kaçırmak sözlükte “zor kullanarak yanında götürmek” anlamına gelmektedir. Bkz. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Dil Kurumu Okul Sözlüğü, 1997, s. 409; Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük, 19. Baskı, Ankara 2005, s.1034; Hukuk sözlüğünde de kaçırma; “bir kıza ailesinin veya kendisinin rızası olmadan kaçırma” anlamındadır. Bkz. **Yılmaz, Ejder**, Hukuk Sözlüğü, Genişletilmiş 7. Baskı, Ankara 2002, s. 683.

Buna karşılık TCK'da benzer hareketin unsur veya nitelikli hal olarak düzenlendiği başka suç tiplerinde “hile” (m.109, 227/4, 236/2), “hileli davranışlarla bir kimseyi aldatmak” (m.157), “hileli tasarruflar” (m.161), “hileli davranışlar” (m.235/2a, 247/2), “sair hileli yollara başvurmak” (m.237/1) gibi terim ve ibareler tercih edilmiştir. Bu vesileyle hukukumuzda yerleşmiş, tatbikat ve doktrinde benimsenmiş, sınırları tayin edilmiş terimlerin dışında kalan kavramlara suç tipinde yer verilmesini uygun bulmadığımızı belirtmek isteriz.

bb- Suç Tipinin fil yönünden arz ettiği özellikler

İnsan ticaretinin maddi unsur yönünden arz ettiği özellikleri aşağıdaki gibi belirtmek mümkündür:

İnsan ticareti, hareketin şekli yönünden *icrai bir suçtur*. Bununla beraber “*ihmal suretiyle icra suçu*” veya “*garantörsel ihmali suç*” şeklinde işlenmesi de mümkündür.

Bilindiği üzere ihmal suretiyle icra suçlarında, belli bir neticenin gerçekleşmesini önlemek hususunda özel bir yükümlülük altında bulunan fail, bu neticenin gerçekleşmesine kendisi neden olmasa bile, oluşumunu engellemediği için ihmali davranışla suçu işlemiş kabul edilmektedir. İhmal suretiyle icra suçlarında failin neticeye engel olma yükümlülüğünün varlığı şarttır. Bu yükümlülük hukuki bir niteliğe sahip olup, kanun, sözleşme veyahut daha önce gerçekleştirilmiş olan tehlikeli hareketten doğabilir.

TCK, kasten öldürme ve kasten yaralama suçlarının, ihmali hareketle işlenmesi halini özel olarak düzenlemiştir (m.83, 88). Bu kapsamda insan ticareti fiillerinden haberdar olduğunda bunu önlemek mükellefiyeti bulunan kolluk görevlisinin, suçun işlenmesine seyirci kalması halinde ihmal suretiyle icra şeklinde fiili işlemiş olacağı belirtilebilir. Keza verilen bir diğer örnek de, belirli bir süre hipnotize edilmek üzere anlaşmış bulunan mağdurun, bu sürenin bitiminde uyandırılmayarak, maddede belirtilen amaçlarla bu şekilde tutulmasıdır¹⁸².

Hareketin önemi bakımından yapılan ayırım yönünden *insan ticareti*, *bağlı hareketli bir suç tipidir*. TCK'nın 80'inci maddesinde gerek araç fiiller gerekse de suç oluşturan asıl hareketler tahdidi olarak belirtilmiş, bu konuda

¹⁸² Hakeri, s.14.

yasada bir özelleştirme yapılmıştır¹⁸³. Zira suçun işlenmesi bakımından; tehdit, baskı, cebir veya şiddet ya da nüfuzu kötüye kullanarak, kandırarak, üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliğinden yararlanarak rızasını elde etmek suretiyle kişinin, ülkeye sokulması, ülke dışına çıkarılması, tedarik edilmesi, kaçırılması, bir yerden başka bir yere götürülmesi, sevk edilmesi, barındırılması gerekmektedir. Burada belirtilenlerin dışında bir hareketle suç işlenemez¹⁸⁴.

İnsan ticareti suçu, hareketin sayısı yönünden *birden fazla hareketli* bir suç tipidir. Nitekim suçun oluşması bakımından öncelikle iradeyi etkileyen araç fiiller ika edilmeli, daha sonra suçu oluşturan asıl veya ikinci grup hareketler icra edilmelidir¹⁸⁵. Buna karşılık mağdurun 18 yaşını doldurmamış olması halinde, araç fiillerin icrasına ihtiyaç bulunmadığı (m.80/3) unutulmamalıdır.

İnsan ticareti aynı zamanda *seçimlik hareketli* bir suçtur. Maddede belirtilen hareketlerden her hangi birinin, yine maddede düzenlenen araç fiillerle birlikte yerine getirilmesiyle suç oluşur¹⁸⁶. Seçimlik hareketlerden hepsinin birden yapılması suçun birden fazla olduğuna işaret etmez. Ortada yine de tek suç vardır¹⁸⁷.

Ancak bu ihtimalde hâkim, cezayı alt sınırdan uzaklaşarak tayin edebilir (bkz. TCKm.61/1). Örneğin, mağdurun hem tehdit ve hem de cebir kullanılarak tedarik edilmesi ve bu suretle bir yerden başka bir yere götürülmesi halinde, ortada tek bir insan ticareti suçu vardır¹⁸⁸.

Suçların netice bakımından yapılan tasnifinde, *insan ticareti, sırf hareket suçudur*. Bu tarz suçlar, tipte yer alan eylemin ika edilmesi ile tamamlanır. Diğer bir ifadeyle hareketin yapılmasıyla suç tipi ihlal edilir. Bu nevi suçlara doktrinde neticesi harekete bitişik veya şekli suç ismi de verilmektedir¹⁸⁹. İnsan ticareti açısından da, yasada belirtilen maksat ve araçlarla kişinin tedarik edilmesi, kaçırılması, ülkeye sokulması, ülke dışına çıkarılması, bir yerden

¹⁸³ **Öztürk, Bahri-Erdem, Mustafa Ruhan**, Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, 10. Baskı, Ankara 2006, s.121; **Demirbaş**, s.214; **Soyaslan, Doğan**, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 3. Baskı, Ankara 2005, s.239; **Artuk-Gökçen-Yenidünya**, s.430.

¹⁸⁴ **Tezcan-Erdem-Önok**, s.80; **Koca**, s.149; **Arslan-Temel-Aydın-Şen-Doğan-Bacaksız**, s.30.

¹⁸⁵ **Tezcan-Erdem-Önok**, s.80.

¹⁸⁶ **Değirmenci**, s.81.

¹⁸⁷ **Hakeri**, s.13,17; **Kocasakal**, s.66; **Koca**, s.149.

¹⁸⁸ **Koca**, s.150.

¹⁸⁹ **Soyaslan**, Genel Hükümler, s.234; **Centel, Nur-Zafer,Hamide- Çakmut, Özlem**, Türk Ceza Hukukuna Giriş, 4.Bası, İstanbul 2006, s.255; **Öztürk-Erdem**, s.124,125; **Hakeri**, Türk Ceza Hukukunun Temel Kavramları, s.101, 102.

başka bir yere götürülmesi veya sevk edilmesi ya da barındırılması ile suç tamamlanır. Suçun oluşması bakımından maddede belirtilen bu hareketlerden ayrı bir neticenin gerçekleşmesi aranmaz.

İnsan ticareti suçu, tipiklikte gösterilen hareketlerin yapılmasıyla tamamlanmakla birlikte, maddede belirtilen bazı hareketler yönünden fiilin icrası belirli bir süre devam etmektedir. Bu itibarla *insan ticareti*, “*mütemadi veyahut kesintisiz suç*” olarak işlenebilir. Doktrinde suçun, maddi unsuru oluşturan hareketlerden sadece “*barındırma*” yönünden mütemadi nitelikte olduğunu belirtenler olduğu gibi¹⁹⁰, “*tedarik etme, kaçırma, bir yerden başka bir yere götürme, sevk etme, barındırma*” hareketleri yönünden mütemadi suç görünümünde olduğunu belirtenler de¹⁹¹ vardır.

Kanaatimizce tipiklikte yer alan “**kaçırmak**” ve “**barındırmak**” hareketlerinin varlığı halinde, suçun tamamlanma anı ile bitme zamanı birbirinden farklıdır. Örneğin, fiil “**kaçırmak**” seçimlik hareketi ile işlendiğinde, hürriyeti sınırlanan mağdurun kendi egemenlik alanından çıkarılarak, failin egemenlik alanına sokulması ile suç tamamlanır ve bu durum devam ettiği müddetçe hareketin icrası devam eder¹⁹².

“**Barındırmak**” seçimlik hareketi yönünden de, hürriyeti sınırlandırılan mağdurun bir yere yerleştirilmesiyle suç tamamlanır, mağdur burada kalmaya devam ettiği müddetçe suçun icrası da devam eder. Dolayısıyla bu iki hareket yönünden suçun mütemadi nitelik taşıdığını, diğer hareketler yönünden ise ani suç olduğunu belirtmek yerinde olur¹⁹³.

cc- Araç Fiiller

Yukarıda belirtildiği üzere insan ticareti suçunun gerçekleşmesi yönünden bir takım araç hareketlerin¹⁹⁴ ardından asıl veyahut amaç hareketlerin icrası gerekmektedir. Böylece ilk önce araç fiiller marifetiyle mağdurun iradesi kırılmalı veyahut görünüşte rızası elde edilmeli ve ardından bu durumdan istifade edilerek, kolaylaştırılarak suçu oluşturan asıl veya amaç fiiller işlenmelidir.

¹⁹⁰ Arslan-Temel-Aydın-Şen-Doğan-Bacaksız, s.30.

¹⁹¹ Koca, s.150.

¹⁹² Doktrinde bir düşünceye göre; suçun kaçırma şeklinde işlenmesi halinde, suç, failin mağduru egemenlik alanına soktuğu anda oluşacağından, burada ani bir suçun varlığından söz edilmelidir. Yukarıda arz ettiğimiz düşünce çerçevesinde bu fikre katılmamaktayız. Bkz. Arslan-Temel-Aydın-Şen-Doğan-Bacaksız, s.32.

¹⁹³ Aynı doğrultuda bkz. Kocasakal, s.69.

¹⁹⁴ TCKm.80/3'te de bu hareketler, “araç fiiller” olarak anılmaktadır.

Buna karşılık 18 yaşını doldurmamış olanların “zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek, fuhuş yaptırmak veya esarete tâbi kılmak ya da vücut organlarının verilmesini sağlamak” maksatlarıyla tedarik edilmeleri, kaçırılmaları, bir yerden diğer bir yere götürülmeleri veya sevk edilmeleri veya barındırılmaları halinde suça ait araç fiillerden hiç birine başvurulmamış olsa bile suç oluşacaktır (TCKm.80/3).

Kanunumuz araç fiilleri gösterirken; “tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamak, nüfûzu kötüye kullanmak, kandırmak, kişiler üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanarak rızalarını elde etmek...” şeklinde bir formülasyon kullanmıştır. Söz konusu araç hareketlerin ortak özelliği, mağdur üzerinde baskı oluşturarak iradesi üzerinde hukuka aykırı bir etki yaratmalarındır¹⁹⁵.

Tehdit, baskı, cebir veya şiddet kullanılması halinde mağdurun iradesi maddi veya manevi zor vasıtasıyla bertaraf edilmekte, kandırma veya nüfûzu kötüye kullanmada irade fesada uğratılmakta veyahut kişiler üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanmada, irade hukuka veya ahlaka aykırı şekilde elde edilmektedir¹⁹⁶. Böylece mağdurun iradesi üzerinde hukuka aykırı bir etki doğuran ve iradeyi sakatlayan araç fiillerin iradeyi etkileme biçimlerinin birbirinden farklı olduğunu belirtebiliriz¹⁹⁷.

Aşağıda TCKm.80’de yer alan araç fiilleri ayrı ayrı inceleyeceğiz.

aaa- Tehdit, Baskı, Cebir veya Şiddet

Tehdit, baskı, cebir veya şiddet kişinin davranışları üzerinde zorlayıcı bir etkide bulunmaya imkân sağlayan vasıtalarlardır. Bu ortak özelliklerine rağmen, iradeyi etkileme biçimleri birbirinden farklıdır. Örneğin, şiddet, tehditten, gelecekte vuku bulacak bir kötülüğe değil, hali hazırda icra edilen bir kötülüğe ilişkin olması dolayısıyla ayrılır¹⁹⁸.

¹⁹⁵ **Jescheck, Hans-Heinrich- Russ, Wolfgang- Willms, Günther**, Strafgesetzbuch Leipziger Kommentar, 10. Auflage, Band 4, Berlin, New York 1988, §181, kn.2; **Koca**, s.151; **Bertel-Schwaighofer**, s.77,78.

¹⁹⁶ **Önok, R. Murat**, “5237 Sayılı Yeni TCK’ya Göre Uluslararası Suçlar”, Hukuk ve Adalet, Eleştirel Hukuk Dergisi, Y.:2, S.:5, Nisan 2005, s.208; **Tezcan-Erdem-Önok**, s.80.

¹⁹⁷ **Tezcan-Erdem-Önok**, s.80; **Koca**, s.151.

¹⁹⁸ **Toroslu, Nevzat**, Ceza Hukuku Özel Kısım, Ankara 2007, s.71; **Koca, Mahmut**, Yağma Cürümleri, Ankara 2003, s.138.

Sözlükte “bir kimsenin isteğinin aksine bir hareketi yapmaya veya yapmamaya zorlanması”¹⁹⁹ veyahut “istenmeyen bir hareketin yapılması için maddi baskı yapılması, iradenin fesada uğratılması”²⁰⁰ şeklinde tarif edilen cebir, özgür iradeyi ortadan kaldıran²⁰¹, maddi ve manevi zorlamayı içeren bir eylemdir²⁰². Böylece “şiddet” maddi cebir, maddi kuvvet kullanma, “tehdit” ise manevi cebir, manevi zorlama olarak karşımıza çıkmaktadır²⁰³.

5237 sayılı TCK’nın 108’inci maddesinde; “*bir şeyi yapması veya yapmaması ya da kendisinin yapmasına müsaade etmesi için bir kişiye karşı cebir kullanılması hâlinde, kasten yaralama suçundan verilecek ceza üçte birinden yarısına kadar artırılarak hükmolunur*” denilmek suretiyle cebir kavramının, kişiye karşı fiziki güç kullanma anlamına geldiği kabul edilmiştir.

Cebrin icrasıyla direnci kırılan mağdur, failin istek ve arzularına uygun hareket etmek zorunda kalmaktadır²⁰⁴. Suçun işlenmesi bakımından, icra hareketlerinin devamı süresince mağdurun cebre maruz kalması şart değildir, önemli olan başlangıçtaki direncinin bu vesileyle kırılmış olmasıdır²⁰⁵.

Cebir, **bizzat mağdur üzerinde** icra edilmelidir. Yakınları üzerinde gerçekleştirilen ve bu suretle onun fiile rızasını sağlamayı amaçlayan cebir, esasen mağdura karşı tehdit niteliğindedir²⁰⁶.

İnsan ticareti suçunda cebir, mutlak (vis absoluta) ve zorlayıcı (vis compulsiva) kuvveti kapsamaktadır²⁰⁷. Diğer bir ifadeyle cebir, iradenin oluşumunu engelleyen (örneğin, narkoz etkisi altında tutmak, uyuşturucu madde, uyku hâli vermek) ya da mevcut iradenin harekete geçmesini mutlak olarak imkânsız hale getiren (örneğin, bağlamak, tutmak, hapsedmek) araçlarla icra edilebileceği gibi, mağdurun iradi karar özgürlüğünü ihlal eden bir

¹⁹⁹ **Yılmaz**, Hukuk Sözlüğü, s.193.

²⁰⁰ **Şener, Esat**, Hukuk Sözlüğü, Ankara 2001, s.115.

²⁰¹ **Artuk-Gökçen-Yenidünya**, Özel Hükümler, s.139.

²⁰² **Cihan, Erol**, Cebir Kullanma Cürmü, İstanbul 1978, s.8; **Toroslu**, Özel Kısım, s.70; **Koca**, Yağma Cürümleri, s.131.

²⁰³ **Koca**, Yağma Cürümleri, s.131, 132.

²⁰⁴ **Tezcan-Erdem-Önok**, s.211; **Jescheck, Hans-Heinrich- Russ, Wolfgang- Willms, Günther**, Strafgesetzbuch Leipziger Kommentar, 10. Auflage, Band 4, Berlin, New York 1988, §181, kn.2.

²⁰⁵ **Tezcan-Erdem-Önok**, s.211; 212.

²⁰⁶ **Erem, Faruk-Toroslu, Nevzat**, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, 8.Baskı, Ankara 2000, s.296; **Tezcan-Erdem-Önok**, s.212.

²⁰⁷ **Koca**, s.152; ayrıca bkz. **Tezcan-Erdem-Önok**, s.211; **Özgenç, İzzet**, Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi (Genel Hükümler), 3. Bası, Ankara 2006, s.404, 405.

davranışla da gerçekleştirilebilir²⁰⁸. Ayrıca burada cebir, sadece kişiler üzerinde değil, kişinin iradesini ortadan kaldırmaya yönelik olarak eşya üzerinde haksız şekilde kullanılan maddi kuvveti de kapsamaktadır. Keza TCK'nın 80'inci maddesinde cebrin mutlaka kişiye yönelik olması şeklinde bir sınırlama yer almamaktadır.

“**Şiddet**” yukarıda da belirttiğimiz üzere maddi kuvvet kullanma anlamına gelmekte olup, “cebir” kavramı (bkz. TCKm.108) ile eş anlamlıdır²⁰⁹. Yasada vurguyu kuvvetlendirmek amacıyla “cebir veya şiddet” şeklinde bu iki terime bir arada yer verildiği düşüncesindeyiz.

Tehdit “manevi cebir” kavramını karşılamakta olup, kişinin psikolojik yönden mukavemetini ortadan kaldırarak onun iradesini etkisiz hale getiren bir harekettir²¹⁰. Bu eylem ile bireyin serbest karar alabilme ya da aldığı kararlar doğrultusunda hareket edebilme özgürlüğü, gelecekte yapılacak **haksız nitelikte bir fenalığın bildirilmesi** sureti ile engellenmektedir²¹¹.

Bildirim sözünü olmasının şart değildir, yazı, işaret veya davranışlarla da gerçekleştirilebilir²¹². Somut olayda tehdidin konusu, mağdurun hayatı, vücut bütünlüğü, malvarlığı veya şeref ve haysiyeti olabilir²¹³. Tehdit, mağdurun fiile boyun eğmesini sağlayacak ciddilikte bulunmalıdır. Zira ancak bu nitelikte bir tehdit, iradeyi ortadan kaldırabilir. Hâkim, tehdidin bu nitelikte olup olmadığını somut olayın özelliklerine göre araştırmalıdır²¹⁴.

Suç tipinde yer verilen araç hareketlerden bir diğeri “**baskı**”dır. Sözlükte bu terimle ilgili olarak; “hak ve özgürlükleri kısıtlayarak zor altında bulundurma durumu, tazyik” açıklamasına yer verilmiş, ardından “baskı altında

²⁰⁸ Koca, s.152.

²⁰⁹ Özgenç, s.404.

²¹⁰ Bkz. Çınar, Ali Rıza, Tehdit Suçu, Ankara 2002, s.63 vd.

²¹¹ Artuk-Gökçen-Yenidünya, Özel Hükümler, s.214, 215; Hofmann, Menschenhandel, s.374.

²¹² Yarg. 4.CD.09.12.2003, 24409/12351, Legal Hukuk Dergisi, Ocak 2004, s.193.

²¹³ Toroslu, s.70, 71; Artuk-Gökçen-Yenidünya, Özel Hükümler, s.140.

²¹⁴ “Sanığın cep telefonuyla gönderdiği mesajdaki (sana zarar vermek için son noktaya kadar bekledim, anlayalım, on dakikalık zamanın var, geri dönüş yok) sözlerinin objektif olarak muhatabı üzerinde korku, endişe yaratacak biçimde olması nedeniyle tehdit niteliğinde bulunmasına karşın, yasal olmayan gerekçelerle beraat kararı verilmesi, yasaya aykırıdır”. Yargıtay 4. CD. 19.09.2006, 7579/14059 (karar yayınlanmamıştır).

tutmak”, “özgürlüğünü engellemek, kısıtlamak”, “baskı yapmak” ise, “bir kimseyi bir işi yapmaya zorlamak, zor kullanmak” şeklinde tarif edilmiştir²¹⁵.

Böylece “baskı” kavramı yönünden de, mağdurun iradesini etkilemeye yönelik maddi veya manevi zor kullanılması söz konusudur. Esasen cebir, şiddet ve tehdidin varlığı halinde zaten mağdur üzerinde bir baskı oluşturulduğu açıktır. Bu sebeple doktrinde maddede “cebir, şiddet ve tehdidin” yanı sıra “baskı” terimine yer verilmesinin özel bir anlamı olduğu, terimin “cebir veya tehdit boyutuna gelmemiş ancak irade üzerinde tesire sebebiyet veren diğer zorlayıcı davranışları” kastettiği belirtilmiştir²¹⁶.

Bizim de iştirak ettiğimiz diğer bir fikre göre ise; suçun oluşabilmesi, mağdurun kendi geleceğini tayin etme serbestîsinin elverişli vasıtalarla ortadan kaldırılmasına bağlıdır. Kişinin serbestçe karar verebilme ve verdiği kararlar doğrultusunda hareket edebilme yeteneğini tamamen bertaraf edebilecek düzeye ulaşmamış bir kuvvet sarfının, suçu oluşturacağını söylemek hükmün amacı ve kanunilik prensibi açısından yerinde değildir²¹⁷. Şu halde, “baskı” ile kastedilen zor kullanımı, “cebir, şiddet ve tehdit” kapsamında ve ağırlığında bulunmalıdır.

İnsan ticareti suçunda, suçun işlenmesinde araç olarak müracaat edilen **cebrin sınırının da aşılmamış olması** gerekmektedir. TCK’nın 80’inci maddesinde cebrin sınırı ve bunun aşılması halinde ne şekilde hareket edileceğine ilişkin bir kurala rastlanmamaktadır. Hâlbuki “cebrin” unsur ya da nitelikli hal olarak düzenlendiği bazı başka suç tiplerinde açık düzenlemeye yer verilmiştir.

Örneğin, cebrin unsur olduğu cinsel saldırı suçuna ilişkin 102 nci maddenin 4’üncü fıkrasında, “*mağdurun direncinin kırılmasını sağlayacak ölçünün ötesinde cebir kullanılması durumunda failin ayrıca kasten yaralamadan sorumlu tutulacağı*” belirtilmiştir.

Keza cebrin nitelikli hal olarak düzenlendiği kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçuna ilişkin TCK109’uncu maddenin 6 ncı fıkrasında; “*cebrin, kasten yaralamanın neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış hallerinin gerçekleşmesine sebebiyet vermesi durumunda, ayrıca kasten yaralama suçuna ilişkin hükümlerin uygulanacağı*” ifade edilmiştir.

²¹⁵ Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Dil Kurumu Okul Sözlüğü, 1997, s.100.

²¹⁶ Koca, s.152.

²¹⁷ Kocasakal, s.63; Tezcan-Erdem-Önok, s.81.

Kanaatimizce, insan ticareti suçunda unsur olarak yer alan “cebrin”, kasten yaralama suçuna ilişkin TCK’nın 86 ncı maddesinde yer alan ölçünün dışına çıkmamış olması gerekir. Şayet kasten yaralamanın neticesi sebebiyle ağırlaşmış halleri gerçekleşmiş ise, artık fail 87 nci madde uyarınca ayrıca cezalandırılmalıdır.

Kişi üzerinde maddi veya manevi zor kullanma olarak nitelendirdiğimiz bu araç fiillerin mağduru belirli bir yönde hareket etmeye veya etmemeye yöneltecek, zorlayacak düzeyde ve elverişlilikle olması gerekmektedir. Ayrıca cebir, şiddet, baskı ve tehdidin fiilin işlenmesi sırasında mağduru kurtarmak veyahut korumak düşüncesiyle hareket eden üçüncü kişilere karşı gerçekleştirilmesi ve bundan istifade edilerek mağdur üzerinde asıl veya amaç fiillerin ika edilmesi halinde de insan ticareti suçunun oluşacağını kabul etmek gerekir²¹⁸. Örneğin, fail, oğlunu öldürmekle tehdit ettiği babayı, böbreğini almak üzere ülkeden dışarı çıkarmış olsa, suç gerçekleşir²¹⁹.

bbb- Nüfûzu Kötüye Kullanmak

Nüfûz, sözlükte “içine geçme, söz geçirme, güç, erk, etkili olmak, egemenliği altında bulundurmak” anlamına gelmekte olup²²⁰, “bir kimsenin başkalarına sözünü geçirme ve dilediğini yaptırma gücü” olarak da tanımlanabilir²²¹. Nüfûz sahibi, mağdur üzerinde “söz geçirme yetkisi ve gücü” olan, mağduru etkisi altına alacak, sözünü dinletebilecek bir kimsedir²²². Bu kişinin mağdur üzerinde otorite yetkisi de bulunabilir. Diğer bir ifadeyle, mağdura emretme ve itaat ettirme yetkisinin bulunduğu hallerde otorite yetkisinin, otorite yetkisinin varlığı halinde ise, nüfûzun mevcut olduğu söylenmelidir²²³.

Şu halde diyebiliriz ki, bir kimsenin başka bir kimse üzerinde nüfûz sahibi olması, bir görevden, akrabalık ilişkisinden, mağdurla arasındaki hizmet

²¹⁸ **Hakeri**, s.14; ayrıca bkz. **Toroslu**, Özel Kısım, s.74.

²¹⁹ Yargıtay da vermiş olduğu bir kararda; “rızası olmayan kızın kaçırılmasına engel olmak isteyen aile fertlerinden birine karşı gerçekleştirilen cebrin, kaçırmanın zor unsurunu (765 sayılı TCKm.429) teşkil edeceğini” kabul etmiştir. Bkz. Yarg. CGK. 30.9.1968, 568/275 (**Gözübüyük, Abdullah Pulat**, Alman, Fransız, İsviçre ve İtalyan Ceza Kanunları ile Mukayeseli Türk Ceza Kanunu, Gözübüyük Şerhi C.:III (Hususi Kısım), 5. Bası, İstanbul tarihsiz, s. 935).

²²⁰ TDK. Okul Sözlüğü, s.554; TDK. Türkçe Sözlük, s.1484; **Ayverdi**, Misalli Büyük Türkçe Sözlük, Cilt:2, s.2368.

²²¹ **Yılmaz**, Hukuk Sözlüğü, s.925.

²²² **Koca**, s.153.

²²³ **Kocasakal**, s.64.

ilişkisinden, gelenek ve göreneklerden, aynı yerde barınmaktan kaynaklanabilir²²⁴. Örneğin, patronun sekreteri²²⁵, ustanın çırağı²²⁶, aynı evde oturmasalar bile ağabeyin kardeşi²²⁷, amca ve dayının yeğeni²²⁸, failin kendisinden küçük amca, dayı, hala, teyzesi²²⁹ veyahut kamu görevlisinin vatandaşı üzerinde nüfûz ve hâkimiyetinin varlığından söz edilebilir.

Yargıtay da 765 sayılı TCK döneminde, “nüfûz icrasının” araç fiil olarak düzenlendiği fuhuş için aracılık suçuyla ilgili (m.436) bir kararında; “*maddede belirtilen “nüfûz icrası” sanığın aile, sözleşme ve diğer bağlarla elde ettiği diğer hak ve yetkilerden yararlanmak suretiyle, mağdur üzerinde etki yapmasıdır ki, ana babanın kızı, kocanın karısı üzerinde nüfûz sahibi olduğunda şüphe yoktur*” demiştir²³⁰.

Burada mağdurun, ailevi, sözleşmesel veya başka türlü bağlar dolayısıyla ilişki içinde bulunduğu kimseler tarafından ve bu kimselerin onun üzerinde sahip oldukları etki ve manevi güçten yararlanılarak eyleme rıza göstermesi sağlanmaktadır²³¹. Bu açıdan nüfûz kullanmanın, bir öneri veyahut tavsiyeden daha ileri gitmesi, mağdur üzerinde başka türlü davranma imkânını engelleyen bir baskı oluşturması gerekir²³². Failin yönlendirmesi, mağdurun karar vermesine veyahut kararını gerçekleştirmesine çok düşük düzeyde etki ediyorsa, seçme ve serbest hareket edebilme özgürlüğü varlığını korumaktadır. Buna karşılık, failin yapmış olduğu etki sonucunda mağdura fazla bir seçenek kalmıyorsa, hareketlerine büyük oranda fail tarafından yön veriliyorsa yeterli bir nüfûz kullanma söz konusudur²³³.

İnsan ticareti açısından, mağdurun her hangi bir nedenle üzerinde nüfûz sahibi olan kimselerce, bu nüfûzun kullanılması suretiyle yasada belirtilen maksatlara ulaşılmak için bir yerden bir yere nakledilmesi, ülkeye sokulması,

²²⁴ **Önder, Ayhan**, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, 4. Bası, İstanbul 1994, s.475.

²²⁵ Yarg.5.CD.24.12.1981, 4063/4049 (**Önder**, s.474,475).

²²⁶ Yarg.5.CD.26.08.1983, 2855/2701; Yarg.5.CD.10.09.1979, 2598/2330 (**Önder**, s.475); Yarg.5.CD.14.03.1995, 550/660 (**Yaşar, Osman**, İçtihatlı Türk Ceza Kanunu, Ankara 2001, s.934).

²²⁷ Yarg. 5. CD. 18.2.1988, 114/954; Yarg. 5. CD. 8.2.1990, 58/710 (**Bakıcı, Sedat**, Açıklamalı- İçtihatlı Genel Adap ve Aile Düzenine Karşı Cürümler, Ankara 1994, s.192, 193).

²²⁸ Yarg. 5.CD. 22.04.1999, 1694/1939 (**Yaşar**, s.933).

²²⁹ **Bakıcı**, s.177.

²³⁰ Yarg. 5.CD.12.05.1982, 1397/1663 (**Savaş -Mollamahmutoğlu**, C.:3, s.4179).

²³¹ **Arslan-Temel-Aydın-Şen-Doğan-Bacaksız**, s.32; **Tezcan-Erdem-Önok**, s.81.

²³² **Hofmann**, Menschenhandel, s.356.

²³³ **Hofmann**, Menschenhandel, s.359.

ülke dışına çıkarılması, kaçırılması, barındırılması veya sevk edilmesi halinde nüfûz kötüye kullanılmış olmaktadır. İfade edelim ki, **nüfûzun meşru kullanımı ile gayri meşru kullanımı arasındaki ayrım da, TCK80'inci maddede belirtilen maksatlara göre yapılmalıdır.** Bir kimsenin, zorla çalıştırmak, esarete tâbi kılmak, fuhşa sürüklemek, organlarının verilmesini sağlamak düşüncesiyle ticarete konu edilmesi halinde, nüfûzun meşru kullanımından zaten bahsedilemez.

Örneğin, babanın çocuğu üzerindeki nüfûzunu kullanarak, onu zorla çalıştırmak ya da fuhuş için sevk etmesi ya da dilendirip gelirinden pay almak düşüncesiyle bu işi yapan çetelere vermesi veyahut kocanın karısı üzerindeki nüfûzunu kullanarak onu fuhşa sürüklemesi²³⁴, nüfûzun kötüye kullanımı kapsamındadır.

ccc- Kandırmak

Kandırmak, bir kimsenin kanmasını sağlamak, inandırmak, ikna etmek, aldatmak anlamlarına gelmektedir²³⁵. Bu teriminin anlam ve mahiyeti tespit edilirken dolandırıcılık suçuna ilişkin 157 nci maddede yer alan “*hileli davranışlarla bir kimseyi aldatmak*” ibaresi esas alınmalıdır²³⁶. Nitekim Palermo Protokolü’nde “*hile, aldatma*” şeklinde bir düzenleme yapılarak, mağdurun iradesini etkileyici araç olarak hem hileye hem de aldatmaya yer verilmiştir.

Bir kimse diğer bir kimseyi belirli bir yönde davranışa sevk edecek bir yanılgıya soktuğunda veya bunun şartlarını hazırladığında hileden bahsedilir²³⁷. Bu çerçevede mağduru hataya düşüren, aldatan, onun algılama ve buna uygun karar verme yeteneğini etkileyen, her türlü hileli davranış kandırmak kavramı içinde düşünülmalıdır²³⁸. Buradaki hileli davranışlar, sahte, suni hareketler ile

²³⁴ Yargıtay’ın 765 sayılı TCK döneminde fuhuş için aracılık suçuna ilişkin kararlarında bu durumun pek çok örneğine rastlanmaktadır: “kocanın, ... resmi nikahlı eşini, zor ve nüfûz kullanmak suretiyle para karşılığında cinsel isteklerini doyurmak için başka erkeklere tedarik ettiği...” Yarg. CGK.26.03.1990, 5-76/96 (**Savaş-Mollamahmutoğlu**, C.:3, s.4173); Yarg.5.CD.12.05.1982, 1397/1663 (**Savaş-Mollamahmutoğlu**, C.:3, s.4179).

²³⁵ Türk Dil Kurumu Okul Sözlüğü, s.419.

²³⁶ **Tezcan-Erdem-Önok**, s.81; **Kocasakal**, s.63.

²³⁷ **Cihan**, s.62; **Hofmann**, Menschenhandel, s.374.

²³⁸ Bkz. **Tröndle,Herbert-Fischer, Thomas**, Strafgesetzbuch und Nebengesetze, 52. Auflage, München 2004, § 181, kn.9, 10; **Önder, Ayhan**, Şahıslara ve Mala Karşı Cürümler ve Bilişim Alanında Suçlar, İstanbul 1994, s.368; **Erem-Toroslu**, s.529; **Selçuk, Sami**, Dolandırıcılık, İstanbul 1982, s.114.

gerçeğin çarpıtılması, gizlenmesi ve saklanmasıdır²³⁹. Mağdurun düştüğü hatadan yararlanılması, fark edilmesine rağmen ses çıkarılmayarak suçun işlenmesinde mağdurun bu yanılgısından istifade edilmesi de kandırma kavramına dâhildir²⁴⁰. Esasen tüm bu davranışlar sonucunda aslında var olmayan bir görüntü yaratılmakta ve bu suretle mağdur üzerinde psikolojik bir tesir oluşturulmaktadır²⁴¹. Bu itibarla basit bir yalan, “kandırmak” olarak değerlendirilmemeli, yalanın bir sahneye koyma ile birlikte söylenmesi, yani yalana doğru görüntüsünün verilmesi aranmalıdır²⁴².

Nitekim Yargıtay 11. Ceza Dairesi’nin 21.02.2006 tarih ve 5558/1119 sayılı kararında; “*hile, nitelikli bir yalandır. Yalan belli oranda ağır, yoğun ve ustaca olmalı, sergileniş açısından mağdurun denetleme olanağını ortadan kaldırmalı*” denilmektedir²⁴³.

Suçun oluşması açısından kandırmanın; “*kandırıcı nitelikte ve elverişli*” olması gerekmektedir. Bu niteliğe sahip olmayan bir yalan veya kandırma halinde bu ögenin varlığından söz edilemez. Kullanılan hileli davranışların bu mahiyette olup olmadığı, somut olayın özellikleri ve bu arada aldatılanın durumu da dikkate alınarak belirlenmelidir.

Yargıtay somut olayın özelliklerine göre hile ve yalanın aldatıcılık vasfını değerlendirmiştir. Nitekim örneğin, Yargıtay 5. Ceza Dairesi’nin 23.12.2004 tarih ve 8598/8042 sayılı kararında; “*sanığın, olay günü evlerinin önünde oynamakta olan mağduru, “gel, atari oynayalım” diyerek kendi evine gelmesini sağlayıp alıkoymak, (...) suçunu işlediği anlaşıldığından eyleminin (..) hile ile alıkoyma niteliğinde bulunduğu anlaşılmıştır*”²⁴⁴ denilmektedir.

Buna mukabil Yargıtay 5. Ceza Dairesi’nin 16.12.1998 tarih ve 4093/4861 sayılı kararında, “*hilenin; suç kurbanını eylem hakkında hataya düşürerek kaçırma veya alıkoymayı mümkün kılan veya kolaylaştıran her türlü iddia, entrika veya desise biçiminde tanımlanmış olması karşısında sanığın mağdureyi “gel evin bodrumuna gidelim sana bir şey göstereceğim” demesinin hile boyutlarında olmadığı gözetilmeden .. hüküm kurulması..”* yasaya aykırı kabul edilmiştir²⁴⁵. Yine 5. Ceza Dairesi’nin 22.06.1993 tarih ve 2208/2562

²³⁹ **Soyaslan, Doğan**, Ceza Hukuku Özel Hükümler, 5. Baskı, Ankara 2005, s.343.

²⁴⁰ **Hofmann**, Menschenhandel, s.375.

²⁴¹ Susmanın hile sayılıp sayılmayacağı hususunda açıklamalar için bkz. **Tümerkan, Somay**, Dolandırıcılık Suçu, İstanbul 1987, s.43 vd.

²⁴² **Erem-Toroslu**, s.530; **Kocasakal**, s.65.

²⁴³ Legal Hukuk Dergisi, Ekim 2006, s. 3237, 3238.

²⁴⁴ Legal Hukuk Dergisi, Şubat 2005, s..768,769

²⁴⁵ **Yaşar**, s.962.

sayılı içtihadında, kendilerine polis süsü veren sanıkların hile vasıtasıyla kaçırma suçunu işledikleri belirtilmiştir²⁴⁶.

İnsan ticareti suçunda en çok kullanılan araç fiillerden biri kandırmadır. Özellikle kaynak ülkede veya internet ortamında faaliyet gösteren iş bulma veya seyahat acenteleri, eğitim danışmanlık merkezleri veya evlenme²⁴⁷ ajansları yoluyla fiil işlenmektedir. Gazete ilanları marifetiyle, mağdurlar yurt dışında yüksek gelir getiren (yaşadıkları ülkeye oranla) bir işte çalışacakları, burslu olarak eğitimlerini sürdürecekleri ya da istedikleri özellikleri taşıyan (özellikle yabancı uyruklu) bir erkekle evlenecekleri konusunda aldatılmaktadır. Yabancı bir ülkeye bu düşüncelerle sevk edildikten veyahut nakledildikten sonra genellikle fuhşa sürüklenmektedirler.

ddd- Kişiler Üzerindeki Denetim Olanaklarından Yararlanmak

Sözlükte “denetlemek”, “bir işin doğru ve usulüne uygun yapılıp yapılmadığını incelemek, kontrol etmek” anlamına gelmektedir²⁴⁸. Bu açıdan kişiler üzerindeki denetim olanakları, suçun işlenmesinde mağdurun iradesini etkileyerek fiile rıza göstermesini temin eden bir unsur olarak kullanılmaktadır. Bu araç fiil yönünden mağdur, bulunduğu konum veya şartlar itibariyle doğrudan fail tarafından veya kendisi üzerinde kontrol hak ve yetkisine sahip diğer kimselerce, söz konusu hak ve yetkinin sağladığı fırsatların kullanılması suretiyle maddede yazılı fiillere razı edilmektedir²⁴⁹.

Yukarıdaki tanımdan da anlaşılacağı üzere, “kişiler üzerinde denetim olanaklarından yararlanma” ile “nüfûzun kötüye kullanılması” tâbirleri arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır²⁵⁰. Zira bir kimse üzerinde nüfûz sahibi olan kişi, aynı zamanda o kimse üzerinde denetim olanaklarına da sahiptir. Buna karşılık denetim olanağına sahip bir kimsenin, mağdur üzerinde her zaman nüfûz sahibi olduğu söylenemez²⁵¹.

²⁴⁶ **Yaşar**, s.960.

²⁴⁷ Yargıtay’ın 765 sayılı TCK döneminde fuhşa aracılık suçuyla (m.436) ilgili vermiş olduğu bir kararda geçen hadise; “fuhşa sürüklemek amacıyla bir kimseyi (evlenme vaadiyle) kandırarak tedarik etmek, bir yerden başka bir yere götürmek” niteliğindedir: “Saniğin İstanbul’da tanıdığı... mağdure Sema’yı evlenme sözü vererek hile ile Gaziantep’e getirdiği ve geneleve satmak istediği, mağdurenin karşı çıkması üzerine muvaffak olamadığı...” Yarg. 5.CD.30.12.1987, 3070/8151 (**Savaş-Mollamahmutoğlu**, C.:3, s.4176).

²⁴⁸ TDK. Türkçe Sözlük, s.496.

²⁴⁹ **Arslan-Temel-Aydın-Şen-Doğan-Bacaksız**, s.32.

²⁵⁰ **Koca**, s.154; **Kocasakal**, s.66.

²⁵¹ **Koca**, s.154; **Kocasakal**, s.66.

Örneğin, bir çocuğu bir süreliğine emanet alarak gezmeye götüren kimsenin durumu gibi. Ayrıca “denetim olanakları” genellikle bir denetlenen ve denetleyen ilişkisini gerektirmekte olup, ailevi ilişkiler genellikle nüfuzla irtibatlıdır. Bu araç fiile örnek olarak, yabancı kadının ülkede kaçak çalıştığını öğrenen kolluk görevlisinin, onun mevzuata aykırı bu durumunu düzeltmek karşılığında çıplak fotoğraflarını çekirmek üzere porno internet sitesi işletmecisine yönlendirmesi gösterilebilir²⁵².

eee- Kişilerin çaresizliklerinden yararlanmak

“Çaresizlik” sözlükte; “çare bulamamak, bir çıkar yolu olmamak, biçare kalmak, başka çıkar yolu kalmadığı için öyle hareket etmeye mecbur olmak, ihtiyaç ve yoksulluk içerisinde bulunmak, zaruret hali” şeklinde tarif edilmiştir²⁵³.

Bu tanım çerçevesinde “kişilerin çaresizliklerinden yararlanmak”, failin sebebiyet vermediği, ancak etkisinde bulunulan bir takım maddi veya manevi imkânsızlıklardan faydalanılarak mağdurun sömürülmesidir. Mağdur birçok sebeple düşkün durumda, fiile mukavemet edemeyecek bir halde bulunabilir²⁵⁴.

Mağdurun içinde bulunduğu, ancak üstesinden gelemediğinden onu güçsüz duruma sokan çaresizlik; **sosyal** (örneğin, yabancı bir ülkede mülteci olarak yaşaması ve her an sınır dışı edilme korkusu hissetmesi, yaşanan ülkede can güvenliğinin tehlikede olması) **ailevi** (örneğin, çocuğunun amansız bir hastalığa yakalanması ve tedavisi için paraya ihtiyaç duyulması), **ekonomik** (örneğin, işsizlik, yoksulluk, ağır borç yükü altına girmesi, iflas etmesi) problemlerden kaynaklanabileceği gibi, **bedeni ve ruhi rahatsızlıklarından** da (örneğin, el ve ayaklarını hareket ettirememesi, felçli olması, akıl hastası olması, sağır ve dilsiz olması) kaynaklanabilir²⁵⁵. Özellikle bir bölgede yoksulluk ve doğal afetlerden kaynaklanan zorlukların insanları çaresiz düşürdüğü ve insan tacirlerinin işini kolaylaştırdığı kabul edilmektedir²⁵⁶. Böyle bir zor altında bulunan mağdurun eyleme direnç gösterme imkânı bulunmadığından, rıza göstermiş olsa bile, bu rızanın geçerli bir rıza olmayacağı belirtilmelidir

²⁵² Tezcan-Erdem-Önok, s.82.

²⁵³ Ayverdi, Misalli Büyük Türkçe Sözlük, I, s.529; TDK. Türkçe Sözlük, s.395.

²⁵⁴ Soyaslan, Özel Hükümler, s.480; Önok, s.209.

²⁵⁵ Ayrıca bkz. Hofmann, Menschenhandel, s. 358, 359; Kindäuser, §180b, kn.2.

²⁵⁶ Hofmann, Menschenhandel, s.118-127; Ferguson, s.3; The 2004 Tsunami and Trafficking, s.17.

Son olarak belirtelim ki, çaresizlik objektif kıstaslara göre değil, subjektif ölçülere göre tespit edilmelidir. **Zor koşulların herkes üzerindeki etkisi aynı olmayabilir. Gerçekten başkaları bakımından çaresizlik kabul edilemeyecek bir durum, somut olayda mağdurun çaresizliğini sonuçlayabilir**²⁵⁷.

Ayrıca burada mağdurun böyle bir duruma kendi hatasıyla düşmüş olması veyahut kaçınılabilir olması da önem arz etmez. Örneğin, bulunduğu ülkeye illegal yollardan giren mağdurun, sınırdışı edilme korkusu dolayısıyla çaresizlik içerisine düşmesi mümkündür²⁵⁸.

dd- Asıl (Veyahut Amaç) Fiiller

TCK'nın 80'inci maddesinde asıl ya da amaç fiiller; *"..kişileri ülkeye sokan, ülke dışına çıkaran, tedarik eden, kaçırılan, bir yerden başka bir yere götüren veya sevk eden ya da barındıran.."* denilmek suretiyle gösterilmiştir.

Yukarıda temas ettiğimiz araç hareketler kullanılmak suretiyle iradesi ortadan kaldırılan veya görünüşte rızası elde edilen mağdur üzerinde, maddede belirtilen maksatlarla asıl fiillerin işlenmesi ile suç gerçekleşmektedir.

Yasanın ilk şeklinde mevcut olmayan "ülkeye sokan, ülke dışına çıkaran" ibaresi, 06.12.2006 tarih ve 5560 sayılı Kanun'la metne ilave edilmiştir. Daha evvel de belirttiğimiz üzere, bu hareketler yönünden suç tipi, hem bağlı hareketli, hem de seçimlik hareketlidir. Hareketlerden birinin icrası suçun oluşması için yeterlidir, aynı olayda birden fazla hareketin gerçekleşmesi halinde, ortada yine tek bir suçtan bahsedilir. Bununla birlikte somut olayda **seçimlik hareketlerin farklı farklı kimseler tarafından gerçekleştirilmesi de mümkündür.**

Örneğin, (A)'nın tedarik ettiği mağduru, (B)'nin ülkeye sokması ve (C)'nin barındırması halinde, her biri ayrı ayrı suç tipinden sorumlu olacaktır²⁵⁹.

Aşağıda Kanunumuzun düzenlemesini dikkate alarak, suçun maddi unsurunu oluşturan asıl (veyahut amaç) fiilleri inceleyeceğiz.

aaa- Ülkeye Sokmak veya Ülke Dışına Çıkarmak

Ülkeye sokmak veya ülke dışına çıkarmak seçimlik hareketlerini açıklamadan önce "ülke" kavramından ne anlaşılması gerektiğini belirtmeliyiz.

²⁵⁷ Hofmann, Menschenhandel, s. 358; Tröndle-Fischer, §180b, kn.5.

²⁵⁸ Hofmann, Menschenhandel, s.358, 359; Tröndle-Fischer, §180b, kn.5.

²⁵⁹ Staberock, s.15.

Ülke, sözlükte; bir devletin egemenliği altında bulunan toprakların tümünü ifade etmektedir²⁶⁰. TCK'nın 8'inci maddesinin 2 nci fıkrasında; “

(2) suç; “a) Türk kara ve hava sahaları ile Türk karasularında, b) Açık denizde ve bunun üzerindeki hava sahasında, Türk deniz ve hava araçlarında veya bu araçlarla, c) Türk deniz ve hava savaş araçlarında veya bu araçlarla, d) Türkiye'nin kıta sahanlığında veya münhasır ekonomik bölgesinde tesis edilmiş sabit platformda veya bunlara karşı, işlendiğinde Türkiye'de işlenmiş sayılır” denilerek ceza kanununun yer itibariyle uygulanması bakımından Türk ülkesine nelerin dâhil olduğu belirtilmiştir.

İnsan ticareti yönünden ülkeden anlaşılması gereken, Türkiye Cumhuriyeti'nin egemenlik yetkilerine sahip olduğu yeryüzü parçasını (coğrafi alanını) ifade etmektedir²⁶¹.

“Ülkeye sokmak” mağdurun sınırlardan geçerek Türk ülkesine dâhil olmasıyla gerçekleşir. Nitekim “sokmak” sözlükte; içine veya arasına girmesini sağlamak, yasak şeyi gizlice getirmek veya götürmek anlamına gelmektedir²⁶².

“Ülke dışına çıkarmak” ise, mağdurun Türk ülkesi sınırlarından başka bir ülkenin egemenliği altındaki coğrafi alana sokulması ile tamamlanır. Nitekim “çıkarmak” kelimesi sözlükte, birinin veya bir şeyin bulunduğu yerden çıkmasını sağlamak, çıkmasına sebep olmak şeklinde açıklanmaktadır²⁶³.

Gerek “sokmak” gerekse de “çıkarmak” hareketleri yönünden insan ticareti, ani suç niteliğindedir²⁶⁴. Ayrıca ülkeye sokulan veyahut ülkeden çıkarılan mağdurun faille birlikte veyahut onun refakatinde bulunması gerekmektedir²⁶⁵.

Ülkeye sokulan ya da ülke dışına çıkarılan mağdur, Türk veya yabancı olabilir. Ayrıca ülkeye giriş veya çıkışın yasal veyahut yasa dışı yoldan olması arasında da fark bulunmamaktadır. Bu ihtimalde göçmen kaçakçılığına ilişkin 79'uncu maddenin tatbiki de gündeme gelmeyecektir. Zira kişinin, 80'inci maddede belirtilen maksatlarla ve araçlarla ülkeye sokulması veyahut ülkeden çıkarılması halinde, özel hüküm niteliği taşıyan insan ticareti suçu tatbik edilmelidir. Fikri içtima kurallarına göre de (TCKm.44) aynı sonuca ulaşmak

²⁶⁰ TDK. Türkçe Sözlük, s.2056.

²⁶¹ **Önok**, s.200; **Doğan**, s.114; **Arslan**, Göçmen Kaçakçılığı Suçları, s.295.

²⁶² TDK. Türkçe Sözlük, s.1786.

²⁶³ **Ayverdi**, Misalli Büyük Türkçe Sözlük, I, s.556; TDK.Türkçe Sözlük, s.423.

²⁶⁴ **Evik, Ali Hakan**, “Göçmen Kaçakçılığı Suçu”, Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:IX, Sayı:3-4, Erzincan 2005, s.160.

²⁶⁵ **Doğan**, s.116.

mümkündür²⁶⁶. Buna karşılık, ülkeye yasa dışı sokulan veyahut ülkeden yasa dışı çıkarılan kimsenin, bu safhadan sonra insan ticareti için tedarik edilmesi halinde, fail, hem göçmen kaçakçılığı hem de insan ticareti suçundan ayrı ayrı cezalandırılmalıdır.

Ülkeye giriş veyahut ülkeden çıkış için, sahte belge düzenlenmiş ise, TCK'nın 212 nci maddesi uyarınca fail, düzenlenen belgenin niteliğine göre belgede sahtecilik suçundan da ayrıca cezalandırılır.

Son olarak ifade edelim ki, maddenin 1'inci fıkrasında 5560 sayılı Kanun'la yapılan değişiklik, 3'üncü fıkra metnine yansıtılmadığından, anılan fıkrada **“çocuğun ülke dışına çıkarılması veya ülkeye sokulması”** hareketlerine yer verilmemiştir. Bu vesileyle, ceza yasalarının hazırlık çalışmalarında uzmanlaşmanın ve titizliğin önemini bir kez daha ifade etmekte fayda görüyoruz. Kanunilik ilkesi yönünden önemli bir sorun olmasına rağmen, bu eksikliğin *“yasa koyucu çocuklar bakımından ülke dışına çıkarmak veya ülkeye sokmak hareketlerini yaptırma bağlamak istememiştir”* şeklinde yorumlanmaması gerektiği kanaatindeyiz. İlk olarak 3'üncü fıkranın ratio legisi yol göstericidir.

Bu fıkra metni, araç fiillere müracaat edilmese de çocuğun birinci fıkrada belirtilen maksatlarla tedarik edilmesinin, kaçırılmasının, bir yerden diğer bir yere götürülmesinin, sevk edilmesinin veya barındırılmasının cezalandırılacağını öngörmektedir. Dolayısıyla fıkra metni çocuğun fiile rızasının geçerli olmadığını belirtmek üzere kaleme alınmış olup, asıl fiiller yönünden birinci fıkra hükmü geçerlidir.

Bunun dışında, seçimlik hareketlerden *“bir yerden diğer bir yere götürülmek”* esasen anlam bakımından ülke sınırları içerisinde işlenmesi şartını ihtiva eden bir fiil değildir. Bu sebeple, çocuk, birinci fıkrada belirtilen maksatlarla ülkedeki bir yerden ülke dışındaki bir yere veyahut dışarıdaki bir yerden ülke içindeki bir yere götürülmüşse failin cezalandırılması bakımından her hangi bir engel bulunmamaktadır.

bbb- Tedarik Etmek

Seçimlik hareketlerden bir diğeri tedarik etmektir. *“Tedarik”* araştırıp, bulma, sağlama, hazırlık yapma, elde etme, temin etme²⁶⁷; *“tedarik etmek”* ise,

²⁶⁶ Ayrıca bkz. **Tezcan-Erdem-Önok**, s.76; **Doğan**, s.145.

²⁶⁷ Türk Dil Kurumu Okul Sözlüğü, s.738; **Yılmaz**, Hukuk Sözlüğü, s.1201; TDK. Türkçe Sözlük, s.1929; **Ayverdi**, Misalli Büyük Türkçe Sözlük, III, s.3074.

bulmak, sağlamak, araştırıp elde etmek, hazır bulundurmak²⁶⁸ anlamlarına gelmektedir.

İnsan ticareti yönünden tedarik etmek, maddede belirtilen maksatlarla ve araç fiillerin icrasıyla mağdurların araştırılması, tespit edilmesi ve bu suretle temin edilmesini ifade etmektedir²⁶⁹. Esasen insan ticareti, kişinin meta haline getirildiği bir aracılık faaliyeti olduğuna göre, talebin karşılanması bakımından bireylerin ticarete dâhil edilmesi bu kapsamdadır²⁷⁰.

Örneğin, failin belirtilen maksatlarla kişileri başkaları için hazır bulundurması ve bu maksatlarla temin etmesi halinde suç gerçekleşir. Keza yurt dışında böbrek nakline ihtiyaç duyan hastalar için, yoksulluk ve çaresizlik içerisinde bulunan kimseleri tespit ederek, bu amaçla yönlendiren kimse de hareketin bu şeklini gerçekleştirmiş olur.

İnsan ticareti, tedarik etmek hareketi yönünden âni suç niteliğindedir. Tespit edilen kimsenin insan ticaretine dâhil olmasını sonuçlayacak davranışın gerçekleştirilmesiyle suç tamamlanır ve biter.

ccc- Kaçırma

Seçimlik hareketlerden “*kaçırma*”, mağdurun bulunduğu yerden başka bir yere götürülmesi, kendi güvenlik alanından çıkarılarak failin nüfûz ve hâkimiyet sahasına sokulmasıdır²⁷¹. Kaçırmanın varlığından söz edebilmek için mağdur, bulunduğu yerden başka bir yere nakledilmelidir²⁷². Ancak bu naklin şekli önemli olmadığı gibi, nakledilen yerin failin götürmek istediği yer olması da şart değildir²⁷³. Nitekim failin, mağduru düşündüğü yere kadar götürmemesi, kaçırma hareketinin tamamlanmasına engel teşkil etmez²⁷⁴.

²⁶⁸ Türk Dil Kurumu Okul Sözlüğü, s.738; TDK. Türkçe Sözlük, s.1929; **Ayverdi**, Misalli Büyük Türkçe Sözlük, III, s.3074.

²⁶⁹ **Dönmez**, Genel Adap, s.376; **Graycar**, s.13; **Önder**, Özel Hükümler, s.597; **Önok**, s.208; **Arslan**, s.159; **Kocasakal**, s.67.

²⁷⁰ **Kocasakal**, s.67.

²⁷¹ Yarg.CGK. 03.02.1992, 5-29/1 (**Yaşar**, s.966,967); ayrıca bkz. **Jescheck-Russ-Willms**, Band 4, §181, kn.4.

²⁷² **Önder**, Özel Hükümler, s.555; **Artuk-Gökçen-Yenidünya**, Özel Hükümler, s.509; **Kindäuser**, §180, kn.3.

²⁷³ **Önder**, Özel Hükümler, s.555; **Koca**, s.156.

²⁷⁴ Bkz. **Artuk-Gökçen-Yenidünya**, Özel Hükümler, s.510, 511.

İnsan ticareti suçu açısından kaçırma; maddede sayılan amaçlarla mağdurun, fail tarafından, kendi hukuk alanından çıkarılıp, onun hukuk alanına sokulması ve bu suretle hareket serbestîsinin fail lehine yok edilmesidir²⁷⁵.

Mağdurun yerinin değiştirilmiş olması, her zaman failin mağdur üzerinde hâkimiyet kurduğu anlamına gelmez. Hâkim, somut olayın özelliğine göre, mağdurun failin nüfûz ve etkisi altına girip girmediğini takdir etmelidir.

Nitekim örneğin, umumi yerler²⁷⁶, parklar, bahçeler²⁷⁷ failin hâkimiyet alanı olarak düşünülemez gibi, takip edilme sebebiyle de mağdur, failin nüfûz sahasına sokulamamış bulunabilir. Bu hallerde suç, teşebbüs aşamasında kalmıştır.

Nitekim Yargıtay, çevresinden çıkardığı mağduru uzak mesafelere götürmesine rağmen, **devamlı izlenmesi** nedeniyle kendi nüfûz ve hâkimiyetine sokamayan failin eyleminin teşebbüs safhasında kaldığını belirtmiştir²⁷⁸. Bununla birlikte failin kendisini takip edenlerden kurtulmayı başardıktan sonra yakalanması suçun tamamlanmasını etkilemeyecektir²⁷⁹.

Kaçırmak hareketi yönünden insan ticareti mütemadi suç niteliğindedir²⁸⁰. Suç, kaçırmanın gerçekleşmesiyle diğer bir ifadeyle mağdurun kendi güvenlik alanından çıkarılıp failin nüfûz ve etki alanına sokulmasıyla, nakledilmesiyle tamamlanmakta²⁸¹, buna mukabil suç bu anda bitmemekte,

²⁷⁵ Bkz. **Erem-Toroslu**, s.315; **Arslan-Temel-Aydın-Şen-Doğan-Bacaksız**, s.32.

²⁷⁶ Yarg.5.CD.28.01.1993, 4222/290 (**Yaşar**, s.398).

²⁷⁷ Yarg.5.CD.22.01.1993, 4204/125 (**Yaşar**, s.965).

²⁷⁸ Yarg. CGK. 2.4.1962, 5/21-21(**Özütürk, Nejat**, Türk Ceza Kanunu Şerhi ve Tatbikatı, C.: II, Ankara 1966, s. 690).

²⁷⁹ Konuyla ilgili Yargıtay 5.CD.'nin 06.04.1993 tarih ve 997/1443 sayılı kararında; "Sanıklar hile kullanarak mağdureyi Y. Köyünden beş dakikalık mesafedeki asfalt yola indirdikleri, zorla taksiye bindirerek hareket ettikleri, kısa bir süre sonra aynı istikamette seyreden bir minibüs şoförü tarafından görülüp takip edildikleri, durdurulmak istendiklerini anlayınca hızlı hareketle kurtulup kaçtıkları, minibüs şoförünün jandarmaya ihbar etmesi üzerine kendi ikametgahları olan Ç. Köyünde yakalandıkları olayda (...) kaçırma suçu tamamlanmıştır" denilmektedir. Karar için bkz. **Otaç, Cengiz**, Genel Adap ve Aile Düzenine Karşı İşlenen Suçlar, Ankara 2000, s.276. Yargıtay 5. Ceza Dairesi'nin 25.09.1970 tarih ve 2702/2886 sayılı kararında da; "sanığın mağdureyi zorla kaçırıp egemenliği altına almasıyla kaçırma eylemi tamamlanır. Bu aşamadan sonra başlayan izleme sonucu zabitanın yetişmesiyle mağdurenin kurtarılması, eylemin kalkışma derecesinde kaldığının kabulüne yer vermez" denilmektedir. Karar için bkz. **Savaş-Mollamahmutoğlu**, C.:3, s.4084.

²⁸⁰ **Erem-Toroslu**, s.316.

²⁸¹ **Erem-Toroslu**, s.315. Yargıtay da verdiği kararlarda bu hususa işaret etmiştir: "Sanığın mağdureyi evi içerisine sokmak suretiyle güvenlik alanından çıkarıp kendi

icrası devam etmektedir. Temadi ancak mağdurun hürriyetine kavuşmasıyla sona ermektedir²⁸².

ddd- Bir Yerden Başka Bir Yere Götürmek

“Götürmek” sözlükte; “taşımak, ulaştırmak, bir kimseyi bir yere kadar yanında yürütmek, bir şeyi yakından uzağa götürmek, nakletmek” anlamlarına gelmektedir²⁸³. Burada söz konusu seçimlik hareketi “nakletmek” şeklinde de belirtebiliriz. Nakletmek, nakil işini yapmak, bir yerden başka bir yere geçirmek, iletmek demektir²⁸⁴. Böylece TCK’nın terimi (götürmek/nakletmek), ifade ettiği anlamı da belirtmek suretiyle suç tipinde kullandığı anlaşılmaktadır.

İnsan ticareti suçunun maddi unsurunu oluşturan bu seçimlik hareket yönünden kişinin, fail veya onun adına hareket eden bir kimse refakatinde bir yerden başka bir yere ulaştırılması söz konusudur²⁸⁵. Mağdurun bulunduğu yerden hareket edilerek, bir başka yere götürülmesi ile suç tamamlanır²⁸⁶.

Kanaatimizce burada götürülmek istenen yere kadar gitmiş olmak gerekir. Zira kanun açıkça “bir yerden başka bir yere götürmeyi” aramıştır. Dolayısıyla örneğin, Kadıköy’den Beykoz’a gitmek için yola çıkan bir araç, yolda polis tarafından durdurulsa ve fail yakalansa, suç teşebbüs aşamasında kalmış olur²⁸⁷.

---

hakimiyeti altına aldığı ve bu itibarla müsnet kaçırma suçunun unsurları itibarıyla tamamlandığı.” Yarg.5.CD., 25.12.1990, 4793/5957 (**Bakıcı, Sedat**, Açıklamalı-İçtihatlı Genel Adap ve Aile Düzenine Karşı Cürümler, Ankara 1994, s.382); “Evlenmek amacıyla zorla kaçırılan mağdurenin geceleyin taksiye bindirilip olay yerinden üç kilometre uzaklaştırıldığı, arabadan indirildikten sonra da 150 metre mesafede gizlendikleri yerde hakimiyeti altında olan mağdureyi iknaya çalıştığı anlaşılmasına göre kaçırma eyleminin tamamlandığı...” Yarg. 5.CD.17.02.1993, 237/658 (**Bakıcı**, s.377, 378).

²⁸² “Kaçırma suçu, şahsi hürriyeti ihlâl edilen mağdurun hürriyetini iktisap edinceye kadar temadi eden bir suç olmak itibarıyla ...” Yarg. 5. CD. 26.5.1955, 2349/2231 (**Özütürk**, II, s. 682).

²⁸³ Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük, s.786.

²⁸⁴ **Ayverdi**, Misalli Büyük Türkçe Sözlük, Cilt:2, s.2393; Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük, s.1452.

²⁸⁵ **Dönmezer**, Genel Adap, s.377; **Önder**, Özel Hükümler, s.597; **Kocasakal**, s.68; **Koca**, s.156; **Arslan-Temel-Aydın-Şen-Doğan-Bacaksız**, s.30; **Önok**, s.208.

²⁸⁶ **Tezcan-Erdem-Önok**, s.84; **Koca**, s.156.

²⁸⁷ Diğer bir fikre göre, suçun tamamlanması için götürülmek istenen yere gidilmiş olması aranmaz. Bkz. **Koca**, s.156.

eee- Sevk Etmek

“*Sevk etme*” sözlükte; “bir tarafa doğru gitmesine itici sebep teşkil etmek, yöneltmek, göndermek, yollamak, yönetmek, idare etmek” anlamına gelmektedir²⁸⁸. Bu seçimlik hareket yönünden; mağdurun yalnız başına²⁸⁹ bir yerden başka bir yere gitmesi için gerekli koordineyi yapmak, mağdura eşlik etmeden nakil için gerekli faaliyetleri idare etmek söz konusudur.²⁹⁰ Bu itibarla mağdur bulunduğu yerden başka bir yere tek başına gönderildiği anda suç tamamlanır, yoksa istenilen yere varmış olması şart değildir²⁹¹. Zira burada yaptırıma bağlanan mağdurun yer değiştirmesi konusunda itici bir güç teşkil edilmesidir.

fff- Barındırmak

“*Barındırmak*” sözlükte “barınmasını sağlamak, korumak, muhafaza etmek, yaşamasını, yerleşip oturmasını sağlamak” anlamlarına gelmektedir²⁹². Bu seçimlik hareketten; mağdurun yaşaması için gerekli koşulların oluşturulması, diğer bir ifadeyle geçiminin sağlanması, konaklama, beslenme ve diğer ihtiyaçlarının giderilmesi anlaşılmalıdır²⁹³. Barındırmanın geçici ya da daimi olması veyahut barındırılan yerin açık veya kapalı olması arasında farklılık bulunmamaktadır. Bununla birlikte hareketin belirli bir öneminin olması da aranmalıdır. Mağdura bir kez yemek verilmesi barındırma olarak değerlendirilmemelidir. Ancak kanaatimizce mağdurun durumunu bilmesine rağmen, onun bir gece de olsa otelinde kalmasına müsaade eden otel sahibi seçimlik hareketi gerçekleştirmiş olur²⁹⁴.

B- Manevi Unsur

İnsan ticareti suçunun manevi unsuru kasttır. Fail bilerek ve isteyerek madde metninde belirtilen hareketleri gerçekleştirmelidir. Suçun taksirle işlenebilmesi mümkün değildir.

²⁸⁸ **Ayverdi**, Misalli Büyük Türkçe Sözlük, Cilt:3, s.2761; Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük, s.1743.

²⁸⁹ **Dönmezer**, Genel Adap, s.377; **Önder**, Özel Hükümler, s.597; **Arslan**, s.160; **Arslan-Temel-Aydın-Şen-Doğan-Bacaksız**, s.30.

²⁹⁰ **Önder**, Özel Hükümler, s.597; **Koca**, s.156; **Kocasakal**, s.68; **Arslan-Temel-Aydın-Şen-Doğan-Bacaksız**, s.30.

²⁹¹ **Koca**, s.156.

²⁹² **Ayverdi**, Misalli Büyük Türkçe Sözlük, C.:1, s.281.

²⁹³ **Koca**, s.157; **Önok**, s.208; **Arslan**, s.160.

²⁹⁴ Aynı doğrultuda **Kocasakal**, s.68,69; aksi düşünce için bkz. **Koca**, s.157.

İnsan ticareti suçunun “*olası kastla*” işlenip işlenemeyeceği hususu üzerinde de durulmalıdır. Esasen kasten işlenebilen bir suç (TCKm.21), kural olarak doğrudan kastla işlenebileceği gibi olası kastla da işlenebilir. Yeter ki, suçun kanuni tanımında doğrudan kasta işaret eden bir ibareye yer verilmemiş olsun. Eğer böyle bir ibare yer almışsa, o suç olası kastla işlenemez, sadece doğrudan kastla işlenebilir.

Örneğin, TCKm.154/2 (köy tüzel kişiliğine ait olduğunu veya öteden beri köylünün ortak yararlanmasına terk edilmiş bulunduğunu bilerek), 197/2 (sahte parayı bilerek kabul eden), 267 (işlemediğini bildiği halde), 315 (bunların amaçlarını bilerek), 321 (devletin yetkili makam ve mercilerinin emir veya kararlarına bilerek) bu niteliktedir.

İnsan ticareti suçuna ilişkin 80’inci maddenin düzenlemesi incelendiğinde **doğrudan kasta** işaret eden bir ibareye rastlanmamaktadır. Bu itibarla suçun olası kastla işlenmesinin mümkün bulunduğu düşünülebilir. Ne var ki, insan ticaretinin manevi unsuru yönünden taşıdığı bir diğer özellik olası kastla işlenmesini olanaklı kılmamaktadır. Gerçekten tipiklikte, fiilin belirli bir amaç veya saikle işlenmiş olmasının arandığı hallerde de, suçun olası kastla işlenemeyeceği kabul edilmelidir²⁹⁵. İnsan ticareti suçunda da kanun koyucu failin genel kastı dışında, **belirli saiklerle** hareket etmesini aramıştır. Bu saikler madde metninde; “*zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek, fuhuş yaptırmak veya esarete tâbi kılmak ya da vücut organlarının verilmesini sağlamak*” şeklinde gösterilmiştir.

Şu halde, belirli bir amaca ulaşmak, neticeyi elde etmek (suçun oluşması bu amaçların elde edilmesine bağlı olmasa da) düşüncesiyle hareket eden failin, “*olursa olsun*” düşüncesinden ziyade “*istemesi*” mevzuubahistir ve olası kasttan dolayı (m.21/2) cezasının indirilmesi mümkün görülmemelidir.

Yukarıda belirttiğimiz üzere, insan ticareti suçunda fail, “*zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek, fuhuş yaptırmak veya esarete tâbi kılmak ya da vücut organlarının verilmesini sağlamak*” maksatlarıyla eylemi gerçekleştirmelidir. Böylece amaç veya saik, suçun temel şeklinin gerçekleşmesi açısından aranan bir unsurdur.

Ancak **belirtilen bu amaçların bizzat fail tarafından gerçekleştirilecek olması şart değildir**. Diğer bir ifadeyle, fail, kendisi tarafından bu istismar **şekillerinin oluşturulması maksadını taşımayabilir**.

²⁹⁵ Demirbaş, s.342; Artuk-Gökçen-Yenidünya, Genel Hükümler, s.564; Özbek, İzmir Şerhi, s.288.

Burada önemli olan fail veya üçüncü bir kimse tarafından gerçekleştirilecek olan istismar şekilleri amaçlanarak eylemin işlenmesidir.

Maddede düzenlenen şekliyle de insan ticareti, sömürünün öncesinde gerçekleşen tedarik ve aracılık faaliyetlerine ilişkindir. Örneğin, (A), bir kimseyi fuhşa sürüklemek maksadıyla cebren kaçırır ve (B)'ye teslim etse, (B) de, mağduru yine bu maksatla ülke dışına çıkarır ve onu (D)'ye ulaştırır, (D) de mağduru fuhşa sürüklese, burada (A) ve (B) mağduru fuhşa sürüklememekle birlikte, bu maksatla eylemlerini gerçekleştirdiklerinden suç oluşacaktır.

İfade edelim ki, suçun gerçekleşmesi bakımından **failin belirtilen maksatlara ulaşması gerekmez**²⁹⁶. Önemli olan bireyin, insan onurunu zedeleyen, temel hak ve özgürlükleri özünden etkileyen bir takım maksatlarla, maddede belirtilen eylemlere maruz bırakılmış olmasıdır. Bu sebeple üstteki örnekte olduğu gibi, mağdur fuhşa sürüklenmişse, artık ayrıca değerlendirilmesi gereken bir eylem söz konusudur. Bu konuya ileride içtima bahsinde temas edeceğiz.

İnsan ticareti suçunda, çoğu kez faili suç işlemeye yönelten güdü kendisine veya başkasına maddi kazanç sağlamaktır²⁹⁷. Bununla birlikte, yasada açıkça aranmayan böyle bir saikin yokluğu dolayısıyla, suçun oluşmayacağını söylemek kanımızca mümkün değildir.

Örneğin, (A), çok sevdiği bir arkadaşının organ nakline ihtiyacı bulunmasından dolayı (B)'yi cebir kullanarak kaçırır ve vücut organlarının verilmesini sağlamak maksadıyla arkadaşının yakınlarına teslim etse, insan ticareti suçu gerçekleşir.

Aksi kanaatte bulunanlara göre ise, suçta zenginleşme maksadı aranmalıdır. Bu sebeple; hiçbir bedel talep etmeksizin, arkadaşına duyduğu yakınlık ile hareket eden (A)'nın fiili, insan ticaretini değil, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma (TCKm.109) ve hukuka aykırı organ ve doku ticareti (TCKm.91) suçlarını oluşturabilir²⁹⁸.

²⁹⁶ **Lackner, Karl-Kühl, Kristian**, Strafgesetzbuch Kommentar, 25. Auflage, München 2004, §180b, kn.4; **Hofmann**, Menschenhandel, s.354.

²⁹⁷ **Stratenwerth**, I, s.175; **Kocasakal**, s.72; **Hofmann**, Menschenhandel, s.354; **Arslan-Temel-Aydın-Şen-Doğan-Bacaksız**, s.32;

²⁹⁸ **Kocasakal**, s.72.

C- Hukuka Aykırılık Unsuru

a- Genel Olarak

İnsan ticareti suçunda, tipe uygun eylemin icrasıyla birlikte, hukuka aykırılık da gerçekleşir. Ancak başka bir hukuk kuralı, bu fiilin işlenmesine cevaz veriyorsa, hukuka aykırılıktan ve dolayısıyla fiilin suç teşkil ettiğinden bahsedilemez. Bu şekilde ceza normunun yasakladığı fiilin işlenmesine izin vererek, onun hukuka aykırı ve dolayısıyla suç olmasını önleyen kurala “hukuka uygunluk sebebi” denilmektedir.

İnsan ticareti suçunda hukuka uygunluk sebepleri açısından, “meşru müdafaa”nın gerçekleşme imkânı pek mümkün görünmemektedir. Zira kişinin kendisine yönelik bir saldırıyı bertaraf etmek amacıyla insan ticareti fiilini işlemesi halinde, tecavüze yönelik ve orantılı bir savunmadan bahsedilemez (TCKm.25/1).

Buna karşılık “Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun”da (m.29,30,31) yer alan “hükümlülerin çalıştırılması” kapsamında gerçekleştirilen fiiller, “kanun hükmünü icra” (TCKm.24/1) kapsamında olduğundan hukuka uygundur.

Yine bir kimsenin 1111 sayılı Askerlik Kanunu hükümleri uyarınca, askerlik vazifesini yerine getirmek üzere zorla askere alınmasında da aynı şekilde düşünmek gerekir. Bu örneklerin dışında insan ticareti bakımından, ilgilinin (mağdurun) rızası hukuka uygunluk sebebi (TCKm.26/2) özel bir öneme sahiptir. Aşağıda bu konu üzerinde duracağız.

b- İlgilinin (Mağdurun) Rızası

İnsan ticareti bakımından “ilgilinin (mağdurun) rızası” geçerli bir hukuka uygunluk sebebi olarak düşünülemez. En başta 80’inci maddenin 2 nci fıkrasındaki; “*birinci fıkrafta belirtilen amaçlarla girilen ve suçu oluşturan fiiller var olduğu takdirde, mağdurun rızası geçersizdir*” hükmü buna engeldir.

Fıkrafta yer alan “*suçu oluşturan hareketler*” ibaresi karışıklığa sebebiyet vermekle birlikte, burada kastedilen iradeyi ortadan kaldırmaya matuf araç fiillerdir²⁹⁹. Nitekim hükmün gerekçesinde de; “*belirtilen amaçları elde etmek üzere girilen ve suçu oluşturan yardımcı fiiller varsa, artık mağdurun rızasının yok sayılacağı belirtilmiştir. Örneğin, bir kimsenin organlarını vermek hususundaki rızası yukarıda belirtilen fiiller sonucunda elde edilmiş ise, suçun oluşması bakımından bu rıza yok sayılacaktır*” denilmektedir.

²⁹⁹ Bkz. Tezcan-Erdem-Önök, s.83; Hakeri, s.16; Koca, s.160; Kocasakal, s.70.

Doktrinde 80'inci maddenin 2 nci fıkrasının gereksiz bir kuralı düzenlediği belirtilmiştir³⁰⁰. Gerçekten kişinin rızası, araç fiiller vasıtasıyla elde edilmişse, zaten geçerli bir rızadan bahsedilmesi mümkün değildir. Bireyin tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulanarak, nüfuzu kötüye kullanarak, kandırılarak, üzerindeki denetim olanaklarından veyahut çaresizliğinden yararlanılarak elde edilen rızası, serbest bir iradeye dayanmadığından görünüşte de olsa geçerli kabul edilemez.

Kaldı ki; insan onuru ile bağdaşmayacak, vücut bütünlüğünü ihlal edecek konularda da rızasının geçerli bulunmadığı belirtilmelidir. TCK'nın 26 ncı maddesinin 2 nci fıkrasında “*kişinin üzerinde mutlak surette tasarruf edebileceği bir hakkına ilişkin olmak üzere, açıkladığı rızası çerçevesinde işlenen fiilden dolayı kimseye ceza verilemez*” denilerek, rızanın hangi koşullarda geçerli olduğu belirtilmiştir. Buna göre; rıza, kişinin mutlak surette üzerinde tasarruf edebileceği bir hakka ilişkin olmalı, kişinin rıza açıklamaya ehliyeti olmalı ve rıza suçtan önce veya suçun icra hareketlerinin devam ettiği sırada açıklanmış bulunmalıdır.

Bu anlamda kişinin kendisini başkasının esir veya kölesi haline getirmek veya fuhşa sürüklenmek konusundaki rızası geçerli kabul edilemez. Nitekim Medeni Kanun'un 23'üncü maddesinin 2'inci fıkrasında; “*Kimse özgürlüklerinden vazgeçemez veya onları hukuka ya da ahlaka aykırı olarak sınırlandıramaz*” denilerek kimsenin hukuka ve ahlaka aykırı olarak özgürlüklerinden vazgeçemeyeceği belirtilmiştir.

Zorla çalıştırmak veya hizmet ettirmek bakımından da esasen “zorla yaptırılan bir işin varlığı” dolayısıyla ilgilinin (mağdurun) rızasından söz etmek mümkün değildir. Buna mukabil, bireyin 2238 sayılı Kanun hükümleri çerçevesinde organ ve doku nakline ilişkin rızası geçerli kabul edilmelidir. Medeni Kanun'un 23'üncü maddesinin 3'üncü fıkrasında da; “*yazılı rıza üzerine insan kökenli biyolojik maddelerin alınması, aşılması ve nakli mümkündür*” denilmektedir³⁰¹.

Çocuklar bakımından Kanun'un 80'inci maddesinin 3'üncü fıkrasında özel düzenleme yapılmıştır. Buna göre; “*on sekiz yaşını doldurmamış olanların birinci fıkrada belirtilen maksatlarla tedarik edilmeleri, kaçırılmaları, bir yerden diğer bir yere götürülmeleri veya sevk edilmeleri veya barındırılmaları hallerinde, suça ait araç fiillerden hiç birine başvurulmuş olmasa da faille birinci fıkrada belirtilen cezalar verilir*”. Böylece 18 yaşını doldurmamış

³⁰⁰ Tezcan-Erdem-Önok, s.83; Koca, s.160; Kocasakal, s.70F

³⁰¹ Ayrıca bkz. Değirmenci, s.88, 89.

mağdurun, araç fiillere müracaat edilmeden elde edilmiş olsa da rızasına itibar edilmemiş, fiil hukuka aykırı sayılmıştır. Bu ihtimalde küçüğün fiile maruz bırakılmasına ilişkin rızanın velisi tarafından verilmesi de durumu değiştirmez. Böyle bir rıza geçerli olmayıp, velinin insan ticareti suçuna iştirakten ötürü cezalandırılması söz konusu olabilir.

4- Suçun Özel Görünüş Şekilleri

A- Teşebbüs

İnsan ticareti suçu, maddede belirtilen araç fiilleri kullanmak suretiyle (çocuklar açısından bunlara müracaat edilmesine gerek olmaksızın) “ülkeye sokmak, ülke dışına çıkarmak, tedarik etmek, kaçırmak, bir yerden başka bir yere götürmek veya sevk etmek ya da barındırmak” hareketlerinin yapılmasıyla tamamlanır. Diğer bir ifadeyle, failin, mağdur üzerinde egemenlik kurarak, asıl fiilleri icra ettiği anda suç gerçekleşir. Maddede belirtilen (zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek, fuhuş yaptırmak, esarete tâbi kılmak ya da vücut organlarının verilmesini sağlamak) amaçların elde edilmesine gerek bulunmamaktadır.

Araç fiillere müracaat edilmesine rağmen, asıl fiiller gerçekleştirilememiş veyahut asıl fiillerin de icrasına başlanıp, icra hareketleri tamamlanamamış ise (örneğin, nakletmek için mağdur araca bindirildiği sırada polis olaya el koyması, kaçırılmak istenen mağdurun bir türlü failin hâkimiyet sahasına sokulamamış bulunması gibi) teşebbüsten söz edilir (TCKm.35/1). Bu ihtimalde; fail meydana gelen zarar veya tehlikenin ağırlığına göre, suça teşebbüsten dolayı cezalandırılır (TCKm.35/2).

Mağdur üzerinde iradeyi ortadan kaldırmaya yönelik davranışları gerçekleştirmeye başlayan fail, icra hareketlerinden kendi iradesiyle vazgeçerse gönüllü vazgeçmeye ilişkin hükümden istifade eder (TCKm.36). Bu ihtimalde vazgeçme anına kadar tamamlanan kısım başlı başına bir suça vücut verdiği takdirde, asıl maksadını oluşturan insan ticaretine teşebbüsten değil, sadece o suçtan cezalandırılır.

Örneğin, fuhşa sürüklemek maksadıyla kaçırmayı düşündüğü mağdur üzerinde cebir kullanan fail, mağdurun yakarışlarından etkilenerek eyleminden vazgeçse, insan ticaretine teşebbüsten değil, mağdurun vücut bütünlüğüne verdiği zarar ölçüsünde kasten yaralama suçundan (TCKm.86) sorumlu tutulur. Keza yukarıdaki örnekte mağduru cebir altında bir araca bindiren fail, kaçırmaya ilişkin icra hareketlerini tamamlamadan (mağduru henüz kendi nüfûz alanına sokmadan), onun aradığı vasıflara uygun olmadığını düşünerek serbest bırakırsa, cebirle kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçundan (TCKm.109/2) cezalandırılır.

Mağdurun asıl fiiller icra edildikten sonra, serbest bırakılması halinde etkin pişmanlık söz konusudur³⁰². Bu durumun tamamlanmış suça her hangi bir etkisi bulunmamaktadır. Nitekim TCK, suç tamamlandıktan sonra pişmanlık gösteren failin, işlediği haksızlıktan kaynaklanan zararı tamamen veya kısmen ortadan kaldırmaya yönelik davranışlarına, sadece belirli suç tiplerinde etkin pişmanlık olarak değer atfetmiştir. Böylece suçun tamamlanmasından sonra henüz soruşturma başlamadan önce veya soruşturma evresinde kovuşturma başlamadan önce ya da kovuşturma evresinde hüküm verilmeden önce veyahut hüküm verildikten sonra cezanın infazı sırasında pişmanlık göstererek işlediği fiilin neticelerini imkân olduğu ölçüde izale eden veya azaltan kişi ya hiç cezalandırılmamakta ya da cezasında indirim yapılmaktadır. Bu düzenlemelere örnek olarak; kişiyi hürriyetinden yoksun kılmaya ilişkin 110'uncu madde, malvarlığına karşı suçlara ilişkin 168'inci madde, zimmet suçuna ilişkin 248'inci madde, rüşvet suçuna ilişkin 254'üncü madde ve iftira suçuna ilişkin 269'uncu madde gösterilebilir. İnsan ticareti suçunda etkin pişmanlığa ilişkin bir düzenlemeye yer verilmiş değildir. Ancak insan ticaretinin bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, sadece örgüt kurmak, örgüte üye olmak, örgüt adına suç işlemek veya örgüte bilerek isteyerek yardım etmek fiilleri bakımından 221'inci maddede yer alan etkin pişmanlık hükümleri uygulanabilir. Bu ihtimalde etkin pişmanlık, örgütün faaliyetleri kapsamında işlenen insan ticaretinden sorumluluğu ortadan kaldırmaz (TCKm.220/4, 221).

B- İştirak

İştirak açısından insan ticareti bir özellik arz etmez. Bu suça iştirakin her şekli mümkündür. Suçun kanuni tanımında yer alan fiilleri gerçekleştiren kimselerden her biri fail olarak cezalandırılır (TCKm.37/1). Nitekim örneğin, mağdur üzerinde araç hareketleri (örneğin, cebir, tehdit veya baskı) gerçekleştiren (A) ile bundan istifade ederek mağduru kaçıran (B), suçun müşterek faili olarak sorumlu tutulur.

İnsan ticareti sonucunda mağdurun sevk edildiği hizmetlerden istifade eden kişilerin, ceza hukuku açısından durumuna da burada değinmek gerekir. İnsan Ticaretine Karşı Avrupa Sözleşmesi'nin 19'uncu maddesinde taraf devletlere, istismar konusu hizmetlerin kullanımını, kişinin insan ticareti mağduru olduğunu bilmek koşuluyla iç hukuka göre suç olarak düzenleme mükellefiyeti getirilmiştir.

³⁰² Mukayeseli Hukukta Fransız CK.'nin 225-4-9 ve Rus CK.'nin 127-1 maddelerinde insan ticareti suçuyla bağlantılı olarak, etkin pişmanlığa ilişkin düzenlemelere rastlanmaktadır.

TCK'da böyle bir suç tipine veyahut özel düzenlemeye yer verilmemiştir. Bu ihtimalde örneğin, vücut organlarının verilmesini sağlamak amacıyla sevk edilen mağdurun, organının nakledildiği kişi, insan ticareti suçunun failini yönlendirmişse, olayın özelliğine göre azmettiren veya yardım eden olarak sorumlu tutulabilir. Buna karşılık, insan ticareti suçunun tamamlanmasının ardından, mağdurun tâbi tutulduğu konulardan yararlanan kimse, bu durumu bilse dahi insan ticaretine iştirak etmiş olmaz.

Ancak bu kişilerin mağdur üzerinde gerçekleştirilen fiillerin özelliklerine göre, hürriyeti tahdit³⁰³ (TCKm.109), yaralama (TCKm.86), çalışma hürriyetini ihlal (m.117), fuhşa aracılık (TCKm.227) veya cinsel saldırı ya da istismar (TCK m.102, 103) suçları çerçevesinde cezalandırılması mümkündür.

Suçun kriminolojik özelliklerinden bahsederken temas ettiğimiz üzere, insan ticareti mağdurlarına bir kurtuluş ümidi olarak yerlerine yeni birisini bulma seçeneği sunulabilmektedir. Böylece üzerindeki cebir ve tehdidin etkisi altında ülkesine giden mağdur (A), çoğu kez burada daha önceden tanıdığı genç bir bayanın (B), güvenini kazandıktan sonra, onu kandırarak, tedarik etmektedir. Bir mağdurun yeni bir mağdurun bulunmasına imkân sağladığı bu durum “ikinci dalga” olarak da isimlendirilmektedir. Söz konusu hadisede şartları varsa, karşı koyamayacağı veya kurtulamayacağı cebir ve tehdidin etkisiyle hareket eden (A)'nın insan ticareti suçundan sorumlu tutulamayacağını (TCKm.28), ancak cebir ve tehdit ile onu suça iten kişilerin dolayısıyla fail olarak (TCKm.37/2) cezalandırılabilceğini belirtmek yerinde olur.

İnsan ticareti suçu “kaçırmak” ve “barındırmak” hareketleri yönünden mütemadi nitelik arz etmektedir. Mütemadi suçlarda, suçun icrası devam ettiği sürece, azmettirme dışında iştirakin diğer şekillerinin gerçekleşmesi mümkündür.

Nitekim Yargıtay'ın 765 sayılı TCK döneminde “kadın, kız kaçırma suçlarına” ilişkin kararlarında iştirak bakımından hareketin bu özelliğine atıfta bulunulmuştur: “Sanığın ağabeyi olan kişinin... müdahili zorla kaçırıp... o civarda bulunan bir ağılda alıkoyma suçunu temadi ettirmesi sırasında, yanlarına gelerek müdahilin vasıta ile önce Muratlı ilçesine, oradan da Tekirdağ iline götürülmesi sırasında yanlarında hazır bulunmak suretiyle zorla kaçırma suçuna ferî derecede iştirak ettiği... sabit olduğu halde... beraatine

³⁰³ Şayet 80 inci maddede yer alan anlamda bir barındırma söz konusu ise, bu kişi artık insan ticareti suçundan cezalandırılır.

karar verilmesi yasaya aykırıdır”³⁰⁴; “*sanık Y. tarafından kaçırıldığını bildiği mağdureyi evine kabul ederek bir süre kalmalarına izin veren sanık K.’nin eylemi alıkoyma suçuna ferî iştirak niteliğindedir*”³⁰⁵.

C- İçtima

İnsan ticareti suçu bakımından suçların içtimaı konusunda değişik ihtimaller ortaya çıkabilir. Aşağıda bunlardan bir kısmına temas edeceğiz.

765 sayılı TCK’nın 201/b maddesinin son fıkrasında düzenlenen “*suçun bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde cezanın artırılacağına*” ilişkin hükme, 80’inci maddede yer verilmemiştir. Bu itibarla yeni TCK açısından insan ticareti bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenirse, failler, hem suç işlemek için örgüt kurma (m.220), hem de insan ticareti suçundan ayrı ayrı cezalandırılır. Nitekim 220’inci maddenin 4’üncü fıkrasında; “*örgütün faaliyeti çerçevesinde suç işlenmesi halinde, ayrıca bu suçlardan dolayı da cezaya hükmolunur*” denilmektedir.

İnsan ticareti suçunun maddi unsurunda seçimlik hareketlere yer verildiğinden, somut olayda bunlardan birden fazlasına müracaat edilmesi eylemin tekliğini etkilemez, ortada yine tek suç vardır. Örneğin fail mağduru önce tehdit etse, daha sonra cebir ve şiddet uygulayarak bir yerden başka bir yere götürse ve orada barındırsa, her ne kadar seçimlik hareketlerden birden fazlası yapılmışsa da, ortada tek bir insan ticareti suçu vardır.

Birden fazla kimsenin değişik zamanlarda ticarete konu edilmesi halinde, her bir mağdur açısından ayrı suç gerçekleşir (bkz. TCKm.43/1). Birden fazla mağduru aynı anda maddede belirtilen maksatlarla iradeleri ortadan kaldırılarak kaçırılmaları, ülkeye sokulmaları, nakledilmeleri veyahut barındırılmaları durumunda ise, 43’üncü maddenin 2’inci fıkrası anlamında zincirleme suçun varlığından söz edilebilir. Zincirleme suça ilişkin 43’üncü maddenin son fıkrasında yer alan istisna hükmü “*kasten öldürme, kasten yaralama, işkence ve yağma*” suçları bakımından olup, cebrin unsur olduğu diğer suç tipleri zikredilmediğinden, bu yönde bir genişletme uygun görülmemelidir. Buna karşılık doktrinde, m. 43/3’te “*kasten yaralama ve kasten öldürme*” yer aldığından, insan ticaretinde cebrin unsur olması ve organlarının verilmesinin sağlanması maksadı yönünden zincirleme suç hükümlerinin tatbik edilemeyeceği belirtilmiştir.

³⁰⁴ Yarg.5.CD.19.04.1999, 237/151 (Yaşar, s.957).

³⁰⁵ Yarg. 5. CD.7.10.1998, 3065/3548, s.978 (Taşdemir, Kubilay- Özkepir, Ramazan, İctihatlı Türk Ceza Kanunu, Ankara 1999, s.978).

Ülkeye yasa dışı göçmen olarak sokulan kimselerin, daha sonra içerisinde buldukları çaresizlikten istifade edilmek suretiyle, 80'inci maddede belirtilen maksatlarla sevk edilmeleri, nakledilmeleri, barındırılmaları halinde, fail hem göçmen kaçakçılığından hem de insan ticareti suçundan ayrı ayrı cezalandırılır.

Pasaport Kanunu'nun 36 ncı maddesinde; “*yolcuları, pasaport ve diğer vesikaların yoklanması için Hükümetçe tayin olunan mevkilerin gayri olan yerlere bilerek nakleden kara, deniz ve hava taşıtlarını sevk ve idare edenler veya bu hususta kılavuzluk yapanlar 1 aydan 2 seneye kadar hapis olunurlar*” denilmektedir. İnsan ticareti suçuna ilişkin 80'inci maddede mağdurun “*ülkeye sokulması veya ülke dışına çıkarılması*” seçimlik hareketlerden biri olduğundan, yukarıdaki fiillerin insan ticaretinin belirtilen seçimlik hareketinin icrası sırasında gerçekleşmesi halinde, yalnızca insan ticareti suçundan ötürü hüküm kurulması yerinde olacaktır (TCKm.44)³⁰⁶.

İnsan ticareti suçunun işlenmesi için belgede sahtecilik yapılmış ise, fail hem insan ticaretinden hem de düzenlenen belgenin niteliğine göre özel veya resmi belgede sahtecilik suçundan (m.204, 207) sorumlu tutulur (m.212). Yine mağdurun pasaportu alınmış, gizlenmiş veyahut tahrip edilmiş ise, resmi belgeyi bozmak, yok etmek veya gizlemek suçu da gerçekleşebilir. Bu suç tipini düzenleyen 205'inci maddenin gerekçesinde; “*gizlemenin belgenin nezdinde bulunduğu kişiden çalınması suretiyle işlenmesi halinde hırsızlık suçunun değil, resmi belgenin gizlenmesi suçunun oluşacağı*” belirtilmiştir.

Kanaatimizce mağdurun resmi belgeleri ve parası elinden alınarak, bunun vesilesiyle üzerinde bir baskı veyahut tehdit oluşturulmuş ise, bu hareketlerin insan ticaretinin araç fiilleri içerisinde değerlendirilmesi mümkündür. Bu ihtimalde aynı fiille kanunun farklı hükümleri ihlal edildiğinden fikri içtimaya ilişkin kurallar uygulanabilir (TCK m. 44).

5- Yaptırım ve Soruşturma ile Kovuşturma Usulü

A- Yaptırım

İnsan ticareti suçunun yaptırımı; “*sekiz yıldan on iki yıla kadar hapis ve on bin güne kadar adli para cezasıdır*” (m.80/1). Böylece suç tipinde hapis cezası ile adli para cezasına birlikte yer verilmiştir. Adli para cezasını düzenleyen TCK'nın 52 nci maddesinin gerekçesinde, ekonomik kazanç elde

³⁰⁶ Doktrinde aynı sonuca ulaşan *Kocasakal* ise, “özel-genel norm” ayırımına dayanmaktadır. Bkz. *Kocasakal*, s.74. Ayrıca bkz. **Tezcan-Erdem-Önok**, s.87.

etme amacının güdüldüğü belli suçlarda, kanunda ayrıca gösterilmesi halinde hapis cezasının yanı sıra adli para cezasına da hükmedileceği belirtilmiştir.

Kanımızca da, insan ticareti gibi kazanç gayesiyle işlenen suç tiplerinde, cezanın etkisini artırmak düşüncesiyle, hapis cezasının yanında adli para cezasına yer verilmesi yerinde olmuştur.

Adli para cezasının tespitinde, gün para cezası sistemi benimsenmiştir (TCKm.52, 80/1). 80'inci maddede adli para cezasının gün biriminin üst sınırı gösterilip, alt sınırı belirtilmediğinden, genel hüküm olan 52 nci madde uyarınca gün biriminin alt sınırı beş gündür. Ayrıca gün biriminin tayininde işlenen suçun ağırlığı nazara alınmalıdır (TCKm.61/1). Bir gün biriminin parasal miktarı, en az yirmi, en fazla yüz Türk Lirasıdır. Hâkim, bu sınırlar dâhilinde bir meblağı, kişinin ekonomik ve diğer şahsi hallerini göz önünde bulundurarak tayin etmelidir (m.52/2).

İnsan ticareti suçu için öngörülen hapis cezası nazara alındığında asli dava zamanaşımı onbeş yıldır (TCK .m.66/1-d).

İnsan ticareti suçunda eşya ve kazanç müsadereğine ilişkin hükümlerin uygulanması da olasıdır. Bu çerçevede, mağdurların naklinde veyahut barındırılmasında kullanılan taşınır veya taşınmazlar, iyi niyetli üçüncü kişilere³⁰⁷ ait olmamak koşuluyla müsadere edilir (eşya müsadere, TCKm.54). Suçta kullanılan taşınır veya taşınmaz eşyanın, ortadan kaldırılması, elden çıkarılması, tüketilmesi veyahut müsaderesinin başka surette imkânsız hale gelmesi durumunda, bu eşyanın değeri kadar para tutarının müsadereğine karar verilir (m.54/2). Keza fuşşa sürüklemek, zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek veyahut vücut organlarının verilmesini sağlamak amacıyla mağdurun tedariki, nakli, ülkeye sokulması, ülkeden çıkarılması, barındırılması veyahut kaçırılması için alınan her türlü maddi menfaat ya da kazanç ile bunların değerlendirilmesi veya dönüştürülmesi sonucu ortaya çıkan ekonomik değerler de müsadereye tâbidir (kazanç müsadere, TCKm.55). Şayet müsadere konusu eşya veya maddi menfaatlere el konulamamış veya bunlar merciine teslim edilmemiş ise, bunların karşılığını oluşturan değerlerin müsadereğine hükmedilir (TCKm.55/2).

İnsan ticareti suçuna ilişkin 80'inci maddenin 4'üncü fıkrasında; *“bu suçlardan dolayı tüzel kişiler hakkında da güvenlik tedbirine hükmolunur”*

³⁰⁷ TCK'nın 54 üncü maddesinde yer alan “iyi niyetli üçüncü kişiler” şeklindeki ibareyi, suça iştirak etmemiş kimseler olarak algılamak yerinde olur.

denilmektedir³⁰⁸. Gerçekten özel hukuk tüzel kişileri hakkında ceza yaptırımını uygulanamayacağını belirten TCK'nın 20'inci maddesinin ikinci fıkrasında, güvenlik tedbiri niteliğindeki yaptırımların saklı olduğu ifade edilmiştir. Bu çerçevede tüzel kişiler hakkında uygulanacak güvenlik tedbirlerini düzenleyen 60 ıncı maddenin son fıkrasında; hükmün sadece kanunda ayrıca belirtilen hallerde uygulanacağı kuralına yer verilmiştir. TCK'nın 80'inci maddesinin 4'üncü fıkrası, bu mahiyette bir düzenlemedir.

Tüzel kişiler hakkında uygulanacak güvenlik tedbirlerinden ilki iznin iptalidir (TCKm.60/1). İzin iptali güvenlik tedbirinin uygulanabilmesi için, özel hukuk tüzel kişinin yararına, organ veya temsilcisinin iştirakiyle ve verilen iznin kötüye kullanılması suretiyle işlenmiş kasti bir suçtan mahkûmiyet kararı verilmiş bulunmalıdır (m.60/1). Örneğin, görünüşte manken ajansı, iş bulma acentesi veyahut eğitim danışmanlığı hizmeti vermek üzere faaliyet izni alan bir tüzel kişinin organ veya temsilcisi tarafından, mağdurlar kandırılarak, fuhşa sevk edilmek üzere tedarik edildiğinde, verilen mahkûmiyet kararı ile birlikte yararına suç işlenen özel hukuk tüzel kişinin faaliyet izninin de iptali gündeme gelecektir. Bununla birlikte iznin iptalinin, işlenen fiile nazaran daha ağır sonuçlar ortaya çıkarabileceği hallerde, hâkim bu tedbire hükmetmeyebilir (m.60/3).

Özel hukuk tüzel kişisi hakkında güvenlik tedbiri olarak müsadere hükümleri de uygulanabilir (m.60/2). Bu ihtimalde, tüzel kişinin organ veya temsilcisi tarafından veya bunların iştirakiyle kasten, tüzel kişi yararına bir suç işlenmişse, eşya ve kazanç müsaderesine ilişkin hükümler (m.54,55), tüzel kişiye ait taşınır ve taşınmaz eşyalar ile her türlü maddi değerler hakkında da tatbik edilebilir. Müsadere hükümlerinin uygulanması açısından da orantılılık ilkesi gözetilmelidir (TCKm.60/3).Yukarıdaki örneğimizde, tüzel kişinin danışmanlık veyahut ajans hizmetlerini yürütmekte kullandığı her türlü taşınır ve taşınmaz mallar (örneğin, mağdurların nakledildiği araçlar, şirketin bu işlemleri yürüttüğü taşınmaz) eşya müsaderesine, bu yolla elde edilen her türlü değerler ise kazanç müsaderesine tâbidir.

B- Soruşturma ve Kovuşturma

İnsan ticareti suçu re'sen soruşturulan bir suçtur. Ayrıca suçtan zarar görenin şikâyeti aranmaz.

³⁰⁸ Düzenlemede yer alan "bu suçlardan dolayı" ifadesi, maddede sadece bir suça yer verilmiş olması dolayısıyla yerinde değildir. Bu durumu, hükmün kaleme alınması sırasında ortaya çıkan bir imla hatası olarak değerlendirmekteyiz.

Davaya bakmak yetkisi, suçun işlendiği yer mahkemesine aittir (CMKm.12/1). Teşebbüste son icra hareketinin yapıldığı, kesintisiz suçlarda kesintinin gerçekleştiği ve zincirleme suçlarda son suçun işlendiği yer mahkemesi yetkilidir (CMKm.12/2). İnsan ticareti suçu, suç işlemek için kurulmuş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, yetkinin örgütün merkezi esas alınarak belirlenmesi yerinde olacaktır.

İnsan ticareti suçu hakkında; evrensellik prensibinin bir gereği olarak nerede işlenmiş olursa olsun, failin Türk vatandaşı ya da yabancı olup olmamasına bakılmaksızın, yabancı ülkede mahkûmiyet veyahut beraat kararı verilmiş olsa da Adalet Bakanı'nın talebi üzerine Türkiye'de Türk kanunlarına göre yargılama yapılır (**TCKm.13**).

Bunun için failin Türkiye'de bulunması da şart değildir. Yabancı ülkede bu suçlarla ilgili henüz devam eden bir yargılamanın mevcudiyeti veya soruşturma sonucunda takipsizlik kararı verilmiş olması da, Adalet Bakanı'nın talebiyle Türkiye'de yeniden yargılama yapılmasını engellemez. Şayet yabancı ülkede yargılama yapılmış ve mahkûm olunan ceza kısmen veya tamamen infaz edilmiş ise, infaz edilen bu ceza miktarının, Türkiye'de hükmolunan cezadan mahsup edilmesi gerekir (**TCKm.16**).

İnsan ticareti suçunda hapis cezasının üst sınırı on yıldan fazla olduğundan görevli mahkeme **ağır ceza mahkemesi**"dir (Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri İle Bölge Adliye Mahkemeleri'nin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun m.12, 14).

Bununla birlikte fiil, haksız ekonomik çıkar sağlamak amacıyla kurulmuş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde cebir ve tehdit uygulanarak işlenmişse yargılama, Adalet Bakanlığı'nın teklifi üzerine Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca yargı çevresi birden çok ili kapsayacak şekilde belirlenecek illerde görevlendirilecek ağır ceza mahkemelerinde görülür (CMKm.250/1 b). Bu bakımdan insan ticareti suçunun örgütlü suçlulukla birleştiği hallerde, mağdurlar üzerinde örgüt üyelerince "cebir ve tehdit" uygulanan tüm hallerde CMK250 nci maddeyle yetkili Ağır Ceza Mahkemeleri'nin yetkili olduğunu söylemek yerinde olur.

BEŞİNCİ BÖLÜM*

İNSAN TİCARETİ SUÇUNUN SORUŞTURMA-KOVUŞTURMA USULÜ, MAĞDUR HAKLARI İLE MAĞDURUN KORUNMASINA İLİŞKİN YAKLAŞIMLAR

1- İnsan Ticareti Suçu Bağlamında Türk Ceza Muhakemesi Teşkilatı

Türk ceza muhakemesi teşkilatı esas olarak, 26 Eylül 2004 tarih ve 5235 sayılı “*Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun*”³⁰⁹ (Teşkilat Kanunu: Teş.K.) dayanmaktadır. Sistem içerisinde Ceza Mahkemeleri, Cumhuriyet Başsavcılıkları, Bölge Adliye Mahkemeleri ve Yargıtay yer almaktadır.

Genel ceza mahkemeleri; İlk Derece Mahkemeleri, Bölge Adliye Mahkemeleri ve Yargıtay olmak üzere üç grupta toplanabilir.

Adli yargı ilk derece mahkemeleri, ceza mahkemeleri; ikinci derece mahkemeler ise bölge adliye mahkemeleridir (Teş.K.m.2,3).

Ceza mahkemeleri, sulh ceza, asliye ceza, ağır ceza ve özel kanunlarla kurulan diğer ceza mahkemeleridir (Teş.K.m.8).

Ceza mahkemeleri, her il merkezi ile bölgelerin coğrafi durumları ve iş yoğunluğu göz önünde tutularak belirlenen ilçelerde Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu’nun olumlu görüşü alınmak koşuluyla Adalet Bakanlığınca kurulur ve buldukları il veya ilçenin adı ile anılır (Teş.K.m.9).

Sulh ceza ve asliye ceza mahkemeleri tek hâkimli ise de, ağır ceza mahkemesinde bir başkan ve yeteri kadar üye bulunur. Bu mahkeme bir başkan ve en az iki üye ile toplanır.

Özel kanunlarla kurulan diğer ceza mahkemelerinin kuruluşuna ilişkin hükümler ise saklıdır. İş durumunun gerekli kıldığı yerlerde ceza mahkemelerinin birden fazla dairesi oluşturulabilir (Teş.K. m.9)

Kanunların ayrıca görevli kıldığı haller saklı kalmak üzere, iki yıla kadar (iki yıl dâhil) hapis cezalarına ve bunlara bağlı adli para cezaları ile bağımsız

---

* Kitabın bu bölümü; **Ankara Cumhuriyet Savcısı Ömer Süha Aldan, Dr. Olgun Değirmenci, Ankara Cumhuriyet Savcısı Mehmet Tamöz, Yargıtay Tetkik Hakimi Rıfat Sagut** tarafından hazırlanmıştır.

³⁰⁹ RG, 07.10.2004/25606.

olarak hükmedilecek adli para cezalarına ve güvenlik tedbirlerine ilişkin hükümlerin uygulanması, sulh ceza mahkemelerinin görevi içindedir (Teş.K m.10).

Kanunların ayrıca görevli kıldığı haller saklı kalmak üzere, Türk Ceza Kanununda yer alan **yağma** (TCK m.148), **irtikâp** (TCK m.250/1 ve 2), **resmi belgede sahtecilik** (TCK m.204/2), **nitelikli dolandırıcılık** (TCK m.158), **hileli iflas** (TCK m.161) suçları ile ağırlaştırılmış müebbet hapis, müebbet hapis ve on yıldan fazla hapis cezalarını gerektiren suçlarla ilgili dava ve işlere bakmakla ağır ceza mahkemeleri görevlidir (Teş.K. m. 12).

İnsan ticareti suçu için öngörülen hapis cezasının üst sınırı on yıldan fazla olduğundan, bu suçtan açılan davalara bakmak ağır ceza mahkemesinin görev alanı içindedir.

Ancak insan ticareti suçu haksız ekonomik çıkar sağlamak amacıyla kurulmuş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde cebir ve tehdit uygulanarak işlenmiş ise, Adalet Bakanlığının teklifi üzerine Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca yargı çevresi birden çok ili kapsayacak şekilde belirlenen illerde görevli ağır ceza mahkemelerinde görülür (CMK m.250).

İnsan ticareti suçu, bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlendiği takdirde, mağdurlar üzerinde kullanılan araç hareketlerin niteliğine göre özel yetkili ağır ceza mahkemelerinin görevli olması gündeme gelecektir.

Kanunların ayrıca görevli kıldığı hâller saklı kalmak üzere, sulh ceza ve ağır ceza mahkemelerinin görevleri dışında kalan dava ve işlere asliye ceza mahkemelerince bakılır (Teş.K. m.11).

İnsan ticareti suçunun, çok zor bir ihtimal olsa da **askeri mahkemelerin görev alanına girmesi** mümkündür. Nitekim askeri mahkemelerin görevini belirleyen 353 sayılı Askeri Mahkemeler Kuruluş ve Yargılama Usulü Kanunu'nun 9'uncu maddesine göre;

“Askeri mahkemeler kanunlarda aksi yazılı olmadıkça, asker kişilerin askeri olan suçları ile bunların asker kişiler aleyhine veya askeri mahallerde yahut askerlik hizmet ve görevleri ile ilgili olarak işledikleri suçlara ait davalara bakmakla görevlidirler”.

TCK m.80'de düzenlenen insan ticareti suçu askeri bir suç vasfında değildir. Çünkü bir suçun askeri suç olabilmesi için 1632 sayılı Askeri Ceza Kanununda düzenlenmesi gereklidir (m.1). İnsan ticareti suçunun asker kişi tarafından asker kişi aleyhine işlenmesi uygulamada mümkün değildir. Askerlik hizmet ve görevleri ile ilgili bir suç da değildir. Ancak insan ticareti suçunun

özellikle “**barındırma**” hareketinin askeri mahalde icrası ihtimal dâhilindedir. Bu durumda suçun askeri mahkemenin görev alanına girmesi mümkündür.

2- Adli Kolluk

Adlî kolluk, Ceza Muhakemesi Kanununun 164 vd. maddelerinde düzenlenmiş yeni bir kurumdur. Buna göre, adlî kolluk; 4.6.1937 tarihli ve 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanununun 8, 9 ve 12 nci maddeleri, 10.3.1983 tarihli ve 2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanununun 7 nci maddesi, 2.7.1993 tarihli ve 485 sayılı Gümrük Müsteşarlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 8’inci maddesi ve 9.7.1982 tarihli ve 2692 sayılı Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanununun 4’üncü maddesinde belirtilen soruşturma işlemlerini yapan güvenlik görevlilerini ifade eder.

Soruşturma işlemleri, Cumhuriyet savcısının emir ve talimatları doğrultusunda öncelikle adlî kolluğa yaptırılır. Adlî kolluk görevlileri, Cumhuriyet savcısının adlî görevlere ilişkin emirlerini yerine getirir. Adlî kolluk, adlî görevlerin haricindeki hizmetlerde, üstlerinin emrindedir.

Gerektiğinde veya Cumhuriyet savcısının talebi halinde, diğer kolluk birimleri de adlî kolluk görevini yerine getirmekle yükümlü olup, bu durumda, kolluk görevlileri hakkında, adlî görevleri dolayısıyla CMK hükümleri uygulanır (CMK m.165).

Adli kolluk, suçun işlenmesini önlemekten çok, işlenmiş olan bir suçun tüm yönleriyle aydınlatılması için görev yapar. Adli kolluk özellikle sorgu teknik ve taktiklerini, delil toplama ve (kendi soruşturma işlemlerini iletme açısından) değerlendirme tekniklerini uygulayabilmeli, kriminalistik bilimine ve ceza muhakemesi hukuku normlarına, bilgisayar tekniğine vakıf yeterli teknik elemanı bulunan her türlü teknik araç ve gereçle donatılmış olmalıdır³¹⁰.

Adlî kolluk görevlileri, kendilerine yapılan bir suçla ilişkin ihbar veya şikâyetleri, el koydukları olayları, yakalanan kişiler ile uygulanan tedbirleri derhâl Cumhuriyet savcısına bildirir ve Cumhuriyet savcısının emri doğrultusunda işin aydınlatılması için gerekli soruşturma işlemlerine başlar.

Adlî kolluk görevlileri, maddî gerçeğin araştırılması ve adil bir yargılamanın yapılabilmesi için, Cumhuriyet savcısının emirleri doğrultusunda

³¹⁰ **Öztürk, Bahri- Erdem, Mustafa Ruhan**, Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, 10. Baskı, Ankara 2006, s.322; **Özbek, Veli Özer**, Yeni Ceza Muhakemesi Kanununun Anlamı, Ankara 2005, s.696.

şüphelinin lehine veya aleyhine olan tüm delilleri, kanunda ön görülen koşullara uyarak toplamak, muhafaza altına almak ve bunları bir fezleke ile Cumhuriyet savcısına sunmakla yükümlüdür. Hukuka aykırı delil elde edildiğinin tespiti hâlinde, fezleke bu hususa da yer verilir. Adlî kolluk görevlileri diğer soruşturma işlemlerini de aynı titizlikle yerine getirir.

Olay yerinde görevine ait işlemlere başlayan adlî kolluk görevlisi, bunların yapılmasına engel olan veya yetkisi içinde aldığı tedbirlere aykırı davranan kişileri, işlemler sonuçlanıncaya kadar önce sözlü olarak ikaz eder; uyulmaması hâlinde zor kullanarak olay yerinden uzaklaştırır (CMK m. 168, PVSK.m.6/6). İlgilinin ısrarı hâlinde yakalama işlemi uygulanır (PVSK.m.13/E).

3- İnsan Ticareti Suçunda Soruşturma Aşaması İşlemleri

A- İnsan Ticareti Suçunda Soruşturma Aşaması, Mağdurun Belirlenmesi, Proaktif ve Reaktif Tekniklerin Dengeli Karışımı ve Uygulamada Karşılaşılan Güçlükler

a- Genel Olarak

01 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren Ceza Muhakemesi Kanunu'nun eski yasadan ayrıldığı önemli özelliklerinden biri mağdur haklarına ilişkin düzenlemelerdir. Yeni yasa ile şüpheli/sanık ve mağdur hakları arasında bir denge sağlanmaya çalışılmıştır. İlk bakışta insan ticareti suçu ile diğer suçların soruşturması arasında hiçbir fark bulunmamaktadır.

Ancak insan ticareti, çoğunlukla örgütlü işlenen bir suç olması, kimi zaman sınır aşan özelliğinin bulunması, mağdurların çoğu kez yabancı ve çocuk olmaları, travmaya bağlı stres bozukluğuna sebebiyet vermesi gibi özellikleri ile soruşturmasında farklı yaklaşım ve özellikler gerektirmektedir.

İnsan ticareti suçunun işlenmesinin nedenleri arasında ekonomik, sosyal, kültürel, siyasal ve yasal düzenlemelerin eksikliğine bağlı olarak gelişen pek çok neden bulunmaktadır. Bu nedenler itici ve çekici faktörleri yaratmaktadır.

Hızlı nüfus artışının ekilebilir alanlardaki birey başına düşen payı giderek azaltması sonucu, tarıma dayalı toplulukların içinde buldukları sorunlar, etnik çatışmalar, kültürel yetersizlik, sanayileşememe ve küresel finans hareketlerine karşı yeterli tepkiyi gösterecek güçten uzak ekonomik yapının bulunduğu ülkelerden, gelişmiş ülkelere refaktan pay almak için yoğun bir insan hareketi başlamıştır. Dolayısıyla yoksulluk uzun yürüyüşler doğurmuş ve umuda yolculuk tüm dünyayı sarmıştır. Özellikle Sovyetler Birliğinin dağılması, Asya krizi ve nihayet bölgesel ekonomik ve siyasal krizler, işsizlik ve

kişi başına düşen gelir azlığı göç hareketine belirgin bir ivme kazandırmıştır. Kendi ülkelerinde geçim sıkıntısı çekenler umutlarını başka diyarlara giderek sağlamaya çalışmaktadırlar. Türkiye böyle bir ortamda gerek göçmen kaçakçılığı ve gerekse insan ticareti suçları açısından hem varış ve hem de geçiş ülkesi konumundadır.

Yurttaş mağdurlar açısından bakıldığında ise; bir başkasının bedensel ve cinsel sömürüsü zaman zaman gelenekler dahilinde değerlendirmelere tâbi tutulmuş, kimi zaman da bir gereklilik olarak addedilmiştir.

Örneğin çoğu çocuk, yeterli eğitim almadan ailelerin isteği üzerine el sanatı öğrenip bir an önce meslek sahibi olması için, çalışma yaşamına yönlendirilmiştir. Keza bu çocuklar “**eti senin kemiği benim**” anlayışı içinde öğretici konumundaki iş ustalarının eline bırakılmıştır. Bunun gibi çocuk yaşta ailelerinden teslim alınanların azarlanması, dövülmesi, belli bir yerde alıkonması ve yok denecek ücretlerle sınır tanımaksızın ağır işlerde çalıştırılması işi öğrenmenin olağan bir meşakkati ve disiplinin bir gereği olarak görülmüştür. Kaldı ki bu durumdaki çoğu çocuk uğradıkları cinsel istismarları dahi içinde buldukları ortam gereği başkalarına aktaramamışlardır. İlginçtir ki, böylesi fiziksel, ruhsal ve cinsel travmalara maruz kalanlar ileride işi öğreten olduklarında da başlarından geçenleri yeni gelenlere uygulamaktan çekinmemişler ve bu durum bir gelenek halini almıştır.

Yine çoğu çocuk yaşta genç kız törenin gereği gerekçe gösterilerek, ancak gerçekte ekonomik güvence için dedeleri yaşındaki insanlara, evlilik görüntüsü altında bir eşya gibi satılmışlardır. Gerçekte bu kadınlar evin hanımı yerine zor koşullar altında evde kulluğa zorlanmışlardır.

Göç olgusu iyi bir yaşamın anahtarı olarak görülmüş ve bu aşamada yaşanan güçlük ve istismarlar da daha sonraki rahat bir yaşamın kuralı gibi nitelendirilmiştir.

Kırsal alandan göç edenler açısından her türlü zorluğa ve zorbalığa boyun eğmek kente tutunmanın yolu olarak görülmüştür. Önceleri aileleri tarafından mendil sattırılan çocuklar, bir süre sonra tacir ağabeylerinin yanında ücreti karşılığı çalışan suç makinelerine dönüşmüşlerdir. Böylesi bir kitlenin varlığı tacirler için uygun ortam yaratmıştır. Büyük kentin çarkı içinde dağılan, kültür değişimine uyamayan ve maddi güçlük çeken ailelerden çıkan kadınlar çıkış yolu ararlarken, alınıp satılan bir mal haline gelmişlerdir.

b- Mağdurun Belirlenmesi

Uluslararası metinlerde mağdurun benzer tanımları yapılmıştır. “Suçtan ve Yetki İstismarından Mağdur Olanlara Adalet Sağlanmasına Dair Temel

Prensipeler Bildirisi"nde mağdur; yürürlükte olan ceza kanunlarını ihlal eden eylemlerden dolayı bireysel veya toplu olarak, fiziksel veya ruhsal biçimde yaralanma da dahil olmak üzere manevi acılar çeken, ekonomik kayba uğrayan veya temel hakları esaslı bir biçimde zayıflayan ve bu suretle zarar gören kişi olarak tanımlanmıştır.

Avrupa Birliği Konseyi 15 Mart 2001 tarih ve 2001/220/JHA sayılı Çerçeve Kararında mağdur; "Üye Devletlerin ceza hukukunu ihlal eden icrai ya da ihmali bir eylemden doğrudan fiziksel, ruhsal veya manevi zarar gören veya ekonomik kayba uğrayan gerçek kişidir."

Ceza hukukumuzda ancak gerçek kişiler mağdur olabilir. Konumuz olan insan ticareti suçunda mağdur; zorla çalıştırılmak veya hizmet ettirilmek, esarete veya benzeri uygulamalara tâbi kılınmak veya vücut organlarının verilmesini sağlamak maksadıyla, kendilerine karşı tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulanmak, üzerindeki nüfûz veya denetim olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanmak veya kandırılmak suretiyle rızaları fesada uğratan ve bu suretle tedarik edilen, kaçırılan, bir yerden başka bir yere götürülen, sevk edilen veya barındırılan herhangi bir kimsedir.

İnsan ticareti mağduru tespit, soruşturmanın başlatılması ve seyrinde en önemli unsurdur. Zira mağdura yönelen eylemler, aynı zamanda suçun unsurlarını oluşturmaktadır. Kimi zaman kaçak göçmen ile insan ticareti mağduru karıştırılmaktadır. Yine bir kişinin zorla çalıştırılıp çalıştırılmadığı, fuhşa zorlanıp zorlanmadığı, çaresizlik sonucu rızasının elde edilip edilmediği, hizmetçi mi yoksa evde kulluk yapan mı olduğu, esaret altında bulunup bulunmadığı saptanmalıdır. Mağdurun belirlenmesi suç vasfını tayin etme kadar, aynı zamanda haklar açısından da önemli bulunmaktadır. Bu açıdan mağdurun beyanının samimi olup olmadığının da belirlenmesine gereksinim vardır.

Soruşturma konusu olaylara göre mağdurun tespiti mümkün ise de; işçinin iş yerinden ayrılmasının engellenmesi, pasaportlarına patron tarafından el konması, eksik ücret, yasadışı göçmenlere yönelik olarak ihbar tehdidi, saldırılara hedef olma, kişisel talep ve aktivitelere izin verilmemesi, aile ile temasın kısıtlanması, dışarıdan kontrolü güç olacak şekilde tertip edilmiş konutlarda kişilerin toplu halde barındırılması, üçüncü kişilerle ilişkilerin sert yöntemlerle engellenmesi gibi uygulamalara maruz kalanların soruşturmanın başlangıç aşamasında mağdur olarak nitelendirilmesinde yarar bulunmaktadır.

yerine getirmeye devam etmektedirler. Günlük yaşamlarından uzak, kötü koşullarda ve çoğunlukla bilmedikleri bir ortamda kişiliklerinden uzaklaşmış ve psikolojileri bozulmuştur. Yabancı uyruklu mağdurların önemli bir bölümünün bulduklarında, hemen ülkelerine dönme arzusunda oldukları gözlenmektedir.

- Ancak özellikle ülkemizde uzunca bir süre yaşamış, dil bilen ve çoğunlukla formalite gereği Türk ile evlilik yapmış olanlarda, vize süresini uzatmak yoluyla Türkiye’de kalma isteği görülmektedir. Burada insan ticareti mağdurlarının tespiti, onların ülkede belirli bir süre kalmalarını da sağlayacağından, sağlıklı bir şekilde ifadelerinin alınması açısından büyük önem arz etmektedir.

Burada önemli bir sorun da; mağdurun beyanının samimi olup olmadığı kuşkusudur. Ülkemize gelen kadınların alınan mülakatlarında çoklukla turistik amaçla ülkemizi ziyaret ettiklerini beyan ettikleri görülmüştür. Elde edilen verilere göre bu kadınların önemli bir bölümünün fuhuş yapmak için Türkiye’ye geldikleri ve fuhuş yapmanın adli takibatı gerektiren bir suç olmadığı bilirse ve bu husus kendilerine izah edilse dahi, gerçeği ifade etmemenin üç nedeni bulunmaktadır:

İlk olarak çoğunlukla çaresizlik içinde ülkemize fuhuş yapmak için gelen mağdurlar, bu durumun ülkesince ve yakınları tarafından bilinmesini istememektedir.

İkincisi, insan ticaretine maruz kaldığı yönünde delil bulunmayan ve fuhuş amacıyla ülkemize gelen yabancılar sınır dışı edilmekten kurtulmayı amaçlamaktadırlar.

Diğer yandan özellikle çocuk mağdurlarda çokça rastlandığı gibi, mağdurda travma sonrası stres bozukluğu halidir. Mağdur öyle istismar, tehdit ve kötü muameleye maruz kalmıştır ki, bunun kendisine yapılmış olamayacağı düşüncesine kapılır, başından hiçbir şey geçmemiş gibi rahat bir tavır takınır ve maddi gerçeği tümüyle reddeder.

d- Soruşturma Aşamasında Olumlu Etkenler

İnsan ticareti suçunda her şeyden önce mağdurun temin edilmesi gerekmektedir. Bu aşamadan sonra mağdur ya başka bir yere taşınmakta veya tacirler arasında el değiştirmektedir. Son olarak ise sıra istismara gelmektedir.

- Bu aşamalar sırasında tacirin gizliliğe ne kadar özen gösterirse gösterebilir, bir görünürülük olgusu ortaya çıkmaktadır. Temin etme ve taşınma halinde mağdurun çevreden gizlenmesi mümkün olamamaktadır.

- İstismar döneminde evde kulluk haricinde mağdurun üçüncü kişilerle teması söz konusudur. Kaldı ki, şüpheli tacir kazancını bir açıdan yaptığı işin tanıtımına dayandırmak zorundadır. Bu da eylemin tespitinde önemli bir kanıttır.

- İnsan ticaretinin önlenmesine ve mağdur haklarına yönelik ayrıntı içeren uluslararası düzenlemeler giderek iç hukukta da yer almaya başlamıştır.

- Suçun tespitine yönelik olarak teknolojik gelişime bağlı proaktif tekniklerin kullanımı yaygınlaşmıştır.

- Pek çok ülkede mağdurların korunmasına ilişkin yeni düzenlemeler gerçekleştirilmiştir.

e- Proaktif ve Reaktif Soruşturma Tedbirlerinin Dengeli Karışımı

Bir suçun soruşturması sırasında şüpheli ve mağdur haklarının dengeli korunup sağlanması kadar, o soruşturma sırasında delillerin tespit ve değerlendirilmesinde de bir yöntem belirlemek büyük bir önem taşımaktadır.

İnsan ticareti suçu ile ilgili olarak çeşitli soruşturma teknikleri bulunmaktadır. Bu yöntemleri başlıca iki başlık altında vasıflandırmak mümkündür.

Proaktif soruşturma yöntemleri istihbarat yönü ağır basan yöntemlerdir. İş teftişleri, genelev baskınları, telefon dinleme, gizli izleme, vergi ve banka kayıtlarının incelenmesi gibi işlemler bu yöntemin en önemli örnekleridir.

Reaktif soruşturma tekniğinin en önemli unsuru ise mağdurun anlatımıdır.

Proaktif teknikler daha çok mağdurun ihbarda bulunmadığı veya gerçeği ifadeden kaçındığı hallerde kullanılmaktadır. İnsan ticareti suçu ile ilgili olarak genelde soruşturmalar projeli çalışmalar şeklinde gerçekleştirilmektedir.

Buna göre alınan bir ihbar değerlendirilerek öncelikle tacirlerle ilgili bir ön inceleme yapılmalıdır. Bu kapsamda tacirlerin yaşam biçimleri, kaldıkları yerler, yabancı kişilerle irtibatları, yurt dışına giriş-çıkış kayıtlarının yoğunluk derecesi, yabancı ile evli olup olmadıkları, kullandığı araçların maddi değerleri, aşırı para harcama alışkanlıkları olup olmadığı, suç kayıtları içinde fuhşa aracılık bulunup bulunmadığı ve şiddete eğilimi araştırılmalıdır. Bu araştırmalar sırasında ihbarı haklı kılan veriler bulunması halinde şüphelinin kullandığı telefonlar belirlenmeli ve telefon kayıtlarındaki görüşme yoğunluğu izlenmelidir. Daha sonra suçun işlendiğine ilişkin güçlü kanıtların bulunmasına rağmen başkaca bir yöntemle somut delillere ulaşma olanağının olmadığı

hallerde telefon dinleme ve teknik izleme gibi proaktif teknikler kullanılmalıdır.

Şuna kuşku yok ki; sadece proaktif yöntemlerin sağlıklı bir soruşturma için yeterli olduğunu öne sürmek mümkün değildir.

Diğer yandan özellikle **155-156 ve 157 numaralı telefonlara** yapılan ihbarlar üzerine gerçekleştirilen soruşturmanın dayanağını, mağdurların anlatımı ve tutuldukları yerlerde yapılan arama sonucu ele geçirilen belgeler oluşturmaktadır. Zaman zaman da bir fuhuş olayının takibi sırasında olay yerinde bulunan kadın tarafından dile getirilen iddialar kapsamında gerçekleştirilen soruşturmalar söz konusu olmaktadır.

Ancak bu takdirde de soruşturmanın temel dayanağı olan mağdur veya yakınları şüphelilerin hedef şahısları haline gelmektedir. Böylesi durumlarda mağdurun travmadan kurtulmasını sağlamak, baskı ve tehditlerden uzak tutmak, fiziksel saldırılardan korumak gerekmektedir.

Soruşturmacıları harekete geçiren bir diğer etken de, mağdurun uyruğunda olduğu ülke makamları tarafından yapılan suç duyurularıdır.

Her iki tekniği de dengeli biçimde kullanmak gerekmektedir. Örneğin bir telefon görüşmesinde mağduru talebini yerine getirmemesi dolayısıyla dövdüğünü belirten tacir konumundaki şüpheli hakkında hukuki durum tayin edilirken, mağdurun bulunup ifadesinin alınması, doktora sevki ile yaralanmanın tespit edilmesi önem taşımaktadır.

f- İnsan Ticareti Suçunda Soruşturma Yöntemleri

Aşağıda olumlu bir sonuç doğuracak genel soruşturma yöntemleri hakkında bilgi verilecektir.

- Proaktif soruşturma tekniklerinin kullanımı halinde, öncelikli husus gizliliğe riayettir. Bu açıdan inceleme ve soruşturmanın başlangıcında son derece az bir görevli ile işe başlamak gerekir. Bu görevliler ile başlangıç toplantısı gerçekleştirilmeli, gizliliğe uyma konusu ciddi bir biçimde dile getirilmeli ve iş bölümü yapılmalıdır.

- Cumhuriyet savcısı bakımından başlangıcından itibaren soruşturmanın içinde olmak zorunluluktur. Proaktif tekniklerin uygulanması aşamasında kolluk güçlerinden sık sık bilgi alınmalı ve soruşturma bizzat yönlendirilmelidir.

- Mağdurların dinlemeler sırasında adları bir tasnife tâbi tutularak, ülkeye veya görev yapılan yere geliş tarihleri saptanmaya çalışılmalı, bu yolla açık kimlikleri tespit edilmelidir. Telefon görüşme içeriklerinden tacir ile

ilişkilerinde sorun yaşayan, fiziksel saldırıya uğradığı veya tehdit ve hakarete maruz kaldıklarına ilişkin veri elde edilen mağdurlara özel önem verilmelidir.

- Mağdurların kaldıkları yerler gerekirse uzak takip yoluyla bulunmalı ve yaşadıkları ortamla ilgili bilgi toplanması yönünde talimat verilmelidir.

- Tacir konumundaki şüphelilerin mali yapılarını tespit anlamında, üzerlerine kayıtlı araç ve taşınmaz kayıtları ile banka hesapları incelenmelidir.

- İnsan ticareti suçunda şüphelilerin eylemlerinin benzer yapıda olduğu gözlenmiştir. Bu açıdan proaktif yöntemlerin uzunca sürdürülmesinin pratikte çok da yararı bulunmamaktadır. Kaldı ki bu yöntemin uzun sürmesi demek, mağdurların daha fazla eziyet görmesi anlamına gelmektedir. Yine soruşturmanın uzun süre sürdürülmesi çoğu mağdurun açık kimlikleri belirlenmeden ve ifadeleri alınmadan yaşadıkları yere dönmeleri sonucunu da doğurmaktadır.

- Genel olarak gözaltına alınan şüphelilere hakları hatırlatıldığı gibi, çoğunlukla müdafiden hukuki yardım aldığı gözlenmektedir. Buna karşın mağdur haklarına yeni bir düzenleme olması dolayısıyla yeterince önem verilmediği de bir gerçektir.

Özellikle çocuk ve yabancı uyruklu mağdurlar kendilerine tanınan haklardan habersizdirler. Bu nedenle gerekirse müdafii ve psikologun da katıldığı mülakatlarla yapılan soruşturmanın mahiyeti hususunda genel bir bilgi verilmelidir. Yine mağdurlara adli ve idari hakları hatırlatılıp, kendileri ile ailelerinin korunmalarına ilişkin yapılacak işlemler açıklanıp, güven sağlanmalıdır. Mağdurun travma halinin devam ettiği durumlarda ifadesinin alınmasının aceleyle getirilmesi soruşturmayı olumsuz etkileyen bir durumdur. Bu itibarla ifade alınmasının güvenli fiziksel ortam sağlanması kadar, ruhsal dinginlik halini de kapsamına özen gösterilmelidir.

- Yapılan aramalarda tacir ile mağdur arasındaki parasal işlemlere ilişkin olarak gizli bilanço bulundurulduğu örnek olaylarla tespit edilmiştir. Yine arama yerlerinde bulunan banka hesap cüzdanları, CD'ler, bilgisayarlar, tapu senetleri, araç tescil belgeleri ve ajandalara el konmalıdır.

- Özellikle fuhuş yaptırma maksatlı insan ticareti suçlarının soruşturması sırasında yapılan aramalar sırasında ajanda ve blok-notlarda çokça isim bulunabilir. Özel yaşama saygı gereği bu tür belgelerin kolluk güçlerince hiçbir şekilde incelenmesine izin verilmemeli ve bu belgelerin değerlendirilmek üzere, derhal Cumhuriyet savcısına teslimi istenmelidir.

- Yakınları tarafından insan ticaretine maruz bırakılmış mağdurların ifadelerinin alımı sırasında, aile bireyleri ile temasta bulunmasının önüne geçilmelidir.

- Kural olarak bu tür suçlarla ilgili soruşturmalar bizzat Cumhuriyet savcısı tarafından yapılmalıdır. Mağdurların içinde buldukları ortam dolayısıyla ikinci bir travma yaşamamaları açısından, ifadeye davet esnasında uygun bir ifade tarzıyla yaklaşılması ve ikinci bir ifade alımından kaçınılması önemlidir. Bu açıdan mağdurun ifadesi mümkünse savcı tarafından alınmalıdır.

- Uygulamada yabancı uyruklu mağdurların ifadelerinin alımı sırasında tercüman olarak, sınırdışı edilmek üzere kolluğun yabancılar şubesinde beklemekte olan ve kaçak göçmen statüsünde addedilen kişilerin görevlendirildikleri görülmüştür. Bu kişilerin güvenli ve sağlıklı çeviri yaptıklarını söylemek mümkün değildir. Bu nedenle tercüman seçiminde özenli davranılmalıdır. Başka bir anlatımla uygulamada pek önemsemeyen durumlardan biri şudur: Alelacele bulunan ve konuşması istenen mağdurun/şüphelinin dilinden anladığı söylenen tercümanların, yeterli olup olmadığı üzerinde durulmamaktadır. Tercüman yetersiz olduğunu ifade yerine, ya anladığı kadar aktarmakta ya da işinden olmamak için gelişigüzel bir aktarımda bulunmaktadır.

Görevlilerin kontrol imkanı da bulunmadığı için yetersiz tercümanların yetersizlikleri ve bilerek ya da bilmeyerek yaptıkları saptırmalar da denetlenememektedir.

Mağdurun yasal konumunu anlatmak birazcık teknik dil (hukuk dili) gerektirdiğinden tercüman çoğunlukla bu açıdan da yeterli olmayacaktır. Dünyanın pek az bildiği dilleri konuşan mağdurlardan yararlanmanın engellerinden başlıcası da yetersiz tercümanlık olabilmektedir.

- Diğer yandan çoğu kez mağdurun soruşturmada sonra bulunamaması nedeniyle kovuşturma aşamasında ifadesinin alınmadığı gözlenmektedir. CMKnın 236/1 maddesinde mağdurun tanık olarak dinlenmesi hali düzenlenmiş ve yemin dışında tanıklara özgü hükümlerin uygulanacağı belirtilmiştir. Ceza Muhakemesi Kanununun 52/3-a maddesinde özel bir düzenlemeyle; mağdur çocuklar ile duruşmaya getirilmesi mümkün olmayan ve tanıklığı maddi gerçeğin ortaya çıkarılması açısından zorunlu olan kişilerin tanık olarak dinlenmeleri halinde görüntü ve ses kaydına ilişkin olarak kayıt zorunluluğu getirilmiştir. Bu kayıtlar alınırken mağdur kayıt alındığını bilmelidir. Onun bilgisi dışındaki kayıtlar mahkemece değerlendirilmeyebilir.

Bu açıdan bakıldığında (mutlak anlamda) çocuk mağdurların dinlenmeleri sırasında görüntü ve ses kaydı alınmalıdır. Diğer yandan insan

ticareti suçuna maruz kalmış ve çocuk olarak sayılmayan kişilerle ilgili olarak ise, mağdurun beyanının soruşturma için önem arz etmesi, mağdurun bilahare gördüğü baskı sonucu ifadesini değiştirme olasılığının bulunması ve de yabancı bir mağdurun ülkeyi terk etmesi halinde bulunup yeniden ifadesinin alınmasında güçlük hissedilmesi hallerinde de tanıklara uygulanan hüküm göz önüne alınarak görüntü ve sesli ifade alımı yoluna gitmek yerinde bir girişim olacaktır.

- Şüpheli ile mağdurların aynı ortamda kesinlikle bulunmayacakları bir planlama yapılmalıdır. Bir göz temasının dahi soruşturmayı olumsuz etkileyeceği unutulmamalıdır.

- İnsan ticareti suçunun mağdurunun serbest iradesi dışında işlediği suçlarla ilgili cezai sorumluluğu olamayacağı hususuna dikkat edilmelidir.

- **TCK227/8.**fıkraya göre, fuşşa sürüklenen kişi suçun mağduru olduğundan ceza yaptırımına uğramayacak, kendine özgü bir tedbir olarak tedavi ve terapiye tâbi tutulacaktır. Böylece anormal bir davranıştan kurtulması için maddi ve manevi yönlendirmelerle bu saptırılmış eğiliminden kurtarılmaya çalışılacaktır. Bu yasal durumun mağdura inandırıcı bir şekilde aktarılması yararlı ve etkili olabilecektir.

- Mağdur haklarının temini ve travmadan bir an önce kurtulmalarını temin açısından sivil toplum kuruluşları ile ilişki kurulmalıdır.

g- Uygulamada Karşılaşılan Güçlükler

İnsan ticareti suçu müstakil olarak Türk hukukuna yeni intikal etmiş bir suç türüdür. Madde önce 765 sayılı TCKda 201. madde içinde bir ek olarak düzenlenmiş ve son şeklini ise 5237 sayılı TCKnın 80. maddesi ile almıştır.

- Özellikle çoğu kamu görevlisinde yabancı kadınların daha fazla para kazanmak için bedenlerini sattıkları yargısı mevcuttur. Çocuk işçilerin başlarına gelenler saygın bir büyüğün iş öğretme ve olgunlaştırma girişimi olarak görülmektedir.İşte tüm bu ve benzer nedenler insan ticareti suçuna ilişkin olarak algılama sorunu yaratmaktadır.

Soruşturma ve kovuşturma aşamasında başta gelen zorluk buradadır. Öncelikle algılamaya öncelik vermek gerekmektedir.

- TCKnın 80. maddesinde yer alan çaresizlik ibaresi çok özel hallerde münhasır olarak dar yorumlanmaktadır. Çaresizliğin sınırlarını tayin göreceli bir hal almıştır.

- İnsan ticaretine ilişkin soruşturmalarda kolluğun özellikle mağdurun tespiti ve bilgi edinmesini sağlama konusunda yeterli birikime sahip olmadığı düşünülmektedir.

- Cumhuriyet savcılarının iş yoğunluğu, insan ticareti ve benzer nitelikteki ağır suçlara özel bir önem vermelerini engellemektedir. Mağdur ifadelerinin kolluk tarafından alınmasıyla yetinilmektedir.

- Mağdurlar ile şüphelilerin birlikte yakalanıp, aynı yerde tutuldukları, konuşma fırsatı verildiği, sağlık birimlerine birlikte götürüldükleri görülmektedir.

- Mağdurların ülkede kalma pahasına yalan beyanda buldukları yönünde yaygın bir kuşku bulunmaktadır. Kimi zaman bu beyanlarda oluşan şüphe ve tereddütler şüphelinin beraat etmesi sonucunu doğurmaktadır.

- Suç eğilimi olan, hele ki bir başka insanın beden ve emeği üzerinden haksız kazanç sağlayan şüpheliler açısından haklarında verilecek mahkumiyet kararı kadar bir büyük ceza da haksız kazançlarına el koymak ve bu kazancı müsadere etmekten geçmektedir. Suçtan elde edilen gelirin belirlenmesinde yeterli duyarlılık ve kayıt dışılık nedeniyle de gerekli ortam bulunmamaktadır.

- İçlerinde gelişmiş ülkelerin de bulunduğu pek çok ülke tarafından adli istinabelere gereken cevaplar verilmemekte ve ülkemizden gönderilen talepler çoğunlukla ya hiç yerine getirilmemekte veya sudan sebeplerle evrak iade edilmektedir.

- Suçun basit haline ilişkin cezanın alt sınırının olağandan fazla olması, ceza tayininde çekingenlik yaratmaktadır.

- TCKnın 227. maddesinde yapılan son değişiklikten sonra fuhuş yaptırmak suçunun örgütlü olmaması halinde proaktif tekniklerin uygulanması imkansız hale gelmiştir. Bu nedenle çoğu telefon dinlemeleri insan ticareti suçuna dayandırılmaktadır. Yapılan soruşturma sonucu insan ticareti suçunun oluşmadığının saptanması halinde elde edilen delillerin yasallığı sorunu ortaya çıkmakta, diğer yandan istatistik olarak suçu tanımlamakta ve izah etmede güçlük çekilmektedir.

- TCKnın 79, 80, 117 ve 227. maddelerindeki suçlara ilişkin karışıklık hali sürmektedir.

- İnsan ticareti suçunun haksız ekonomik çıkar için işlendiği açıktır. Bu suçun bir örgütün faaliyeti çerçevesinde cebir ve tehdit uygulanarak işlenmesi halinde CMKnın 250/1-b maddesi gereğince soruşturma, 251. maddede belirlenen şekilde görevlendirilen Cumhuriyet savcılarınca gerçekleştirilmelidir. Çoğu proaktif teknik kullanılarak gerçekleştirilen

soruşturmalarda cebir ve tehdit algılamasının farklılığına dayalı olarak, gerek savcılıklar ve gerekse mahkemeler arasında görev karmaşası yaşanmaktadır. Birçok dosyada karşılıklı görevsizlik kararı nedeniyle davanın esasına geçmek aylarca gecikmektedir.

B- Soruşturma Aşamasında Sıklıkla Uygulanan Koruma Tedbirleri³¹¹

Türk Ceza Kanunu gibi Ceza Muhakemesi Kanunu da 2005 yılı içinde köklü bir değişimden geçmiştir. 4.12.2004 tarihinde kabul edilen 5271 sayılı yeni Ceza Muhakemesi Kanunu, Yeni Türk Ceza Kanunu ile birlikte 01.06.2005 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Kanun, önemli sayılabilecek yenilikler getirmekle birlikte burada özellikle insan ticareti suçu bakımından önem taşıyan hükümleri değerlendirilecektir.

Ceza adaletinin gerçekleştirilmesi için ceza hukuku normları kadar önemli bir diğer araç da ceza muhakemesine ilişkin kurallardır. Zira suçların aydınlatılması, yargılamanın adil biçimde yapılması ve hatta mağduriyetin giderilmesi, tanıkların korunması bu kurullarla düzenlenir.

Ülkemizde ceza hukukunda yapılan değişiklikler kapsamında yeni bir ceza muhakemesi kanunu yürürlüğe girmiştir. Bu kanunun getirdiği yenilikler her suç tipi gibi insan ticareti suçunun soruşturma ve kovuşturmasını da etkileyecek niteliktedir. Kanundaki yeniliklerin tamamıyla değerlendirilmesi bu çalışmanın kapsamında olmadığı için öncelikli olarak kanunda insan ticareti fiillerinin soruşturma ve kovuşturmasında önem arz eden noktalara değinilecektir.

Bu kapsamda, öncelikle kanunda yer alan koruma tedbirleri ve gizli soruşturma ele alınacaktır. Zira suçların açığa çıkarılmasında öncelikli olarak bu tedbirlere başvurulmaktadır.

Klasik koruma tedbirleri olarak nitelendirilen **arama, yakalama, tutuklama** gibi tedbirler insan ticareti bakımından çok önem arz etmemektedir. İnsan ticareti fiillerinin esasen örgütlü olarak işlendiği düşünüldüğünde bu suç bakımından gizli soruşturma tedbirlerine ağırlık vermek gerekecektir.

³¹¹ Bu başlık altındaki açıklamalarda; **Tamöz, Mehmet**, Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi, Ankara Adalet Bülteni, Temmuz 2006 adlı makaleden ve Tamöz/Kocabey-Kasım 2009 baskı Türk Hukukunda Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan Önleme ve Adli Amaçlı İletişimin Dinlenmesi, Gizli Soruşturmacı Görevlendirilmesi ve Teknik Araçlarla İzleme kitabından faydalanılmıştır.

İletişimin dinlenmesi, teknik araçlarla izleme, gizli soruşturma görevlisi, görevlendirme sonucu; mağdura daha fazla yüklenmekten kaçınılmış olunacağı gibi mağdurun ikinci defa mağdur olmasını da engellemiş olacağız. Ayrıca etkin bir soruşturma yapılarak amaçlanan sonuca ulaşılmış olacaktır.

a- İletişimin Denetlenmesi

5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 135. maddesinde, adli amaçla iletişimin dinlenmesi öngörülmüştür. İletişimin adli amaçlarla dinlenmesinin koşulları şunlardır;

(1) Bir suç dolayısıyla yapılan soruşturma veya kovuşturma olmalıdır.

CMK'nun 160/1 inci maddesinde; “cumhuriyet savcısı, ihbar veya başka bir suretle bir suçun işlendiği izlenimini veren bir hâli öğrenir öğrenmez kamu davasını açmaya yer olup olmadığına karar vermek üzere hemen işin gerçeğini araştırmaya başlar” hükmü yer almaktadır. Bu çerçevede suçun işlendiğini öğrenmesi ile cumhuriyet savcısının görevi başlar. Ancak aşağıda temas edeceğimiz üzere, soruşturmanın başında basit bir şüphe ile bu koruma tedbirine müracaat edilmesi düşünülemez.

CMK'nun tanımlar başlıklı 2. maddesinin (e) ve (f) bendlerinde “soruşturma” ve “kovuşturma” tanımlarına yer verilmiştir.

Buna göre soruşturma; Kanuna göre yetkili mercilerce suç şüphesinin öğrenilmesinden iddianamenin kabulüne kadar geçen evreyi,

Kovuşturma; İddianamenin kabulü ile başlayıp, hükmün kesinleşmesine kadar geçen evreyi, ifade etmektedir. Bu halde adli soruşturma olmadan bu tedbire başvurmak mümkün değildir.

(2) Şüpheli veya sanığın iletişimin dinlenmesi mümkündür.

Bu halde soruşturma konusu suçun şüphelisi olmayan ya da yürütülen kovuşturmada sanık sıfatı taşımayan kişilerin iletişiminin dinlenmesi mümkün değildir. Bu itibarla telekomünikasyon yoluyla iletişimi denetlenebilecek olan kişiler şüpheli veya sanıklardır. Şüpheli veya sanık dışındaki kişilere yönelik olarak böyle bir karar verilemez. Şüpheli veya sanığın iletişiminin denetlenebilmesi için, iletişim aracının şüpheli veya sanığın adına kayıtlı olması şart değildir. Şüpheli veya sanığın iletişim aracını kullanması yeterlidir. Bu açıdan şüphelinin veya sanığın kullandığı telefon şirketin, derneğin ya da partinin telefonu da olabilir. Ancak tanıkların veya şüphelinin konuşacağı tahmin edilen arkadaşının telefonu dinlenilemez.

Hakkında tedbir uygulanan kişi ile iletişim aracının sahibi farklı kişiler ise, bu durum talep ve kararda açıkça belirtilmeli, ilgili telefonun şüpheli tarafından kullanılması dolayısıyla dinlendiği hususu talep yazısında ve kararda gösterilmelidir.

Suç şüphesi ile hakkında adli işlem yapılmayan şüpheliler hakkında CMK'nun 135. maddesine dayanarak iletişimin tespiti ve iletişimin dinlenmesi tedbirine başvurulması mümkün değildir.

(3) Suç işlendiğine ilişkin kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı mevcut olmalıdır.

Bu başlık altında diğer koruma tedbirleri açısından ve yargılamanın değişik safhaları yönünden arz ettiği öneme binaen “şüphe” kavramı üzerinde öncelikle durulmalıdır³¹².

“Şüphe” kavramı sözlükte; “*belleğin çeşitli alternatifler arasında seçme yapma konusunda tereddüt etmesi, hangisinin doğru olduğunu kestirememesi*”, “*bir şeyin olup olmadığı hakkında tereddüde düşme*” anlamlarına gelmektedir³¹³.

Ceza muhakemesinde soruşturma, failin suç teşkil eden bir hareketi yapıp yapmadığı konusundaki “şüphe” ile başlamakta, bu şüphe belirli bir ağırlığa ulaştığında kovuşturmaya geçilmekte, şüphenin yerine bellilik, kesinlik geldiğinde ise, muhakeme sona ermektedir³¹⁴. Bu açıdan şüphenin varlığı veya yokluğu ve kuvvet derecesi ceza muhakemesi açısından büyük önem taşımaktadır³¹⁵. Ceza muhakemesinde şüphenin basit, makul, yeterli ve kuvvetli şüphe olmak üzere dört derecesinden bahsedilebilir.

Aşağıda sırasıyla bunlar üzerinde duracağız.

Şüphe; soruşturmanın başında, soruşturma makamının delillere ve vakıalara dayanan bir tahminidir. CMK.m.160/1’de “.. *bir suçun işlendiği izlenimini veren bir hali öğrenir öğrenmez..*” denilerek, suç işlendiği şüphesini (izlenimini) doğuran olguların varlığına işaret edilmiştir. Burada söz konusu olan “*basit*” ya da “*başlangıç*” şüphesidir. Basit şüphe, şüphenin en hafif

³¹² “Şüphe” kavramı ile ilgili açıklamalar; **Yenidünya, A. Caner**, “5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nda Kamu Davasının Açılması, İddianamenin Unsurları Ve İadesi”, (e-akademi, Şubat 2007) isimli makaleden alınmıştır.

³¹³ **Devellioglu, Ferit**, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat, İstanbul 1981, s.402; **Yılmaz, Ejder**, Hukuk Sözlüğü, Yedinci Baskı, Ankara 2002, s.1157.

³¹⁴ Bkz. **Gökçen, Ahmet**, Ceza Muhakemesi Hukukunda Basit Elkoyma ve Postada Elkoyma, (Özellikle Telefonların Gizlice Denetlenmesi), Ankara 1994, s.66.

³¹⁵ **Gökçen**, Elkoyma, s.66.

derecesidir. Kriminalistik biliminin verilerine göre, fiilin soruşturulabilir bir nitelik arz etmesi halinde, “*basit şüph*e”nin varlığından söz edilir³¹⁶. Basit şüph

halinde belli ve yaşanmış somut olguların suç işlendiği yolunda bir şüph

ortaya koyması gerekmektedir³¹⁷. Olaylara dayanmayan ve sadece basit bir tahminden ibaret bulunan ya da akla ve mantığa aykırı olan (gölgemi çaldılar şeklindeki bir ihbarda olduğu gibi) iddialarda basit şüph

enin varlığından söz edilemez³¹⁸. Basit şüph

enin varlığı için delillerin en azından belirti (emare)³¹⁹ niteliğinde olması gerekir. Aksi takdirde, soruşturma makamlarının keyfi davranışlarına imkân sağlanmış olacağı gibi³²⁰, asılsız ve mesnetsiz isnatlarla masum kimselerin rahatsız edilmesine sebebiyet verilir³²¹.

Şüpheli veya sanıkla ilgili aramayı düzenleyen CMK.’nın 116 ncı maddesinde “*yakalanabileceği veya suç delillerinin elde edilebileceği hususunda makul şüph*e varsa ... *aranabilir*” denilmek suretiyle, “*makul şüph*e” kavramına işaret edilmiştir. 01.06.2005 tarihli Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren “Adli ve Önleme Aramaları Yönetmeliği’nin” 6 ncı maddesinde “makul şüph

e”nin tarifine yer verilmiştir. Buna göre; makul şüph

e, hayatın akışına göre somut olaylar karşısında genellikle duyulan şüph

edir. Makul şüph

enin belirlenmesinde aramanın yapılacağı zaman, yer ve

³¹⁶ **Öztürk, Bahri**, Ceza Muhakemesi Hukukunda Koğuşturma Mecburiyeti (Hazırlık Soruşturması), Ankara 1991, s.54; **Yenisey, Feridun**, Hazırlık Soruşturması ve Polis, Üçüncü Baskı, İstanbul 1993, s.113,114; **Centel, Nur- Zafer, Hamide**, Ceza Muhakemesi Hukuku, 4. Bası, İstanbul 2006, s.80; **Gökçen, Elkoyma**, s.68.

³¹⁷ **Öztürk**, Koğuşturma Mecburiyeti, s.52.

³¹⁸ **Gökçen, Elkoyma**, s.66; ayrıca bkz. **Centel-Zafer**, s.80.

³¹⁹ Belirti (emare), ispat edilecek olayın dolaylı olarak ispatına yardımcı olan vakialara ve izlere belirti denmektedir. Bkz. **Öztürk-Erdem**, s.378, 379; **Centel-Zafer**, s.250,252.

³²⁰ **Gökçen, Elkoyma**, s.66.

³²¹ Keza bu husus 17.07.2004 tarih ve 5232 sayılı Kanunla değişik 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun’un 4 üncü maddesinin 3 ve 4 üncü fıkralarında; “*bu Kanuna göre memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında yapılacak ihbar ve şikayetlerin soyut ve genel nitelikte olmaması, ihbar veya şikayetlerde kişi veya olay belirtilmesi, iddianın ciddi bulgu ve belgelere dayanması, ihbar veya şikayet dilekçesinde dilekçe sahibinin doğru ad, soyad ve imzası ile iş veya ikametgah adresinin bulunması zorunludur (f.3). Üçüncü fıkradaki şartları taşımayan ihbar ve şikayetler Cumhuriyet Başsavcıları ve izin vermeye yetkili merciler tarafından işleme konulmaz ve durum, ihbar veya şikayette bulunana bildirilir (f.4)...*” denilmek suretiyle ortaya konulmuştur. Ayrıca bkz. **Öztürk, Erdem**, s.633; **Centel-Zafer**, s.81. Kanımızca CMK. m.160 çerçevesinde de soruşturmanın başlaması için aranan basit şüph

enin bulunmaması halinde, soruşturmanın başlatılmasının reddine karar verilmeli ve durum ilgiliye (ihbar veya şikâyet edene) bildirilmelidir. Aynı doğrultuda bkz. **Centel-Zafer**, s.81.

ilgili kişinin veya onunla birlikte olanların davranış tutum ve biçimleri, kolluk memurunun taşındığından şüphe ettiği eşyanın niteliği gibi sebepler göz önünde tutulur. Makul şüphede, ihbar veya şikâyeti destekleyen emarelerin var olması gerektiği gibi, şüphenin somut olgulara dayanması da şarttır. Ayrıca arama sonunda belirli bir şeyin bulunacağını veya belirli bir kişinin yakalanacağını öngörmeyi gerektiren somut olgular mevcut bulunmalıdır (Arama Y.m.6).

“**Yeterli şüphe**” kavramını ele alacak olursak; eldeki delillere nazaran, yapılacak muhakemede sanığın mahkûm olma ihtimali beraat etmesi ihtimalinden daha kuvvetli ise şüphenin bu derecesinden söz edilir³²². Suçun işlendiği hususundaki yeterli şüphe, delillere dayanmalıdır. Yapılan soruşturma sonucunda işlendiği iddia olunan suçun kanıtlanması ihtimali zayıfsa iddianame düzenlenmez³²³.

İddianamenin düzenlenmesi için “belli oluş” değil, “yeterli şüphe” arandığından, şüpheden sanık yararlanır ilkesi bu aşamada geçerli değildir³²⁴.

1412 sayılı CMUK.’nun yürürlükte bulunduğu dönemde yeterli delil değerlendirmesinin mahkemece yapılması gerektiği düşüncesiyle açılmaması gereken davalar açılmak suretiyle mahkemelerin iş yükü artmaktaydı. Ancak yeni CMK.’nun iddianamenin iadesi kurumunu getirmiş olduğu ve CMK.’nun 174/1-b maddesi gereğince delillerin toplanmaması dolayısıyla iddianamenin iade edilebileceği düşünüldüğünde, yeterli delil bulunmadığında iddianame tanzim edilmemesi gerekmektedir³²⁵.

Son olarak mevcut delillere göre, yapılacak muhakeme sonunda sanığın mahkûm olma ihtimali kuvvetle muhtemel ise “**kuvvetli şüphe**”den söz edilir³²⁶. Kanunumuz pek çok koruma tedbirine müracaat için kuvvetli şüphenin varlığını aramıştır.

Örneğin, tutuklama (m.100), taşınmazlara, hak ve alacaklara elkoyma (m.128), şirket yönetimi için kayyım tayini (m.133), iletişimin tespiti, dinlenmesi, kayda alınması (m.135). Tanımından da anlaşılacağı üzere,

³²² **Öztürk-Erdem**, s.495; **Gökçen**, Elkoyma, s.69.

³²³ **Centel-Zafer**, s.384.

³²⁴ **Feyzioglu, Metin**, “Ceza Muhakemesi Kanunu’na Göre İddianamenin Hazırlanmasına ve Kabulüne İlişkin Bazı Düşünceler”, Ceza Hukuku Dergisi, Yıl:1, Sayı:1, Ankara 2006, s.33; **Özbek**, s.503; kşz. **Centel-Zafer**, s.385.

³²⁵ **Centel- Zafer**, s.385, 386.

³²⁶ **Öztürk-Erdem**, s.496; **Centel-Zafer**, s.82; **Gökçen**, Elkoyma, s.70.

kuvvetli şüphe, iddianame tanzimi için aranan yeterli şüpheyeye göre, suçun işlendiği hususunda daha yoğun bir şüphe derecesini ifade etmektedir³²⁷.

Koruma tedbirleri ile henüz hakkında kesin bir yargı kararı olmadan kişi dokunulmazlığı, özel hayatı gibi temel özgürlükleri sınırlanan şüpheli veya sanık açısından, “suçu işlediği hususunda kuvvetli şüphenin” aranması önemli bir güvencedir. Kuvvetli şüphe, koruma tedbirinin (örneğin, tutuklama) talep edildiği ana kadar yapılan soruşturma ile elde edilen bilgilerin ışığında, kişinin, fail ya da suç ortağı olarak bir suçu işlediği konusunda büyük bir ihtimal görülmesi demektir³²⁸. Burada koruma tedbiri talep edilinceye kadar toplanmış olan deliller esas alınacaktır. Bu açıdan takdir için olayın tamamının veyahut sanığın sorumluluğunun açıklığa kavuşmuş olması gerekmediği gibi; hüküm için gerekli olduğu oranda suçun unsurlarının gerçekleşmiş olduğunun tespiti de aranmaz³²⁹.

Telekomünikasyon yoluyla iletişimin denetlenebilmesi için de kuvvetli şüphe sebeplerinin, yani kuvvetli delillerin bulunması gerekmektedir. Tedbirin devam süresinde kuvvetli şüphenin devam etmesi gerekir. Bu halde kuvvetli şüphenin ortadan kalktığı an tedbire derhal son verilmelidir.

Suçun teşebbüs aşamasında veya iştirak halinde olması önemli değildir. Bu halde hazırlık hareketi için bu tedbire başvurulamaz.

İletişimin dinlenmesi, kayda alınması ve sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi açısından aranan kuvvetli şüphe sebepleri, katalogda yer alan suçların işlendiği hususunda olmalıdır. İletişimin tespiti açısından ise, bu tedbire başvurmayı gerektiren herhangi bir suçun işlendiğine dair kuvvetli şüphe sebepleri aranacaktır.

Telekomünikasyon yoluyla iletişimin denetlenmesi haberleşme özgürlüğüne, özel hayatın dokunulmazlığına ağır bir müdahale sayıldığından, basit şüphe ile yetinilmemiş, şüphenin nitelikli bir yoğunluğa ulaşmış olması aranmıştır. Bu bakımdan telekomünikasyon yoluyla iletişimin denetlenmesi, diğer birçok koruma tedbirinden farklılık arz etmektedir. Nitelikli bir şüphe derecesinin aranması, katalogda yer alan suçlar bakımından dahi her zaman bu tedbirlere kolaylıkla başvurulmasını engelleyici bir şart olmaktadır.

³²⁷ **Kunter, Nurullah-Yenisey, Feridun-Nuhoğlu, Ayşe**, Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku, Ondördüncü Bası, İstanbul 2006, s.782.

³²⁸ **Centel, Nur**, Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama ve Yakalama, İstanbul 1992, s.39.

³²⁹ **Centel**, Tutuklama ve Yakalama, s.39.

(4) Başka yolla delil elde edilememesi şartının gerçekleşmesi gerekir (son çare-ikinci derecede uygulanabilirlik şartı)

Telekomünikasyon yoluyla iletişimin denetlenmesi dışındaki başka yollarla delil elde etme imkânının bulunduğu durumlarda bu tedbire başvurulmaması gerekir. Böylece, iletişimin denetlenmesi, diğer delil elde etme yöntemlerine göre ikincil nitelikte kabul edilmiştir. Oranlilik ilkesi gereğince, suçu aydınlatmak için birden fazla tedbirin uygulanma imkânının bulunması halinde, öncelikle temel hak ve özgürlüklere en az müdahale oluşturan tedbir tercih edilecektir. Bir zorunluluk olmadıkça bu tedbir dışındaki yollarla delil elde edilmesine çalışılacaktır. Temel hak ve özgürlüklere ağır bir müdahale sonucunu doğuracak olması, bu tedbire son çare olarak başvurulabilmesinin gerekçesini oluşturmaktadır.

Diğer tedbire başvurulmuş ve bundan sonuç alınmamış olması şart değildir. Bu tedbirlere başvurulmuş olsa idi sonuç alınamayacağı hususunda gerçekçi bir beklentinin varlığı yeterlidir.

CMK'nun 135. 139. ve 140. maddelerinde belirtilen tedbirlerin uygulanması esnasında öncelik ve sonralık ilişkisinden söz edemeyiz. Somut olaya göre her üç tedbire de birden başvurmak mümkündür. Özellikle insan ticareti suçlarında, bir tedbire başvurup da diğer tedbirin uygulanmaması soruşturmayı sonuçsuz bırakabileceği gibi delillerin yeterince toplanmamasına da yol açabilir.

(5) Katalogda yer alan suçlarının mevcut olması gerekir.

Telekomünikasyon yoluyla iletişimin denetlenmesi koruma tedbiri her suç bakımından kabul edilmemiş, kanunun 135 nci maddesinin altıncı fıkrasında sayılan suçlarla ilgili olarak bu tedbire başvurulabileceği öngörülmüştür. İletişimin tespiti açısından ise, herhangi bir suçun işlendiğine dair kuvvetli şüphenin bulunması yeterlidir.

İletişimin dinlenmesi, kayda alınması ve sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi tedbirlerine aşağıdaki suçların soruşturması ve kovuşturması sırasında başvurulabilir: Türk Ceza Kanunu'nda yer alan; 1) göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti (TCK m.79,80), 2) kasten öldürme ((TCK m.81, 82, 83), 3) işkence (TCK m.94, 95), 4) cinsel saldırı (birinci fıkra hariç, TCK m.102), 5) çocukların cinsel istismarı (TCK m.103), 6) uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti (TCK m.188), 7) parada sahtecilik (TCK m.197), 8) suç işlemek amacıyla örgüt kurma (iki, yedi ve sekizinci fıkralar hariç, TCK

m.220), 9) fuhuş (TCK m.227, fıkra 3)³³⁰, 10) ihaleye fesat karıştırma (TCK m.235), 11) rüşvet (TCK m.252), 12) suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama (TCK m.282), 13) silahlı örgüt (TCK m.314) veya bu örgütle silah sağlama (TCK m.315), 14) devlet sırlarına karşı suçlar ve casusluk (TCK m.328, 329, 330, 331, 333, 334, 335, 336, 337) suçları ve ayrıca; Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanun'da tanımlanan silah kaçakçılığı (6136 sayılı K. m.12) suçları; 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 160 ncı maddesinde tanımlanan zimmet suçu; 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanununda tanımlanan ve hapis cezasını gerektiren suçlar, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun 68 ve 74 üncü maddelerinde tanımlanan suçlar.

5237 Sayılı Türk Ceza Kanununun 220.maddesinde suç işlemek amacıyla örgüt kurmayı belirtirken CMK'nun 135. maddesinde bu suç açısından iki, yedi ve sekizinci fıkralar hariç tutulmuştur. Bu sebeple; iletişimin dinlenmesine karar verilirken şüphelinin suç işlemek amacıyla kurulmuş örgüte üye olmak, örgüt içindeki hiyerarşik yapıya dahil olmamakla birlikte örgüte bilerek ve isteyerek yardım etmek ile örgütün veya amacının propagandasını yapmak suçlarını işleyenler hakkında bu tedbire başvurmak mümkün değildir.

3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanununun 10/f maddesi gereğince 5237 Sayılı Türk Ceza Kanununun 220. maddesinin iki, yedi ve sekizinci fıkralarında yer alan suçların bir terör örgütünün faaliyeti kapsamında işlenmesi halinde bu suçlara ilişkin de iletişimin dinlenmesi, kayda alınması ve sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi tedbirlerine başvurulabilir.

İnsan ticareti suçu katalog içinde yer almakla birlikte, bu suçun katalog içinde yer alan diğer suçlarla birlikte işlenmesi de her zaman görülmektedir.(Türk Ceza Kanununun 282.maddesinde belirtilen suçtan kaynaklanan mal varlığı değerlerini aklama suçu, 252.madde yer alan rüşvet suçu ve diğer suçlarda olduğu gibi).

Şunu belirtmek isteriz ki; insan ticareti failleri çoğu zaman kara para aklama suçunun da failleridir.

İnsan ticareti suçunun uluslararası işlenen suçlardan olması dolayısıyla; devamlı surette suç işlemek amacıyla kurulmuş bir örgütün faaliyeti içerisinde işlendiği görülmektedir.

Suçun teşebbüs aşamasında kalması önemli değildir.

³³⁰ 19.12.2006 tarihinde RG'de yayınlanan 06.12.2006 tarihli 5560 sayılı Kanun'un 45. maddesiyle yürürlükten kaldırılmıştır.

Yargıtay vermiş olduğu kararlarda³³¹, iletişimin dinlenmesi esnasında tesadüfen elde edilen delillerin ilgili olduğu suçların katalogda yer alan suçlardan olması gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca nitelik değiştirme olanağı bulunan suçlar bakımından, suçun daha sonra nitelik değiştirerek katalogdan çıktığı anlarda bile elde edilen delillerin hukuka uygun olduğunu belirtmiştir³³². Ancak bu ihtimalde katalog dışındaki suçla katalogda yer alan suç arasında nitelik itibariyle koruma tedbirine müracaat anında verilen kararı haklı çıkaracak benzerliğin bulunması aranmalıdır. Yoksa kanun koyucunun amacı dışına çıkmış ve katalogun bir önemi kalmamış olur.

(6) Karar verecek mercii

İletişimin denetlenmesi hâkim kararına dayanmalıdır. Bunu soruşturma aşamasında; Sulh Ceza Hakimi veya Ceza Muhakemesi Kanununun 251. maddesinin ikinci fıkrasınca görevlendirilen Ağır Ceza Mahkemesi üyesi, kovuşturma aşamasında; davaya bakmakla görevli ve yetkili mahkeme olarak anlamak gerekmektedir.

Gecikmesinde sakınca bulunması halinde Cumhuriyet Savcısı re'sen karar verebilir. Re'sen karar verilmesi halinde Cumhuriyet Savcısı kararını derhal hâkim onayına sunar, hâkim ise kararını en geç yirmidört saat içinde verir.

(7) İletişim dinlenmesinde süre

Tedbir kararı en çok üç ay için verilebilir. Bu süre bir defa uzatılabilir.

Ancak insan ticareti örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlardan olması halinde; gerek görülmesi halinde hakim bir aydan fazla olmamak üzere müteaddit defalar uzatma kararı verebilir.

(8) Tesadüfen elde edilen deliller

Şunu belirtmek isteriz ki; Ceza Yargılaması alanında her şeye rağmen gerçeğin bulunması diye bir ilke kabul edilemez. Delillerin hangi yolla elde edileceğini düzenleyen Ceza Muhakemesi Kanununda yer alan kuralların da kişilerin temel hak ve özgürlüklerini göz önünde tuttuğu da bilinmektedir.

CMK'nun 138/2. maddesi; *“Telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesi sırasında, yapılmakta olan soruşturma ve kovuşturmayla ilgisi olmayan ve ancak, 135'inci maddenin altıncı fıkrasında*

³³¹ Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 03 Temmuz 2007 tarih ve 2007/167 ve 13 Haziran 2006 tarih ve 2006/162 sayılı kararları.

³³² Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 12 Haziran 2007 tarih ve 2007/145 sayılı kararı.

sayılan suçlardan birinin işlendiği şüphesini uyandıracak bir delil elde edilirse; bu delil bu muhafaza altına alınır ve durum Cumhuriyet Savcılığına derhal bildirilir” hükmünü taşımaktadır.

Yapılan bir soruşturma ve kovuşturmada ;

(1) Katalog suçunun varlığı hususunda şüphe oluşturacak bir delil olacak,

(2) Delil dinleme tedbirini yapan görevlilerce muhafaza altına alınacak ve durum derhal Cumhuriyet Savcısına bildirilecektir.

Bu halde CMK'nun 135/6. maddesinde sayılan suçlardan birinin olmaması halinde bu delilin kullanılmaması mümkün değildir.

Doktrinde ve uygulamada CMK'nun 135/6. maddesi dışındaki suçlar için delil başlangıcı olarak kullanılması gerektiği düşüncesinin de olduğu görülmekle birlikte; bu düşüncenin (kabul edilmesi halinde) yasal düzenlemenin dolanılması tehlikesini doğuracağını belirtmek isteriz.

İnsan ticareti suçundan dolayı soruşturma yapılan şüpheliler hakkında iletişimin dinlenmesi tedbirine başvurulduğu hallerde; şüpheli ile görüşen ancak hakkında tedbir kararı olmayan şahsın da insan ticareti suçuna iştirak etmesi veya insan ticareti suçlarında çoğunlukla görülen kamu görevlilerinin rüşvet almasına veya rüşvet anlaşması yapmasına ilişkin görüşmeler tespit edilmektedir. Söz konusu görüşmeler derhal tutanak haline getirilip, bu kişiler hakkında da; atılı suçlardan dolayı soruşturmaya başlanıp, CMK'nun 138/2. maddesi gereğince iletişimin denetlenmesi tedbirine başvurulması gerekmektedir.

Yargıtay vermiş olduğu kararlarda³³³, iletişimin dinlenmesi esnasında tesadüfen elde edilen delillerin ilgili olduğu suçların katalogda yer alan suçlardan olması gerektiğini belirtmiştir.

Ayrıca nitelik değiştirme olanağı bulunan suçlar bakımından, suçun daha sonra nitelik değiştirerek katalogdan çıktığı anlarda bile elde edilen delillerin hukuka uygun olduğunu belirtmiştir.³³⁴ (İddia rüşvet suçuna yönelik olup, görevi kötüye kullanma suçunun özel bir biçimi olan rüşvet suçunun da çoğu zaman görevi kötüye kullanma suçuna dönüşme olanağı bulunduğundan, nitelik değiştirme olanağı bulunan suçlar yönünden de, elde edilen kanıtlar hukuka uygun delil olarak değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir.)

³³³ Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 03 Temmuz 2007 tarih ve 2007/167 ve 13 Haziran 2006 tarih ve 2006/162 sayılı kararları.

³³⁴ Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 12 Haziran 2007 tarih ve 2007/145 sayılı kararı.

Ancak bu ihtimalde katalog dışındaki suçla katalogda yer alan suç arasında nitelik itibariyle koruma tedbirine müracaat anında verilen kararı haklı çıkaracak benzerliğin bulunması aranmalıdır. Yoksa kanun koyucunun amacı dışına çıkılmış ve katalogun bir önemi kalmamış olur.

(9) Kayda alınan bilgilerin delil olma niteliği;

Türk hukukunda vicdani delil sistemi ve delillerin serbestçe değerlendirilmesi prensiplerinin kabul edilmesi nedeniyle, CMK'nun 135. maddesindeki iletişimin dinlenmesi, kayda alınması, sinyal bilgilerinin değerlendirilmesine ilişkin olarak, tek başına ispata yeterli olmadığı ve bu tespitlere dayanarak mahkumiyet kararı verilemeyeceği şeklinde bir görüşü peşin kabul etmek doğru olmadığı kanaatindeyiz.

Bu halde her suç için ayrı düşünmek ve değerlendirme yapmak gerekmektedir.

Ceza Muhakemesinde amaç maddi gerçeğe ulaşmak olduğunu da belirtmek isteriz. Ceza Muhakemesinde her şey delil olabileceğinden ve delillerin serbest takdir edilmesinden dolayı diğer tüm deliller gibi ispat aracı olduğu da bir gerçektir.

İletişimin dinlenmesi sonucu elde edilen deliller başka delillerle desteklenmesi gerektiğinden tek başına ikrar olarak kabul edilmemesi gerekmektedir.

Ceza Muhakemesi ile ilgili tasarı çalışmalarındaki gerekçede de; bu görüşmelerin ikrar delili değil bir belirti delili olarak anlam kazanacağı belirtilmiştir.

Öğretide de çoğunluğun görüşü; “belirti” delili olduğu şeklindedir.

Yargıtay'ın emsal kararlarında da; telefon görüşmeleri dışında maddi delillerin bulunması gerektiği açıkça belirtilmiştir³³⁵.

b- Gizli Soruşturmacı Görevlendirme

5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 139. maddesinde, gizli soruşturmacı görevlendirme koruma tedbiri düzenlenmiştir.

---

³³⁵ Yargıtay 10. Ceza Dairesinin 16/07/2008 tarihli 2008/4457 Esas 2008/12471 sayılı kararı – Yargıtay 8. Ceza Dairesinin 22/01/2009 tarihli 2008/13862 Esas 2009/479 sayılı kararı

Gizli soruşturmacı; gerektiğinde örgüt içine sızmak, gözetlemek, izlemek, örgüte ilişkin her türlü araştırmada bulunmak ve örgütün işlediği suçlarla ilgili iz, eser, emare ve delilleri toplamak ve muhafaza altına almakla görevlendirilen kamu görevlisidir.

Türkiye’de, insan ticareti suçu genellikle suç işlemek amacıyla kurulmuş kuruluşların faaliyetleri çerçevesinde işlendiğinden, 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 139. maddesinde belirtilen gizli soruşturmacı görevlendirme koruma tedbirine başvurma olanağı vardır.

Genel olarak örgütlü olarak işlenen suçlarla ilgili delil elde etmek son derece güçtür. Uyuşturucu ticareti, silah kaçakçılığı, tarihi eser kaçakçılığı ve insan ticareti gibi suçlarda suç işleyenlerin ileri teknoloji kullanarak bu suçları ika ettikleri görülmektedir. Bu gibi suçlarda tanık, parmak izi, saç teli gibi deliller bulmak oldukça güçtür. Dolayısıyla bu gibi suçlarda telekomünikasyon yoluyla iletişimin denetlenmesi, teknik izleme ve gizli soruşturmacı kullanılarak suçun ortaya çıkarılması mümkündür.

Gizli soruşturmacı görevlendirmenin koşulları şunlardır;

(1) Bir suç dolayısıyla yapılan soruşturma olmalıdır. Bu halde kovuşturma aşamasında gizli soruşturmacı görevlendirmesi mümkün değildir.

(2) Suçun işlendiği hususunda kuvvetli şüphe sebepleri bulunmalıdır.

(3) Başka suretle delil elde edilememesi gerekir. Bu koruma tedbiri hem son çare olarak hem de ikinci derecede tatbiki düşünülmesi gereken bir tedbirdir. Dolayısıyla diğer tedbirlerle delil elde etme imkanı varsa bu tedbire başvuramayız. Bu husus, diğer tedbirlerle arasındaki öncelik – sonralık ilişkisini ifade etmektedir.

Diğer tedbire başvurulmuş ve bundan sonuç alınmamış olması şart değildir. Bu tedbirlere başvurulmuş olsa idi sonuç alınamayacağı hususunda gerçekçi bir beklentinin varlığı yeterlidir.

(4) Katalog suçlarının mevcut olması gerekir.

CMK’nın 139/7-a,b,c maddesinde bu suçlar tek tek sayılmıştır. Bunlar; a) Türk Ceza Kanununda yer alan; 1. Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti (madde 188), 2. Suç işlemek amacıyla örgüt kurma (iki, yedi ve sekizinci fıkralar hariç, madde 220), 3. Silahlı örgüt (madde 314) veya bu örgütlere silah sağlama (madde 315). b) Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanunda tanımlanan silah kaçakçılığı (madde 12) suçları ve c) Kültür ve Tâbiat Varlıklarını Koruma Kanununun 68 ve 74’üncü maddelerinde tanımlanan suçlardır. Görüldüğü üzere CMK’nın 135.

maddesinde belirtilen katalog suçlarından daha sınırlı bir suç listesi oluşturulmuştur.

Gizli soruşturmacı görevlendirilmesinde katalog suçlar içerisinde insan ticareti suçunun belirtilmediği görülmektedir. Ancak, yukarıda belirttiğimiz gibi insan ticareti suçunun örgütün faaliyeti çerçevesinde işlendiğinin tespiti halinde bu koruma tedbirlerine başvurulabilir. Bu halde örgütün insan ticareti suçunu işlediğinin anlaşılması üzerine, örgütün içine sızmak, gözetlemek, örgüte ilişkin her türlü araştırmada bulunmak, izlemek ve örgütün işlediği suçlarla ilgili iz, eser, emare ve delilleri toplamak, muhafaza altına almakla bir gizli soruşturmacı görevlendirilebilir.

(5) Görevlendirilecek kişi mutlaka kamu görevlisi olmalıdır. Türk Ceza Kanununun 6. maddesinde kamu görevlisi deyiminden; kamusal faaliyetin yürütülmesine atama ve seçilme yoluyla ya da herhangi bir suretle sürekli, süreli veya geçici olarak katılan kişinin anlaşılması gerektiği belirtilmektedir. Bu halde görevlendirilecek kişi güvenlik görevlisi olabileceği gibi diğer kurum ve kuruluşlarda çalışan kamu görevlisi de olabilir.

Görevlendirilen gizli soruşturmacı, görevini yerine getirirken suç işleyemez ve görevlendirildiği örgütün işlemekte olduğu suçlardan sorumlu tutulamaz (CMKm.139/5). Keza bu koruma tedbiri sırasında elde edilen kişisel bilgiler, görevlendirilen ceza soruşturması veya kovuşturması dışında kullanılamaz (CMNK.m.139/6).

(6) Kanunda gizli soruşturmacı için görevlendirme süresi belirtilmemiştir. Bu halde soruşturmacı, görevini ifa edene kadar görevlendirme devam edebilecektir.

Kanunda soruşturmacının sayısı da belirtilmemiştir. Yönetmeliğin 25/1. maddesinde ise; birden fazla gizli soruşturmacının görevlendirilebileceği belirtilmiştir.

Soruşturmacı görevlendirilmesine ilişkin karar ve diğer belgeler ilgili Cumhuriyet Başsavcılığınca muhafaza edilir. Soruşturmacının kimliği, görevinin sona ermesinden sonra da gizli tutulur. Bu halde hakim kararının bile mahkeme değişik işler kartonunda bulunmaması belirtilip gizlilik korunmaktadır.

(7) Koruma tedbirine kural olarak hakim (Yetkili Sulh Ceza Hakimi veya Ceza Muhakemesi Kanununun 251. maddesinin ikinci fıkrasına göre görevlendirilen Ağır Ceza Mahkemesi üyesi) karar verir. Gecikmesinde sakınca bulunması halinde Cumhuriyet savcısı da (Cumhuriyet savcısının

görevlendirmesini hakim onayına sunmaya gerek yoktur) karar vermeye yetkilidir.

c- Teknik Araçlarla İzleme

5271 Sayılı CMK'nın 140. maddesinde teknik araçlarla izlemeye ilişkin koruma tedbiri düzenlenmiştir.

Teknik araçlarla izleme koruma tedbirine başvurulabilmesi için koşullar şunlardır;

Teknik araçlarla izleme koruma tedbirine başvurulabilmesi için koşullar şunlardır;

(1) Bir suç dolayısıyla yapılan bir soruşturma ve kovuşturma olmalıdır.

(2) Sadece şüpheli veya sanık hakkında uygulanabilir. Bu sebeple şüpheli ve sanık dışında tanıklarla ilgili ve diğer şahıslarla ilgili bu tedbire başvurulamaz.

(3) Katalog suçların mevcut olması gerekir. Bunlar; “a) Türk Ceza Kanununda yer alan; 1. Göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti (madde 79, 80), 2. Kasten öldürme (madde 81, 82, 83), 3. Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti (madde 188), 4. Parada sahtecilik (madde 197), 5. Suç işlemek amacıyla örgüt kurma (iki, yedi ve sekizinci fıkralar hariç, madde 220), 6. Fuhuş (madde 227, fıkra 3)³³⁶, 7. İhaleye fesat karıştırma (madde 235), 8. Rüşvet (madde 252), 9. Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama (madde 282), 10. Silahlı örgüt (madde 314) veya bu örgütlere silah sağlama (madde 315), 11. Devlet Sırlarına Karşı Suçlar ve Casusluk (madde 328, 329, 330, 331, 333, 334, 335, 336, 337) Suçları, b) Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanunda tanımlanan silah kaçakçılığı (madde 12) suçları, c) Kaçakçılıkla Mücadele Kanununda tanımlanan ve hapis cezasını gerektiren suçlar ve d) Kültür ve Tâbiat Varlıklarını Koruma Kanununun 68 ve 74'üncü maddelerinde tanımlanan suçlardır.

Suçun teşebbüs aşamasında veya iştirak halinde olması önemli değildir. İnsan ticareti suçu katalog suçlar arasında belirtildiğinden bu suç için teknik araçlarla izlemeye ilişkin tedbir kararına başvurulabilir.

Keza 5237 Sayılı Türk Ceza Kanununun 220. maddesinin iki, yedi ve sekizinci fıkralarında yer alan suçların bir terör örgütünün faaliyeti kapsamında işlenmesi halinde bu suçlar için de teknik araçlarla izleme tedbirine başvurulabilir.

³³⁶ İlgili fıkra metni 5560 sayılı Kanunla yapılan değişiklikle yürürlükten kaldırılmıştır.

(4) Katalog suçlarının işlendiği hususunda kuvvetli şüphe sebeplerinin bulunması gerekir.

(5) Başka yollarla delil elde edilememesi aranır. (Son çare-ikinci derece uygulanabilirlik şartı)

Diğer tedbirlerle delil elde etme imkânı varsa bu tedbire başvurulamaz.

Diğer tedbire başvurulmuş ve bundan sonuç alınmamış olması şart değildir. Bu tedbirlere başvurulmuş olsa idi sonuç alınamayacağı hususunda gerçekçi bir beklentinin varlığı yeterlidir.

(6) Şüpheli veya sanığın kamuya açık yerlerdeki faaliyetleri ve işyeri teknik araçlarla izlenebilir, ses ve görüntü kaydı alınabilir.

Bu halde parklar, terminaller, ibadethaneler, toplu taşıma araçları, işyerleri, dükkan, yazıhane, çalışma ofisi, fabrika v.b. yerler izlenebilir.

Şüpheli veya sanığın konutu izlenemez. Ancak, şüpheli veya sanığın konutunu işyeri gibi kullanması halinde bu yer için de teknik izleme kararı verilebilir.

Teknik araçlarla izleme sırasında, şüpheli veya sanık uzaktan gözetlenebilir, dürbünle izlenebilir, görüldüğü kişiler belirlenebilir, sesi kayıt edilebilir, görüştüğü kişilerle yaptığı konuşmalar kayda alınabilir, kamerayla görüntü alınabilir, kullandığı araçların resimleri çekilebilir, teknolojinin elverdiği şekilde gelişmiş ve etkili teknik araçlarla da bu denetim yapılabilir.

(7) Tedbir kararı en çok dört haftalık süre için verilebilir. Bu süre gerektiğinde bir defaya mahsus olmak üzere uzatılabilir. Ancak, insan ticareti suçunun bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde gerekli görülürse, hakim bir haftadan fazla olmamak üzere sürenin müteaddit defa uzatılmasına karar verebilir.

Sürenin uzatılmasında Cumhuriyet savcısının yetkisi yoktur. Bu halde uzatmaların mutlaka hâkimden (soruşturma aşamasında Sulh Ceza Hakimi, kovuşturma aşamasında ise ilgili mahkeme ve hakimden) alınması gerekir.

(8) Koruma tedbirine kural olarak hakim (Yetkili Sulh Ceza Hakimi veya Ceza Muhakemesi Kanununun 251. maddesinin ikinci fıkrasına görev görevlendirilen Ağır Ceza Mahkemesi Üyesi) karar verir. Gecikmesinde sakınca bulunması halinde Cumhuriyet savcısı da karar verebilir (24 saat içinde Hakim onayına sunulur).

d- Elkoymaya İlişkin Hükümler

Elkoyma müsadereye tâbi olan veya ispata yarayacak eşyanın adliyenin eli altına alınması olarak tanımlanabilir. Elkoyma esas itibarıyla klasik bir koruma tedbiridir. İnsan ticareti suçu açısından özellik gösteren elkoyma türleri CMK m. 128’de “*Taşınmazlara, Hak ve Alacaklara Elkoyma*” başlığı altında yer alan düzenleme ile m. 133’teki “*Şirket Yönetimi İçin Kayyım Tayini*”dir.

İnsan ticareti suçunun genellikle örgütlü olarak işlendiği bilinmektedir. Örgütlü suçluluk, varlığını elindeki önemli mali güçle sürdürdüğü için bu mali kaynaklara dokunmadan, söz konusu suçlulukla mücadele edilmesi mümkün değildir. Bu kapsamda klasik elkoyma ve müsadere hükümleri yetersiz kaldığı için kanunlarda yeni ve daha geniş kapsamlı hükümlere yer verilmiştir. Türk Hukuku’nda yukarıda sözü edilen iki hükümle beraber müsadere hükümleri ile bu ihtiyaç giderilmeye çalışılmaktadır.

(1) Taşınmazlara, Hak ve Alacaklara Elkoyma

CMK’nın 128. maddesi gereğince aralarında insan ticareti suçunun da yer aldığı soruşturma veya kovuşturma konusu katalog suçun işlendiğine ve bu suçlardan elde edildiğine dair kuvvetli şüphe sebebi bulunan hallerde, şüpheli veya sanığa ait;

- a) Taşınmazlara,
- b) Kara, deniz veya hava ulaşım araçlarına,
- c) Banka veya diğer malî kurumlardaki her türlü hesaba,
- d) Gerçek veya tüzel kişiler nezdindeki her türlü hak ve alacaklara,
- e) Kıymetli evraka,
- f) Ortağı bulunduğu şirketteki ortaklık paylarına,
- g) Kiralık kasa mevcutlarına,
- h) Diğer malvarlığı değerlerine, hâkim kararıyla elkonulabilir.

(2) Şirket Yönetimi İçin Kayyım Tayini

CMK m.133 gereğince insan ticareti suçunun (veya maddede yazılı (katalog) diğer suçların) bir şirketin faaliyeti çerçevesinde işlenmekte olduğu hususunda kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı ve maddi gerçeğin ortaya çıkarılabilmesi için gerekli olması halinde; soruşturma ve kovuşturma sürecinde, hâkim veya mahkeme, şirket işlerinin yürütülmesiyle ilgili olarak kayyım atayabilir. Atama kararında, yönetim organının karar ve işlemlerinin geçerliliğinin kayyımın onayına bağlı kılındığı veya yönetim organının

yetkilerinin tümüyle kayyımaya verildiği açıkça belirtilir. Kayyım tayinine ilişkin karar, ticaret sicili gazetesinde ve diğer uygun vasıtalarla ilan olunur.

Hâkim veya mahkemenin kayyım hakkında takdir etmiş bulunduğu ücret, şirket bütçesinden karşılanır. Ancak, soruşturma veya kovuşturma konusu suçtan dolayı kovuşturmayaya yer olmadığı veya beraat kararının verilmesi halinde; ücret olarak şirket bütçesinden ödenen paranın tamamı, kanunî faiziyle birlikte Devlet Hazinesinden karşılanır.

İlgililer, atanan kayyımın işlemlerine karşı, görevli mahkemeye 22.11.2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu ve 29.6.1956 tarihli ve 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre yasal yollara müracaat edebilir.

4- Kovuşturma Aşamasında Önem Arz Eden Konular

A-Sanık Hakları Bağlamında İfade ve Sorgunun Tarzı

CMK'nın 147. maddesinde ifade ve sorgunun biçimi ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Konulan kurallar, yargıç, mahkeme, C.Savcısı, kolluk amir ve memurları hakkında da aynı derecede olmak üzere geçerlidir. Sanığın sorguya çekilmesi, onun kimliğinin saptanmasıyla başlar. Sanığın kimliğine ilişkin soruları doğru yanıtlaması gerekir. Bu konuda susma hakkı bulunmamaktadır. Kimlik saptanması sanığın nüfus kaydındaki bilgileri içerir

Kimliği saptanan sanığa bundan sonra yükletilen suçun anlatılması gerekir. Sanığın hangi suç ya da eylemden dolayı bilgisine başvurulduğu açıkça bildirilmelidir

Sanığa yüklenen suç anlatıldıktan sonra yargıç tarafından avukat bulundurma ile ilgili hakları hatırlatılır, kendisine müdafî seçme hakkı bulunduğu açıklanır.

İnsan ticareti suçunda **TCKnmn 80.** maddesinde öngörülen cezanın alt sınırı 5 yıldan fazla hapis cezasını gerektirdiği için **CMK'nın 147/3** . fıkrası uyarınca zorunlu müdafîlik söz konusudur.

Bozma kararı usul bozması niteliğinde olup, Yargıtay denetiminde kararın başka yönleri incelenmez. Çünkü ileride yöntemine uygun sorgu sırasında sanığın hangi hakları kullanacağı ya da hangi kanıtları ileri süreceği bilinmemektedir. Kamu düzeni ile ilgili olan buyurucu nitelikteki bu kurala uyulmaması mutlak bozma nedenidir.

Ancak kollukta veya C. Savcısı tarafından ifade alınırken ya da sulh ceza yargıcı tarafından sorgusu yapılırken CMK'nın 147. maddesine uyulmamış olsa

bile, duruşmada sanığa hakları anımsatılmış ise, bu eksiklik giderilmiş sayılır ve bozma nedeni yapılmaması gerekir.

Sanığın kimliği sorguda saptanmışsa, bozma kararından sonra bu konuda itiraz ve kuşku yoksa yeniden kimliğinin saptanması gereksizdir. İstinabe yoluyla sorgusu yapılan sanığın da duruşmaya geldiğinde kimliği konusunda kuşku yoksa yeniden kimliğinin saptanmasına gerek duyulmayabilir.

B- Sorguda Yasak Usuller

CMK'nın 148. maddesinde sanığın açıklamalarının, özgür iradesine dayanması öngörülmekte ve bu durumu engelleyen kimi yasak sorgu yöntemlerinden söz edilmektedir.

Bunlar; kötü davranma, işkence, ilaç verme, yorma, aldatma, cebir ve tehditle, bazı araçlar kullanma, coplama, falakaya yatırma ve yasaya aykırı yarar vaadinde bulunmadır.

Ancak maddede bahsi geçen hallerden sonra “**gibi**” sözcüğünün kullanılması sebebiyle, yasak usullerin örnek olarak sayıldığı ve genişletilebileceği anlamı çıkmaktadır. Bu durumların ortak nitelikleri ruhsal ve bedensel müdahale olarak iradeyi bozmalarıdır.

Kötü davranma; ifade alan veya sorgulamayı yapan kişinin etkili eylem olarak ortaya çıkan davranışlarıdır. Sağlığa yönelen, bütün saldırıların bu kavram içinde düşünülmesi gerekir. Hakaret de bu kapsama girer.

İşkence; ızdırap, acı veren, ağrılara neden olan tekrarlanan davranışlardır.

İlaç verme; zorla katı, sıvı veya gaz şeklindeki maddelerin insan vücuduna verilmesidir.

Yorma, kişiyi sürekli sorgulayarak ya da ayakta tutarak onun bitkin düşürülmesidir.

Aldatma; kişinin yanıltılması veya şaşırılmasıdır. Örneğin suç ortaklarının suçu kabul ettiği ya da kendisini suçladığı yalanıyla şüphelinin ikrarının sağlanması durumudur.

Bedensel cebir ve şiddette bulunma; etkili eylem derecesine varmayan zorlamalardır.

Yasaya aykırı menfaat vaadi; yasada öngörülmeven konularda söz vermektir.

Kollukta uzun ve ayrıntılı ifadelerle suçu ikrar eden sanıklar, kovuşturma evresinde, önceki anlatımlarının yasak yöntemlerle alındığını savunarak inkâr

yoluna gitmektedir. Oysa ki kolluktaki anlatımlar, imzalı ve müdafileri huzurunda alınmış ifadeler olduğundan geçersiz saymak kolay değildir (**CMKm. 213**). Ancak sanığın dövuıldüğünü gösterir raporu var ya da ikrar oluşa uygun değilse, bu gibi durumlarda, ifadenin yasak yöntemle elde edildiğinin kabul edilmesi olanaklıdır.

Ceza yargılamasında hukuka uygun şekilde elde edilen her şey kanıt olabilir. Sanığın kolluktaki ifadesi kanıttır. Ancak müdafii hazır olmaksızın kollukta alınan ifade duruşmada doğrulanıp, tekrar edilmedikçe (CMKm.148/4) hükme esas alınmaz. Sanık hakim huzurunda, kollukta müdafisiz ifadesini doğruladığı takdirde hükme esas alınabilir. Sanığın müdafisiz anlatımını C.Savcısının huzurunda tekrarlaması, o ifadenin hükme esas alınması için yeterli olmamaktadır.

Müdafii hazır bulunmaksızın kollukça alınan ifade, yargıç veya mahkeme huzurunda şüpheli veya sanık tarafından doğrulanmadıkça hükme esas alınamayacağından (**CMK m.148/4**) müdafii huzurunda alınmamış kolluk ifadelerinin mahkeme huzurundaki ifade ile çelişkili olması halinde, duruşmada okunması mümkün değildir (**CMKm.213**).

Kanıtların değerlendirilmesi mahkemeye aittir. Kanıtın yasak yöntemle elde edildiğine ilişkin kuşku varsa, bunun sanık lehine değerlendirilmesi gerekir.

Yasak yöntemler ile elde edilen ifadeler, gönüllü de olsa kanıt olarak değerlendirilemez. İkrarın kabul edilebilmesi, özgür iradeyle verilmesine bağlıdır. Kaldi ki dosyada mevcut ve hukuka uygun şekilde elde edilmiş diğer kanıtlarla doğrulanmayan oluşa uygun düşmeyen soyut ikrara itibar edilemez.

Bu hususta Ceza Genel Kurulu kararları mevcuttur:

“Sanıklar kolluktaki ikrarlarının baskıya dayalı olduğunu savunmakta ve bu savunmaları raporla da doğrulanmaktadır. İkrardan başka kanıt elde edilmemiştir. Yasak sorgu yöntemiyle toplanan kanıtlara dayanılmaz (**Yarg. CGK.,4.10.1993, 6-192/217**)”.

“İkrar özgür irade ürünü olmalı, fenni kanıtlarla çelişmemeli ve yan kanıtlarla desteklenmelidir (**Yarg.CGK.,2.12.1991,1-301/334**)”.

“Duruşma dışındaki ikrarı içeren tutanağın kanıt olabilmesi için ikrarın yargıç önünde yapılması zorunludur. Duruşmadaki ikrarın bile tek başına kesin kanıt olduğu kabul edilemez (**Yarg.CGK.,10.12.1990,257/335**)”.

“Oluşu uygun düşmeyen, hiçbir yan kanıtla desteklenip doğrulanmayan ve baskıya dayalı olduğu bildirilerek sonradan geri alınan ikrara dayanılmaz (**Yarg.CGK., 5.12.1988,6-424/506**)”

“İkrarın, delil niteliğinde olabilmesi için, ikrar olunan olayın mümkün olması, ikrarın hakim huzurunda olması geri alınmaması ve yan delillerle de desteklenmesi gerekir (Yarg.CGK.,1.4.1985, 6-511/182)”.

“Yasak yöntemlerle ele edilen ifadeler, rıza olsa dahi delil olarak değerlendirilemez (AS.Yarg. D.K., 10.12.1992,119/10)”.

C- Hâkimin Delilleri Takdir Yetkisi

Yargıç kararını ancak duruşmaya getirilmiş ve huzurunda tartışılmış delillere dayandırılabilir. Vicdani kanının dava dışı bilgilerden, inançlardan oluşmaması ve yargıcın kişisel bilgisini hükme dayanak yapmaması gerekir (CMKm.217). Yargıç, halk arasında konuşulanları izleyerek değil, duruşmada dinlediği tanıkların beyanlarına göre hüküm kurmalıdır.

Elde edilen kanıtların, sanığın suçu işlediğini kesin olarak kanıtladığı kanısına ulaşılmadan hükümlülük kararı verilmemelidir. Bu durumlarda kuşkudan sanık yararlanır ilkesi gözetilerek beraat hükmü kurulmalıdır.

"Acaba ?" veya "belki !" "**çok büyük ihtimalle!**" düşüncelerine dayanan, aksi olasılık çok az oran ve miktarda bulunsa bile, ilkeye göre değerlendirme yapılmalıdır.

CMK'nın 217/2 nci maddesi yüklenen suçun hukuka uygun bir şekilde elde edilen her türlü delille ispat edilebileceğini öngörmüştür. Bu hükmün mefhumu muhalifinden soruşturma ve kovuşturma ile görevli olanların, hukuka aykırı olarak elde ettikleri delillerin, hükme esas alınamayacağı anlamının çıkarılması gerektiği açıktır. Böylece usul hukuku yönünden olağanüstü önem taşıyan ve adil yargılamayla bağlantılı bir ilkeye yer verilmiş olmaktadır. Bu ilke, delilin doğruluğunu, haklılığını ve hakkaniyete uygunluğunu sağlamak amacı gütmektedir. Haksız ve yanlış delillerin, muhakemeyi yanlış yerlere götüreceği kuşkusuzdur.

Hukuka aykırı deliller, genellikle sanık aleyhine olmakla birlikte, maddede hukuka aykırı delilin sanık yararına veya aleyhine olup olmadığı ayrımı yapılmamış ve yalnızca hukuka aykırı elde edilen delillerin hükme esas alınamayacağı öngörülmüştür.

Hukuka aykırı delilin, ister kasten, ister savsama sonucu elde edilmiş olsun, hükme esas alınmaması gerekir. Anayasal haklar ihlal edilerek toplanan deliller, delil olarak kullanılamaz.

Yeminsiz dinlenen tanığın, ifadesinin hükme etkisi yoksa hükmün bu yönden bozulmaması gerektiği düşünülebilir. Ancak yeminle dinlendiği takdirde hükme etkili anlatımda bulunabileceği gözetildiğinde, hükmün bozulmasına karar verilmesi de olanaklıdır.

5- İnsan Ticaret Suçunda Mağdur ve Mağdur Hakları

A-Mağdur Kavramı

Arapça asıllı bir kelime olan mağdur, “haksızlığa uğramış kimse, kıygın” anlamına gelmektedir³³⁷. Ceza hukuku bakımından ise mağdur, suçun maddi unsurlarına ait bir kavram olup³³⁸, suçun maddi konusundan farklılık arz etmektedir.

Ceza hukukunda mağdur, ceza kanununda suç olarak tanımlanan eylemin yöneldiği konunun sahibi olan gerçek kişi veya kişilerdir³³⁹.

Ceza hukukunda her suçun zorunlu mağdurunun devlet sayılacağı ancak başka kişilerin de devletin yanında mağdur sayılabileceğine ilişkin görüşler

³³⁷ **Türk Dil Kurumu**, Türkçe Sözlük, C.:2, Ankara 1998, s.1483.

³³⁸ **Özgenç, İzzet**, Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi (Genel Hükümler), Üçüncü Baskı, Ankara 2006, s.218.

³³⁹ Mağdur konusundaki tanımlar için bkz. **Koca, Mahmut-Üzülmez, İlhan**, “Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukukunda Mağdurun Korunması ve Mağdura Tanınan Haklar”, Hukuki Perspektifler Dergisi, S.:2, Sonbahar 2004, s.141; “mağdur (dar anlamda suçtan zarar gören): suçun maddi unsuruna muhatap olan ve bu nedenle suçla korunan hukuki yararı zedelenen kişi suçtan zarar görendir” (**Özbek, Veli Özer-Kanbur, M.Nihat-Bacaksız, Pınar-Doğan, Koray**, Ceza Muhakemesi Hukuku Bilgisi, Ankara 2007, s.135); **Demirbaş, Timur**, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Yeni Türk Ceza Kanunu ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanuna Göre Gözden Geçirilmiş 2. Bası, Ankara 2005, s.461; **Toroslu, Nevzat**, Ceza Hukuku Genel Kısım, Ankara 2005, s.95; “suçun pasif süjesi ceza kuralının koruduğu hak veya menfaatin maliki veya bunlar üzerinde tasarruf sahibi olan kişidir” (**Erem,Faruk-Danışman,Ahmet-Artuk, Mehmet Emin**, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Tümüyle Gözden Geçirilmiş Ondördüncü Bası, Ankara 1997, s.242); “Mağdur, suçun maddi konusunun ait olduğu kimsedir” (**Artuk-Gökcen-Yenidünya**, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Yeniden Gözden Geçirilmiş 3. Bası, Ankara 2007, s444); **Griffin, John Brian**, “Participation of The Public and Victims in Criminal Justice Adriministration”, UNAFEI Resource Material Series No:56, December 2000, s.28; “suçun mağduru suçun konusunun ait olduğu kişidir (**Özgenç**, s.218); mağdur kavramının tanımları hakkında geniş bilgi için bkz. Demirbaş, Kriminoloji, s.321; Yücel, suçbilim açısından mağduru “...sosyal normlardan sapma veya suç türü eylemler sonucu etkilenen kişi...” olarak tanımlamaktadır (**Yücel, Mustafa T.**, Türk Ceza Siyaseti ve Kriminolojisi, Türkiye Barolar Birliği, 4. Bası, Ankara 2007, s.38); Centel-Zafer, mağduru bireysel iddia süjesi olarak suçtan zarar gören ve şikayetçi ile birlikte ele almaktadır. Yazarlara göre mağdur, “suçtan doğrudan doğruya zarar gören kişidir. Başka bir anlatımla mağdur, suçtan korunan hak ve menfaati ihlal edilen kişidir” (**Centel, Nur- Zafer, Hamide**, Ceza Muhakemesi Hukuku El Kitabı, İstanbul 2006, s.53).

bulunmaktadır³⁴⁰. Bu görüşler, suçun işlenmesiyle beraber toplum düzeninin bozulmuş olduğu ve söz konusu düzeni eski haline getirme yükümlülüğünün devlete ait olduğu noktasından hareket etmektedirler³⁴¹. Bu görüş sahipleri, mağdurun dar ve geniş anlamından bahsetmekte ve geniş anlamda suçun mağdurunun devlet olduğunu kabul etmektedirler. Ancak geniş anlamda kanuni tipte tanımlanan eylemden dolayı devletin zarar görmesi, başka kişilerin de mağdur olmasını engellemektedir.

Bu noktada ikinci görüş karşımıza çıkmaktadır; devlet değil toplumu oluşturan tüm bireyler geniş anlamda mağdurdur³⁴².

Suç mağduru ancak gerçek kişiler olabilecektir³⁴³. Mağduru belli bir kimse olmayan veya mağdursuz suç olarak isimlendirilen suçlarda mağdur, toplumu oluşturan tüm bireylerdir³⁴⁴.

Uluslararası metinlerde de mağdur tanımı yapılmaktadır. Buna göre Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun 29 Kasım 1985 tarih ve 40/34 sayılı Kararı ile kabul ettiği³⁴⁵;

“Nüfûzun Kötüye Kullanılması ve Suç Mağdurları için Temel Adalet İlkeleri Bildirgesi”nde (Declaration of Basic Principles of Justice for Victims

³⁴⁰ **Demirbaş**, s.461; **Öztürk, Bahri- Erdem, M.Ruhan**, Ceza Hukuku Genel Hükümler ve Özel Hükümler (Kişilere ve Mala Karşı Suçlar), Ankara 2007, s.202; **Toroslu**, s.96; “Pasif süje, en geniş anlayış içinde, her suç için, Devlettir. Zira suç devletin koyduğu bir kuralın ihlalidir. Koyduğu kurallara uyulmaması hususundaki çıkarın sahibi olarak devlet pasif süje kabul edilir” (**Erem-Danışman-Artuk**, s.242); **Özek, Çetin**, “Suç Mağdurunun Korunması ile İlgili Bazı Sorunlar”, İÜHFİM, C.:L, S.:1-4, İstanbul 1984, s.14; **Toroslu, Nevzat**, Cürümlerin Tasnifi Bakımından Suçun Hukuki Konusu, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları No.:273, Ankara 1970, s.56; **Soyaslan**, s.210.

³⁴¹ **Öztürk-Erdem**, s.202; **Erem-Danışman-Artuk**, s.242.

³⁴² **Artuk-Gökçen-Yenidünya**, s.445; **Özgenç**, s.219, 220.

³⁴³ **Artuk-Gökçen-Yenidünya**, s445; **Toroslu**, *Cürümlerin Tasnifi*, s.56; **Özgenç**, s.219; **Yenidünya, Ahmet Caner**, İnsan Ticareti (TCK m.80), Ankara 2007, s.173 (**Yenidünya**, İnsan Ticareti olarak anılacaktır).

³⁴⁴ **Artuk-Gökçen-Yenidünya**, s446; mağdursuz suçlarla ilgili Amerikan Temyiz Mahkemesi'nin kararı için bkz. **Değirmenci, Olgun**, *Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu (Kara Para Aklama Suçu)*, Ankara 2007, s.303; **Yenidünya**, İnsan Ticareti, s.173.

³⁴⁵ Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power, bildirge metni için bkz. http://www.unhchr.ch/html/menu3/b/h_comp49.htm, (Erişim: 1 Mayıs 2008).

of Crime and Abuse of Power) mağdur, yürürlükte olan ceza kanunlarını ihlal eden eylemlerden dolayı fiziksel, ruhsal veya duygusal olarak zarara uğrayan, ekonomik kayba maruz kalan veya temel hakları önemli ölçüde zarar gören kişi veya topluluklar"

Şeklinde tanımlanmıştır.

Avrupa Birliği Konseyi 15 Mart 2001 tarih ve 2001/220/JHA sayılı Çerçeve Kararında mağdur;

"Üye Devletlerin ceza hukukunu ihlal eden icrai ya da ihmali bir eylemden doğrudan fiziksel, ruhsal veya manevi zarar gören veya ekonomik kayba uğrayan gerçek kişi" olarak tanımlanmıştır³⁴⁶.

Bu noktada mağdur ile suçtan zarar gören arasındaki ilişkiye de değinmek gerekecektir. Suç ile korunan hukuki menfaatin sahibi mağdur olarak isimlendirilmesine rağmen, ceza kanununda yer alan eylemin gerçekleştirilmesiyle başkalarının da hukuki menfaatleri zarar görebilir.

Suçtan zarar gören kavramı suçun pasif süjesi olarak mağdur kavramından farklıdır. Aslında mağdur kavramı, suçtan zarar gören kavramı ile yakın kavramdır ancak bu iki kavram bazen örtüştüğü halde, bazen farklılaşabilmektedir.

Örneğin, adam öldürme suçunda mağdur öldürülen kişidir ancak suçtan zarar görenler, bu kişinin ölmesinden dolayı hukuki menfaatleri zedelenen kişilerdir³⁴⁷.

Ceza hukukunda ancak gerçek kişiler mağdur olabilir. Tüzel kişilerin hukuki menfaatlerinin ihlal edildiği durumlarda, bu kişiler ancak suçtan zarar gören olabilirler.

Konumuz olan insan ticareti suçunda mağdur; Zorla çalıştırılmak, hizmet ettirilmek, fuhuş yaptırılmak veya esarete tâbi kılınmak ya da vücut organlarının verilmesini sağlamak maksadıyla, tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulanmak, nüfûzun kötüye kullanılması, kandırılması veya kişiler üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanılması, rızalarının edilmesi suretiyle ülkeye sokulan, ülke dışına çıkarılan, tedarik edilen, kaçırılan, bir yerden başka bir yere götürülen veya sevk edilen ya da barındırılan kimsedir.

³⁴⁶ 22.3.2001, OJ L 82, pp. 1-3.

³⁴⁷ **Yurtcan, Erdener**, Ceza Yargılaması Hukuku, 11. Bası, İstanbul 2005, s.41; **Demirbaş**, s.462; **Soyaslan**, s.210.

İnsan ticareti mağdurunu tespit, soruşturmanın başlatılması ve seyrinde en önemli unsurdur. Zira mağdura yönelen eylemler, aynı zamanda suçun unsurlarını oluşturmaktadır. Kimi zaman kaçak göçmen ile insan ticareti mağduru karıştırılmaktadır. Yine bir kişinin zorla çalıştırılıp çalıştırılmadığı, fuhşa zorlanıp zorlanmadığı, çaresizlik sonucu rızasının elde edilip edilmediği, hizmetçi mi yoksa evde kulluk yapan mı olduğu, esaret altında bulunup bulunmadığı saptanmalıdır. Mağdurun belirlenmesi suç vasfını tayin etme kadar, aynı zamanda haklar açısından da önemli bulunmaktadır.

Soruşturma konusu olaylara göre mağdurun tespiti mümkün ise de; işçinin iş yerinden ayrılmasının engellenmesi, pasaportlarına patron tarafından el konması, eksik ücret, yasadışı göçmenlere yönelik olarak ihbar tehdidi, saldırılara hedef olma, kişisel talep ve aktivitelere izin verilmemesi, aile ile temasın kısıtlanması, dışarıdan kontrolü güç olacak şekilde tertip edilmiş konutlarda kişilerin toplu halde barındırılması, üçüncü kişilerle ilişkilerin sert yöntemlerle engellenmesi gibi uygulamalara maruz kalanların soruşturmanın başlangıç aşamasında mağdur olarak nitelendirilmesinde yarar bulunmaktadır.

B-Mağdur Hakları

İnsan ticaretinde, suç tipinde yer alan eylemlerin üzerinde gerçekleştirildiği kişi olarak mağdur; suçun konusu, şeriki veya sadece tanığı değildir. Mağdur, devletin suça karşı vatandaşını koruma görevini ihmal etmesi suretiyle zarar gören kişidir ve bu sıfatıyla failin toplum düzenine aykırılığı ve diğer kişilerin haklarını ne şekilde ihlal ettiğini en iyi bilen kişidir.

01.06.2005 tarihinde yürürlüğe giren Ceza Muhakemesi Kanununun 233-236. maddelerinde mağdur ve şikâyetçi hakları düzenlenmiştir. Kanunun 234. maddesinde mağdur ve şikâyetçi hakları soruşturma ve kovuşturma evreleri açısından ayrı ayrı belirtilmiştir.

Buna göre **soruşturma evresinde** mağdur veya şikâyetçi;

1. Delillerin toplanmasını isteme,
2. Soruşturmanın gizlilik ve amacını bozmamak koşuluyla Cumhuriyet savcısından belge örneği isteme,
3. Vekili yoksa baro tarafından kendisine bir avukat görevlendirilmesini isteme,
4. Hakim kararıyla soruşturmanın kısıtlanmadığı hallerde vekili aracılığı ile soruşturma belgelerini ve elkonulan ve muhafazaya alınan eşyayı inceletme,
5. Cumhuriyet savcısının, kovuşturmaya yer olmadığı yönündeki kararına karşı itiraz hakkını kullanma,

Kovuşturma evresinde ise;

1. Duruşmadan haberdar edilme,
2. Kamu davasına katılma,
3. Tutanak ve belgelerden vekili aracılığı ile örnek isteme,
4. Tanıkların davetini isteme,
5. Vekili yoksa baro tarafından kendisine avukat atanmasını isteme,
6. Davaya katılmış olma koşuluyla davayı sonuçlandıran kararlara karşı kanun yollarına başvurma haklarına sahiptir.

Bu haklar ifadenin alımı sırasında mağdur ile şikayetçiye anlatılıp açıklanır ve bu durum tutanağa yazılır.

Kanunumuzun sistematüğini esas alarak mağdur haklarını aşağıda belirtilen başlıklar altında ele alacağız.

a- Onur ve Saygınlığına Uygun Davranılmasını İsteme Hakkı

Mağdur haklarına ilişkin karşılaştırmalı hukuka ve uluslararası araçlara bakıldığında, mağdurun onur ve saygınlığına uygun davranılmasını isteme hakkının diğer hakların temeli olarak düzenlendiğı görölmektedir. Şu halde; ceza ve ceza muhakemesi hukukunda mağdura tanınan diğer hakları biçimlendiren ve deyim yerindeyse diğer hakların temeli olan hak, **mağdurun onur ve saygınlığına uygun davranılmasını isteme hakkıdır.**

Türk Hukukunda, mağdur hakları arasında söz konusu hak yer almamaktadır. Ancak tüm insanların, kendi onur ve saygınlığına uygun davranılmasını isteme hakkı kapsamında mağdurun da bu hakkının varlığından bahsedilebilecektir.

İnsan ticareti suçunun mağduru doğru tespit edilmeli ve ona tanık gibi değil, mağdur gibi muamele edilmelidir. Kendisi ile ilk temasa geçildiğı andan itibaren tüm aşamalarda bu statüsüne uygun olarak, içinde bulunduğu koşulların kendi tercihi olmadığı gözetilerek onur ve saygınlığına uygun davranılması gerekmektedir.

Soruşturma makamlarınca, insan ticareti suçunun mağdurları çok iyi tespit edilmeli ve mağdurlar tarafından yapılan ve suç teşkil eden eylemlerin aslen özgür iradeleri ile yapılmadığı göz önüne alınmalıdır.

Mağdur, insan ticareti süreciyle bağlantılı olan ve ceza kanunlarının ayrıca suç olarak tanımladığı eylemleri özgür iradesiyle gerçekleştirmemektedir. Bundan dolayı, söz konusu eylemlerden ötürü haklarında ceza muhakemesi işlemleri yapılmamalıdır.

Nitekim, **TCKnın 28'**inci maddesi gereğince; *“karşı koyamayacağı veya kurtulamayacağı cebir ve şiddet veya muhakkak ve ağır bir korkutma veya tehdit sonucu suç işleyen kimseye ceza verilemez”*.

İnsan ticareti suçu mağduru, **insan ticareti süreci** içerisinde cebir, şiddet veya korkutma ile iradesi baskı altında tutulan kişidir ve bu nedenden dolayı cezalandırılmamalıdır. Bu durum, mağdurların aslen yapmaya zorlandıkları eylemlerden dolayı gereksiz yere haklarında dava açılmasını önleyecek ve ikinci defa mağdur olmamalarına sebep olacaktır.

Süreç"ten anlaşılması gereken, insan ticareti suçunun işlenmesine yönelik, mağduru etki altına alıp, serbest iradesinin ortaya çıkmasına engel olan maddi ve manevi zorlamaların etkisi altında kaldığı zamanlardır.

Mağdurun mahremiyet hakkı da, onur ve saygınlığına uygun davranılmasını talep etme hakkı kapsamında değerlendirilebilir. Çoğu zaman mağdur, nedeni kendisi olmasa da, içinde bulunduğu ortamdan utanç ve üzüntü duymaktadır. Başından geçenlerin bilinmesini istememektedir. Bu nedenle de açık kimlik ve görüntülerinin basında yer alması, yakınları ve çevresinin olaylardan haberdar olmaları ikinci bir travma ile yüz yüze kalmasına ve toplum önünde dışlanmasına sebebiyet verebilir. Dolayısıyla mağdurun mahremiyet hakkına özen gösterilmelidir.

Nitekim CMKnın 157. maddesine göre soruşturma gizlidir. CMKnın 182. maddesi ile genel ahlak veya kamu güvenliğinin kesin olarak gerekli kıldığı hallerde kapalı duruşma yapılmasına mahkemece karar verilebilir. CMKnın 183. maddesi ile adliye binası içinde sesli ve görüntülü kayıt yasağı getirilmiştir. CMK185. maddeye göre, 18 yaşını doldurmamış sanık hakkındaki duruşmalar kapalı yapılacaktır.

Suçun mağduru ile şikayetçiye, dinlenmelerinin sağlanması için tebligat yapılması gerekir. Mağdur, şikâyetçi veya vekilinin, dilekçelerinde veya tutanağa geçirilmiş olan beyanlarında belirttikleri adresleri tebligata esas alınır ve bu adrese çıkartılan çağrıya rağmen gelmeyen kimseye yeniden tebligatta bulunulmaz.

Şikayetçi ile mağdurların veya vekillerinin ya da beyanlarında bildirdikleri adresin yanlışlığı, eksikliği veya adres değişikliğinin bildirilmemesi nedeniyle tebligat yapılamaması hâllerinde adresin araştırılması gerekmez. Aksi takdirde, yargılamanın gereksiz yere uzamasına yol açılmış olur. Ancak önemle işaret edelim ki mağdurun beyanının alınması zorunlu görüldüğü hâllerde mağdur bulunarak mutlaka dinlenir (**CMKm.235**).

İnsan ticareti mağdurlarının tanık olarak dinlenmeleri halinde, yemin hariç olmak üzere tanıklığa ilişkin hükümler uygulama alanı bulacaktır (CMK m.236/1).

Usulüne uygun olarak çağrılan ancak mazeretsiz gelmeyen mağdura da zorla getirme uygulanabilecektir (CMKm.44). Ancak bu durumda, mağdurun onur ve saygınlığını zedelememeye dikkat edilmeli, mağdurluk sıfatı göz önünde bulundurularak, mağdura buna uygun davranılmalıdır.

Tanık olarak dinlenen mağdur veya şikayetçiye ödenecek tazminat ve giderler, tanıklarda olduğu gibidir.(CMKm. 61).

Tanığa Adalet Bakanlığınca hazırlanan tarifeye göre kaybettiği zaman ile orantılı bir tazminat verilir. Tazminata hükmolunabilmesi için, tanığın isteği aranmaz. Mahkemenin kendiliğinden tazminata hükmetmesi gerekir. Tanık hazır olmak için seyahat etmek zorunda kalmışsa, yol giderleriyle tanıklığa çağrıldığı yerdeki ikamet ve beslenme giderleri de karşılanır ve bu şekilde ödenmesi gereken tazminat ve giderler, hiçbir vergi, resim ve harç alınmaksızın, ödenir (CMK m.61).

b- Bilgilendirilme (Aydınlanma) Hakkı

Suç mağdurlarının en temel haklarından biri bilgilendirilme hakkıdır. Diğer hak ve hizmetler, bilgilendirilme hakkının yerine getirilmemesi durumunda anlamsız kalmaktadır³⁴⁸. Hakkında bilgi sahibi olunamayan hakkın, kullanılması da söz konusu olamayacaktır³⁴⁹.

Genel olarak bilgilendirmenin kapsamına, hukuk sisteminin mağdura tanıdığı haklara göre suç mağdurlarının tazminat hakkı ile ilgili işlemlerin bildirilmesi, mağdur hizmet servisleri hakkında bilgilendirme, yargılamanın işleyişi ile ilgili bilgilendirme ve mağdur hakları ile ilgili bilgilendirme girmektedir³⁵⁰.

Türk Hukukunda bilgilendirme hakkının kapsamına CMK'nın 234'üncü maddesinde yazılı haklar girmektedir. Ancak bu hakların kimin tarafından

³⁴⁸ **Koca-Üzülmez**, s.145; **Özbek-Kanbur-Bacaksız-Doğan**, s.136; **Tobolowsky, Peggy M.**, "Victim Participation in the Criminal Justice Process: Fifteen Years After the President's Task Force on Victims of Crime", *New England Journal on Criminal and Civil Confinement*, Vol.:25, Winter 1999,, s.38.

³⁴⁹ **Cartwright, Heather L.**, "Including Victims in the American Criminal Justice Process", *UNAFEI Resource Material Series No:56*, December 2000,, s.193.

³⁵⁰ **Cartwright**, s.193.

mağdura açıklanacağına ilişkin bir hüküm bulunmamaktadır. Mağdur haklarının da, sanık haklarına paralel bir şekilde, mağdur ile ilk temasa geçen kolluk kuvvetleri tarafından açıklanmasında fayda görülmektedir³⁵¹.

CMK'nın 202.maddesine göre sanık veya mağdur, meramını anlatabilecek ölçüde Türkçe bilmiyorsa; soruşturma aşamasında hâkim veya Cumhuriyet savcısı, kovuşturma aşamasında ise mahkeme tarafından atanan tercüman aracılığıyla ifadesi alınır.

Türkçe bilmeyen ya da engelli olan şüpheli, sanık, mağdur veya tanık için görevlendirilen tercümanın giderleri, yargılama gideri sayılmaz ve bu giderler Devlet Hazinesince karşılanır (CMK m.324/5).

c- Delillerin Toplanması İsteme Hakkı

Delillerin toplanmasını isteme hakkı, mağdurun, yargılamada bir süje olarak kabulünün yansımasıdır. Yargılamada bir delil olarak görülen ve tanık olmaktan öte bir hakkı bulunmayan dönemde mağdurun, delil toplanmasını isteme hakkı da söz konusu olmamıştır.

Türk Hukukunda delil toplanması işlemi soruşturma aşamasında yapılacağından, CMKda mağdura tanınan delillerin toplanmasını isteme hakkı soruşturma evresindeki haklardandır. Ancak bu hakkın kovuşturma evresinde kullanılmasının önünde bir engel bulunmamaktadır³⁵².

Mağdur, delillerin toplanmasını isteme talebini kolluğa veya Cumhuriyet savcısına iletmelidir. Soruşturma aşamasında delil toplamakla görevli Cumhuriyet savcısı, mağdurun talebi olmasa bile suça ilişkin tüm delilleri toplamak ve muhafaza altına almakla görevlidir (CMK m.160/2). Ancak Cumhuriyet savcısı tarafından haberdar olunmadığı için toplanmayan veya muhafaza altına alınmayan deliller bakımından mağdur, söz konusu delillerin toplanmasını ve muhafaza altına alınmasını isteyebilir.

Suçüstü hali ile gecikmesinde sakınca bulunan hallerde, Cumhuriyet savcısına ulaşılamaması veya Cumhuriyet savcısının iş gücünü aşması durumunda soruşturma işlemlerinin Sulh Ceza Hakimi tarafından yapılması halinde de mağdur tarafından delillerin toplanması talebi Sulh Ceza Hakimine iletilebilir.

---

³⁵¹ Koca-Üzülmez, s.145.

³⁵² Koca-Üzülmez, s.146.

d- Dosyayı İnceleme Hakkı

Dosyayı inceleme hakkı iki farklı açıdan düzenlenmektedir³⁵³. Öncelikle mağdur veya şikayetçi Cumhuriyet savcısından soruşturma dosyasında bulunan belgelerin örneğini isteyebilir (CMKm. 234/1-a-2). Ancak bu hak, mağdura sınırsız bir şekilde tanınmamıştır. Bu hakkın sınırı, Cumhuriyet savcısı tarafından belgenin örneğinin mağdura verilmesi durumunda soruşturmanın gizliliğinin ihlal edileceği veya soruşturma ile ulaşılmak istenen amaca artık ulaşılamayacağı tehlikesinin bulunması halidir.

Dosyayı inceleme hakkının ikinci yönü ise CMK m.234/1-a-4'de düzenlenmiştir. Buna göre vekili aracılığıyla soruşturma belgelerini ve elkonulan ve muhafaza altına alınan eşyayı inceletme hakkına sahiptir. Burada dikkat edilmesi gereken nokta mağdurun bu yetkisini bizzat değil, sadece vekili aracılığıyla kullanabileceğidir. Soruşturma belgeleri ile el konulan ve muhafaza altına alınan eşyayı inceleme yetkisi, Sulh Ceza Hakiminin, Cumhuriyet savcısının istemi ile soruşturmanın amacının tehlikeye düşeceği gerekçesiyle inceleme yasağı getirmediği hallerde söz konusudur.

e- Avukat Yardımından Yararlanma Hakkı

Mağdur, vekili yoksa baro tarafından kendisine bir avukat görevlendirilmesini isteyebilecektir. Bu sanık veya şüpheliye tanınan baro tarafından bir avukat gönderilmesini isteme hakkının (CMK m.150), paralel olarak mağdura da tanınmasını sağlayan bir düzenlemedir.

Avukat yardımından yararlanma hakkı, soruşturmanın başlamasından hükmün kesinleşmesine kadar kullanılacak bir haktır. Haktan istifade edebilmek için iki koşulun bulunması gereklidir. Bunlar; mağdurun talep etmesi ve vekilinin bulunmamasıdır. CMK m.234'de, CMK m.150'ye paralel bir şekilde mağdur için mecburi vekillik düzenlenmiştir. Buna göre mağdurun, 18 yaşını doldurmaması, sağır veya dilsiz ya da meramını anlatamayacak derecede malul olması hallerinde, vekili bulunmazsa, mağdurun istemi aranmaksızın vekil görevlendirilecektir.

f- İtiraz Hakkı

Cumhuriyet savcısının kovuşturmaya yer olmadığı yönündeki kararına karşı mağdur itiraz yoluna başvurabilecektir. Kendisine suçun işlendiği yönünde bilgi ulaşan savcı, kamu davasının açılması için yeterli şüpheyi oluşturabilecek nitelikteki delillerin toplanmasına başlayacaktır. Soruşturma

³⁵³ Koca-Üzülmez, s.146, Özbek-Kanbur-Bacaksız-Doğan, s.136.

aşamasında yeterli şüphe oluşturacak kadar delil elde edemeyen veya kovuşturma olanağı bulamayan savcı, kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verecektir. Bu karar, mağdura da bildirilecektir (CMKm.172/1). Cumhuriyet savcısı ayrıca, mağdura bildirilen kararda, kendi kararına karşı itiraz hakkı, süresi ve itiraz merciini de gösterecektir.

Mağdur, kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın kendisine tebliğ tarihinden itibaren 15 gün içinde itiraz hakkını kullanabilir. İtiraz mercii, kararı veren Cumhuriyet savcısının yargı çevresinde görev yaptığı ağır ceza mahkemesine en yakın ağır ceza mahkemesi başkanıdır. Mağdur, itirazı bir dilekçe ile yapacak ve itiraz dilekçesinde, kamu davası açılmasını gerektirecek olay ve delilleri de gösterecektir (CMKm.173).

g- Kamu Davasına Katılma Hakkı

Türk Hukukunda, mağdura kamu davasına katılma hakkı tanınmıştır. Bu hak, CMK m.237/2'ye uygun olarak kullanılacaktır. Buna göre mağdur, ilk derece mahkemesinin kovuşturma evresinin her aşamasında hüküm verilinceye kadar şikâyetçi olduğunu bildirerek kamu davasına katılabilecektir. Katılma; yazılı veya sözlü olabilir. Yazılı olarak yapılması halinde kamu davasının açılmasından sonra mahkemeye bir dilekçe verilmesi söz konusudur (CMK m.238). Sözlü olarak yapılması halinde ise katılma isteğini belirten ifadenin duruşma tutanağına geçirilmesi mevzuu bahistir. Ayrıca duruşma sırasında şikâyeti belirten herhangi bir ifade kullanılması halinde, davaya katılmak isteyip istemediği mahkeme tarafından sorulacaktır (CMKm.238).

Katılma davayı durdurmaz. Tarihi daha önceden belirlenmiş olan duruşma ve yargılama işlemleri vakit darlığından katılana bildirilemese bile gününde yapılacaktır (CMKm.240). Katılmadan önce verilen kararlar, katılana tebliğ edilmeyecektir. Ancak katılan bu kararlara karşı kanun yoluna, Cumhuriyet savcısı için öngörülen süre geçmemiş ise başvurabilecektir (CMK m.241). Katılan, kanun yollarına Cumhuriyet savcısına bağlı olmaksızın başvurabilecektir (CMK m.242). Katılanın kanun yoluna başvurmasından dolayı karar bozulursa, Cumhuriyet savcısı kanun yoluna başvurmuş olmasa bile işi takip etmek zorundadır (CMK m.242/2). Son olarak, katılanın ölümü veya vazgeçmesi halinde katılma hükümsüz kalır ancak katılanın mirasçıları isterlerse davaya katılabilirler (CMK m.243).

h- Duruşmada Delil Gösterme Hakkı

Duruşmada delil gösterme kapsamında Türk Hukukunda, tanıkların davetini isteme hakkı düzenlenmiştir. Mağdur, CMK m.234 gereğince duruşmada dinlenmek üzere tanık davet edilmesini mahkemeden isteyebilir.

Ancak mahkeme, mağdur tarafından yapılan bu isteği gerçekleştirmek ve daveti istenen tanıkları davet etmek zorunda değildir. Mahkeme tarafından tanık davet edilmesine yönelik talebi reddedilen mağdurun, söz konusu tanıkları duruşma günü getirebilme ve duruşmada dinletebilme yönünde bir yetkisinin bulunup bulunmadığı açık değildir.

CMK m.178’de katılanın gösterdiği tanık veya uzman kişinin çağırılması hakkındaki dilekçenin mahkeme başkanı veya hakimi tarafından reddedildiğinde, katılanın o kişileri mahkemeye getirebileceği ve bu kişilerin mahkemede dinleneceği belirtilmektedir. Aynı düzenlemenin CMK m.234’de yer almamasından dolayı genel olarak mağdurun, mahkeme tarafından davet edilmeyen tanıkları mahkemeye getiremeyeceği ve dinletemeyeceği yorum yoluyla çıkarılmaktadır.

CMK m.178 ile CMK m.234 incelendiğinde, her iki madde arasında bir çelişki varmış gibi görünmektedir. Ancak CMK m.178 katılanın tanık daveti hakkını, CMK m.234 ise mağdurun tanık gösterme hakkını düzenlemektedir. Dolayısıyla katılan sıfatını alan mağdur hakkında CMK m.178 uygulanması, mağdurun katılan sıfatını almaması durumunda CMK m.234’ün uygulanması gerektiği yönündeki düşünceye katılmaktayız.

1- Zararını Tazmin Hakkı

Karşılaştırmalı hukuka bakıldığında birçok ülkede ceza muhakemesi sürecinde mağdura, zararının tazmin edilmesine ilişkin talepte bulunma imkânı verildiği görülmektedir. Hatta bazı ülkelerde, mağdur tarafından talep edilmese dahi ceza hâkimi tarafından failin tazminata mahkum edildiğine rastlanmaktadır.³⁵⁴

Mağdurun zararının tazmini konusunda Türk hukuku incelendiğinde; mağdurun zararının fail tarafından tazminine ilişkin birkaç hüküm dışında, devlet tarafından karşılanmasına yönelik bir tedbirin bulunmadığı görülmektedir. Mağdurun zararının tazminini amaçlayan hükümler;

a) Cezanın ertelenmesinin mağdurun uğradığı zararın aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi koşuluna bağlanabileceğini belirten TCKm.51/2;

b) Mal aleyhine işlenen suçlarda mağdurun zararının aynen iade veya tazmin edilmesini hafifletici neden olarak belirten TCK m.168;

³⁵⁴ Geniş bilgi için bkz. **Değirmenci, Olgun**, “Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukukunda Mağdur Hakları”, TBB Dergisi, Temmuz Ağustos 2008, S.:77, s.70 vd.

c) Hakime, kısa süreli hürriyeti bağlayıcı ceza yerine aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmine hükmedebilme yetkisi veren TCK m.50/1'dir. Ancak bu hükümlerin insan ticareti suçunu düzenleyen maddede yer alan ceza sınırı bakımından uygulanamayacağı açıktır.

Mağdurun, ceza muhakemesi esnasında şahsi hak talep edebilmesine imkan sağlayan eski Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nda mevcut bulunan "şahsi hak davası", yeni Ceza Muhakemesi Kanunu'na alınmamıştır. Şahsi hak davası, CMK 237'nci madde gerekçesinde açıklandığı üzere "özel hukuka giren bir konu" olması nedeniyle kaldırılmıştır³⁵⁵. Belirtelim ki, yukarıda da detaylı olarak açıklandığı üzere, mağdurun ceza yargılamasından tatminini sağlamak için özel hukuka ilişkin taleplerini ceza yargılamasında ileri sürmesi hakkı karşılaştırmalı hukukta birçok ülke mevzuatında düzenlenmiştir.

Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın Ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına Ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol'ün 6'ncı maddesi uyarınca "her Taraf Devlet, kendi iç hukuk sisteminin insan ticareti mağdurlarına, gördükleri zararlar için tazminat alma olanağını veren önlemleri içermesini temin edecektir". Ancak belirtmeliyiz ki, Türk Hukukunda ceza muhakemesi sürecinde mağdurların tazminat taleplerini ileri sürebilmeleri mümkün değildir. Bu konudaki tazminat talepleri ancak bir hukuk davasına konu olabilecektir.

Bu durum, Cumhuriyet savcısı tarafından açılıp mahkemece yürütülen davada kolayca ve kısa zamanda hükmedilecek bir şahsi hak yerine, yabancı bir mağdurun ayrıca açtıracağı bir hukuk davasının yürütülmesinin güçlüklerini ortaya koyacaktır. Mağdurun bu hakkını kullanabilmesi uygulamada çok zor görünmektedir.

i- Korunmayı İsteme Hakkı

Mağdur, kanuni tipte tanımlanan eylemi gerçekleştiren kişi olarak failin, kamu düzenini bozan fiilinin etkilerini bizzat hissetmiş kişidir. Hem yaşadığı psikolojik travmanın tekrarlanmaması, hem de tipik eylemin tanığı olarak mağdurun korunması önem arz etmektedir.

Uluslararası düzeydeki düzenlemelerde mağdurun korunmasına önem verildiği görülmektedir. Bu açıdan Avrupa Birliği'nin 15 Mart 2001 tarihli Çerçeve Kararı'nın 8'inci maddesi mağdurun korunmasına ayrılmıştır. Bu

³⁵⁵ **Turhan, Faruk**, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Ankara 2006, s.96.

kapsamda üye devletlere, mağdur için uygun düzeyde bir koruma sağlaması gerekliliği tavsiye edilmiştir.

Mağdurlara tanınan korunma hakkı, uygun olduğu takdirde aileleri veya benzer durumdaki kişiler için de sağlanmalıdır. Koruma hakkının kapsamına mağdurların veya ailelerinin fiziksel koruması girdiği gibi mahremiyetlerinin ve fotoğraflarının ifşa edilmemesi için gerekli tedbirlerin alınması da girmektedir. Ayrıca yargılama süreci içerisinde, yargılamanın mağdur ile failin irtibatını gerektirmediği sürece, failin mağdur ile irtibat kurmasını önleyecek önlemlerin üye devletlerce alınması gerektiği Kararda bildirilmiştir. Bu kapsamda, duruşma esnasında mağdurun özel bir alanda bulunması da tavsiye edilmiştir.

Avrupa Konseyi'nin R (85) 11 sayılı Kararında da, gerektiği durumlarda ve özellikle organize suçlarda, mağdurun ve ailesinin, failden korunması için etkin bir koruma sağlanması gerektiği belirtilmiştir.

Mağdurların kendini güvende hissetmeleri ile failerin kovuşturulması konusunda yetkililerle işbirliği yapmak yönündeki istekleri arasında bağlantı olduğu, savcılar ve mağdur avukatları tarafından ifade edilmektedir. Amerika'da birçok eyalet mağdurlara, failden korunma hakkı tanımaktadır. Mahkemelerde ayrı ve güvenli bir alanın mağdurlara tahsisi veya mağdur veya toplum açısından tehlike arz etmesi halinde kefaletle salıverilme isteğinin reddine ilişkin düzenlemeler de failden korunma hakkı kapsamında değerlendirilmektedir.

Türk hukukunda 5726 sayılı **Tanık Koruma Kanunu**³⁵⁶ ile Kanunda düzenlenen suçların yargılamasında tanık olarak dinlenen kişilere koruma sağlanmıştır. Söz konusu Kanunun kapsamına tanık olarak dinlenen mağdurlar da girmektedir. Ancak tanık olarak dinlenmeyen mağdurlar için koruma içeren herhangi bir özel düzenleme bulunmamaktadır.

k- İdari Hakları

Devletin yani yasama, yürütme ve yargı organlarının hukuka bağlılığı ile idarenin bütün eylem ve işlemlerinin yargı denetimine tâbi olması, "*hukuk devleti*"nin temel gereklerindedir.³⁵⁷ Bu durumun doğal sonucu olarak idare, bütün eylem ve işlemlerinde Anayasa, uluslararası sözleşme,³⁵⁸ kanun, KHK,

³⁵⁶ 05 Ocak 2008 tarih ve 26747 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

³⁵⁷ **Gözler, Kemal**, İdare Hukuku Cilt I, Ekin Kitabevi Yayınları, Bursa 2003, s.99-105.

³⁵⁸ Usulüne uygun olarak yürürlüğe giren uluslararası anlaşmalar Türk hukukunda kanun değerinde olduğundan (AY m. 90/son), bunlar da idareyi bağlar (**Gözler**, İdare Hukuku Cilt I, s.82-83).

tüzük, yönetmelik ve genelgelere uymak zorundadır. Aksi takdirde idarenin bu işlemi idare mahkemesince iptal edebileceği gibi, uğranılan zararın giderilmesine de hükmedebilir. Bu nedenle, bir insan ticareti mağduru kendisine biraz önce anılan hukuki metinlerle tanınan haklarından birinin ihlal edildiğini düşünürse, diğer şartların oluşması koşuluyla, idare mahkemesinden ihlale neden olan işlemin iptalini isteyebileceği gibi uğradığı zararın (maddi veya manevi) giderilmesini de talep edebilir.³⁵⁹

Örneğin insani vize ve ikamet talebinin reddedilmesi veya ücretsiz tedavisinin sağlanmaması durumunda, bu taleplerini reddeden işlemin iptalini ve uğradığı zararların giderilmesini isteyebilecektir.

Çoğu zaman mağdur, nedeni kendisi olmasa da, içinde bulunduğu ortamdan utanç ve üzüntü duymaktadır. Başından geçenlerin bilinmesini istememektedir. Bu nedenle de açık kimlik ve görüntülerinin basında yer alması, yakınları ve çevresinin olaylardan haberdar olmaları ikinci bir travma ile yüz yüze kalmasına ve toplum önünde dışlanmaya sebebiyet verebilir. Dolayısıyla mağdurun mahremiyet hakkına özen gösterilmelidir.

Fiziksel saldırıya maruz kalma veya ruhsal çöküntü halindeki mağdurun bir diğer hakkı sağlık hizmetlerinden ücretsiz yararlanmadır. Bakanlar Kurulunun 05.12.2003 tarih ve 6565 sayılı Kararı ile Sağlık Bakanlığının 09.01.2004 tarih ve 544 sayılı Genelgesi gereğince, tedavi giderini karşılayamayacak durumdaki yabancı uyruklu insan ticareti mağdurlarının ücretsiz tedavi edilmeleri mümkün hale gelmiştir.

Yabancı mağdur iyileşme ve yeni ortama uyum süreci içinde ülke içinde kalma ve barınma evlerinde bakılma haklarına sahiptir. İçişleri Bakanlığı'nın 13.07.2006 tarihli Genelgesi ile mağdurlara talepleri halinde altı aya kadar geçici ikamet izni verilmesi ve ikamet tezkeresi harcı alınmaması kararlaştırılmıştır. Halen Ankara ve İstanbul'da mağdurlar için tahsis edilmiş ve Sivil Toplum Kuruluşları tarafından işletilen barınma evleri mevcuttur.

Mağdurların sıklıkla cinsel saldırıya uğramaları, zorla fuhuş sektöründe çalıştırılmaları dolayısıyla istenmeyen gebelikle karşı karşıya kaldıkları da bilinen bir gerçektir. Konuyla ilgili olarak 2827 sayılı "**Nüfus Planlaması Hakkında Kanun**"³⁶⁰a göre, gebeliğin sona erdirilmesi Kanunda öngörülen

³⁵⁹ İnsan ticareti mağdurunun yabancı olması halinde teminat gösterme yükümlülüğü ile adli yardımdan yararlanma koşullarındaki muhtemel bazı zorluklar ve çözüm önerimiz hakkında, aşağıda "**özel hukuktan kaynaklanan hakları**" kısmında yaptığımız açıklama, aynen bu bölüm için de geçerlidir.

³⁶⁰ RG, 27.5.1983/18059.

usullere göre yapılabilecektir (m.2). Kanunun “**Gebeliğin sona erdirilmesi**” başlıklı 5.maddesine göre, “*Gebeliğin onuncu haftası doluncaya kadar annenin sağlığı açısından tıbbi sakınca olmadığı takdirde istek üzerine rahim tahliye edilir (f.1). Gebelik süresi, on haftadan fazla ise rahim ancak gebelik, annenin hayatını tehdit ettiği veya edeceği veya doğacak çocuk ile onu takip edecek nesiller için ağır maluliyete neden olacağı hallerde doğum ve kadın hastalıkları uzmanı ve ilgili daldan bir uzmanın objektif bulgulara dayanan gerekçeli raporları ile tahliye edilir (f.2). Derhal müdahale edilmediği takdirde hayatı veya hayati organlardan birisini tehdit eden acil hallerde durumu tespit eden yetkili hekim tarafından gerekli müdahale yapılarak rahim tahliye edilir...(f.3).*

Aynı Kanunun “**Gebeliğin sona erdirilmesinde izin**” başlıklı 6.maddesine göre ise, 5.maddede belirtilen müdahale, gebe kadının iznine, küçüklerde küçüğün rızası ile velinin iznine, vesayet altında bulunup da reşit veya mümeyyiz olmayan kişilerde reşit olmayan kişinin ve vasinin rızası ile birlikte sulh hâkiminin izin vermesine bağlıdır. Ancak akıl maluliyeti nedeni ile şuur serbestisine sahip olmayan gebe kadın hakkında rahim tahliyesi için kendi rızası aranmaz (f.1).

Bunun yanında 5’inci maddenin birinci fıkrasında belirtilen ve rızası aranılacak kişi evli iseler, rahim tahliyesi için eşin de rızası gerekir (f.2). Veli veya sulh mahkemesinden izin alma zamana ihtiyaç gösterdiği ve derhal müdahale edilmediği takdirde hayatı veya hayati organlardan birisini tehdit eden acil hallerde izin şart değildir (f.3).

İnsan ticareti mağduru olan birçok kadının maruz kaldıkları fiil nedeniyle kurtarıldıklarında hamile olduklarının anlaşıldığı ve bu kadınların aynı zamanda evli olmaları nedeniyle rahim tahliyesi yaptırmak istediklerinde eşin de rızasının aranması nedeniyle, tatbikatta yasal bazı engellerle karşılaşıldığı ifade edilmektedir.

Halbuki TCK’nın “**Çocuk düşürtme**” başlıklı 99.maddesinin 6.fıkrasında;

“Kadının mağduru olduğu bir suç sonucu gebe kalması halinde, süresi yirmi haftadan fazla olmamak ve kadının rızası olmak koşuluyla, gebeliği sona erdirene ceza verilmez...”

Hükmü yer almaktadır. Bu hüküm gereğince insan ticaretine konu fiil sonucunda hamile kalan mağdurun yirmi haftadan fazla olmayan gebeliğinin uzman hekimler tarafından hastane ortamında sona erdirilmesi halinde, sadece mağdurun talebi ve rızası yeterlidir. Bu sebeple insan ticareti mağdurları hakkında, onların durumunu daha da kötüleştiren ve esasen kadının suç

mağduru olduğu hali açıkça öngörmeyen 2827 sayılı “Nüfus Planlaması Hakkında Kanun”un tatbik edilmemesi gerekir.

I- Özel Hukuka İlişkin Hakları

“*Haksız fiil*”, bir kimsenin hukuka aykırı ve kusurlu bir davranışla bir başkasının mal veya şahıs varlığına zarar vermesidir (BK.m.41). Böyle bir durumda hukuk düzeni, haksız fiili yapan kişiye yaptırım uygular. Bu yaptırım, fiil ceza hukuku açısından suç teşkil ediyorsa, faile suç için kanunda öngörülen cezadır. Fakat bu davranış aynı zamanda bir de “*zarar*” oluşturmuşsa, söz konusu zararın da giderilmesi gerekir (BK m.41 vd.).

“*İnsan ticareti suçu*” mağdurunun maruz kaldığı fiil, onun beden bütünlüğünü, kişisel özgürlüğünü, mülkiyet hakkını, onurunu, cinsel yaşam ve çalışma özgürlüğünü vs. ihlal eden, ağır bir haksız fiildir. Bu nedenle mağdur; ceza muhakemesi prosedürü içinde yukarıda değinilen failin cezalandırılmasını isteme hakkı yanında, failin fiili nedeniyle uğradığı bütün zararlarını (maddi ve manevi) isteme hakkına sahiptir (BK.m.46–47, 49).

Mağdur bu hakkını, hukuk mahkemesinde açacağı bir maddi ve/veya manevi “*tazminat davası*”yla isteyebilecektir. Ancak burada mağdur yabancı olması durumunda, MÖHUK’un 48/1.maddesi gereğince, açacağı veya katılacağı dava ya da girişeceği icra takibi için, yargılama ve takip giderleriyle, karşı tarafın zarar ve ziyanını karşılamak üzere mahkemenin belirleyeceği bir teminatı³⁶¹ göstermek zorunda kalacaktır.³⁶²

Ancak mahkeme, dava veya takibin niteliğine ve durumuna göre anılan kişileri “*karşılıklılık esasına göre*” bu teminattan muaf tutabilecektir. Bunun gibi kişi “*adli yardım*”dan yararlanıyorsa (HUMK m.465–472) bu teminattan muaf tutulacak ise de (HUMK m.466/b.3),³⁶³ bu hususta yabancılar açısından diğer koşulların yanında karşılıklılık koşulu da aranmaktadır (HUMK m.465/2). Karşılıklılık ise ikili veya çok taraflı bir sözleşmeye ya da fiili uygulamaya dayanabilecektir.³⁶⁴

³⁶¹ Bu teminatın türü HUMK’un 96.maddesine göre belirlenecektir.

³⁶² **Özden, Bülent**, Türk Hukukunda Yabancı Şahısların Teminat Mükellefiyeti (Catio Judicatum Solvi Kuralı MÖHUK Madde 32), Alfa Basım Yayım dağıtım, İstanbul 1999, s.25 vd.

³⁶³ **Pekçamtez, Hakan**, Medeni Usul Hukuku, Seçkin Yayıncılık A.Ş., Ankara 2000, s. 205

³⁶⁴ Karşılıklılığın olup olmadığı tereddütlü ise, Dışişleri Bakanlığına başvurulmalıdır (6.HD, 9.9.1966/49–2966) (**Özden**, s.48 ve dn.11’de belirtilen yazarlar).

İnsan ticareti mağdurunun, muhatap olduğu maddi ve manevi sömürü nedeniyle genellikle bu haklarını fiili olarak kullanabilecek mali güce sahip olmayabilecektir. Bu durumda herhangi bir nedenle adli yardımdan yararlanma koşuluna sahip değilse, uğradığı maddi ve manevi zararın giderilmesi olanağından yoksun kalacaktır. Bu nedenle HUMK'un yabancılar için adli yardımda karşılıklılık esasını benimseyen 465.maddesine "*insan ticareti mağduru*" için bir istisna getirilmelidir.

m- Çocuk Mağdurların Hakları

Korunma ihtiyacı olan veya suça sürüklenen çocukların (onsekiz yaşını doldurmamış kişiler) (m.3) korunması, haklarının ve esenliklerinin güvence altına alınması amacıyla 3.7.2005 tarihinde kabul edilen "*Çocuk Koruma Kanunu*" (RG, 15.07.2005/25876), "*insan ticareti mağdurunun çocuk olması durumunda*", yukarıdaki genel hakları yanında, bazı ek haklar sağlamaktadır. Buna göre, bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal veya istismar edilen ya da "*suç mağduru olan çocuk*" (m.3), "*korunma ihtiyacı olan çocuk*" olup, hakkında "*çocuk hâkimi*" tarafından, ilgililerin talebi üzerine veya görevi gereği/kendiliğinden gerekli "*koruyucu ve destekleyici tedbirler*" alınır (m.7). Söz konusu tedbirler Kanunun 5.maddesinde gösterilmiştir.

Koruyucu ve destekleyici tedbirlerin alınması ve uygulanmasında Kanun koyucu, ÇMK'nın 4'üncü maddesinde yer alan temel ilkelere göre hareket edilmesini zorunlu kılmaktadır.

Kanunun 6.maddesiyle, adli ve idarî mercilere, kolluk görevlilerine, sağlık ve eğitim kuruluşları ile sivil toplum kuruluşlarına, korunma ihtiyacı olan çocuğu Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna bildirmek yükümlülüğü getirilmiştir. Ayrıca çocuk ile çocuğun bakımından sorumlu kimseler de çocuğun korunma altına alınması amacıyla Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna başvurma imkânına sahiptir. Böyle bir durumda Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu kendisine bildirilen olaylarla ilgili olarak gerekli araştırmayı derhâl yapmak zorundadır.

C- Mağdurların Tanıklığı

a- Genel Bilgiler

Ceza Muhakemesi Kanunumuz mağdur-tanık kavramına yer vermemiştir. Mağdur suçtan zarar gören, tanık ise ceza soruşturmasına konu bir olayda görsel veya işitsel bilgiye sahip olan kişi olarak tanımlanabilir. Aslında kendisine yönelik bir eylem dolayısıyla mağdur aynı zamanda olayın tanığı konumundadır. Ancak uygulamada mağdur; şüpheliden şikayetçi ise şikayetçi

sıfatıyla, şikayetçi değilse tanık olarak ifadesine başvuru olan kişi konumundadır. Nitekim CMKnın 236/1 maddesinde mağdurun tanık olarak dinlenmesi hali düzenlemiş ve yemin dışında tanıklara özgü hükümlerin uygulanacağı belirtilmiştir.

Ceza Muhakemesi Kanununun 52/3-a maddesinde özel bir düzenlemeyle; mağdur çocuklar ile duruşmaya getirilmesi mümkün olmayan ve tanıklığı maddi gerçeğin ortaya çıkarılması açısından zorunlu olan kişilerin tanık olarak dinlenmeleri halinde görüntü ve ses kaydına ilişkin olarak kayıt zorunluluğu getirilmiştir.

Bu açıdan bakıldığında (mutlak anlamda) çocuk mağdurların dinlenmeleri sırasında görüntü ve ses kaydı alınmalıdır. Diğer yandan insan ticareti suçuna maruz kalmış ve çocuk sayılmayan kişilerle ilgili olarak da, mağdurun beyanının soruşturma için önem arz etmesi, mağdurun bilahare gördüğü baskı sonucu ifadesini değiştirme olasılığının bulunması ve de yabancı olması dolayısıyla ülkeyi terk etmesi halinde bulunup yeniden ifadesinin alınmasında güçlük hissedilmesi hallerinde görüntü ve sesli ifade alımı yoluna gitmek yerinde bir girişim olacaktır.

Mağdurun tanıklığında, tanık olarak çağrılmasından dinlenmesine kadar geçen sürede yukarıda anılan haklarına riayet edilmesi gereklidir. Özellikle mağdurun onur ve saygınlığına uygun davranılmalı, onun maddi gerçeğin açığa çıkarılması için bir vasıta olduğu yönünde yanlış bir düşünce oluşturulmamalıdır. İnsan ticareti mağdurları için her tanıklık, yaşadıklarının tekrarlanması anlamına gelmektedir. Bundan dolayı mümkün olduğu ölçüde bir defa dinlenmeli ve bu esnada faillerle bir arada bulunmamasına özen gösterilmelidir.

b- Tanık Korumaya İlişkin Düzenlemeler³⁶⁵

Günümüzde, insan ticareti suçunun çoğunlukla örgüt kapsamında işlenmesi nazara alındığında; tanık koruma ve bu suçlarda etkin görev alan kamu görevlilerinin korunmasının gereği zorunlu hale gelmiştir. Bu suçlarla mücadelede etkin olarak kullanılan iletişimin dinlenmesi, gizli soruşturmacı görevlendirilmesi, teknik araçlarla izleme koruma tedbirlerine yukarıda temas etmiştik.

Bu müesseselerin örgütlü suçlarla mücadelede ne kadar etkin olduğu bugüne kadar yapılan soruşturmalarda açığa çıkmıştır. Bu soruşturmalar

³⁶⁵ Bu başlık altındaki açıklamalar, **Tamöz, Mehmet**, Tanık Koruma, Ankara Adalet Bülteni, Eylül 2007'den alınmıştır.

esnasında tanıklık yapabilecek kişilerin, tanıklıktan kaçmak istemeleri, beyanlarında ise gerçeği söylememeleri, görevlendirilen kamu görevlilerinin de görevlerini gereği gibi yapmamaları kendilerini etkin olarak koruma ve güvence içinde hissetmemelerindedir.

Türk toplumunda, suçla mücadelede yetkili mercilere ihbarların az olması, tanıkların gerçeği anlatmaması ve tanıklık yapmamalarının nedeni; Türk toplumun kültürel ve sosyolojik yapısından ziyade, bu kişilerin etkin olarak korunmayacakları yönünde bir inanç içinde olmalarıdır.

aa- Türk Hukukunda Tanık Korumanın Tarihsel Gelişimi ve Mevzuat

(a) Türk hukuk sisteminde tanık koruma konusunda ilk düzenleme 3419 Sayılı Bazı Suç Failleri Hakkında Uygulanacak Hükümlere Dair Kanun'da yer almıştır. Pişmanlık kanunu olarak da bilinen söz konusu kanunda itirafçıların korunduğu görülmektedir.

(b) 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanununun 20. maddesi; bu kanunda terörle mücadelede görev veren veya bu görevlerini ifa eden kamu görevlilerinin korunması ile birlikte, tanıkların ve ihbarcılarının korunmasını düzenlenmiştir.

(c) 4422 Sayılı Çıkar Amaçlı Suç Kuruluşlarıyla Mücadele Kanununun 7. maddesi; 3713 Sayılı Kanununun 20.maddesine gönderme yapmaktadır.(5320 Sayılı Kanununun 18. maddesi ile 1 Haziran 2005 tarihinden itibaren yürürlükten kaldırılmıştır.)

(d) 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 58. maddesinin ikinci, üçüncü ve dördüncü fıkralarında düzenleme bulunmaktadır. Ancak bu hükümlerin bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili olarak uygulanacağı da beşinci fıkrada belirtilmektedir.

Bu halde; insan ticareti suçunun bir örgütün faaliyeti içerisinde işlenmesi halinde CMK58. maddesinin 2., 3. ve 4. fıkralarında³⁶⁶ belirtilen düzenlemenin uygulanabileceği anlaşılmaktadır.

³⁶⁶ **Madde 58. (2)** Tanık olarak dinlenecek kişilerin kimliklerinin ortaya çıkması kendileri veya yakınları açısından ağır bir tehlike oluşturacaksa; kimliklerinin saklı tutulması için gerekli önlemler alınır. Kimliği saklı tutulan tanık, tanıklık ettiği olayları hangi sebep ve vesile ile öğrenmiş olduğunu açıklamakla yükümlüdür. Kimliğinin saklı tutulması için, tanığa ait kişisel bilgiler, Cumhuriyet savcısı, hâkim veya mahkeme tarafından muhafaza edilir.

Madde 58. (3) Hazır bulunanların huzurunda dinlenmesi, tanık için ağır bir tehlike teşkil edecek ve bu tehlike başka türlü önlenemeyecekse ya da maddî gerçeğin ortaya çıkarılması açısından tehlike oluşturacaksa; hâkim, hazır bulunma hakkına sahip

(e) İdari makamlar 5442 Sayılı İl İdaresi Kanununun 11/C maddesine dayanarak da tanık koruma yoluna gitmektedirler.

bb- Tanık Koruma Kanunu

Ceza Muhakemesinde tanıklık görevi sebebiyle kendilerinin veya yakınlarının hayatı, beden yükümlülüğü veya mal varlığı ağır ve ciddi tehlike içinde bulunan ve korunmaları zorunlu olan kişiler hakkında alınacak tedbirlere yönelik esas ve usullere ilişkin olarak; 27 Aralık 2007 tarihinde kabul edilen 5 Ocak 2008 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanıp, yayım tarihinden 6 ay sonra yürürlüğe girmiş bulunan 5726 Sayılı Tanık Koruma Kanununda düzenleme yapılmıştır.

Bu kanun hazırlanırken Uluslararası Sözleşmeler ve Avrupa Birliği Konsey Kararlarının da nazara alındığı görülmektedir.

Avrupa Birliği üyesi ülkelerde tanık koruma uygulamaları birbirinden farklı olmakla birlikte, 5726 sayılı Kanun'un tanık koruma adına önemli araçları ihtiva ettiği söylenmelidir.

Almanya, İngiltere, Portekiz ve İspanya'da özel tanık koruma yasası mevcutken, Hollanda ve Fransa gibi bazı ülkelerde ise özel tanık koruma yasalarına yer verilmemiştir.

Almanya'da ilk kez 1980'li yıllarda tanık koruma işlemleri motosikletli çeteler davasında uygulanmış, 1990 yılında çıkarılan yönetmelikle koruma işlemlerine devam olunmuş ve 2002 yılından itibaren de çıkarılan Tanık Koruma Kanunu çerçevesinde korumaya devam edilmiştir.

Bu kanun uygulanmasında;

Tanık, Ceza Muhakemesinde tanık olarak dinlenen kişiyi, tanık sıfatıyla dinlenen **suç mağdurlarını** ve bu kanunda belirtilen **yakınlarını** ifade etmektedir.

Yasanın 3. maddesinde tanık koruma tedbiri alınması gereken suçlar belirtilmiştir. Bu suçlar;

5237 sayılı Türk Ceza Kanununda ve ceza hükmü içeren özel kanunlarda yer alan ağırlaştırılmış müebbet hapis, müebbet hapis ve alt sınırı 10 yıl veya daha fazla hapis cezası gerektiren suçlar ile kanunun suç saydığı fiilleri işlemek için kurulan bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen alt sınırı iki yıl veya daha

---

bulunanlar olmadan da tanığı dinleyebilir. Tanığın dinlenmesi sırasında ses ve görüntülü aktarma yapılır. Soru sorma hakkı saklıdır.

fazla hapis cezasını gerektiren suçlar ile terör örgütünün faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlar olarak belirtilmiştir.

İnsan ticareti suçu için öngörülen hapis cezasının alt sınırının 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 80. maddesine göre 8 yıl olduğu görülmektedir. Bu halde insan ticareti suçu, bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmediği takdirde tanık sıfatıyla dinlenen suç mağdurları, bu kanundan faydalanamayacaklardır.

Ancak, yukarıda da belirttiğimiz gibi insan ticareti eylemlerinin genellikle örgüt faaliyeti çerçevesinde işlendiği görülmektedir. Bu sebeple bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen insan ticareti mağdurları tanık koruma tedbirlerinden faydalanabilirler.

Kanunun 5. maddesinde tanık koruma tedbirleri tek tek sayılmıştır.

Bu tedbirlerin 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 58.maddesine uygun ve paralel olarak düzenlendiği görülmektedir.

Koruma tedbirleri şunlardır:

a) Kimlik ve adres bilgilerinin kayda alınarak gizli tutulması ve kendisine yapılacak tebligatlara ilişkin ayrı bir adres tespit edilmesi,

b) Duruşmada hazır bulunma hakkına sahip bulunanlar olmadan dinlenmesi ya da ses veya görüntüsünün değiştirilerek özel ortamda dinlenmesi,

c) Tutuklu veya hükümlü olanların durumlarına uygun ceza infaz kurumu ve tutukevlerine yerleştirilmesi,

ç) Fizikî koruma sağlanması,

d) Kimlik ve ilgili diğer bilgi ve belgelerin değiştirilmesi ve düzenlenmesi:

1) Adlî sicil, askerlik, vergi, nüfus, sosyal güvenlik ve benzeri bilgi ve kayıtlarının değiştirilmesi ve düzenlenmesi,

2) Nüfus cüzdanı, sürücü belgesi, pasaport, evlilik cüzdanı, diploma ve her türlü ruhsat gibi resmî belgelerin değiştirilmesi ve düzenlenmesi,

3) Taşınır ve taşınmaz mal varlığıyla ilgili haklarını kullanmasına yönelik işlemlerin yapılması,

e) Geçici olarak geçimini sağlama amacıyla maddî yardımda bulunulması,

f) Çalışan kişinin iş yerinin ya da iş alanının değiştirilmesi veya öğrenim görenin devam etmekte olduğu her türlü eğitim ve öğretim kurumunun değiştirilmesi,

g) Yurt içinde başka bir yerleşim biriminde yaşamasının sağlanması,

ğ) Uluslararası anlaşmalara ve karşılıklılık ilkesine uygun şekilde, geçici olarak başka bir ülkede yerleştirilmesinin sağlanması,

h) Fizyolojik görünümün estetik cerrahi yoluyla veya estetik cerrahi gerektirmeksizin değiştirilmesi ve buna uygun kimlik bilgilerinin yeniden düzenlenmesi.

Tanık Koruma Kanunu'nun 5'inci maddesinde yazılı bu tedbirlerden biri veya bir kaçını aynı anda uygulanabilir. Bununla birlikte aynı sonuç daha hafif bir tedbir ile elde edilebiliyor ise, bu durum da göz önünde tutulur (f.2).

Tedbirlerin uygulanması ve yerine getirilmesinin; oldukça yüksek bir maddi külfet getirdiği bir gerçektir. Avrupa ülkelerinde uygulamanın külfeti de göz önünde tutularak tanık koruma kararlarının verilmesinde titizlik gösterildiği ve örgütlü suçlarda uygulamasının daha fazla olduğu görülmüştür.

6- İnsan Ticareti Suçuna İlişkin Yargıtay Uygulaması

ÖRNEK KARAR 1-

YARGITAY 8. CEZA DAİRESİ

Esas no :2006/10550

Tebliğname No :2006/279511

Mahkemesi : Bakırköy 2. Ağır Ceza Mahkemesi

Suç tarihi :21.09.2004 ve öncesi

Sevk :TCKnın 201/b-1, 31, 33, 179/1, 455/1-son, 40

Sanıklar : 1-AK. (sabıkalı) 2-MA. (sabıkasız)

Hüküm Tarihi :11.05.2006

Temyiz nedenleri:

Sanıklar müdafileri: İnsan ticaretinin unsurları yoktur. Suç kanıtlanmamıştır.

Tebliğname _____ : ONAMA.

YEREL MAHKEME UYGULAMASI :

Her iki sanık yönünden:

- 765 sayılı TCK 201/b-1 m. 5'er yıl hapis ve 1000'er YTL adli para cezası ile teczilerine,

- Suçun işlendiği tarih de dikkate alınarak para cezası yönünden 2003 ve 2004 yılında gerekli uyarlamaların yapılması suretiyle 2043'er YTL. adli para cezası ile cezalandırılmalarına,

- Başkaca artırma ve eksiltmeye kanuni ve takdiri tahfife yer olmadığına,

- Şartları bulunmadığından 765 sayılı TCK'nın 33 ve 59. maddelerin uygulanmasına yer olmadığına,

- 765 sayılı TCK'nın 20. maddesi aracılığıyla 31. madde uygulanarak sanıkların takdiren 3 yıl süreyle kamu hizmetlerinden yasaklanmalarına,

- Sanıklar hakkında 5237 sy. 39, 51 ve 62. m.lerin uygulanmasına yer olmadığına,

- 765 sayılı TCK 40.maddesi uyarınca tutukluluğun mahsubuna,

- Sanıklar hakkında hürriyeti tahdit ve fuhşa teşvik suçlarından bu suç insan ticareti suçunun unsuru olduğundan beraatlarına, karar verilmiştir.

HÜKME KONU OLAY :

21.09.2004 gecesi saat 04:00 sıralarında H. Hastanesini telefonla arayan bir erkeğin hastanesinin arka sokağında yaralı bir kadın bulunduğunu, kendisinin her gün polisle uğraştığını, kadınla ilgilenmelerini istediğini belirtmesi üzerine güvenlik görevlileri VK. adlı Belarus uyruklu bayanı ölmüş halde bulurlar.

Belarus devletinin yardım talebi üzerine polisin yaptığı araştırma sonucunda; VK.'nın 2004 Ağustos ayında Türkiye'ye geldiği, en son ailesini 16.Ağustos.2004 tarihinde arayıp kendisinin başka kadınlarla beraber sanık AK. tarafından zorla bir evde tutulduğunu, cinsel sömürü yapıldığını söylediği, yapılan araştırmalarda da sanıkların yabancı uyruklu bayanları ellerinden pasaportlarını da alıp zorla başka erkeklere para karşılığında vererek fuhuş yaptırdıklarının anlaşıldığı, polisin takip sonucu bulduğu adreste beklerken yabancı uyruklu iki bayanla gelen sanıkların yakalandığı ve sanık MA.'nın mağdur VK'ya ait pasaportu yakarak ortadan kaldırdığı iddia olunarak kamu davası ikame edilmiştir.

SAVUNMA:

Sanıklar mahkemedeki savunmalarında kadınları satmadıklarını, beraber eğlendiklerini savunmuşlardır. Ancak hazırlıktaki ifadelerinde farklı yönde beyanları vardır.

Sanık MA soruşturma safhasında alınan ifadesinde: Sanık AK.'nın tuttuğu evde yabancı uyruklu bayanlarla beraber kaldığını, evin alış veriş

işlerini kendisinin yaptığını, kadınların pasaportlarının AK.'da bulunduğunu ve gündüzleri dışarı çıkartmadığını, VK.'nın çok alkol aldığını, VK.'nın pasaportunu AK. ile beraber aldıklarını, AK'nın VK'nın telefonunda kayıtlı numaraların hepsini sildiğini, olay gecesi L. İsimli mağdur ve VK.'nın AK. tarafından müşteriye götürüldüğünü, VK'nın kendisini 5. kattan aşağıya attığını ve AK'nın kendisine bu olayı unutmasını söylediğini, 4-5 gün sonra K. ve N. İsimli mağdurları ülkelerine gitmeleri için havaalanına götürdüklerini beyan etmiştir.

Sanık AK. Soruşturma safhasında alınan ifadesinde: Yabancı uyruklu bayanları fuhuş için sattığını ölen VK'yı da olay gecesi bu amaçla gönderdiğini, kendisini apartmandan attığını öğrenince alıp hastanenin sokağına bıraktığını, zorla satmadığını beyan etmiştir.

Dinlenen Tanıklar:

LD; AK'nın kendilerini para karşılığı erkeklere sattığını, MA'nın AK. yokken kaçmamaları için yanlarında kaldığını ve bazen AK'nın bulunduğu müşterilere götürdüğünü, VK'nın pasaportunu iki sanığın beraber ve zorla aldıklarını, M:A'nın bu sırada 2 kez yumrukla vurduğunu, VK'nın kaçacağından korktukları için dışarıya müşteriye göndermediklerini, olay günü ise birlikte gönderdiklerini, olay günü ölen VK ile birlikte ikisinin sanık AK tarafından MO ve HK adlı şahıslara fuhuş için verildiklerini, bu şahısların kendilerini Halkalı'da 5. katta bir eve götürüp birlikte olduklarını, saat 02:30 sıralarında VK'nın duş almak amacıyla banyoya girdiğini ve uzun süre çıkmadığını, kontrol ettiklerinde banyo penceresinden aşağıya atlayarak intihar ettiğini gördüklerini, VK'yı sanık AK'nın hastane yakınına götürüp bıraktığını ve kaçtığını, VK'nın pasaportunu sanık MA'nın bahçede yaktığını beyan ederek VK'yı Adli Tıp morgunda teşhis etmiştir.

MO-HK; Sanık AK'dan yabancı uyruklu bayanları cinsel amaçlı olarak alıp HK'nın Halkalı'daki kirada oturduğu eve gittiklerini, bayanlarla ilişkiye girdiklerini, VK'nın banyoya girip çıkmadığını, banyo penceresinden baktıklarında VK'nın yerde olduğunu görüp AK'yı aradıklarını, AK'nın kimseyi aramayı 5 dakika sonra geliyorum diyerek geldiğini, VK'yı arabasına alıp götürdüğünü, daha sonra bu konuyu sorduklarında kapatın o konuyu o öldü dediğini beyan etmişlerdir.

Sabıka kayıtları: AK; Fatih 3. As.CM,13.11.1999, TCK 436/1, 1 yıl 6 ay hapis ve 60 000 000 TL apc, YGT:03.10.2003

YARGITAY'IN KONUYA İLİŞKİN KARARI:

Oluşa ve tüm dosya içeriğine göre; Belarus uyruklu mağdure VK'yı, pasaportunu zorla alıp cep telefonundaki telefon defterini silmek ve yerleştirdikleri evden dışarı çıkmasına engel olmak suretiyle cebir ve şiddet ile fuhuşa yönelttiklerinin anlaşılması karşısında; sanıkların eyleminde 765 sayılı TCK'nın 201/b madde ve fıkrasındaki "zorla çalıştırma veya hizmet ettirmek, esarete veya benzer uygulamalara tâbi kılmak..." şeklinde düzenlenen suçun unsurlarının oluşmadığı, "fuhuş yaptırmak" maksadıyla insan ticareti suçunun düzenlendiği 19.12.2006 tarihinde yürürlüğe giren 5560 sayılı Yasanın 3. maddesiyle değişik 5237 sayılı TCK'nın 80. maddesinin ise suç tarihinde yürürlükte olmadığı gözetilerek, sanıklar hakkında suç tarihinde 21 yaşını bitirmiş olan mağdureyi cebir ve şiddet kullanmak suretiyle fuhuş için tedarik ve hürriyeti tahdit suçlarından 765 sayılı TCK'nın 436/1. fıkra 2. cümlesi ve 179. maddesi uyarınca mahkumiyet kararı verilmesi gerekirken aynı yasanın 201/b madde ve fıkrası uyarınca yazılı şekilde hüküm kurulması yasaya aykırıdır.

ÖRNEK KARAR 2-

Esas no :2007/10501
Karar No :2008/2801
Tebliğname No :2007/188328
Mahkemesi :Mersin 3. Ağır Ceza Mahkemesi
Suç tarihi :26.05.2006
Sevk : 5237 sayılı TCK'nın 103/1,3,4, 109/1,2,3.-a-f-56136 sayılı yasanın 13/1 maddeleri
Mağdure : **Türk uyruklu AK. (18 yaşından küçük)**
Sanıklar : 1-FU. (sabıkalı) 2- EB. (sabıkasız)
Hüküm Tarihi :20.04.2007

Temyiz nedenleri: Sanıklar müdafileri insan ticaretinin unsurlarının oluşmadığını, suçun kanıtlanmadığını belirtmişlerdir.

Tebliğname : ONAMA.

YEREL MAHKEME UYGULAMASI :

Her iki sanık yönünden;

- 5237 sayılı TCK 80/1 maddesi uyarınca 10'er yıl hapis ve 60 gün adli para cezası,

- TCK'nın 62/1 (FU) 1/6 indirilerek 8 yıl ay hapis ve 50 gün adli para cezası

- Başkaca artırma ve eksiltmeye kanuni ve takdiri tahfife yer olmadığına, karar verilmiştir.

HÜKME KONU OLAY :

Mağdur AK'nın Nizip ilçesinde ağabeyinin yanında yaşarken birlikte yaşadığı ve halen askerde olan imam nikahlı eşinin döndüğünü söyleyerek G. isimli şahıs aracılığı ile kandırarak mağduru Nizipten Gaziantep'e oradan da Mersin iline getirdikleri, burada birlikte yaşayan sanıklar tarafından suç tarihinde gazino ve pavyonlarda **konsamatrix** olarak çalıştırdıkları, Sanık EB'nin diğer sanık FU'nun evde olmadığı sırada mağdureyi cinsel ilişkiye zorladığı, mağdurenin direnmesi üzerine darp ettiği, tehdit ettiği yine mağdurenin çalışmak istememesi üzerine darp ettikleri, silahla tehdit ettikleri, bu olayların uzun süre devam ettiği, sanıklardan kurtulmaya çalışan mağdurenin arkadaşı olan L. isimli bayanın da bu işte çalışmak isteyebileceğini söyleyerek bu vesile ile arkadaşı L. ile görüştüğü, L. ile polise yakalatmak amacıyla şifreli olarak konuştuğu ve Mersin garajında buluşmak üzere anlaştıkları, uzun süredir mağdurenin kayıp olduğunu bilen L.'nin polise haber vermesi üzerine sanıkların suçüstü yakalandığı iddiasıyla, sanıklar hakkında kamu davası ikame edilmiştir.

SAVUNMA:

Sanıklar mahkemedeki savunmalarında mağdureyi zorla çalıştırmadıklarını savunmuşlardır.

Mağdure aşamalarda olayı anlatmasına rağmen kovuşturma aşamasında beyanlarının doğru olmadığını beyan etmiştir.

Doktor raporunda mağdurenin vücudunun çeşitli yerlerinde darp izlerinin bulunduğu belirtilmiştir.

Tanık L.'nin beyanı, yakalanma şekli, doktor raporu ve mağdurenin hazırlıktaki beyanı nedeniyle subutun varlığı kabul edilmiştir.

G. isimli kişi hakkında kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiştir.

YARGITAY'IN KONUYA İLİŞKİN KARARI:

Yapılan duruşmaya, toplanıp karar yerinde gösterilen delillere, mahkemenin tahkikat neticelerine uygun olarak tecelli eden kanaat ve takdirine, tetkik olunan dosya münderecatına göre, Nizip İlçesinden getirilen mağdurun sanıklar tarafından evlerinde zorla barındırılıp ve konsomatris olarak cebir, şiddet ve tehdit kullanılarak çalıştırılması biçimindeki eylemlerinin 5237 sayılı TCKnın 80. maddesinde tanımlanan insan ticareti suçunu oluşturduğu anlaşılmakla, mahkemenin kabulünde bir isabetsizlik görülmediğinden sanıklar EB. ve FU. hakkında İnsan Ticareti ve sanık EB. hakkında 6136 sayılı Yasaya aykırılık suçlarından kurulan hükümlere ilişkin EB. ve FU. müdafilerinin yerinde görülmeyen temyiz itirazlarının reddiyle, sanıklar hakkında kurulan bu hükümlerin oybirliğiyle onanmasına karar verilmiştir.

ÖRNEK KARAR 3-

Esas no	:2007/952
Tebliğname No	:2006/4070
Mahkemesi	:İstanbul 2. Ağır Ceza Mahkemesi
Suç tarihi	:23.07.2004
Sevk	: TCKnın 201/b-1
Sanıklar	1-EC. (yabancı uyruklu-sabıkalı) 2- FT. (TC. uyruklu-sabıkasız)
Hüküm Tarihi	:12.10.2005
Temyiz nedenleri	:İnsan ticaretinin unsurları yoktur. Suç kanıtlanmamıştır.

Tebliğname : ONAMA.

YEREL MAHKEME UYGULAMASI :

Her iki sanık yönünden;

- TCK 201/b maddesi uyarınca 5'er yıl hapis,
- TCKnın 59/2 1/6 indirilerek 4yıl 2 ay hapis,
- Başkaca artırma ve eksiltmeye kanuni ve takdiri tahfife yer olmadığına,
- TCK nun 350/1 -1'er yıl hapis
- TCK nun 80.maddesi uyarınca 1/6 artırım 1yıl 2 ay hapis

TCKnın 59/2 1/6 indirim 11 ay 20 gün hapis

647 sayılı yasanın 4. maddesi-3850Ytl para cezası,

Dosyada yargılanan diğer sanıklar; A. ve R. hakkında TCKnın 350/1-3, 59/2 647 sayılı yasa uyarınca para cezası .

Sanıklar müdafileri yerel mahkeme önünde de beraat talep etmişlerdir.

HÜKME KONU OLAY :

Sanıklardan **EC'nin** Türkiye'ye yasal yollardan girdikten sonra fuhuş yaparak para kazandığı, bu arada diğer sanık **FT.** Tanıştığı, Türk kimliği yaptırmak istediğini FT'ye söyleyince FT'nin EC'nin 1500 dolar karşılığında M. isimli biriyle evlenmesini sağladığı ve EC'nin Türk kimliği aldığı, bu olaydan sonra her iki sanığın birlikte yaşamaya başladıkları, bu arada EC'nin Kırgızistan'da bulunan arkadaşları müşteki sanıklar A. ve R.'ye telefon açıp kendilerine para göndereceğini ve Türkiye'ye geldiklerinde yardım edeceğini, geldiklerinde de fuhuş yaparak kazandıkları paradan kendisine olan borcunu ödeyebileceklerini söyleyerek ikna ettiği,

Kızların turist olarak yurda girdikleri, havaalanında FT. ve EC.'nin kızları karşıladıkları, evlerine getirdikleri, kızlara 1500 dolar karşılığında FT'nin sahte Türk kimliği çıkarttığı, kızların da bunu bilerek kullandıkları, kızlar borçları bitince FT ve EC'den ayrılmak istedikleri, FT'nin bu kızları dövdüğü, hakaret ettiği, gitmelerine izin vermediği, kendileri ile ilişkiye girmek istediği, kızların kaçtıkları ve daha sonra diskoda kollukça yakalandıkları iddiası ile kamu davası ikame edilmiştir.

SAVUNMA

Sanık FT. suçlamaları inkar etmiş, sadece EC. ile birlikte yaşadığını diğer kızların EC'nin arkadaşı olduğunu, evlerinde misafir olarak kaldıklarını, kendilerini dövmediğini, ilişkiye zorlamadığını belirtmiştir.

MAHKEMENİN KABULÜ:

Sanıkların, mağdur sanıklar A. ve R.'nin çaresizliğinden yararlanarak kendilerini fuhuş için başka erkeklere sattığını ve çalışma vaadiyle Türkiye'ye getirdiklerini kabul ederek sanıkların mahkumiyetine karar vermiştir.

Müşteki Sanıklar beyanlarında:

Türkiye'ye EC'nin çağırmasıyla fuhuş yapmak üzere geldiklerini, FT'nin kendilerine 1500 dolar karşılığında sahte nüfus cüzdanı temin ettiğini, bu süre zarfında Türkiye'de fuhuş yaptıklarını, FT'nin kendilerinden para istediğini, para vermeyince de kendilerini dövdüklerini, bunun üzerine FT'nin yanından kaçtıklarını, Türkiye'de fuhuş yapmaya devam ettiklerini, bir gece diskoda eğlenirken yakalandıklarını beyan etmişlerdir.

Mahkemede;

Polisteki beyanlarını kabul etmemiş, biz kimliği para karşılığı aldık sahte olduğunu biliyorduk demişlerdir.

Sanık EC. savunmasında:

Türkiye'ye geldikten sonra fuhuş yaparak para kazandığını, rahat çalışabilmek için para karşılığında bir Türk'le evlendiğini, daha sonra sanık FT. İle birlikte yaşamaya başladığını, bu sırada Kırgızistan'daki arkadaşları olan müşteki sanıklara para ve pasaport göndererek çağırdığını, arkadaşı FT'nin kendilerine para karşılığında sahte kimlik temin ettiğini, arkadaşlarının FT.'nin kendilerine ilişki teklif ettiğini, kabul etmeyince kendilerini dövdüğünü beyan ederek yanlarından gittiğini, bir daha kendilerini görmediğini, FT'nin kendilerini darp ettiğini ve ilişkiye zorladığını da görmediğini belirtmiştir.

YARGITAYIN KONUYA İLİŞKİN KARARI:

Yerinde görülmeyen sair itirazların reddine; ancak,

Oluş ve tüm dosya içeriğinden, sanıkların fuhuş yapmak için kendi rızasıyla Türkiye'ye giriş yapan, 21 yaşını bitirmiş mağdurelerin turist vize-lerinin bitmesi üzerine sahte kimlik temin etmek suretiyle yurtdışı kalmalarına imkan sağladıklarının anlaşılması karşısında; sanıkların eylemlerinde 765 sayılı TCK'nın 201/b madde ve fıkrasındaki "**zorla çalıştırma veya hizmet ettirmek, esarete veya benzer uygulamalara tâbi kılmak ...**" şeklinde düzenlenen suçun unsurlarının oluşmadığı, "**fuhuş yaptırmak**" maksadıyla insan ticareti suçunun düzenlendiği 19.12.2006 tarihinde yürürlüğe giren 5560 sayılı Yasanın 3. maddesiyle değişik 5237 sayılı TCK'nın 80. maddesinin ise suç tarihinde yürürlükte olmadığı, ayrıca mağdureler üzerinde cebir ve şiddet veya tehdit veya nüfuz icrası, yahut hile kullanıldığı yolunda iddia ve delil de bulunmadığından, 765 sayılı TCK'nın 436. maddesinde tanımlanan suçun unsurlarının da oluşmadığı, ancak sanıkların eylemlerinin koşulları varsa Fuhuşla Mücadele Tüzüğü kapsamında kalıp kalmadığının değer-

lendirilmesi gerektiği gözetilmeden, aynı yasanın 201/b madde ve fıkrası uyarınca yazılı şekilde hüküm kurulması yasaya aykırı bulunarak bozma kararı verilmiştir.

ÖRNEK KARAR 4-

HÜKME KONU OLAY

Mağdure Ukrayna da oturuyor. Türkiyede bayan ahçı, barmen, garson vb. gibi elaman arandığını okuduktan sonra ilanda verilen telefonla irtibata geçiyor. Oksana isimli bayan telefonu açıyor..ve aşçılık yapmak üzere 500 dolara anlaşılıyorlar. Tüm resmi işlemleri oksana yapıyor.Çalıştıktan sonra masrafların ödenmesi için belge imzalattıyorlar. Oksan'a Mağdure yi Sanık Musa'ya para karşılığı aşçı olarak çalışmak üzere teslim ediyor. Musa mağdure'yi aşçı olarak çalıştıracığını söyleyerek Nevşehir'e getiriyor. Diğer sanık Yasın ile birlikte Nevşehir de elinden pasaportunu alıp kiraladıkları demir kapılı penceresinde demir parmaklık bulunan evde zorla kilit altında tutarak bu evde değişik erkeklere satıyorlar. Müşteriye gittiği bir gün kaçarak Kayseriye geliyor burada emniyet görevlilerine pasaportsuz olarak yakalanmıştır.

UYGULAMA :

Her iki sanık

- TCK 201/b m. teşdiden **7'ser yıl hapis**
- Başkaca artırma ve eksiltmeye kanuni ve takdiri tahfife yer olmadığına,

MAĞDURE:

Kendisinin aşçı olarak çalışmak için kandırılıp Nevşehir'e getirildiğini burada pasaportuna el konulup zarla evde tuttuklarını ve erkeklere para karşılığında satıldığını beyan ettiği ve müşteriye gittiği sırada Kayseriye kaçtığını burada pasaportu olmadığından polis tarafından yakanmış ve olay ortaya çıkmıştır.

Mağdure olaydan sonra yurt dışına çıkmış ve bir daha savunması alınmamıştır. Soruşturma sırasında cebir ve şiddetle Fuhuş yaptırnanları teşhis etmiştir.

SEVK : TCK:nun 436/1. maddesi. (Asl. C. Mah dava açılıyor)

Suç tarihi: 2004 yılı

Hüküm Tarihi:17.1.2007

Asliye C. Mah. Görevsizlik Kararı veriyor(eylem TCKnın 201//b maddesi olur.

Sanık Musa Savsak savunmasında:

Mağdureyi rızasıyla para karşılığı erkeklere satıyorduk. Zorlama olmadı. Mağdureyi müşterilere götürüyordum. Daha sonra Kayseriye gitmiş vepasaportu olmadığı için yakalanmış

Tanık Arif;

Ben sanıktan magduyi para karşılığı fuhuş maksadıyla aldım. Fuhuş maksadıyla aldım 40 000 YtL verdim daha sonra mağdureyi getirip Musaya buluşma yerinde teslim ettim.

Mağdurenin darp edildiğine zorla tutulduğuna dair kanıt yok.

YARGITAY KARARI;

Esas No : 2007/4540

Karar No : 2007/4618

Tebliğname No : 8/2007-68783

Yerinde görülmeyen sair itirazların reddine; ancak,

Ukrayna uyruklu mağdure Oksana Ninayeva'nın gazetede aşçı arandığına ilişkin ilan verilmesi üzerine kurduğu irtibat nedeniyle İstanbul'a geldiği ve sanık Musa'nın ilanı veren kişiye 1700 dolar vererek mağdureyi alıp Nevşehir iline getirdiği ve sanık Yasin ile birlikte cebir, şiddet, tehdit, hile ile fuhuşa yönelttiklerinin anlaşılması karşısında; sanıkların eyleminde 765 sayılı TCK'nın 201/b madde ve fıkrasındaki "zorla çalıştırma veya hizmet ettirmek, esarete veya benzer uygulamalara tâbi kılmak..." şeklinde düzenlenen suçun unsurlarının oluşmadığı, "fuhuş yaptırmak" maksadıyla insan ticareti suçunun düzenlendiği 19.12.2006 tarihinde yürürlüğe giren 5560 sayılı Yasanın 3. maddesiyle değişik 5237 sayılı TCK'nın 80. maddesinin ise suç tarihinde yürürlükte olmadığı gözetilerek, sanıklar hakkında suç tarihinde 21 yaşını bitirmiş olan mağdureyi hile kullanmak suretiyle fuhuş için tedarik suçundan 765 sayılı TCK'nın 436/1. fıkra, 2. cümlesi uyarınca mahkumiyet kararı verilmesi gerekirken aynı yasanın 201/b madde ve fıkrası uyarınca yazılı şekilde hüküm kurulması,

Bozmayı gerektirmiş sanıklar müdafilerinin temyiz itirazları bu itibarla yerinde görülmuş olduğundan hükmün bu sebepten dolayı (BOZULMASINA), 11.6.2007 gününde oybirliğiyle karar verildi.

ÖRNEK KARAR 5-**HÜKME KONU OLAY:**

Mağdurlarla aynı köy nüfusuna kayıtlı olup, mağdurların babalarını tanıyan şüphelinin; mağdurların babalarıyla telefon irtibatı kurarak, yazın yanlarında çalışmak üzere her bir veli ile ayrı bir rayiç karşılığı anlaşmaları üzerine mağdurların İstanbul' a gelen yakınlarıyla birlikte şüphelinin evine bırakıldıkları ve mağdurların kimisinin tartı aleti, kimisinin kağıt mendil satışı, kimisinin de midye satış işinde çalıştırıldığı, şüphelinin mağdurların velilerine ödenecek meblağı çıkarabilmek için küçük olan bu çocukları baskı ve tehdit altında zaman zaman şiddet de kullanarak fazla çalışmaya zorladığı, mağdurlar Ş. C., M O. ve İ. A. ın gördükleri baskı üzerine 05.08.2007 tarihinde Kadıköy Çocuk Büro Amirliğine müracaat ederek zorla çalıştırıldıklarını beyan etmeleriyle şüphelinin adresinin tespitine çalışıldığı ve Kadıköy 2.Sulh Ceza Mahkemesinin 05.08.2007 gün 2007/ 1539 Değişik İş sayılı arama kararı gereğince yapılan aramada, ayrı ayrı poşetler içersinde hazırlanmış kağıt mendiller beş adet baskül, 828.45 YTL plastik sürahide biriktirilmiş bozuk para ile Mustafa Önen' e ait Türkiye Finans Bank Osmanağa Şubesi Müdürlüğünde bulunan 449.058-1.000 YTL hesap numarasında 35.911,27 YTL olduğu anlaşılmiş ve belirtilen eşya ve kazançlara el konulmuş olup, diğer mağdurların alınan beyanlarında şikayetçi olan üç mağdurun beyanlarını doğruladıkları ve şüphelinin de savunmasında çocukları çalıştırdığını kabul ettiği böylece insan ticareti suçunu işlediğinden bahisle hakkında dava açılmıştır.

MAHKEMESİ : Kadıköy 1. Ağır Ceza Mahkemesi

SUÇ TARİHİ : 5.8.2007

HÜKÜM TARİHİ : 20.11.2002

MAĞDURLAR : 10 ve 14 yaş arası 8 çocuk

SEVK MADDELERİ : TCK: nun 80/3 delaletiyle 80/1. 53., 54., 63. maddeleri.

TEMYİZ NEDENLERİ : Sanık Müdafii suçun oluşmadığını belirtmiş tir.

Yerel Mahkemenin Delilleri Değerlendirmesi;

Mağdur M. O. şikayetinde: sanığın evine tatil amacı ile geldiğini, kağıt mendil alıp sattığını, daha sonra tartı alıp çalıştığını. bir gün sanığın işten erken eve gelmiş olduğunu, kendileri gelince "niye dışarı çıktınız. başımıza bir şey

gelecek sizi köye göndereceğim" deyince aralarında anlaşılıp şikayet ettiklerini şikayetçi olmadığını beyan etmişse de,

5.8.2007 tarihli polisteki ifadesinde iki ay önce Mardin'deki ailesinin yanından çalışmak için M. O 'in yanına geldiğini, Mustafa' nın kendisine midye sattırmaya başladığını kazandığı paraları zorla alarak, kendisine çok az para verdiğini, nüfus cüzdanını kaçarsın diye vermediğini, kendisi gibi bir çok çocuğu zorla çalıştırdığını, fazla para getiremedikleri zaman dövdüğünü, kendisini zorla çalıştırıp kazandığı paraları alıp, döven şahıstan davacı ve şikayetçi olduğunu beyan etmiştir.

Mağdur İ.A. ifadesinde. Mardin' de ilk okul 5. sınıfta iken sanığın babasına telefon ettiğini, yaşlarının büyük olduğunu zannettiğini, sekiz kişinin otobüsle Mustafa' nın evine geldiklerini, bütün çocukların bir odada kaldıklarını, sanık işe gidince çalışmaya karar verdiklerini, mendil sattığını, çalıştıklarını öğrenen sanığın kızdığını, köye göndereceğim dediği için kızıp şikayet ettiklerini söylemişse de;

5.8.2007 tarihli poliste verdiği ifadesinde, yaklaşık iki ay önce yanında çalışmak için akrabaları M. O.' in yanına geldiğini, kendisine zorla kağıt mendil sattırdığını, kazandığı paraları zorla aldığını, kaçmaması için nüfus cüzdanı alıp vermediğini kendisi gibi birçok çocuğu çalıştırıp, fazla para getirmediğinde dövdüğünü şikayetçi olduğunu beyan ettiği anlaşılmıştır.

Mağdur Ş. C. şikayetinde; Çalışmak amacı ile uzaktan akrabası olan Mustafa' nın yanına gittiğini, sanığın kendisine mağdurları dışarı çıkarmaması için görev verdiğini,haftada bir gün çalışmadığı zaman çocukları gezdirdiğini, sanık işe gidince çocukları salıp çalıştırdığını sanığın kendisine kızınca çocukları toparlayıp şikayet ettiğini ifade etmiş ise de; 5.8.2007 tarihinde polisteki ifadesinde sanığın kendisine zorla midye sattırdığını, paralarını zorla elinden aldığını, kaçmaması için nüfus cüzdanını aldığını beyan ettiği anlaşılmıştır.

Mağdur M. O. ifadesinde: sanığın babasına telefon ederek çalıştırmak için adam istediğini, babasının da sanığın yanına gönderdiğini, yaşının küçük olduğunu görünce sanığı çalıştırmadığını, sanıktan gizli tartı aleti alıp çalıştıklarını, polis şikayet edeceksin dediği için ettiğini şikayetçi olmadığını söylemişse de, hazırlıkta polise verdiği ifadesinde çalışmak için Adana' daki ailesinin yanından eniştesi sanığın yanına geldiğini, eve geldiğinde, M, Ş. ve M. O. isimli çocukların olduğunu,sanığın kendisine midye ve Kağıt sattırıp paraları elinde aldığını, Mardin' den getirdiği diğer mağdur çocuklar ile bir odada kaldıklarını az para kazandığında sanığı dövdüğünü, Ş. C. isimli arkadaşlarının polise şikayetçi olması üzerine, polis memurlarının kaldıkları

yere gelerek kendilerini yakaladığını şikayetçi olduğunu beyan ettiği anlaşılmıştır.

Mağdur Y. A. ifadesinde; Babasının kendini diğer çocuklarla M. Ö.' in yanına gönderdiğini, Mustafa' nın dışarı çıkmamalarını söylediğini, işe gidince ondan gizli mendil sattıklarını, tartı yaptıklarını, bir gün erken dönüp evde olmadıklarını görünce, köye göndereceğini söylemesi üzerine şikayet ettiklerini söylemişse de, hazırlıkta verdiği ifadesinde. M. O. ' in yanında çalışmaları için babasını ikna edince kendi ve kardeşlerinin otobüsle sanığın evine geldiklerini, evde diğer mağdur çocukların da olduğu, sanığın evdeki çocukları Kadıköy' ün belirli yerlerine göndererek selpak ve midye satıcılığı yaptırdığını, sanığın kazandıkları paraları zorla ellerinden aldığını tüm çocukların aynı odada kaldıklarını, az para kazandıklarında sanığın dövdüğünü, Ş. C. isimli arkadaşının Polis Çocuk Büro Amirliğine şikayeti üzerine polisin kaldıkları yerden kendilerini aldığını şikayetçi olduğunu beyan ettiği anlaşılmıştır.

Mağdur F. O. ifadesinde: Kendilerini köyden amcası olan sanığın getirdiğini, evden dışarı çıkmamalarını söylediği halde, işe gidince, kağıt mendil alıp sattıklarını, kazandıkları para ile tartı aldıklarını, sokağa çıktıklarını öğrenen sanığın kendilerini köyü göndereceğini öğrenince şikayet ettiklerini, şikayetçi olmadığını beyan etmişse de, hazırlık ifadesinde çalışması için M. O.' in diğer çocuklarla kendisini İstanbul' a getirdiğini, tüm çocukların bir odada kaldıklarını, sanığın kendilerine zorla midye ve mendil sattırıp, tartı yaptırdığını, kazandıkları paraları aldığını, az kazandıklarında dövdüğünü şikayetçi olduğunu beyan ettiği anlaşılmıştır.

Mağdur S. Ç. ifadesinde: Sanığın babasına telefon ederek çalıştırmak için adam istediğini, sanığın yanına geldiğinde, küçük olduğunu görünce dışarı çıkarmadığını, gidince sokağa çıktıklarını, bunu gören sanığın kendilerini köye göndereceğini söyleyince şikayet ettiklerini, şikayetçi olmadığını, polislerin şikayetçi olun 5 milyar vereceğiz deyip vermediklerini beyan ettiği anlaşılmış. hazırlıktaki ifadesinde: sanığın Mardin' den çalıştırmak amacı ile kendilerini zorla İstanbul' a getirdiğini. evde diğer mağdur çocuklarında olduğunu, sanığın her çocuğu belirli yerlere göndererek midye ve Kağıt mendil sattırdığını, tartı yaptırdığını, kazandığı paralardan bir kısmını sanığın, babasına gönderdiğini paralarını zorla ellerinden aldığını, az kazanınca dövdüğünü şikayetçi olduğunu beyan ettiği anlaşılmıştır.

Mağdur R. A. ifadesinde: babasının kendisini sanığın yanına gönderdiğini, sanığın evden çıkmamalarını söylediği halde gizlice çıkıp mendil satıp, tartı yaptıklarını, bunu öğrenen sanığın kendilerini köye göndereceğini söyleyince şikayet ettiklerini beyan ettiği anlaşılmıştır.

Sosyal Hizmet Uzmanı Bünyamin Temur' un verdiği 12.11.2007 havale tarihli Raporunda özetle ve sonuç olarak bazı çocukların mahkemede ifade verirken ki beden duruşları, jest- mimiklerinden, gergin, endişeli ve korku halinin oluştuğunun gözlemlendiği, Mustafa'nın çelişkili ve tutarsız olduğu, Şahin' in ise grupta liderlik rolünü üstlendiğinin gözlemlendiği. Bazı sorularda da anlaşıldığı üzere mağdurların sanıktan korkmakta olduğu, sanığın cezaevine gönderilme nedenlerinin kendilerinin şikayeti farkındalığının oluştuğunun gözlemlendiği, bu korku durumunun çocukların psikolojisini olumsuz yönde etkileyebileceğini, dolayısıyla da ifadelerinde çelişki, tutarsız ve suç isnat etmeyen yönde konuşmalar görüldüğünü bildirilmiştir.

Bir kısım mağdur çocukların babalarının mahkememize dilekçe vererek, Sanığın çocuklarını zorla çalıştırmadığını, şikayetçi olmadığını bildirdikleri anlaşılmıştır.

İddia, savunma, arama ve muhafaza altına alma tutanağı, diğer tutanaklar, Sosyal Hizmetler Uzmanının Raporu ve tüm dosya kapsamından,

Sanığın, mağdurların uzaktan akrabaları olduğu, mağdurların babaları ile konuşarak, fakir olduklarından bahisle çocuklarını yazın yanına gönderildikleri takdirde, çocukların kazancından belli bir miktarını kendilerine vereceğini söyleyerek ikna edip hatta peşin para vermek suretiyle yaşları küçük çocukları İstanbul' a kendi yanına getirdiği, Sekiz mağdur çocuğu kaldığı evin tek odasına yerleştirerek Kadıköy' ün belli semtinde belli yerlerde bu çocuklara kağıt mendil, midye sattırıldığı, tartı aleti vererek tartmada çalıştırdığı ve çocukların kazandıkları paraları zorla ellerinden alarak kendilerine çok az miktarda harçlık vermek sureti ile çocukların ailesinin fakirliği ve çaresizliğinden faydalanan sanığın, yanına getirip kimsesizliklerinden yararlanarak ve insanlık onuru ile bağdaşmayacak çalışma ve barınma koşullarına tâbi tutarak yaşları küçük çocuk ve ailelerini sömürdüğü anlaşılmıştır.

Mahkemenin Kabulü;

Mağdur çocuklar poliste verdikleri samimi ifadelerinde sanığın kendilerini babaları ile anlaşarak İstanbul' a getirip, bütün çocukları bir odada yatırarak mendil ve midye satma işi tartı işi yaptırdığını, zorla paralarını aldığını ifade edip, duruşmada ise, sanığın yanına tatil için geldikleri, sanığın kendilerini gezdirdiği şikayetçi olmadıkları şeklinde, tutarsız, çelişik, duruşmada gözlenen heyecanlı halleri ve bilirkişinin de tespit ettiği gibi korkmuş ve ezberleşmiş olarak aynı ifadeleri verdikleri anlaşılmakla.

Sanığın, çaresizliğini, kimsesizliğini ve bağıllığını sömürmek suretiyle mağdur çocukları çalıştırarak babalarına az bir para, mağdurlara da çok az harçlık vererek çalıştırdığı bu şekilde iş ve çalışma hürriyetini ihlal ettiği anlaşılmaktadır.

Her ne kadar sanık hakkında TCK nun 80. maddesinde belirtilen insan ticaretinden cezalandırılması için hakkında kamu davası açılmışsa da; yukarıda izah edildiği üzere mağdur çocukların sanığın uzaktan da olsa akrabaları oldukları, ailelerinin rızaları ile sanığın yanına geldikleri, TCK 80. maddesinin genel hüküm niteliğinde olduğu TCK 117. maddesinin ise çalışma hürriyetine yönelik özel hüküm niteliğinde olduğu, mağdurların fuhuş- uyuşturucu gibi yasa dışı işlerde çalıştırılmadığı nazara alınarak çalışma hürriyetine yönelik özel hükrün uygulanması gerekeceği, sanığın eyleminin TCK nun 117. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen eyleme uygun olduğu, sanığın hazırlıkta verdiği ifadesinden sonra diğer delillerle birlikte değerlendirildiğinde duruşmadaki savunmasına itibar edilemeyeceği açık olmakla,

Sanığın, hazırlık aşamasında tutulan tutanaklar ve hazırlık aşamasındaki hakim huzuru ile suçunu ikrarı elde edilen suç aletleri ve birbirini doğrulayan delillerle mağdurların ailesinin fakir ve çaresizliğinden faydalanarak tek odada ve insan onuru ile bağdaşmayan 8 mağduru sağlıksız koşullar içerisinde çalıştırmak üzere barındırdığı ve çalıştırdığı anlaşılmış olup;

Eylemin oluş biçimi mağdurların yaşlarının küçüklüğü ve sayısının fazla oluşu, buldukları koşullara bir odada tüm mağdurların yatıp kalkması) ve çalıştırılma sürelerinin bir aydan fazla olması nazara alınarak: takdiren üst sınırdan ceza verilmiş;

Sanığın hazırlık aşamasındaki ikrarı ve mahkemedeki kaçamaklı ikrarı nazara alınarak TCK 62 maddesi gereğince cezasından takdiren indirim yapılmış;

Sanığa verilen ceza miktarı ve kaçma ihtimaline göre tutukluluk halinin devamına karar verilmiştir.

Emanette kayıtlı bulunan eşyalardan ve paralardan; suçta kullanılan baskül terazi, selpak mendilleri ile mağdurların çalışması neticesi elde edilen sanığın evinde ele geçirilen paranın TCK 54. maddesi gereğince müsaderesine; bayan çantasında bulunan ve bankadaki hesapta bulunan paraların suçtan elde edildiği tespit edilemediğinden iade edilmek suretiyle aşağıdaki hüküm kurulmuştur.

Yerel Mahkeme Uygulaması :

Sanık M.O. çaresizliğini, kimsesizliğini ve bağıllığını sömürmek suretiyle mağdurları az bir ücretle çalıştırıp bu durumda bulunan kişileri insanoğlunun onuru ile bağdaşmayacak çalışma ve konaklama koşullarına tali kılmak suretiyle atılı suçu işlediği sabit olmakla, sanığın eylemine uyan TCK 117/2 mad. gereğince eylemin oluş .. biçimi, mağdurların çokluğu göz önünde bulundurularak takdiren üst sınırdan olmak üzere üç YIL HAPIS CEZASI İLE CEZALANDIRILMASINA,

sanığın kaçamaklı ikrarı nazara alınarak cezasından TCK 62 maddesi. gereğince takdiren 1/6 oranında indirim yapılarak iki YIL ALTI AY HAPIS CEZASI İLE CEZALANDIRILMASINA,

Sanığın cezasından başkaca artırım veya eksiltme yapılmasına gerek olmadığına, Sanığın TCK 53/1 maddenin a,b,d,e maddelerinde. belirtilen hakları mahkum olduğu açık cezasının infazı tamamlanıncaya kadar, c bendindeki haklarının koşullu salıverilmeye kadar TCK'nın 53/1 maddesinde belirtilen haklardan yoksun bırakılmasına,

Sanığın tutuklulukta geçirdiği günlerin TCK 63 maddesi gereğince verilen cezasından mahsubuna,

Emanette kayıtlı bulunan emanetin 2007/3614 sırasında kayıtlı bulunan beş adet baskül terazi ve kâğıt mendillerin suçta kullanılmış olması itibariyle TCK 54 mad. uyarınca MUSADERESINE,

Aynı emanette kayıtlı bulunan plastik sürahi içinde temin edilen 362 adet 1 YTL, 262 adet 50 yeni Kuruş, 101 adet 25 Yeni Kuru, 110 adet 10 Yeni kuruş, 50 adet 5 Yeni Kuruş, toplam 532 YTL.'nin suçtan elde edilmiş olma nedeniyle TCK 55/1 maddesi uyarınca MUSADERESINE,

Aynı emanette kayıtlı bulunan bayan çantası içinde elde edilen 296.- YTL. 'nin suçtan elde edildiği tespit edilmediğinden sahibine iadesine ve Türkiye Finans Bank hesap cüzdanına el konulmuş olup, banka şubesindeki paranın suçtan elde edildiği tesbit edilemediğinden banka hesap cüzdanı ve paranın sahibine iadesine,

Tebliğname:

Dosya kapsamı, toplanan deliller, mağdurların hazırlık anlatımları, bilirkişi raporları birlikte değerlendirildiğinde, yaşları 10 ile 14 arasında olan 8 çocuğu ailelerinin yanından İstanbul'a getirerek tehdit, cebir ve şiddet kullanarak kâğıt mendil ve midye satıcılığı ile tartıcılık yaptıran sanığın

eyleminin 5237 sayılı TCKnın 80/1-3. madde ve fıkrasında yazılı insan ticareti suçundan cezalandırılması yerine yazılı olduğu şekliyle hüküm kurulması,

Yasaya aykırı bulunduğundan hükmün CMUK. nın 326/son madde ve fıkrası dikkate alınarak aynı Yasanın 321 nci maddesi uyarınca BOZULMASI gerektiğini bildirilmiştir.

Yargıtay'ın Konuya İlişkin Kararı:

Sanığın olay tarihinden yaklaşık bir ay kadar önce, yaşları 10 ila 14 arasında değişen 8 mağduru, Mardin'in Ömerli ilçesinden alıp İstanbul'a getirdiği, şehrin çeşitli yerlerindeki sokaklarda kağıt mendil ve midye satıcılığı, tartıcılık gibi işlerde zorla çalıştırdığı, çocukların hepsini evinin tek bir odasında insanlık dışı koşullarda barındırdığı; zorla çalıştırmak maksadıyla mağdurların buldukları yerden alınarak İstanbul'a getirilmesi ve barındırılması şeklinde gerçekleşen eyleminin 5237 sayılı TCKnın 80. maddesinde düzenlenen insan ticareti suçunu oluşturduğu, mağdurların yada ailelerinin rızalarının bulunmasının anılan maddenin 2. ve 3. fıkraları uyarınca suçun oluşumunu etkilemeyeceği gözetilmeden suçun nitelendirilmesinde yanlıya düşülerek uygulama yeri olmayan 5237 sayılı TCKnın 117/2. madde ve fıkrası ile uygulama yapılması,

Bozmayı gerektirmiş sanık müdafinin temyiz itirazları bu itibarla yerinde görülmuş olduğundan hükmün bu sebepten dolayı CMUK.nın 326/son maddesi uyarınca sanığın ceza miktarı itibariyle kazanılmış hakları saklı kalmak kaydıyla istem gibi (BOZULMASINA), 25.6.2008 gününde oyçokluğuyla karar verildi. (8CD 2008/4555 E,2008/7998 K.)

KARŞI DÜŞÜNCE : Belden aşağı hareketsiz ve kendi ihtiyaçlarını karşılamadan aciz derecede sakat olan sanığın, kendi köyündeki akrabası ve tanıdığı olan kişilere yaz tatilinde okullar kapanınca çalıştırması için çocuklarını kendisinin yanına gönderdiklerinde onları çalıştırıp kazandıkları paradan bir kısmını kendisinin alıp diğer kısmını da göndereceğini söylemesi ile; 10-14 yaşındaki 8 çocuğu babaları, kardeşleri getirip teslim etmişlerdir.

Sanık bu çocukları 2 odalı evinin bir odasında barındırıp karınlarını doyurduğu ve gündüz de şehrin muhtelif yerlerinde, mendil sattırma, tartı aleti kullandırma gibi işler yaptırması şeklinde gelişen olayda insan ticareti suçu oluşmamaktadır.

Yaptırdığı iş dilencilik ve hırsızlık gibi yüz kızartıcı ve suç oluşturan şeyler değildir.

Sanığın insan ticareti anlamında mağdurları zorla çalıştırdığı düşünülemez. Öncelikle sanığın vücutça sakat olması ve çocuklara şehrin muhtelif yerlerinde dağınık ve serbest olmaları da bu düşünceyi güçlendirmektedir. Mağdurlar silah tehdidi ile de tutulmamaktadırlar. Yani hareket özgürlükleri fiziki olarak engellenmemektedir. Mağdurlar üzerindeki psikolojik etki de suçun oluşumu için yeterli değildir. Olaydaki baskı ve küçük zorlamaların iş disiplini düşüncesi ile yapıldığının kabulü gereklidir.

Mağdurlara bildirilen amaç dışında farklı bir amacının bulunmadığı ve kandırılmadıkları da ortadadır.

Bu suç özel kastla işlenebilir. Failin saiki zorla çalıştırmak olmalıdır. Zorla çalıştırma hususunda Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi m.4/2 esas alınmalıdır.

İnsan ticaretindeki barındırma eylemi maddede belirtilen maksatlarla, maksadın gerçekleşmesine kadar geçiminin sağlanması, oturma, geceleme, beslenme ve diğer ihtiyaçlarının giderilmesi olup, olayda belirlenen dışında başkaca bir maksat da bulunmamaktadır.

Birleşmiş Milletler tarafından sınır ötesi örgütlü suçlarla mücadele amacıyla "İnsan ticaretinin özellikle kadın ve çocuk ticaretinin cezalandırılmasına ilişkin protokol" çerçevesinde yasamıza giren bu suçta kanunun öngördüğü ceza miktarı da düşünüldüğünde bu kadar basit olayların amaçlanmadığı görülmektedir.

İnsan ticaretinde; çaresizliklerinden yararlanan kişiler zorla çalıştırmak için kaçırılmakta, nakledilmekle, yasanın 117/2. maddesinde ise ücretsiz olarak veya düşük ücretle çalıştırılmakta, insan onuru ile bağdaşmayacak çalışma ve konaklama koşullarına tâbi kılınmaktadır.

Bu nedenlerle sanığın fiili isabetle değerlendirilen mahkemenin kabulü hukukta uygun olup onanması düşüncesi ile çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

-ÖRNEK KARAR 6

Esas No	: 2008/19262
Tebliğname No	:2008/255809
Mahkemesi	:Kadıköy 2. Ağır Ceza Mahkemesi
Suç tarihi	: 19-20/6/2007
Sevk	:5237 sayılı TCK'nın 80/1-3, 53, 63.maddeleri
Sanık	: RVB
Hüküm Tarihi	:15.05.2008
Temyiz nedenleri:	İnsan ticaretinin unsurları yoktur. Suç kanıtlanmamıştır.(Karar, sanık müdafii tarafından temyiz edilmiştir.)
Tebliğname	: BOZMA

Yapılan yargılamaya, dosya içeriğine, toplanıp karar yerinde gösterilen ve değerlendirilen delillere, oluşa ve mahkemenin soruşturma sonucunda oluşan inanç ve takdirine göre, sanık müdafinin, neden içermeyen temyiz itirazları yerinde görülmediğinden REDDİ, ancak; aynı gerekçelerle temel hapis cezasının alt sınırdan, temel adli para cezasına esas gün sayısının ise alt sınırdan uzaklaşarak tayini suretiyle hükümde çelişki yaratılması, yasaya aykırı bulunduğundan hükmün CMUK'nın 321. maddesi uyarınca BOZULMASI talep ve dosya tebliğ olunur.

HÜKME KONU OLAY:

Şikayetçilerden N.S.'in Bismil İlçe Emniyet Müdürlüğüne yapmış olduğu müracaatında oğlu olan mağdur E.S.'in ve yanında bulunan diğer mağdurların R. V. B. isimli şüpheli tarafından İstanbul'a hırsızlık yaptırmak amacıyla götürüldüğünü ve yapmış olduğu araştırma sonucunda 19/06/2007 günü saat 23:00'da Haydarpaşa Tren İstasyonunda ineceklerini öğrendiğini bildirerek şikayette bulunması üzerine Kadıköy İlçe Emniyet Müdürlüğü ve İstanbul Asayiş Şube Müdürlüğünün yapmış olduğu operasyon sonucunda şüpheli R.V.B.'un İstanbul'da hırsızlık yaptırmak amacıyla beraberinde getirdiği mağdurlarla birlikte 20.06.2007 günü saat 00.45 sıralarında Diyarbakır ilinden gelen Güney Express treninden indikleri sırada Haydarpaşa tren İstasyonunda yakalandığı, mağdurların alınan ifadelerinde şüphelinin kendilerini tehditle ve zorla İstanbul'a hırsızlık yapmak ve çalıştırmak maksadıyla getirdiğini ifade ettikleri, şüphelinin hırsızlık suçundan çok sayıda sabıkasının olduğu ve mağdurların ifadeleri ile birlikte savunması değerlendirildiğinde mağdurları zor

ve tehdit kullanarak çalıştırmak ve hırsızlık yaptırmak maksadıyla İstanbul'a getirdiği anlaşıldığı, böylelikle şüphelinin insan ticareti suçunu işlediği iddiasıyla kamu davası açılmıştır.

SAVUNMA

:

Sanık duruşmadaki savunmasında; çalışmak için Diyarbakır'dan İstanbul'a trenle gelirken tesadüfen mağdur çocuklarla karşılaştığını ve bu nedenle birlikte seyahat ettiklerini, mağdurları hırsızlık yapmak için İstanbul'a götürmediğini, suçsuz olduğunu savunmuştur.

Sanık 21.6.2007 tarihli müdafii huzurunda poliste verdiği ifadesinde; N. G. ve B. K.'ın kendisine İstanbul'a çalışmaya gitmeyi teklif ettiğini, kendisinin kabul ettiğini ve yol parasını da bu kişilerin verdiğini, İzmir'e gittiklerini düşündüğünü, suçsuz olduğunu savunmuştur.

YEREL MAHKEMENİN DELİLLERİ DEĞERLENDİRMESİ

9.6.2007 tarihinde Diyarbakır ili Bismil İlçe Emniyet Müdürlüğü'ne müracaat eden müşteki N. S. oğlu E. S., yeğeni A. S. ile ilçeden tanıdığı B. K. ve ismini bilmediği üç tane daha çocuğun hırsızlık suçundan sabıkalı olan ve hırsız olarak tanınan sanık tarafından kandırılarak hırsızlık yaptırılmak üzere trenle İstanbul'a götürüldüğünü beyan ederek şikayetçi olmuş, çocukların kurtarılmasını istemiştir.

Şikayetçinin bildirdiği trenin Haydarpaşa'ya giriş saatinde gerekli tedbirleri alan polis tarafından mağdurlar K. A., N. G., R. E., A. S., E.S. ve B. K. ile sanık R. V. B. birlikte trenden inerlerken yakalanmışlardır.

Psikolog tarafından durumları değerlendirilen mağdurlardan B. C. ve R. E., sanığın kendilerine iş bulacağını söyleyen sanık tarafından diğer mağdurlarla birlikte İstanbul'a getirildiğini, tüm masraflarının sanık tarafından karşılandığını, mağdurlardan K.A.'ın Batman'dan, diğerlerinin kendisi gibi Bismil'den trene bindiklerini bildirmişler, diğer mağdurlar ise İstanbul'a çalışmak için geldiklerini bildirmiş, ancak sanığın kendilerini götürdüğünü beyan etmemişlerdir.

Mağdur E. S.; avukat huzurunda poliste verdiği ifadesinde, sanığın trende kendilerine hırsızlık yapacaklarını söylediğini, kendisi ile A. S.'in kabul etmediğini, bunun üzerine sanığın cebinden sustalı bıçak çıkartarak A.'e doğru salladığını, akabinde kendisine "benimle ilgili herhangi bir şeyi kimseye söylersen ve ajanlık yaparsan seni öldürürüm, asarım, keserim" dediğini, aynı şekilde diğer mağdurları da tehdit ettiğini beyan etmiştir.

Mağdur R. E., avukat huzurunda poliste verdiği ifadesinde; sanığın Bismil’de yanına gelerek kendisiyle birlikte İstanbul’da hırsızlık yapabileceğini söylediğini, kabul etmemesi üzerine “seni çok feci döverim” dediğini, korktuğu için teklifi kabul edip birlikte İstanbul’a gelmek üzere trene bindiklerini, trende mağdurlara hırsızlık yapacaklarını söylediğini, mağdur A.’in kabul etmemesi üzerine ona bıçakla saldırdığını, aynı şekilde hırsızlık yapmak istemediğini sanığa söylediğinde kendisini itip kalktığını, başına vurduğunu, tokat attığını beyan etmiştir.

Mağdur B. K., avukat huzurunda poliste verdiği ifadesinde; sanığın trende tüm mağdurlara hırsızlık yapacaklarını söylediğini, mağdur A.’in kabul etmemesi üzerine ona bıçakla saldırdığını, aynı şekilde hırsızlık yapmak istemediğini sanığa söylediğinde kendisine “benimle ilgili herhangi bir şeyi kimseye söylersen ve ajanlık yaparsan seni öldürürüm, asarım, keserim” dediğini, aynı şekilde diğer mağdurları da tehdit ettiğini beyan etmiştir.

Mağdur A. S., avukat huzurunda poliste verdiği ifadesinde; sanığın trende tüm mağdurlara hırsızlık yapacaklarını söylediğini, kabul etmemesi üzerine sanığın bıçakla kendisine saldırdığını, kendisinin geri çekilerek yaralanmaktan kurtulduğunu, sanığın hırsızlık yapmak amacıyla İstanbul’a gittiklerini beyan ettiğini, ayrıca kendisine ve diğer mağdurlara “benimle ilgili herhangi bir şeyi kimseye söylersen ve ajanlık yaparsan seni öldürürüm, asarım, keserim” dediğini, sanığın tüm yolculuk boyunca yiyecek-içecek ihtiyaçlarını karşıladığını beyan etmiştir.

Mağdur N. G., avukat huzurunda poliste verdiği ifadesinde; sanığın trende öncelikle C. B.’a birlikte hırsızlık yapmayı teklif ettiğini, C.’in kabul etmediğini, sanığın kendisine de hırsızlık teklif ettiğini, ancak kendisinin kabul etmediğini, sanıktan şikayetçi olmadığını beyan etmiştir. Mağdur B. C., avukat huzurunda poliste verdiği ifadesinde; sanığın Bismil’de yanına gelerek kendisiyle birlikte İstanbul’da hırsızlık yapabileceğini söylediğini, kabul etmemesi üzerine “seni çok feci döverim” dediğini, korktuğu için teklifi kabul edip birlikte İstanbul’a gelmek üzere trene bindiklerini, trende mağdurlara hırsızlık yapacaklarını söylediğini, mağdur A.’in kabul etmemesi üzerine ona bıçakla saldırdığını, aynı şekilde hırsızlık yapmak istemediğini sanığa söylediğinde kendisini itip kalktığını beyan etmiştir.

Mağdur K. A., avukat huzurunda poliste verdiği ifadesinde; sanığı ve diğer mağdurları tanımadığını, İstanbul’a çalışmak üzere geldiğini beyan etmiştir.

Müşteki H. E., 20.06.2007 tarihli polis ifadesinde; sanığın torunu olan R. E.’u suç işlemek için kandırarak İstanbul’a götürdüğünü beyan etmiştir.

Müşteki A. K.; 20.06.2007 tarihli polis ifadesinde; sanığın oğlu olan B. K.'ın sanık tarafından suç işlemek amacıyla kandırılarak İstanbul'a götürüldüğünü beyan etmiştir.

Müşteki M. S. 20.06.2007 tarihli polis ifadesinde; sanığın oğlu A. S.'i suç işlemek için kandırarak İstanbul'a götürdüğünü beyan etmiştir.

Müşteki M. G. 20.06.2007 tarihli polis ifadesinde; sanığın oğlu N. G.'ı suç işlemek için kandırarak İstanbul'a götürdüğünü beyan etmiştir.

Müşteki A. C. 19.06.2007 tarihli polis ifadesinde; sanığın oğlu B. C.'i suç işlemek için kandırarak İstanbul'a götürdüğünü beyan etmiştir.

Mağdur K. A., Mahkemece talimatla alınan ifadesinde polis ifadesi ile aynı yönde beyanda bulunmuş, sanık ve diğer mağdurlardan bağımsız olarak İstanbul'a geldiğini beyan etmiştir.

Mağdur B. K. Mahkemece talimat yoluyla alınan ifadelerinde; diğer mağdurlar E.ve A., R., N. ve sonradan tanıştıkları B. ile birlikte çalışmak üzere İstanbul'a gitmek için trene bindiklerini, sanığın tesadüfen diğer mağdurlar ile birlikte yanlarına geldiğini, ancak sanığı hırsız olarak bildiklerinden kovduklarını söyleyerek, polisteki ifadesinin aksine beyanda bulunmuştur.

Müşteki A. K. Mahkemece talimat yoluyla alınan ifadesinde; oğlu olan mağdur B.'ın çalışmak için İstanbul'a gitmek istediğini, annesinden para aldığını, İstanbul'a sanık tarafından zorla götürüldüğü konusunda bilgisi olmadığını, sanıktan şikayetçi olmadığını söyleyerek mağdur B. gibi soruşturma aşamasındaki ifadesinin aksine beyanda bulunmuştur.

Müşteki N. S. Mahkememizce talimat yoluyla alınan ifadesinde; oğlu olan mağdur E. S.'in İstanbul'a gittiğinden yakalandıktan sonra haberdar olduğunu, sanıktan şikayetçi olmadığını bildirmiştir.

Mağdur A. S. Mahkemece talimat yoluyla alınan ifadesinde; diğer mağdurlar ve sanıkla birlikte çalışmak amacıyla İstanbul'a geldiklerini, Haydarpaşa'da yakalandıktan sonra görevli baş komiser'in kendisini dövdüğünü, suçu sanığın üzerine atmadıkları taktirde 4-5 yıl hapis cezası yiyeceklerini söylediğini, o nedenle soruşturma aşamasında sanığı suçlayıcı şekilde ifade verdiğini, sanığın kendilerini hırsızlık yaptırmak amacıyla zorla götürmediğini, sanıktan şikayetçi olmadığını bildirmiştir.

Müşteki M. S. Mahkemece talimat yoluyla alınan ifadesinde; oğlu olan mağdur A.ile yeğeni olan mağdur E.'in evden kaçarak İstanbul'a gittiklerini

öğrendiğini, sanığın mağdurları hırsızlık yapmak üzere zorla götürüp götürmediğini bilmediğini, sanıktan şikayetçi olmadığını beyan etmiştir.

Mağdur E. S. Mahkemece talimat yoluyla alınan ifadesinde; diğer mağdurlar ve sanıkla birlikte çalışmak amacıyla İstanbul'a geldiklerini, Haydarpaşa'da yakalandıktan sonra Çocuk Büroya götürülüp, kendilerine işkence yapıldığını, polislerin suçu sanığın üzerine atmadıkları taktirde hapse atılacaklarını söylediğini, o nedenle soruşturma aşamasında sanığı suçlayıcı şekilde ifade verdiğini, sanığın kendilerini hırsızlık yaptırmak amacıyla zorla götürmediğini, sanıktan şikayetçi olmadığını bildirmiştir.

Mağdur M.G. Mahkemece talimat yoluyla alınan ifadesinde; diğer mağdurlar ve sanıkla birlikte çalışmak amacıyla evden kaçarak İstanbul'a geldiklerini, Haydarpaşa'da yakalandıktan sonra Çocuk Büroya götürülüp, orada dövüldüklerini ve korkutulduklarını, polislerin suçu sanığın üzerine atmalarını istediklerini, bu nedenle soruşturma aşamasında sanığı suçlayıcı şekilde ifade verdiğini, sanığın kendilerini hırsızlık yaptırmak amacıyla zorla götürmediğini, sanıktan şikayetçi olmadığını bildirmiştir.

Mağdur M. G. Mahkemece talimat yoluyla alınan ifadesinde; diğer mağdurlar ve sanıkla birlikte çalışmak amacıyla evden kaçarak İstanbul'a geldiklerini, Haydarpaşa'da yakalandıktan sonra karakola götürülüp, orada bir baş komiser tarafından dövüldüklerini ve suçu sanığın üzerine atmalarının istendiğini, bu nedenle soruşturma aşamasında sanığı suçlayıcı şekilde ifade verdiğini, sanığın kendilerini hırsızlık yaptırmak amacıyla zorla götürmediğini, sanıktan şikayetçi olmadığını bildirmiştir.

Müşteki H. E. Mahkemece talimat yoluyla alınan ifadesinde; torunu olan mağdur R. E.'un İstanbul'a gittiğinden yakalandıktan sonra haberdar olduğunu,

Müşteki M.G. Mahkemece talimat yoluyla alınan ifadesinde; oğlu olan mağdur N.G.'ın İstanbul'a gittiğinden yakalandıktan sonra haberdar olduğunu, sanıktan şikayetçi olmadığını bildirmiştir.

Müşteki A. C. Mahkemece talimat yoluyla alınan ifadesinde; oğlu olan mağdur B. C.'in evden kaçtığını, soruşturduğunda çevrede hırsız olarak tanınan sanık tarafından hırsızlık yaptırılmak amacıyla İstanbul'a götürülmüş olabileceğini düşündüğünü, bu nedenle suç tarihinde sanıktan şikayetçi olduğunu ve bu durumda şikayetinden vazgeçtiğini bildirmiştir.

MAHKEMENİN KABULÜ

Her ne kadar sanık suçsuz olduğunu iddia etmiş ise de; mağdurlar ve velileri olan müştekiler Mahkeme tarafından talimat yoluyla alınan ifadelerinde sanığın

suçsuz olduğunu iddia etmiş iseler de, mağdurların velileri olan müştekilerin olayı öğrendikten hemen sonra Bismil Emniyet Müdürlüğü'ne başvurdukları sırada verdikleri samimi ifadeleri, 20.06.2007 tarihli polis tutanağı ve mağdurların Haydarpaşa'da trenden indikten hemen sonra götürüldükleri Kadıköy Emniyet Müdürlüğü Çocuk Büro Amirliği'nde avukat huzurunda verdikleri samimi, birbirleri ile uyuşan, dosya içeriğini uygun ifadeleri sanığın dosya içeriği ile uyuşmayan savunmalarına ve mağdur ile müştekilerin sanığı kurtarmaya yönelik soyut ifadelerine üstün tutularak çevresinde hırsız olarak bilinen ve bu tür suçtan sabıkalı olan sanığın suç tarihinde fakir ve işsiz olan 18 yaşını doldurmamış mağdur küçükleri bu çaresizliklerinden yararlanarak hırsızlık ve başka suçlarda kullanarak kazanç ve çıkar sağlamak için ailelerinden habersiz olarak gerektiğinde tehditle biri Mardin ilinden diğerleri Diyarbakır ili Bismil ilçesinden olmak üzere İstanbul'a getirdiği ve böylece üzerine atılı "insan ticareti" suçunu işlediği sabit görülerek bu suçtan cezalandırılması gerektiği yargısına varılmış ve aşağıdaki şekilde hüküm kurulmuştur.

YEREL MAHKEME UYGULAMASI :

1-Sanık ve arkadaşlarının henüz 18 yaşını doldurmamış mağdur küçükleri suçta kullanmak üzere ailelerinden habersiz buldukları Diyarbakır ilinden İstanbul'a getirdikleri ve yapılan ihbar üzerine polis tarafından yakalanarak mağdur küçüklerin ailelerine teslim edildikleri ve böylece sanığın isnat edilen "İnsan Ticareti" suçunu işlediği sabit görüldüğünden 5237 sayılı TCK'nın 80/3 mad. delaletiyle 80/1 mad. uyarınca suçun işlenişi, henüz zarar doğmadan sanık ve olay faillerinin yakalanmış olmaları dikkate alınarak takdiren ön görülen cezanın alt sınırından uzaklaşılmasına gerek olmadığına ve SEKİZ YIL HAPİS ve TCK'nın 52 mad. uyarınca sanığın sosyal ve ekonomik durumu dikkate alınarak takdiren 120 gün karşılığı ADLİ PARA CEZASI İLE CEZALANDIRILMASINA,

Sanığın duruşmadaki iyi hali dikkate alınarak takdiren TCK'nun 62 mad. uygulanmasına ve cezasından 1/6 oranında indirim yapılarak sanığın sonuç olarak ALTI YIL SEKİZ AY HAPİS ve 100 gün karşılığı ve günü TCK'nın 52 mad. uyarınca takdiren sanığın sosyal ve ekonomik durumu dikkate alınarak 20,00 YTL'den paraya çevrilerek 2.000 YTL ADLİ PARA CEZASI İLE CEZALANDIRILMASINA,

Sanık hakkında verilen para cezasının miktarı dikkate alınarak takdiren TCK nun 52/4 mad. belirtilen tedbir ve taksitlendirme hükümlerinin uygulanmamasına,

2-Sanığın verilen cezanın süresi, bırakılması halinde kaçma ihtimali dikkate alınarak TUTUKLULUK HALİNİN DEVAMINA,

TCK 63 mad. uyarınca gözü altında ve tutuklulukta geçirdiği günlerin cezasından mahsubuna.

3-Sanık hakkında Bismil Asliye Ceza Mahkemesi'nce 18.05.2004 tarihinde konut dokunulmazlığını ihlal suçundan verilen iki ay 22 gün hapis cezasının temyiz edilmeyerek 19.02.2007 tarihinde kesinleştiği anlaşıldığından sanığın mükerrer oluşu dikkate alınarak 5237 sayılı TCK'nun 58/7 mad. uyarınca karar kesinleştiğinde "mükerrirlere özgü infaz rejiminin ve cezanın infazından sonra denetimli serbestlik tedbirinin uygulanmasına"

4-Olay ve ifadelerle ilgili halen mahkememiz kasasında muhafaza edilen CD'nin delil olarak dosyada muhafazasına ve dosyaya bırakılmasına,

Emanetin 2007/3276 sırasında kayıtlı sim kartların karar kesinleştiğinde sahiplerine iadesine,

5-Aşağıda açıklanan 98,00 YTL yargılama giderinin sanıktan alınarak hazineye gelir kaydına.

YARGITAY KARARI

Oluşa, mağdurların avukat ve psikolog hazır olduğu halde kollukta verdikleri ifadeler ve tüm dosya içeriğine göre; sanığın, her bir mağduru hırsızlık yaptırmak amacıyla Bismil'den tedarik edip trene bindirerek İstanbul'a götürmek şeklinde oluşan ve gelişen eyleminden dolayı **mağdur sayısınca cezalandırılması gerektiği gözetilmeden tek bir uygulama ile yetinilmesi** karşı temyiz bulunmadığından bozma nedeni yapılmamıştır.

Yapılan duruşmaya, toplanıp karar yerinde gösterilen kanıtlara, gerekçe ve takdire göre suçun kanıtlanmasında usul ve yasaya aykırılık bulunmadığından bu hususlara yönelik temyiz itirazları yerinde görülmemiştir; ancak, sanık hakkında hüküm kurulurken alt sınırdan uzaklaşılmasına gerek olmadığı belirtilmesine ve hapis cezası da alt sınırdan tayin edilmesine karşın temel adli para cezasının alt sınırdan uzaklaşarak hükmolunması, bozmayı gerektirdiğinden hükmün CMUK'nın 321. maddesi gereğince (BOZULMASINA), ancak bu aykırılığın CMUK'nın. 322. maddesine göre düzeltilmesi mümkün bulunduğundan, TCK'nın 80, 62 ve 52. maddeleri uyarınca sanığa tayin edilen para cezasının 80 Türk Lira adli para cezasına indirilmesi suretiyle hükmün (DÜZELTİLEREK ONANMASINA), (8 C.D. 15.6.2009 tarih, 2008/19262 E, 2009/9026 K)

-ÖRNEK KARAR 7

Esas no	:2009/3498
Tebliğname No	:2008/264840
Mahkemesi	:Ereğli Ağır Ceza Mahkemesi
Suç tarihi	:30.11.2005
Sevk	: 5237 sayılı TCK.nın 80/1, 227/1,31/3. maddeleri
Mağdure	: B.Y
Sanık	: E.G (Temyiz sanık E.G Hakkındadır. Sadece bu sanıkla ilgili inceleme yapılmıştır.)
Hüküm Tarihi	:23.06.2008

Temyiz nedenleri: Suç kanıtlanmamıştır.

Tebliğname : Bozma (TCK. nun 80. maddesi ile karşılaştırılmalı)

YEREL MAHKEME UYGULAMASI

5237 sayılı TCK 227/1-4 31/3, 62/1 m.

3 yıl 4 ay hapis ve 200 gün karşılığı adli para cezası

5237 sayılı TCK.nın 109/2-3-5, 31/3. 62/1. maddeleri 3 yıl 4 ay hapis cezası

Başkaca artırma ve eksiltmeye kanuni ve takdiri tahfife yer olmadığına,

Sanık müdafii beraat talep etti.

HÜKME KONU OLAY :

Ailesi ile sorunlar yaşayan mağdure bir müddet teyzesinin yanında kaldıktan sonra ailesinin yanına dönmek için otobüse biniyor yolda vazgeçip Akşehir'de indikten sonra Antalya'ya gidiyor. Antalya da durakta beklerken yanına sanık E. geliyor. 'Sen hayat kadınlığı yapmaya utanmıyor musun?' diye tokat atıyor. Mağdure hayat kadını olmadığını evden kaçtığını söyleyince, sanık mağdureyi amcasının evine götürüyor. Burada yemekten sonra mağdureye hap ve alkol veriyorlar. Mağdure ilk gece ayrı odada yatıyor. Sabah uyandığında evde Kamber, Orhan ve Mehmet isimli şahısları görüyor. Kamber mağdureye kız olup olmadığını soruyor Mağdure kendisinin bakire olduğunu söylemesine rağmen Kamber zorla mağdurenin pantolonunu çıkartarak kontrol ediyor ve

bakire olmadığını söylüyor. Burada mağdureye önce Orhan, sonra da Mehmet bıçak tehdidi ile zorla tecavüz ediyorlar.

Ertesi günü eve Kemal ve Yusuf adlı iki kişi geliyorlar Kamber'le ayrı odada yaklaşık bir saat konuşuyorlar. Kemal mağdureye, kendisini Kamber'den satın aldığını söylüyor. Mağdureyi evine götürmek istiyorlar. Mağdure kendisinin yaşının küçük olduğunu sanıklar tarafından zorla tutulduğunu ve Kemal'e kendisi ile yatmak istemediğini, kendisine yardım etmesini istiyor. Kemal de kendisinin kadın satıcısı olduğunu söylüyor. Mağdurenin yalvarması üzerine başının yaşı küçük mağdure ile belaya girmemesi için Kemal Mağdureyi tekrar Kamber'in evine götürüp bırakıyor. Kamber bu olay üzerine diğer sanıklarla beraber mağdureyi eve kapatıyor 3 gün boyunca dövüyor hap verip evde zorla tutuyor. Mağdurenin sürekli ağlayıp yalvarması üzerine, sanık mağdureye otobüs bileti alıp evine gönderiyor. Mağdure babasının yanına gidince karakola gidip şikâyetçi oluyor.

SAVUNMA:

Sanıklar mahkemedeki savunmalarında mağdureyi tanımadıklarını ilk defa gördüklerini savundular.

DELİLLER:

Doktor raporunda mağdurenin kızlığının son bir hafta içinde bozulduğu ve vücudunun çeşitli yerlerinde darp izlerinin bulunduğu belirtilmiştir. Mağdure sanıkları teşhis etmiş ve bildirdiği adreste sanıklar hep birlikte yakalanmışlardır. Yine mağdurenin Kemal'in tarif ettiği evinde Kemal fuhuş yaptırırken yakalanmıştır. Mağdure Antalya'da kaldığı 12 gün boyunca zorla tutulduğu evleri tek tek göstermiş, sanıklar bu evlerde yakalanmışlardır. Sanıklar fuhuş suçundan sabıkalıdır.

MAĞDURE AŞAMALARDA;

“Babamdan korktuğum için Konya otobüsünden inip Antalya 'ya geldim Yanımda hiç para yoktu. Otobüs durağında beklerken Ebru isimli kız yanıma geldi. Fuhuş yapmaya utanmıyor musun? diyerek bir yumruk vurdu. Ben fuhuş yapmadığımı, evden kaçtığımı söyledim. Beni akrabalarına götüreceğini söyledi. Otobüse bindik beni amcası olan Kamber'in karısı Derya'nın evine götürdü. Burada Orhan ve Mehmet de vardı. Akraba olduklarını söylediler. Yemekten sonra hep beraber alkol ve hap almaya başladılar.

Mehmet, Kamber ve Orhan bana zorla bira içirdiler ve kolaya karıştırılmış hap verdiler. Kamber bana kız olup olmadığını sordu. Ben kızım dememe rağmen sopayla dövüp pantolonumu zorla çıkarttı ve kontrol etti . Kız olmadığımı

söyledi. O akşam Orhan bana tecavüz etti. Kızlığımı Orhan bozdu. Çünkü kan geldi. Daha sonra yanıma Mehmet geldi onun da elinde bıçak vardı. 'Sesini çıkarırsan öldürürüm' dedi. Herkesin vücudunda kesik izleri vardı.

Olaydan bir gün sonra eve Kemal ve Yusuf geldi. Kamber'le ayrı bir odada bir saat kadar konuştular. Kemal beni Kamber'den satın aldığını kadın satıcısı olduğunu söyleyerek geneleve benzer bir eve getirdi. Burada yabancı uyruklu iki kadın daha vardı. Kemal benimle yatmak istedi. Ben yaşımın küçük olduğunu beni zorla tuttuklarını söyleyerek kendisinden yardım istedim. Kemal beni Kamber'in evine getirip bıraktı. Kamber, beni rezil ettin diyerek dövmeye başladı. Diğer sanıklarla beraber 2-3 gün boyunca beni dövüp zorla evde tuttu. Sürekli ağlıyordum beni otobüse bindirip Konya'ya gönderdiler. Ben de gidip ailemle şikayetçi oldum” demiştir.

YARGITAY KARARI

Fuhuş yaptırmak maksadıyla insan ticareti suçunun 19.12.2006 tarihinde yürürlüğe giren 5560 sayılı Yasanın 3. maddesiyle 5237 sayılı TCK'nın 80. maddesi kapsamına alındığı ve 30.11.2005 olan suç tarihine göre uygulanması olanaksız olmakla; ailesiyle yaşadığı sorunlar nedeniyle evden kaçan yaşı küçük mağdureyi çaresizliğinden faydalanarak başkalarıyla fuhuş yaptırmak maksadıyla akrabaları ile beraber kaldıkları eve götürüp burada zor kullanmak suretiyle barındırıp fuhuş yapması için baskı ve cebir kullanarak hürriyetinden yoksun bırakan sanık hakkında fuhuş yaptırmak ve hürriyetinden yoksun kılmak suçlarından kurulan hükümde bir isabetsizlik görülmediğinden tebliğnamedeki bozma düşüncesine katılmamıştır.

Yapılan duruşmaya, toplanıp karar yerinde gösterilen delillere, mahkemenin tahkikat neticelerine uygun olarak tecelli eden kanaat ve takdirine, tetkik olunan dosya münderecatına göre sanık müdafinin yerinde görülmeyen temyiz itirazlarının reddiyle hükmün (ONANMASINA), (Y. 8.C.D. 12.5.2009 tarih ve 2009/3498 E., 2009/6704 K.)

-ÖRNEK KARAR 8

Esas no :2008/19262
Tebliğname No :2008/255809
Mahkemesi :Bakırköy 5. Ağır Ceza Mahkemesi
Suç tarihi :2003 yılı
Sevk :765 sayılı TCK.nun 492/7-son, 201-b,1,2,3, 313/1-4-5
Sanıklar : 1- Mahmut D
2-Sezai D.
3- İzzetin A.
4- Murat A
5- Hacı B.
Hüküm Tarihi :6.06.2007
Temyiz nedenleri: Suç kanıtlanmamıştır.
Tebliğname : ONAMA

YEREL MAHKEME UYGULAMASI :

1-Sanıklar Mahmut, Sezai, İzzetin, Murat'ın cürüm işlemek için teşekkül oluşturmaktan fiil ve eylemlerine uyan 765 sayılı TCK. 313/1.mad.si uyarınca suçun işleniş tarzı ve önemi göz önüne alınarak takdiren 1 YIL HAPİS CEZASI İLE AYRI AYRI CEZALANDIRILMASINA,

Sanık Mahmut'un cürüm işlemek için oluşturan bu teşekkülde yönetici olduğu anlaşıldığından sanığın cezası 765 sayılı TCK. 313/4.maddesi uyarınca takdiren 1/3 oranında arttırılarak sanığın 1 YIL 4 HAPİS CEZASI İLE CEZALANDIRILMASINA;

Takdiren başkaca arttırmaya ve indirmeye YER OLMADIGINA,

Sanıklar Sezai, İzzetin, Murat'ın kişiliği geçmişteki hali ve suçun işlenmesindeki özelliklere göre sanıklara verilen hapis cezasının 647 sayılı yasanın 4 maddesi uyarınca adli para cezasına ve diğer tedbirlerin çevrilmesine takdiren YER OLMADIGINA,

Sanıkların geçmişteki hali ve suç işleme hususundaki eğilimine göre cezasının ertelenmesi halinde bir daha suç işlemeyeceği hususunda mahkememize vicdani bir kanaat gelmediğinden sanığa verilen hapis cezaları

647/6.mad. uyarınca TECİLİNE YER OLMADIGINA,

2- Sanıklar Mahmut, Sezai, İzzettin ve Murat'ın küçük yaştaki çocukları hırsızlık yaptırmak için zorla buldukları şehirden alıp İstanbul'a getirip, zorla alıkoyup barındırarak, zorla suç işlettikleri anlaşıldığından bu şekilde insan ticareti yapmaktan fiil ve eylemlerine uyan 765 sayılı TCK 201/b-1 maddesi uyarınca suçun işleniş tarzı ve önemi göz önüne alınarak 5 ER YIL HAPİS VE 1.000.- ER YTL ADLİ PARA CEZASI İLE AYRI AYRI CEZALANDIRILMALARINA,

3-. Sanıklar Mahmut, Sezai, İzzettin ve Murat'ın küçük yaştaki çocukları hırsızlık suçunu işlettirmekten eylemlerine uyan 765 sayılı TCK.492/7- son maddesi uyarınca suçun işleniş tarzı ve önemi göz önüne alınarak takdiren 5 YIL HAPİS CEZASI İLE AYRI AYRI CEZALANDIRILMALARINA,

765 Sayılı TCK'nın 80. Maddesi uyarınca bir suç işlemek kararının icrası cümlesinden olarak kanunun aynı hükmünün sanığın birden fazla kez ihlal etmesi nedeniyle sanıklara verilen cezada suçun işleniş şekli 1/ 6 oranında artırılarak sanıkların 5 YIL 10 AY HAPİS CEZASI İLE AYRI AYRI CEZALANDIRILMALARINA

HÜKME KONU OLAY :

Müşteki Mağdur Mehmet 13.11.2003 tarihinde Emniyet görevlilerine başvurarak kendisinin kaçırılıp zorla alıkonulduğunu ve kendisine hırsızlık yaptırıldığını, bildirmesi üzerine, mağdurun alıkonulduğunu beyan ettiği, evde sanıkların yakalandığı, küçük yaştaki çocuklar Alaattin, Abdülseza, Değer ve Murat'ın alıkonulduğu evde, 6136 Sayılı Yasaya aykırılık teşkil etmeyen, iki adet döner bıçağı da ele geçtiği,

Bunun üzerine yapılan soruşturmada müştekilerin beyanlarına teşhis tutanaklarına mağdur beyanlarına ve tüm soruşturma kapsamına göre firari (gıyabi tutuklu) sanık Mahmut'un yanına Sezai, İzzettin ve Murat'ı alarak, küçük yaştaki çocuklara hırsızlık suçlarını işletmek, ayrıca hırsızlık yapmak üzere teşekkül oluşturdukları,

Teşekkül içine hırsızlık suçlarını işleyecek onsekiz yaşından büyük sanıklar Hacı ve Mahmut'u dahil ettikleri, ayrıca küçük yaştaki çocuklar Mehmet, Alaattin, Abdülseza, Değer ve Murat'ı söz konusu adreste hırsızlık yaptırmak üzere alıkoydukları, barındırdıkları bu amaçlarını gerçekleştirmek üzere çocuklara baskı ve tehditte buldukları,

Oluşturulan teşekkülün amacı doğrultusunda İstanbul ilinde çeşitli semtlerde değişik tarihlerde müştekilerin ve kimlikleri tespit edilemeyen başka kişilerin paralarını, bazen kendi aralarında bazen alıkoydukları çocukları, kullanıp onlarla kavga edermiş gibi yaparak yankesicilik suretiyle çaldıkları ancak bazı olaylarda olay mağdurlarının olayın gelişimi,

sanıkların yüzlerini gizlemesi olayı müteakiben kaçmaları dolayısıyla teşhiste bulunamadıkları, bazı olayların değişik semtlerde meydana gelmiş olması nedeniyle düzenlenen evrakta olaylar meydana geliş anları itibariyle o tarihlerde bağlantı kurulamamasından tespit yapılamamıştır.

Mağdur Mehmet

(1989 Doğumlu)

Diyarbakır'dan tanıdığı ve soy ismini bilmediğim Ayhan bana 'Ben İstanbul'dayım çok güzel ağabeyler edindim. İş buldular, sana da iş bulurlar. Benim gibi sen de çalış. Ailene para gönderirsin' dedi. Ben de kabul ettim. Aileme söyledim. Ayhan biletimi aldı. Diyarbakır'dan İstanbul'a geldim. Ayhan beni Esenler'de bir eve getirdi. Burada Mahmut isimli şahsın yanına yerleştirdi. Evde benim gibi yaşı küçük Değer Alaattin, isimli çocuklar ve Mehmet ve Murat isimli şahıslar da vardı.

Mahmut bana 'Sen Diyarbakır'da hırsızlık yapıyormuşsun. Burada da bu çocuklarla hırsızlığa çıkacaksın' dedi. Ben de kendisine 'ben hırsızlık yapmaya gelmedim' deyince Mahmut beni diğer çocukların önünde falakaya yatırdı. Ellerime ayaklarıma sopa ile vurdu. 'Ya benim için hırsızlık yaparsın, ya da bu evden çıkış yok. Zaten ailenin haberi yok. Beni seni öldürürüm' diyerek tehdit etti. Ben de korktuğum için orada bulunan çocuklarla İstanbul'da değişik yerlerde diğer çocuklarla tantanacılık suretiyle bir çok hırsızlık yaptık. Başımızda her zaman bir büyük oluyordu. Mahmut çoğu zaman bizimle birlikte çıkıyordu. Bizlere kalabalık bir yere götürüyor. Orada gözüne kestirdiği şahısların önünü kesiyor ben yanımdaki çocuklarla kavga eder gibi yapıyordum. Yanımızdaki diğer şahısta vatandaşın cebinden parayı çalıyordu. Kavga yapan şahıslarda vatandaş telaşa veriyordu. Parayı çalan şahısta parayı 5. şahsa veriyor oda olay yerinden uzaklaşıyordu. Sonra hep beraber kaçınıyorduk.

Ben İstanbul'un her iki yakasında da bir çok tantanacılık suretiyle hırsızlık olayına karıştım. Ben bu işin sonunun olmayacağını düşünerek fırsatını bulup Diyarbakır'a kaçtım. Fakat Diyarbakır'da beni Aziz isimli şahıs yakaladı.'Sen Mahmut ağabeyinin yanından kaçmışsın. Senin için ve ailen için iyi olmaz. Ailenin başına geleceklerden sen sorumlu olursun. Bu işten kaçarak kurtulamazsın' dedi. Ben de çok korkmuştum. Beni zorla tekrar İstanbul'a ve önceki eve getirdi. Ben, Aziz'in aslında Mahmut'un kardeşi Sezai olduğunu öğrendim beni yine evde herkesin önünde falakaya yatırdı. 'Kaç da görelim. Bu sana son ikazım.' dedi. Bizi zorla hırsızlığa çıkarıyordu. Bize kölesi gibi davranıyordu. Bize karnımızı doyuracak kadar para veriyordu. Evde başımızda

ceza evinden yeni çıkmış İzzettin bulunuyordu. Bu şahıs herkesten sorumsuzdu. Mahmut'un baş adamıydı. Olay günü fırsatını bulup yanlarından kaçtım ve emniyete başvurdum.

Mağdur Değer :

(1989 Doğumlu)

Çalışmak için 4-5 ay önce İstanbul'a geldim. Burada gezerken Alaattin ile tanıştım, yanında Abdülselem vardı. Arkadaş olduk bunların yanında kalmaya başladım. Daha sonra parkta Mehmet'le tanıştım. Bana hırsızlık yapabileceğimizi ve çok para kazanacağımızı bana söyledi. Bizde bu şahsa inanıp hırsızlık yapmaya başladık. Sonra Şahabettin'le tanıştık. Bizi Esenler'de bir eve getirdi. Burada Hacı, Sezai , Murat ve yaşı küçük bir sürü çocuk vardı. Bu çocuklarla hırsızlık yapıyorduk. Paraları Şahabettin alıyordu. Şebekenin başı durumunda bulunan Mahmut'a götürüyordu. Yaşı küçük çocuklara Şahabettin cep harçlığı veriyordu. Kendisi bizimle kalmıyordu. Zaman zaman eve gelip daha fazla hırsızlık yapmamızı ve evden kaçmamamız konusunda bizi tehdit ediyordu, Bizi gözetlemek için başımızda Şahabettin ve kardeşi Sezai'yi bırakıyordu. Gruptan bunlar sorumluydu. Daha sonra eve polisler baskın yaptı.

Mağdur Abdülsema:

(1987 Doğumlu)

1 yıl önce İstanbul'a geldim İş bulmayınca parklarda yatmaya başladım. Burada Alaattin ve Değerle tanıştım. Birlikte kaldık ancak bir süre sonra Mehmet'le hırsızlık yaptık. Hep birlikte Esenler'de kalan ve hırsızlık yaptığını bildiğim Şahabettin ile buluştuk. Şahabettin bize yanlarında kalabileceğimizi ve birlikte hırsızlık yapabileceğimizi söyledi. Başlarında Mahmut'un olduğunu bize söyledi. Evde Hacı , Sezai , Murat , Cmal ve Murat D. vardı. Evde bulunan şahıslarla birlikte hırsızlık yapmaya çıkıyorduk. Çaldığımız paraları Şahabettin alıp Mahmut'a veriyordu. O da bize Şahabettin ile harçlık gönderiyordu. Mahmut bu evde kalmıyordu. Ara sıra gelip hırsızlık yapmamızı ve evden kaçmamamız konusunda tehditlerde bulunuyordu.

Mağdur Alaattin

(1990 Doğumlu)

1,5 yıl önce Diyarbakır'dan İstanbul'a çalışmak amacıyla geldim. İş bulamadım. Parklarda yattım. Hırsızlık yaptım sonra Diyarbakır'a döndüm. 3 ay sonra tekrar İstanbul'a geldim. Burada Abdülsema ve Değerle buluştuk. Mehmet'le ile karşılaştık. Daha sonra Abdülsema'nın tanıdığı Şahabettinlerin

yanına gittik. Kalacak yerimiz olmadığı için bu şahıs bizi çocukların kaldığı bir eve götürdü. Evde Hacı, Sezai, Murat A., Cemal ve Murat D. vardı. Mahmut ve Şahabettin hırsızlık yapmak için bizleri tehdit ediyordu. Şahabettin Mahmut'un adamıdır. Çaldığımız paraları Mahmut'a götürüyordu. Elebaşı Mahmut'tur.

Mağdur Murat

(1987 doğumlu)

3-4 ay önce Diyarbakır'dan İstanbul'a çalışmak amacıyla geldim. İş bulamadım. Parklarda yattım. Hırsızlık yaptım. Sonra Diyarbakır'a döndüm. 3 ay sonra tekrar İstanbul'a geldim. Burada Abdülsena ve Değerle buluştuk. Mehmet'le ile karşılaştık. Daha sonra Abdülsena'nın tanığı Şahabettin'lerin yanına gittik. Kalacak yerimiz olmadığı için bu şahıs bizi çocukların kaldığı bir eve götürdü. Evde Hacı, Sezai, Murat A, Cemal ve Murat D. vardı. Mahmut ve Şahabettin hırsızlık yapmak için bizleri tehdit ediyordu. Şahabettin Mahmut'un adamıdır. Çaldığımız paraları Mahmut'a götürüyordu. Elebaşı Mahmut'tur.

Sanık Savunmaları:

Sanık Hacı:

Suçlamaları kabul etmiyorum. Arkadaşım Mahmut ile birlikte onun arkadaşlarının bulunduğu eve gittik. Kendilerini tanımadığım 7-8 kişi vardı. Bazılarının yaşı küçüktü. Polisler baskın yaptı. Teşhisleri kabul etmiyorum.

Sanık Murat:

İstanbul'a yeğenim Murat'ın yanına geldim. Mahmut'un yaşı küçük çocuklara hırsızlık yaptırdıklarını öğrendim. Evde kaldığım iki gün boyunca konuşmalardan liderin Mahmut olduğunu öğrendim. Teşhisi kabul etmiyorum.

Sanık Sezai:

1 yıl önce İstanbul'a geldim Kaldığım evi ağabeyim Mahmut tarafından hırsızlık yaptırdığı yaşı küçük çocukların kalması için kiralamış olduğunu biliyorum. Ancak kendisi bizimle kalmamaktadır, Yaşı küçük çocuklar ağabeyim Metin'in talimatlarını yerine getirirler. Ağabeyim olmayınca grubu Metin idare etmektedir. Çalınan paraları Sezai ağabeyime verirdi 4-5 kişilik gruplar halinde hırsızlığa çıkardık. Ağabeyim Metin çocuklara harçlık verirdi. Kendisi geçimini bu yolla sağladı.

Sanık İzzettin:

Beni Şahin ismindeki bir arkadaş tanıştırdı. Evde Murat , Hacı , Sezai ve 7-8 kadar yaşı küçük çocuk vardı. Beni Şahabettin olarak tanırlar. Hep birlikte

İstanbul'un değişik semtlerinde bir çok hırsızlık yaptık. 17.8.2003 günü hırsızlık yaparken yakalandım. Cezaevine girdim. Cezaevinde ihtiyaçlarımı Mahmut karşılıyordu. Mahmut yaşı küçük çocukları hırsızlığa gönderir. Hırsızlık yapmayanları yada az para getirenleri tehdit eder yada diğerlerinin önünde falakaya yatırır, döverdi.. Evde kalmaz çalınan paraları ve değerli eşyaları kardeşi Sezai aracılığıyla alır giderdi. Çocukların sorumluluğu kardeşindeydi.

Sanık Mahmut:

Suçlamaları kabul etmem yakalandığım eve eğlenmek maksadıyla gitmiştim. Yakalandığımda Cemal kimliğini kullanıyordum.

YARGITAY KARARI:

Tüm dosya kapsamı karşısında hak ve nesafet kuralları gereğince cürüm işlemek için teşekkül oluşturma suçundan sanıklar hakkında asgari haddten uzaklaşarak ceza tayin edilmesi gerektiği gözetilmeyerek asgari haddten ceza tayin edilmesi ve insan ticareti suçunu örgütlü işleyen sanıklar hakkında TCK'nın 201/b-son madde ve fıkrasının uygulanmaması karşı temyiz olmadığından bozma nedeni yapılmamıştır.

Hükmolunan ceza süresi itibariyle sanıklar Sezai, Hacı ve Mahmut müdafininin duruşmalı inceleme isteminin oybirliğiyle (REDDİNE),

Tüm sanıklar için dosya üzerinde yapılan incelemede;

Cezaların içtimai sırasında hesap hatası yapılmadığı anlaşılma, tebliğnamedeki (2) nolu bozma düşüncesine katılmamıştır.

1- Yapılan duruşmaya, toplanıp karar yerinde gösterilen kanıtlara, mahkemenin tahkikat neticelerine uygun olarak tecelli eden kanaat ve takdirine, tetkik olunan dosya münderecatına göre sanıklar Mahmut B.ve Sezai müdafininin, Mahmut D. müdafininin ve sanık Murat A. müdafininin yerinde görülmeyen temyiz itirazlarının reddiyle, Sezai hakkındaki insan ticareti suçundan kurulan hüküm ile sanıklar Mahmut B., Mahmut D. ve Murat A.haklarındaki hükmün istem gibi oybirliğiyle (ONANMASINA),

2- Sanık Hacı hakkında kurulan hüküm ile sanık Sezai hakkında "cürüm işlemek için teşekkül oluşturma ve yankesicilik suretiyle hırsızlık" suçlarından kurulan hükme ilişkin olarak hükümden sonra yürürlüğe giren 5728 sayılı Kanununun 562. maddesiyle değişik 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 231. maddesindeki koşulların varlığı halinde, hükmün açıklanmasının geri bırakılması yönünde mahkemesince değerlendirme yapılması zorunluluğu,

Bozmayı gerektirmiş sanıklar müdafininin temyiz itirazları bu itibarla yerinde görülümüş olduğundan başkaca yönler incelenmeksizin hükmün bu sebepten dolayı (BOZULMASINA), (Y.8. C. D. 24.6.2009 tarih ve 2009/1857 E. 2009/9666 K.)

-ÖRNEK KARAR 9

Esas no :2009/3498
Tebliğname No :2008/145050
Mahkemesi :Antalya 1. Ağır Ceza Mahkemesi
Suç tarihi :8.11.2006
Sevk : 5237 sayılı TCK'nın 80/1, 227/1, 220/1-2. maddeleri
Mağdureler : 13 tane Belarus kadın
Sanıklar : 1-İbrahim
2-Ramazan
3-Mustafa
4-Muammer
5- Turgay
6- Bekir
Hüküm Tarihi :29.02.2008
Temyize nedenleri: -Sanıklar müdafilerinin: Suç kanıtlanmamıştır.
C.Savcısı Beraat kararlarını da temyize getirmiştir.
Tebliğname : ONAMA

HÜKME KONU OLAY :

Antalya C.Başsavcılığının 20.03.2007 tarihli iddianamesi ile fuhuş amaçlı insan ticareti ile mücadele faaliyeti çerçevesinde yapılan çalışmalarda Lara bölgesinde uzun zamandır yurtdışı bağlantılı fuhuş amaçlı insan ticareti yapıldığı, fuhuş amaçlı insan ticaretinin yapılanmış büyüklü küçüklü suç şebekeleri tarafından organize edildiği, bu grupların zaman zaman kendi hiyerarşik yapıları içerisinde bu eylemleri gerçekleştirdikleri gibi, zaman zaman birlerleriyle yardımlaşma ve dayanışma içerisinde buldukları tespit edilmesi üzerine Antalya da bu eylemleri gerçekleştiren kişilerin ve suç örgütlerinin tespiti amacıyla iletişimin tespiti dinlenmesi kararı alınıp

uygulamaya konulduğu, iletişimin tespiti dinlenmesi sırasında hiyerarşik bir yapı içerisinde çalışan suç gruplarının bazen dayanışma, bazen de çekişme halinde oldukları, fuhuşa sürüklenen bayanların zorla birbirleri arasında 3.000 ve 5.000 dolar paralar karşılığında birbirlerine pazarladıkları, bu konu için kendi aralarında paketçilik tabir edilen fuhuş amaçlı olarak erkeklere kadın pazarlayan şahıslardan müşteri konumunda bayanları para karşılığı aldıkları ve para karşılığı cinsel ilişkiye gitmek için almış oldukları bu bayanları tekrar aldıkları kadın satıcısına iade etmeden zorla başka kadın satıcılarına 3.000-5.000 USD dolar gibi paralar ile sermaye olarak kullanmaları amacıyla irtibatta oldukları kadın satıcılarına sattıkları ve bu paketçi tabir edilen olay şüphelilerinin de her ne kadar ayrı ayrı suç işledikleri gözlemlense de yapılan çalışmalarda bu şahısların ve bayanları sattıkları kadın satıcılarının birbirleriyle birlikte ve dayanışma içerisinde oldukları ve bir örgüt faaliyeti ve hiyerarşisi içinde eylemlerini gerçekleştirdikleri, Turgay önderliğinde Ramazan, Bekir , Muammer Mustafa'nın katılımı ile oluşturulan suç örgütünün Rusya'dan 1.500-5.000 dolar arası satın almış oldukları bayanları yurt dışından getirip Türkiye'de pazarladıkları ve çalıştırdıkları, çalışmak istemeyen bayanlara baskı ve şiddet uygulayarak zorla çalıştırdıkları, bayanların Türkiye'ye gelişlerinde uçak bileti ve para gönderildiği, Türkiye'ye geldiklerinde sanık Ramazan tarafından karşılandıkları, Turgay ve Ramazan'ın örgütün yöneticileri oldukları, Mustafa , Bekir ve Muammer'in de organizasyon içerisinde yer aldıkları, sanık İbrahim'in ise Türkiye'ye getirilen yabancı uyruklu bayanların ülkede barınmalarını sağlamak amacıyla sahte ikamet tezkereleri ve vize düzenlemelerini sağlayarak örgüte yardım ettiği ve menfaat temin ettiği belirtilerek;

Sanıklar Turgay ve Ramazan'ın TCK'nın 80/1, 220/1, 220/5.maddesi delaletiyle 227/2-3-6, 53, 54, 63, 58 maddelerinin 13 kez uygulanmak suretiyle, Sanık Mustafa'nın TCK.'nın 220/2, 227/2-3-6, 53, 54, 63 maddelerinin 8 kez uygulanmak suretiyle,

Sanıklar Bekir ve Muammer'in TCK'nın 220/6- 7 delaletiyle 220/2, 227/2, 39, 53, 58, 63 maddelerinin 5 kez uygulanmak suretiyle,

Sanık İbrahim'in TCK.nun 220/6-7 maddeleri delaletiyle 220/2, 204/1, 43, 53,58, 63 maddelerinin iki kez uygulanması suretiyle cezalandırılmaları için mahkememize kamu davası açılmıştır.

Suç mağduru olan yabancı uyruklu bayanlar temin edilemedikleri için mahkememizce dinlenmemişler, ancak bunlardan Anna; Antalya ya geliş masraflarının Ramazan tarafından karşılandığını, Antalya'da kaldığı 8-9 ay içerisinde Ramazan'ın bulduğu müşterilere para karşılığı gittiğini, Ramazan'ın olmadığı zamanlarda birkaç kez Muammer tarafından müşteriye götürüldüğünü, Liudmila; Türkiye 'ye geliş masraflarının Ramazan tarafından

karşılığını ve Ramazan' aracılığı ile pazarlandığını, Maria ; fuhuş yapmak için Türkiye'ye geldiğini, sanık Ramazan görüştüğünü, müşterilerini Ramazan aracılığı ile bulduğunu ve Ramazan'ın müşterilere kendisini götürdüğünü, Farida ; Türkiye'ye gelişinde sanık Ramazan tarafından karşılandığını, sanıklar Ramazan, Turgay, Bekir ve Muammer tarafından değişik kişilere pazarlandığı, Viktoria ; Türkiye'ye geliş masraflarının sanık Ramazan tarafından karşılandığını, Ramazan'a Turgay tarafından ayarlanan müşterilere Bekir, Muammer tarafından götürülüp bırakıldığını, Kateryna ; masrafları karşılanmak suretiyle Türkiye 'ye geldiğinde Ramazan ile görüştüğünü, onun bulduğu müşterilere para karşılığı gittiğini, Lilia; masrafları Ramazan tarafından karşılanmak suretiyle Türkiye'ye geldiğini, Ramazan'ın ayarladığı müşterilere para karşılığı gittiğini, Nadejda; masrafları karşılanarak Türkiye'ye geldiğinde Ramazan ile görüştüğünü, onun bulduğu müşterilere gittiğini, Liubov ; masrafları karşılanmak suretiyle Türkiye'ye geldiğinde Ramazan ile görüştüğünü, Ramazan ve Turgay tarafından ayarlanan oteldeki müşterilere götürülüp getirildiğini, paraları onların aldığını, fuhuş yapmak istemedikleri zamanlarda Ramazan ve Turgay tarafından zorlandığını Elena ; Türkiye'ye gelişinde masraflarını Ramazan karşıladığını, Türkiye'de erkeklerle para karşılığı fuhuş yaparak geçimini temin ettiğini, müşterileri Ramazan'ın bulduğunu ve götürüp teslim ettiğini, parayı Ramazan'ın aldığını, Maryna; Antalya'ya gelişinde Ramazan tarafından karşılandığını, 2000 dolar karşılığında fuhuş yapmak üzere anlaştığını ve Ramazan'ın bulduğu müşterilere gittiğini, Anastasia; Moskova'dan Antalya'ya geliş masraflarını Ramazan verdiğini, Ramazan tarafından para karşılığı fuhuş amaçlı satıldığını, Svetlana Antalya'ya geliş masraflarının Ramazan tarafından karşılandığını, iki ay boyunca Ramazan , Turgay , Bekir ve Muammer tarafından fuhuş yaptırıldığını, onların bulduğu müşterilere gittiğini söylemişlerdir

SAVUNMA:

Sanıklar suçlamaları kabul etmediklerini, örgüt kurma, örgüt adına faaliyet yürütme, insan ticareti yapma suçlarını işlemediklerini, yabancı uyruklu bayanların fuhuş yapmasına aracılık etmediklerini savunmuşlardır.

DELİLLER:

Mahkeme kararı ile yapılan telefon dinlemeleri sonucunda sanıkların gerek birbirleri arasında gerekse mağdurelerle ve yabancı uyruklu bayanları pazarladıkları müşterilerle görüştükleri tespit edilmiştir. Bu görüşmelerin detayları dosya içerisindeki emniyet tarafından deşifre edilmiş kayıtlarda gösterilmiştir.

Dosya içerisindeki banka dekontlarından yabancı uyruklu bayanların Türkiye'ye fuhuş amaçlı getirilip çalıştırılmaları amacıyla adlarına paralar

gönderildiği anlaşılmıştır.

Cumhuriyet Savcısı esas hakkındaki mütalaasında; Sanıklar Turgay ve Ramazan'ın insan ticareti yapmak suçundan TCK'nın 80/1, 43.mad.aynı sanıkların fuhuş suçundan ve fuhuş suçunu işlemek amacıyla örgüt kurmak suçundan TCK'nın 227/2-3-6 maddeleri uyarınca 13 kez ve TCK'nın 220/1-2-6 maddesi uyarınca örgüt kurmak suçundan **iki** kez, sanık Bekir'in TCK'nın 220/1-2-6 maddesi uyarınca 1 kez, TCK.227/2-6 maddesi uyarınca 9 kez, sanık İbrahim'in TCK.220/2-6 maddesi uyarınca 1 kez, TCK.204/1 maddesi uyarınca 2 kez, sanık Muammer' in TCK.220/2-6 maddesi uyarınca **iki** kez, TCK 227/2 maddesi uyarınca 8 kez, sanık Mustafa'nın TCK.227/2-3-6 maddesi uyarınca 8 kez, TCK 220/2 maddesi uyarınca 1 kez cezalandırılmaları ve sanıklar hakkında TCK'nın 53, 63 maddelerinin uygulanmasına karar verilmesi istenmiştir.

Yapılan yargılama, toplanan kanıtlar ve dosya kapsamından; sanıklar Turgay ve Ramazan'ın Türkiye de fuhuş yaptırmak amacıyla yabancı uyruklu bayanlara uçak bileti temin edip Türkiye 'ye geliş masraflarının karşılandığı ve Türkiye 'ye geldikten sonra Turgay ve Ramazan'ın temin etmiş oldukları müşterilere para karşılığı pazarlandığı ve bu bayanların sanıklar Bekir,Muammer ve Mustafa tarafından müşterilere götürülüp getirildiği anlaşılmıştır. Her ne kadar sanıkların suç işlemek amacıyla örgüt kurdukları iddia edilip cezalandırılmaları istenmişse de; sanıklar arasında örgüt suçunun oluşmasını sağlayacak boyutta bir hiyerarşi ve dayanışma bulunmadığı, sadece birlikte suç işlemiş oldukları, örgüt kurma ve örgüt adına faaliyet yürütme suçlarının toplanan kanıtlar karşısında yasal unsurlarının oluşmadığı kanısına varıldığından tüm sanıkların bu suçlardan beraatlerine karar verilmesi gerekmiştir.

Sanık İbrahim evrakta sahtecilik suçunu işlediği iddia edilmiş ise de; Maria ve Liudmila isimli yabancı uyruklu bayanların Alanya Emniyet Müdürlüğü'ne yaptıkları müracaat üzerine haklarında normal prosedür gereği işlem yapıldığı anlaşılmış olup bu evraklarda herhangi bir sahtecilik yapıldığı hususu tespit edilememiştir.

MAHKEMENİN KABULÜ

Mahkememizce yukarıda açıklandığı şekilde eylemleri sabit görülen sanıklar Turgay, Ramazan'ın ülkelerindeki yaşam koşulları nedeniyle çaresiz durumda bulunan yabancı uyruklu bayanları Türkiye'de fuhuş yaptırmak amacıyla getirttikleri, Türkiye'ye geliş masraflarının karşılandığı, ülkemizde buldukları süre içerisinde bu bayanların para karşılığı erkeklere temin edildiği, sanıklar Bekir Muammer ve Mustafa'nın da bu bayanların bulunan müşterilere götürüp getirilmesine yardımcı olmak suretiyle sanıklar Ramazan ve Turgay'ın eylemlerine katıldıkları ve bu sanıkların böylece üzerilerine atılı

fuhuş amacıyla insan ticareti yapma suçunu işledikleri kanaatine varılmıştır. İddia makamınca sanıkların bu eylemleri ile ilgili olarak teselsül hükümlerinin uygulanması istenilmiş ise de ticaret kavramı bizatihi devamlılığı bünyesinde bulundurduğundan birden fazla kişiye yönelik aynı zamanda işlenmiş olan insan ticareti suçunda teselsül hükümlerinin yasal olarak uygulanamayacağı kabul edilmiştir.

İddia makamınca sanıkların yabancı uyruklu bayanların fuhuş yapmalarına aracılık etmek suçundan da cezalandırılmaları istenilmiş ise de; sanıkların eylemleri hüküm fıkrasında açıklandığı üzere insan ticareti suçunu oluşturduğu kabul edildiğinden, aynı eylemden dolayı ayrıca fuhuşa aracılık etme suçunun oluşmayacağı kanaatine varılmıştır.

Tüm bu nedenlerle C. Savcısının mütalaasına kısmen uygun olarak aşağıdaki hükmün tesisi gerektiği yolunda mahkememize tam bir vicdani kanaat gelmiştir.

YEREL MAHKEME UYGULAMASI :

1-Suç işlemek amacı ile örgüt kurmak suçundan sanıklar Turgay ve Ramazan'ın TCK' nın 220/1.mad.; Bekir, İbrahim, Muammer ve Mustafa'nın TCK 220/2. maddelerinden cezalandırılmaları için mahkememize kamu davası açılmış ise de sanıkların üzerilerine atılı bu suçları işledikleri sabit görülmediğinden üzerilerine atılı suçlardan ayrı ayrı BERAATLARINA

2-Sanık İbrahim'in evrakta sahtecilik suçunu işlediğinden dolayı TCK 204/1. maddesinden cezalandırılması için kamu davası açılmış ise de sanığın atılı suçu işlediği sabit görülmediğinden BERAA TINA,

3-Sanıklar Turgay, Ramazan, Bekir S, Muammer ve Mustafa'nın fuhuş yaptırmak amacı ile yurt dışından sanıklar Turgay ve Ramazan tarafından getirilen mağdureleri üzerilerindeki denetim olanaklarından ve çaresizliklerinden yararlanmak sureti ile rızalarını elde ederek fuhuş için başkalarına temin ettikleri, bu şekilde insan ticareti yapmak suçunu işledikleri kanaatine varıldığından eylemlerinin uyduğu TCK' nın 80/1 maddesi gereğince takdiren 8 yıl hapis ve 20 gün adli para cezası ile ayrı ayrı cezalandırılmalarına Sanıklar Bekir, Muammer ve Mustafa'nın diğer sanıklar Turgay ve Ramazan tarafından yurt dışından getirilen mağdurelerin getirilmelerine bizzat katılmadıkları, Turgay ve Ramazan' ın eylemlerine yardımda buldukları anlaşıldığından verilen cezalarından TCK'nın 39.maddesi gereğince takdiren 1/2 oranında indirim yapılarak sanıklar Bekir, Muammer ve Mustafa' nın 4 er yıl hapis 60 ar gün adli para cezası ile cezalandırılmalarına,

Sanıkların duruşmalardaki mahkemeye yönelik saygılı tutum ve davranışları yararlarına takdiri indirim nedeni kabul edildiğinden verilen cezalarından TCK'nın62 maddesi gereğince takdiren 1/6 oranında indirim yapılarak sanıklar Turgay ve Ramazan'ın 6 yıl 8 ay hapis 100 gün adli para cezası ile, sanıklar

Bekir, Muammer ve Mustafa'nın da 3 er yıl 4 er ay hapis ve 50 gün adli para cezası ile ayrı ayrı cezalandırılmalarına,

Sanıklara verilen adli para cezasının TCK'nın 50.maddesi gereğince günlüğü takdiren 20 YTL den hesaplanarak sonuç olarak;

Sanıklar Turgay ve Ramazan'ın 6 yıl 8 ay hapis ve 2000 YIL adli para cezası ile, sanıklar Bekir, Muammer ve Mustafa'nın da 3 er yıl 4 er ay hapis ve 1000 YTL adli para cezası ile ayrı ayrı cezalandırılmalarına

Sanıkların TCK.53/1. maddesinin a,b,d,e bendlerinde belirtilen haklardan hapis cezasının infazı tamamlanıncaya kadar, c bendindeki haklardan da koşullu salıvermeye kadar kullanılmaktan yoksun bırakılmasına,

Sanıklar Turgay ve Ramazan hakkında insan ticareti yapmak suçu yanında fuhuş için aracılık etme suçundan 13 kez cezalandırılması için ayrıca dava açılmış ise de; sanıkların eylemleri küll halinde değerlendirildiğinde eylemleri mahkememizce insan ticareti suçunu oluşturduğu kabul edildiğinden ve bu suçtan da bu sanıklar hakkında hüküm tesisi yoluna gidildiğinden eylemin bölünmezliği nedeni ile sanıkların eylemleri ayrıca fuhuşa aracılık etme suçunu oluşturmayacağı kanaatine varıldığından, sanıklar Turgay ve Ramazan hakkında fuhuş ile aracılık yapma suçundan ayrıca ceza verilmesine yer olmadığına

Sanıkların gözetimde ve tutuklulukta geçen günlerinin TCK'nın 63. maddesi gereğince cezalarından mahsubuna, verilen ceza miktarı nazara alınarak sanıklar Turgay ve Ramazan'ın tutukluluk hallerinin devamına tahliye istemlerinin reddine hüküm özetlerinin buldukları cezaevi müdürlüğüne gönderilmesine

Sanıklar Muammer'e Bekir'in adli sicil kayıtlarına göre mahkumiyetleri bulunmakta ise de infaz tarihi itibari ile de yasal koşulları oluşmadığından haklarından TCK'nın 58/6 maddesinin uygulanmasına yer olmadığına

Adli emanetin 2007/436 sırasında kayıtlı 45 adet CD nin karar kesinleştiğinde delil olarak dosyada saklanmasına, bulundurulması ve taşınması münhasıran suç oluşturmayan kuru sıkı tabancanın ve suçtan elde edildikleri hususunda yeterli kesin delil elde edilemeyen 3292 YTL, 200 Euronun karar kesinleştiğinde sahiplerine iadesine, suçta kullanıldıkları kesin olarak belirlenemeyen araçların müsaderesine yer olmadığına ve ruhsat sahiplerine iadesine, adli emanetin 2007/403 sırasında kayıtlı suçta kullanılan cep telefonlarının ve sim kartlarının TCK 54 maddesi gereğince zoralarına karar verilmiştir.

YARGITAY KARARI:

1- Sanık İbrahim hakkında resmi belgede sahtecilik suçundan kurulan hükme ilişkin temyizincelemesinde;

Mahkemece kanıtlar değerlendirilip, gerektirici nedenleri açıklanmak suretiyle verilen beraat kararı usul ve yasaya uygun bulunduğundan C.Savcısının yerinde görülmeyen temyiz itirazlarının reddiyle hükmün istem gibi oybirliğiyle (ONANMASINA),

2- Sanıklar Turgay , Ramazan Bekir , Muammer ve İbrahim haklarında suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçundan verilen karara ilişkin temyiz incelemesine gelince;

Sanıkların Turgay'ın yönetiminde, Ramazan'ın yönlendirmesi ile yurt dışından temin edilen mağdurları fuhuş amaçlı pazarlamak için örgüt kurdukları, Bekir, Muammer ve İbrahim'in örgüt içerisinde yer aldıkları, sanık Turgay'ın talimatları doğrultusunda sanık Ramazan'ın yabancı bayanlarla yurt dışı bağlantılarını kurup, uçak bileti, yol masraflarını karşılayıp, havaalanından kalacakları yerlere götürmek suretiyle, yer temin ettiği, sanıklar Bekir ve Muammer'in yabancı uyruklu bayanların pazarlanması organizasyonunda yer alıp, “müşterilere” götürülüp-getirilmelerinde örgüt adına hareket ettikleri, sanık İbrahim'in fuhuş amaçlı Türkiye'ye getirilen bayanların Türkiye'de barınmalarını sağlamak amacıyla içerik itibarıyla doğru olmayan sahte ikametgah tezkereleri sağlamayarak örgüt içinde yer aldığı, sanıklar Turgay ve Ramazan'ın liderliğinde kurulan örgütle sanıklar Bekir, Muammer ve İbrahim'in bir araya gelerek tam bir işbirliği, eylemli paylaşım anlayışı içinde hareket ettikleri anlaşılmalı, sanıklar Turgay ve Ramazan'ın örgüt kurma ve yönetme, sanıklar Bekir, Muammer ve İbrahim'in örgüt üyesi olma suçundan dolayı cezalandırılmaları yerine yazılı biçimde beraatlerine karar verilmesi,

3- Sanıklar Turgay , Ramazan Bekir , Muammer ve Mustafa haklarında insan ticareti suçundan kurulan hükümlere ilişkin temyiz incelemesinde;

Fuhuş yaptırmak amacıyla kurucu ve üye olarak örgüt faaliyeti çerçevesinde mağdurları temin eden ve fuhuş için aracılık yapan sanıkların eylemlerinin mağdur sayısınca 5237 sayılı TCK'nın 227/2-6 maddesinde yazılı suçu oluşturacağından, mahkemece, hangi sanığın hangi mağdurun fuhuş yapmasına aracılık yaptığı belirlenerek ve mağdure Luibov' a karşı ise tehdit ve cebirin kullanıldığı da gözetilerek adı geçen mağdure için fuhuşa aracılık ettikleri saptanan sanıklar Turgay ve Ramazan'ın TCK'nın 227/4-6 madde ve fıkrası uyarınca cezalandırılmalarının gerekmesi karşısında; onsekiz yaşını bitirmiş mağdurelerin fuhuş maksadıyla fakat kendi rızalarıyla getirildikleri, sanıkların mağdureleri getirmelerinde tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamadıkları gibi nüfuzu kötüye kullanmak, kandırmak, mağdureler üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliklerden yararlanılarak rızalarının elde edilmesi

öğeleri de bulunmadığı gözetilmeden TCK'nın 80. maddesi uyarınca cezalandırılmalarına karar verilmesi,

Bozmayı gerektirmiş sanıklar Turgay , Ramazan , Bekir M. ve Mustafa müdafileri ile C.Savcının temyiz itirazları bu itibarla yerinde görülmüş olduğundan hükmün bu sebeplerden dolayı (BOZULMASINA), (Y.8. C.D. 25.6.2009 tarih 2008/12977 E., 2009/9829 K.)

-ÖRNEK KARAR 10

Esas no :2008/14106

Tebliğname No :2008/194065

Mahkemesi : Yozgat Ağır Ceza Mahkemesi

Suç tarihi : 9.3.2008

Sevk : 5237 sayılı TCK.nın 80/1, 227/1, 102/2.maddeleri

Mağdure : Gürcü Asıllı Kadın

Sanık : Timor

Hüküm Tarihi : 04.06.2008

Temyiz nedenleri: Suç kanıtlanmamıştır.

Sanığın üzerine atılı fuhuş amaçlı insan ticareti ve cinsel saldırı suçlarının oluşmadığını, mağdurun fuhuş yapmak amacıyla geldiğini, sanığın fuhuşa aracılık ettiğini, bu suçunda zor unsurunun oluşmadığını ileri sürmüştür.

Tebliğname : ONAMA

HÜKME KONUSU OLAY :

Yozgat Cumhuriyet Başsavcılığının 13/03/2008 Tarih ve 2008/249 Esas sayılı iddianamesiyle;sanık Timor'un fuhuşa aracılık yapmak suretiyle geçimini sağladığı , bu işi kendi için sürekli bir meslek haline getirdiği, bu amaçla ekonomik ve sosyal sebeplerden dolayı çalışmak zorunda kalan, ancak herhangi bir mesleklerinin ve işlerinin olmamasından kaynaklanan çaresizlik içerisindeki kadınları temin edip, onların bu çaresizliklerinden yararlanarak, fuhuş yaparak geçimlerini sağlama konusunda onları ikna edip, bu konuda rızalarını elde etmek suretiyle, kendisine bağlayıp, fuhuş yapmaları için Yozgat'a gelmelerini sağlayarak, burada yanında barındırdığı, onların kendi kontrollerinde fuhuş yapmalarını teşvik edip, müşterilerle temas kurmalarını

sağladığı, onlara yer temin edip, fuhuşun yolunu kolaylaştırıp, fuhuşa aracılık ettiği ve bu şekilde ikna suretiyle fuhuşa sürüklediği çaresiz durumdaki kadınların kazançlarından yararlanarak, geçimini kısmen veya tamamen bu yolla sağladığından dava açılmıştır.

Bu olayla ilgili olarak Cumhuriyet Başsavcılığımız tarafından yürütülmeye başlanan hazırlık soruşturması sırasında, CMK'nın 135. maddesi uyarınca Yozgat Sulh Ceza Mahkemesinden alınan 28.11.2007 tarih ve 2007/607 Değişik İş sayılı karar, 14.12.2007 tarih ve 2007/655 Değişik İş sayılı karar ve 28.02.2008 tarih ve 2008/110 Değişik İş sayılı kararlarla yapılan iletişimin tespiti işlemleri ve yine CMK'nın 140. maddesi uyarınca Yozgat Sulh Ceza Mahkemesinin 13.12.2007 tarih ve 2007/645 Değişik İş sayılı kararı ile yapılan teknik araçlarla izleme işlemleri sonuçlarına göre, ekonomik sebeplerden ülkesinde iş bulamayan ve çalışmak üzere Türkiye'ye gelmiş olan ve ekonomik çaresizliklerden dolayı zaman zaman da fuhuş yaparak geçimini sağladığı anlaşılan Gürcistan uyruklu Natia takma isimli mağdure Asmat'ın, Timor'un yanında kalan Madonna isimli kişiden alacağını alabilmek amacıyla 08.03.2008 cumartesi günü gecesi Sorgun ilçesine geldiği, Timor'un Sorgun Terminalinden mağdureyi alarak Bahadın Kasabasında bulunan evine misafir olarak götürdüğü, mağdurenin 08.03.2008-09.03.2008 tarihleri arasında şüphelinin evinde kaldığı, şüphelinin başlangıçta mağdureye karşı misafir gibi davrandığı, ona karşı herhangi bir eylemde bulunmadığı, ancak 09.03.2008 pazar günü kendisiyle cinsel ilişkiye girmek istediği, mağdurenin bunu kabul etmemesi üzerine sinirlenip, kendisini basit bir tıbbi müdahale ile giderilebilecek şekilde döverek, direncini kırıp, üzerindeki bütün elbiselerini çıkartarak, organ sokmak suretiyle bir sefer rızası dışında zorla cinsel ilişkiye girdiği, daha sonra da paraya ihtiyacı olduğunu belirterek, kendisine fuhuş yaptıracağını söylediği, mağdurenin bunu kabul etmemesi üzerine, şüphelinin, kendisini ölümle tehdit ederek, fuhuş yapma konusunda mağdureyi zorla ikna edip, fuhuşa sürüklediği, mağdureyi içlerinde Halil İbrahim, Murat , Ömer Osman ve Bekir isimli erkeklerinde olduğu pek çok kişiye aynı gün pazarladığı, mağdurenin yanından ayrılmasına izin vermeyerek, sürekli yanında tutarak kaçmasını engellediği, bu şekilde rızası dışında fuhuş yaptırabilmek amacıyla zorla yanında tutup, evinde barındırdığı;

09.03.2008 pazar günü akşamı mağdurenin eve gelen müşterilerden Murat 'a durumunu anlatarak ondan yardım istediği, Murat'ın dışarı çıktığında durumu arkadaşı Halil İbrahim'in anlattığı, onunda bu durumu telefonla şüpheliye bildirdiği, bu şekilde yardım bulamayacağını anlayan mağdurenin bir fırsatını bulup, Ankara'da oturan Eteri isimli Gürcü bir arkadaşını telefonla arayarak, şüphelinin anlamayacağı şekilde Gürcüce konuşarak durumunu anlatıp, yardım istediği, ondan durumu öğrenen Yadigar isimli kişinin Ordu İl Jandarma

Komutanlığı 156 jandarma imdat telefonu arayarak bu şekilde Sorgun ilçe Jandarma Komutanlığına durumun bildirilmesi üzerine yapılan operasyonla şüpheli yakalanıp, mağdure kurtarılmıştır.

İDDİA ;

Bu şekilde şüphelinin, ekonomik sebeplerden dolayı çaresiz durumda bulunan evinde misafir olarak kalan mağdurenin rızası dışında 09.03.2008 günü organ sokmak suretiyle rızası dışında zorla cinsel ilişkide bulunup, tehdit etmek suretiyle zorla evinde tutup, alıkoyarak fuhuşa sürüklediği, mağdurenin fuhuş yoluyla elde ettikleri kazançlarından yararlanarak, geçimini kısmen veya tamamen bu yolla sağladığı, ve bu şekilde mağdureye karşı organ sokmak suretiyle cinsel saldırı, fuhuş amaçlı insan ticareti ve cebir ve tehdit kullanmak suretiyle fuhuşa aracılık suçlarını işlediği tüm hazırlık soruşturma evrakı kapsamından anlaşılmalıdır;

Mükerrer durumda bulunan şüphelinin, kendisine yüklenen bu suçlardan dolayı mahkemenizde yargılanmasının yapılarak, hakkında, TCK'nın 102/2(1.cümlesi), 53, 58 ve 62, TCK'nın 80/1-2, 53, 58 ve 62, TCK'nın 227/2-4, 53, 58 ve 62. maddeleri uygulanıp, burada yazılı cezalara hükmedilerek, cezalandırılmasına ve TCK nun 227/8. maddesi uyarınca fuhuşa sürüklenen mağdurenin tedaviye veya psikolojik terapiye tabi tutulmasına ve Adli Emanetin 2008/95. sırasında kayıtlı görüşme kayıtlarının delil olarak dosya arasında saklanmasına karar verilmesi kamu adına talep ve iddia olunur." Denilerek kamu davası açılmıştır

SAVUNMA:

"Ben üzerime atılı suçlamaları kabul etmiyorum. Mağdure Madona olarak bildiğim Gürcistan uyruklu bayan ile yaptığımız telefon görüşmesinden sonra Madona tarafından bana fuhuş amaçlı çalıştırılmak üzere gönderildi. Madona da iki gün sonra kız kardeşiyle gelecekti. Aslında ben Madonna ile çalışıyordum. O iki kez gelmiş ve yanımda kalmıştı. Ben onları pazarlıyordum. Mağdureyi Madona bana yönlendirdi. Kendisiyle yaptığımız görüşmelerde mağdurenin önce dostunun yanında olduğunu, sonra Bursa'ya geçtiğini söyledi. Sonra geldi, ben onu Sorgun'dan alıp Bahadın'daki evime götürdüm. Sonra mağdureyi Murat 'a pazarladım. Ancak, Murat ismindeki kişi mağdure ile birlikte olmadığını, mağdure ise Murat'ın kendisi ile 2 kez cinsel ilişkiye girdiğini söylemişti. Bu şekilde sorun yaşanınca mağdure de Murat'ın parasını iade etmek istemeyince ben sadece Halil İbrahim'in parasını iade ettim ve evimden ayrıldılar. Bu şekilde mağdure rızasıyla fuhuş yapmak üzere benim yanıma gelmiştir. Ben de mağdureye bu rızası dahilinde fuhuş yaptırdım. Kendisine cinsel saldırıda bulunduğuma ilişkin suçlamayı kabul etmiyorum" demiştir.

MÜŞTEKİ BEYANI:**Müşteki Asmat Beyanında :**

'Ben yine Gürcü vatandaşı olan Madona isimli kişiden olan alacağımı almak üzere Sorgun'da olduğunu öğrendiğim için Ordu'dan Sorgun'a geldim. Sorgun'da beni sanık karşıladı. Madona'nın erkek arkadaşı olduğunu söyledi. O gece sanığın evine gittim. Ertesi gün sanık benimle birlikte olmak istedi. Ancak ben kabul etmedim. Bunun üzerine yüzüme tokatlarla vurmaya başladı. Evde yalnız olduğumuz için ve korktuğumdan ve etrafı da bilmediğimden bulunduğumuz yerin köy olmasından ve her tarafın demir kapılarla kapalı olmasından dolayı kaçamadım. Korktuğumdan direnemedim. Bu şekilde sanık bana zorla tecavüz etti. Sanık evinde kaldığım iki gün boyunca bana başka cinsel saldırıda bulunmadı. Akabinde Madona'nın borcu olduğunu, Madona'ya para gönderebilmek için beni erkeklerle para karşılığı birlikte olmam konusunda teklifte bulundu. Ben korktuğumdan hayır diyemedim. Bu şekilde sanıktan korktuğum için eve gelen 4-5 erkekle para karşılığı birlikte oldum. Sanık başlangıçtan beni tehdit edip korkutmuştu. Ben korktuğum için erkeklerle birlikte olacağım dönemde direnmedim. Benimle birlikte olan erkeklerden parayı sanık aldı. Sonradan bana 50 YTL verdi. Bu şekilde bana zorla cinsel saldırıda bulunan, beni para karşılığı erkeklerle birlikte olmaya zorlayan ve yabancı olmamdan, yol iz bilmemelerinden dolayı çaresizliğimden yararlanıp beni fuhuş amaçlı çalıştıran sanıktan şikayetçiyim, cezalandırılmasını istiyorum. Ancak davaya katılma talebim yoktur" demiştir.

GEREKÇE

Yozgat Sulh Ceza Mahkemesinin 13.12.2007 tarih ve 2007/645 Değişik iş sayılı kararı ile yapılan teknik araçlarla izleme işlemleri sonuçlarına göre, ekonomik sebeplerden ülkesinde iş bulamayan ve çalışmak üzere Türkiye'ye gelmiş olan ve ekonomik çaresizliklerden dolayı zaman zaman da fuhuş yaparak geçimini sağladığı anlaşılan Gürcistan uyruklu Natia takma isimli mağdure Asmat'ın, Timor'un yanında kalan Madona isimli kişiden alacağımı alabilmek amacıyla 08.03.2008 cumartesi günü gecesini Sorgun ilçesine geldiği, Timor'un Sorgun Terminalinden mağdureyi alarak Bahadın Kasabasında bulunan evine misafir olarak götürdüğü, mağdurenin 08.03.2008-09.03.2008 tarihleri arasında sanığın evinde kaldığı, sanığın başlangıçta mağdureye karşı misafir gibi davrandığı, ona karşı herhangi bir eylemde bulunmadığı, ancak 09.03.2008 pazar günü kendisiyle cinsel ilişkiye girmek istediği, mağdurenin bunu kabul etmemesi üzerine sinirlenip, kendisini basit bir tıbbi müdahale ile giderilebilecek şekilde döverek, direncini kırıp, üzerindeki bütün elbiselerini çıkartarak, organ sokmak suretiyle bir sefer rızası dışında zorla cinsel ilişkiye girdiği, daha sonra da paraya ihtiyacı olduğunu belirterek, kendisine fuhuş

yaptıracağını söylediği, mağdurenin bunu kabul etmemesi üzerine, sanığın, kendisini ölümlle tehdit ederek, fuhuş yapma konusunda mağdureyi zorla ikna edip, fuhuşa sürüklediği, mağdureyi içlerinde Halil İbrahim, Murat , Ömer, Osman ve Bekir isimli erkeklerinde olduğu pek çok kişiye aynı gün pazarladığı, mağdurenin yanından ayrılmasına izin vermeyerek, sürekli yanında tutarak kaçmasını engellediği, bu şekilde rızası dışında fuhuş yaptırabilmek amacıyla zorla yanında tutup, evinde barındırdığı;

09.03.2008 pazar günü akşamı mağdurenin eve gelen müşterilerden Murat'a durumunu anlatarak ondan yardım istediği, Murat 'ın dışarı çıktığında durumu arkadaşı Halil İbrahim'e anlattığı, onunda bu durumu telefonla sanığa bildirdiği, bu şekilde yardım bulamayacağını anlayan mağdurenin bir fırsatını bulup, Ankara'da oturan Eteri isimli Gürcü bir arkadaşını telefonla arayarak, sanığın anlamayacağı şekilde Gürcüce konuşarak durumunu anlatıp, yardım istediği, Ondan da durumu öğrenen Yedigâr isimli kişinin Ordu il Jandarma Komutanlığı 156 jandarma imdat telefonuna durumu ihbar ettiği, bu şekilde Sorgun ilçe Jandarma Komutanlığına durumun bildirilmesiyle 09.03.2008 pazar günü akşamı yapılan operasyonla sanığın yakalanıp, mağdurenin sanığın evinde bulunup, kurtarıldığı;

Bu şekilde sanığın, ekonomik sebeplerden dolayı çaresiz durumda bulunan evinde misafir olarak kalan mağdurenin rızası dışında 09.03.2008 günü organ sokmak suretiyle rızası dışında zorla cinsel ilişkide bulunup, tehdit etmek suretiyle zorla evinde tutup, alıkoyarak fuhuşa sürüklediği, mağdurenin fuhuş yoluyla elde ettikleri kazançlarından yararlanarak, geçimini kısmen veya tamamen bu yolla sağladığı, ve bu şekilde mağdureye karşı organ sokmak suretiyle cinsel saldırı, fuhuş amaçlı insan ticareti ve cebir ve tehdit kullanmak suretiyle fuhuş aracılık suçlarını işlediği tüm dosya kapsamından anlaşıldığından, sanığın TCK'nın 102/2(1.cümlesi), 53 ve TCK'nın 80/1-2, 53 ve TCK'nın 227/2-4, 53.maddeleri uyarınca cezalandırılmasına, sanığa isnat edilen suçların vasıf ve mahiyetleri, mevcut delil durumu ve alabileceği ceza miktarı göz önünde tutulduğunda tutukluluk halinin devamına ve gözetimde ve tutuklulukta geçen süresin TCK. 63.maddesi uyarınca cezasından mahsubuna, Adli Emanetin 2008/95. sırasında kayıtlı görüşme kayıtlarının delil olarak dosya arasında muhafazasına karar verilmesi kamu adına talep ve mütalaa olunur" demiştir.

MAHKEMENİN GEREKÇESİ;

Delil değerlendirilmesine ilişkin görüşme kayıtları, Yozgat Sulh Ceza Mahkemesinin 13/ 1 2/2007 tarih 2007/645 D.İş sayılı kararı ile yapılan teknik araçlarla izleme işlemi sonuçları, 09/03/2008 tarihli müştekinin sanığa ait evde zorla alıkonulduğu ihbarına ilişkin tutulan tutanak, 09/03/2008 tarihli sanığın evinde yapılan aramaya ilişkin tutanak; ile 09/03/2008 tarihli teslim tesellüm

tutanağı, Sorgun Devlet Hastanesinin 09/03/2008 tarih 81483 sayılı ve Yozgat Devlet Hastanesinin 10/03/2008 tarih 12955 sayılı müştekinin sol göğsünde ve sol gözaltında hafif ödem, ekimoz ve palpasyonla ağrı bulunduğu, hayati tehlikesinin bulunmadığı, yaralanmasının basit tıbbi müdahale ile giderilebileceğine ilişkin adli raporları, müştekinin uzlaşmak istemediğini belirtir 11/03/2008 tarihli uzlaşma teklif formu; tanıklar Yadigar, Soner, Murat , Musaat, Bekir, Osman, Ömer, Halil İbrahim ve Dursun'un yeminli anlatımları ve tüm dosya kapsamından; müşteki Gürcistan uyruklu Natia takma isimli Asmat'ın ekonomik sebeplerden dolayı ülkesinde iş bulamayarak çalışmak amacıyla Türkiye' ye geldiği, ekonomik çaresizlikten dolayı zaman zaman fuhuş yaparak geçimini sağladığı, 08/03/2008 Cumartesi günü gecesi sanık Timor'un yanında kalan Madona isimli kişiden alacağını alabilmek amacıyla Sorgun ilçesine geldiği, sanık Timor' un müştekiyi Sorgun terminalinden alarak Bahadın kasabasında bulunan evine misafir olarak götürdüğü, müştekinin 08/03/2008 09/03/2008 tarihleri arasında sanığın evinde kaldığı, 09/03/2008 pazar günü sanığı, müşteki ile cinsel ilişkiye girmek istediği, müştekinin kabul etmemesi üzerine "ben erkek değil miyim?" diye sınırlenerek müştekiyi yukarıda değinilen Sorgun ve Yozgat Devlet Hastanesince verilen katı raporlarda belirtilen şekilde; basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek derecede dövdüğü bu şekilde müştekinin direncini kırdığı, üzerindeki giysileri çıkararak organ sokmak suretiyle bir kez zorla cinsel ilişkide bulunduğu, daha sonra paraya ihtiyacı olduğunu söyleyen sanığın müştekiyi ölümlle tehdit etmek suretiyle, onu zorla ikna ederek fuhuşa sürüklediği, müştekiyi aralarında Halil İbrahim, Murat, Ömer, Osman ve Bekir isimli erkeklerinde olduğu birden çok kişiye aynı gün pazarladığı, yanından ayrılmasına izin vermeyerek kaçmasını engellediği, bu şekilde müştekiye rızası dışında fuhuş yaptırabilmek amacıyla zorla evinde tuttuğu, 09/03/2008 günü akşamı müştekinin birlikte olmak için eve gelen müştekilerden Murat ' a durumu anlatarak yardım istediği, Murat ' ın durumu kendisi gibi müşteri olarak gelen Halil İbrahim 'e anlattığı, onun da bu durumu sanık Timor'a telefonla bildirdiği bu şekilde yardım alamayan müştekinin Ankara' da oturan Eteri isimli arkadaşını telefonla arayarak Gürcü dilinde konuşmak suretiyle yardım istediği ondan durumu öğrenen Yadigar isimli kişinin Ordu il Jandarma Komutanlığına ihbarda bulunduğu, ihbarın Sorgun ilçe Jandarma Komutanlığına bildirilmesi ile sanığın 09/03/2008 günü akşamı yapılan operasyonla yakalandığı, müştekinin sanığın evinde bulunup kurtarıldığı, sanık Timor Güney'in ekonomik ve sosyal sebeplerden dolayı çalışmak zorunda kalan ancak herhangi bir meslek işleri olmamasından kaynaklanan çaresizlik içindeki kadınları fuhuş yaparak geçimlerini sağlama konusunda ikna ederek rızalarını sağladığı, fuhuş amacıyla onlara yer temin ederek fuhuşun yolunu kolaylaştırdığı, müşterilerle temas kurmalarını

sağlayarak fuhuşa aracılık ettiği, fuhuşa sürüklediği çaresiz durumdaki kadınların kazançlarından yararlanarak geçimini kısmen veya tamamen bu yolla sağladığı, her ne kadar sanık Timor üzerine atılı cinsel istismar cebir, tehdit ile fuhuşa aracılık ve fuhuş yaptırmak yolu ile insan ticareti suçları kabul etmeyerek yalnızca rıza ile fuhuşa aracılık ettiğinin savunmuş ise de; müştekiye ait raporlar, müştekinin zorla tutulduğuna ilişkin ihbar tutanağı ve tanıkların yeminli anlatımlarının iddia ve müştekinin beyanlarını doğruladığından, sanık savunmasına itibar olunamayacağı anlaşıldığından sanığın sabit olan zorla organ sokmak suretiyle cinsel saldırı, fuhuş amaçlı insan ticareti ve cebir ve tehdit kullanmak suretiyle fuhuşa aracılık suçlarından TCK 232/2-4, TCK 53, TCK 80/1, TCK 53, TCK 102/2, TCK 53, TCK 63 maddeleri gereğince cezalandırılmasına, sanığın yargılamada gözlemlenen ve zapta geçirilen tutumu, pişmanlığı bulunmayışı dikkate alınarak TCK 62. maddesi uyarınca cezasından indirim yapılmasına yer olmadığına karar vermek gerekmiş aşağıdaki şekilde hüküm kurulmuştur.

DELİL DEĞERLENDİRMESİ

Tanık Osman Beyanında: "Ben bu hususta hazırlıkta C.Savcısı huzurunda vermiş olduğum ifadem içeriği aynen doğrudur, ifademi aynen tekrar ederim. Olay tarihinde Sorgun ilçesi Bahadın kasabasında ikamet eden Timor'un beni aradı ve elinde kadın olduğunu söyledi. Ben de ertesi günü kendisini arayarak geleceğimi söyledim. Timor' un Bahadın kasabasındaki evine gittim. Orada kapıyı Timor açtı. Kendisi ile kadınla cinsel ilişki için 35,00 YTL ye anlaştık. Parayı Timor almadı. İçeriye girdiğimde kadına 35,00 YTL para verdim. İşim bittikten sonra dışarıya çıktım. Kadın benden herhangi bir yardım talebinde bulunmadı. Ben olay yerinden ayrıldım. Olay hakkındaki bilgim ve görgüm bundan ibarettir" demiştir.

Tanık Dursun Beyanında:

"Olay tarihinde amcamın torunu olan Timor kadınlara fuhuş yaptırarak geçimini sağladığını duymuştum. Erkeklere kadın pazarladığını öğrendikten sonra onunla fazla yakın ilişkim olmadı. Ben araba yıkamak üzere körpınar mevkiinde bulunduğum sırada Timor ile yanında bir bayan ile geldiler. Benim yanımda bulunan ve içmekte olduğum biralardan iki tanesini bayan aldı ve içti. Timor bana 'araba ile bizi gezdir' dedi. Ben Timor' un fuhuş yaptırdığını bildiğim için kendisine bu teklifi ret ettim. Yanındaki kadın ile bir süre konuştuk. Kendisi Türkçe konuşabiliyordu. Yanımda bulunduğu esnada herhangi bir yardım talep etmedi. Aramızda fuhuşa yönelik herhangi bir konuşma geçmedi. Ben olay yerinden ayrıldım. Yanımda bulunduğu sırada Timor' un yanında bulunan kadın benden herhangi bir yardım talep etmedi.

Olay hakkındaki bilgim bundan ibarettir" demiştir.

Tanık İbrahim Beyanında:

"Olay tarihinde kadın satıcısı olarak bildiğim Timor kendi kullandığım telefonu arayarak elinde kadın olduğunu söyledi. Bende Timor' un evine iki arkadaşıyla birlikte gittik. Timor ile pazarlık yaptık. 30 YTL karşılığında anlaştık. İki kişi olduğumuz için 60 YTL yi Timor' a vermek istedik. Timor parayı almadı. Kadına vermemi söyledi. Önce arkadaş girdi. Daha sonra geri çıktı. Daha sonra ben girdim. Bayan ile cinsel ilişkiye girdim. 30 YTL parayı kendisine verdim. Kadın herhangi bir şekilde zorla alıkonulduğuna dair bana bir şey söylemedi. Kadının Murat' a Timor' un kendisini zorla tuttuğunu söylediğini öğrendim. Ancak Jandarmaya durumu bildirmedik." Demiştir.

Tanık Ömer Beyanında: "Olay tarihinde kadın satıcısı olduğunu bildiğim Timor beni arayarak elinde kadın olduğunu söyledi. Ben de arkadaşlarla geleceğimizi söyledik. Yanımda arkadaşlarım olduğu halde köye giderken yolda kararımızdan vazgeçtik ve geri döndük. Timor tekrar beni aradı. Ben de arabanın lastiği patladığı için gelmedik dedim. Biz Timor' un oraya gitmedik. Kadınlı birlikte olmadık. Daha sonra kadının frengi hastalığı olduğunu öğrendik. Olay hakkındaki bilgim ve görgüm bundan ibarettir" demiştir.

Tanık Soner Beyanında:

"Olay tarihinde merkez karakol komutanlığına bağlı adli arama tutanağı kapsamı düzenledik. Düzenlediğimiz tutanak içeriği doğrudur. Aynen tekrar ederim. Ordu il Jandarma Komutanlığı 156 imdat Jandarma telefonuna yapılan telefon ihbarıyla Yozgat ili Sorgun ilçesi Bahadın kasabasında oturan Timor isimli kişinin evine Gürcistan uyruklu bir kadının zorla tutulup kendisine fuhuş yaptırıldığının bildirilmesi üzerine Karakol komutanımızın talimatıyla araştırma yapılmak üzere ekip oluşturularak Bahadın kasabasında bulunan Timor'un evine gidildi. Timor babasının evinde yatakta idi. Ev iki katlı idi. Üst katta anne ve babası alt katta ise Timor yaşıyordu. Timor'un evine girdiğimde Gürcistan uyruklu adının sonradan Asmet olduğunu öğrendiği bayan benim elime ayağıma sarıldı yalvarmaya ağlamaya başladı. Kendisini alarak karakola getirdik. Hakkında gerekli tutanak ve tahkikatları yaptık. Daha sonra olayı savcılığa intikal ettirdik. Benim olay hakkındaki bilgim ve görgüm bundan ibarettir" demiştir.

Tanık MUSAAT Beyanında:

"Bahadın kasabasında dükkan işletirim. Olay tarihinde Timor hiç görmediğim ve kasabanın yabancıları odan bir bayanla dükkana geldiler. Dükkandan bir votka istediler. Votkayı kadın alıp, parasını verdi. Kadının hal ve hareketlerinden herhangi bir şey hissetmedim. Daha sonra duyduğum kadarıyla Timor' un bu kadını pazarladığını, erkeklerle para karşılığı fuhuş yaptırdığını

öğrendim. Olay hakkındaki bilgim ve görgüm bundan ibarettir" demiştir.

Tanık Bekir Beyanında:

"Ben hatırladığım kadarı ile 09/03/2008 tarihinde Pazar günü saat 19.00 gibi Timor'u aradım. Elinde kadın olup olmadığını sordum, o da bana olduğunu söyledi, ben göndermesini istedim, Timor' da dışarı gönderemeyeceğini söyledi, bunun üzerine ben Bahadın kasabasındaki evine gittim, orada ismini sonradan öğrendiğim yabancı uyruklu bir kadın ile cinsel ilişkiye girdim, bunun karşılığında 50 YTL beraber olduğum kadına para verdim, daha sonra oradan ayrıldım, beraber olduğum kadın bana zorla tutulduğu konusunda herhangi bir şey söylemedi, ben bu olaydan iki gün sonra beraber olduğum bayanın Frengi hastası olduğunu savcılıktaki ifademde öğrendim, benim olayla ilgili bilgim ve görgüm bundan ibarettir" demiştir.

Tanık Murat Beyanında:

Olay tarihinde Halil İbrahim ile birlikte Timor da kadın olduğunu öğrendik. Birlikte Bahadın kasabasına gittik. Orada kadını gördük ve 30 YTL yi cinsel ilişkide bulunmak üzere anlaştık. Önce ben içeriye girdim. Orada kadına parayı vereceğim sırada kadın ağladı. Bu işi Timor' un zorla yaptırdığını yardım etmemi istedi. Timor sesleri duyunca içeriye girdi ve kadınla ilişkiye girmemi istemedi. Daha sonra Halil İbrahim içeriye girdi ona ne dediğini bilmiyorum ama o da hemen dışarıya çıktı. Daha sonra Timor bize:'Burası Bahadın kasabası, buradan çıkış yok, kesinlikle durumu kimseye söylemeyeceksiniz' diyerek tehdit etti. Biz de kendisinden korktuğumuz için kimseye bu durumu söylemedik. Olay yerinden ayrıldık olay hakkındaki bilgim ve görgüm bundan ibarettir" demiştir.

YEREL MAHKEME UYGULAMASI :

I-Sanık Timor'un mağdureye karşı üzerine atılı fuhuşa aracılık veya teşvik suçunu işlediği sabit olduğundan, 5237 sayılı .TCK 61 maddesi uyarınca,suçun işleniş biçimi, sanığın şahsi, sosyal ve ekonomik durumu göz önüne alınarak eylemine. uyan 5237 Sayılı TCK'nın. 227 (2) maddesi uyarınca takdiren 2 YIL HAPIS ve 5 GÜN ADLİ PARA CEZASI İLE CEZALANDIRILMASINA

Sanığa verilen cezanın, olayda cebir ve tehdit ile mağdurenin çaresizliği bulunduğundan 5237 Sayılı TCK nin 227 (4).. maddesi uyarınca takdiren 1/2 oranında arttırılarak 3 YIL HAPIS ve 7 GÜN ADLİ P ARA CEZASI İLE CEZALANDIRILMASINA

Sanığa verilen 7 GÜN ADLİ PARA CEZASININ sanığın sosyal ve ekonomik durumu göz önüne alınarak günlüğü takdiren 20 YTL den toplam 140 YTL ADLİ PARA CEZASI İLE CEZALANDIRILMASINA,

Sanığa verilen cezadan kanunen yada takdiren başkaca artırım yada

indirim yapılmasına yer olmadığına,

Sanık hakkında 5237 sayılı yasanın TCK 53 maddesinin uygulanmasına ve bu kapsamda sanığın 5237 sayılı yasanın TCK 53/1- a, b, d, e maddelerinde sayılan haklardan 5237 sayılı yasanın TCK 53/2 maddesi uyarınca cezasının infazı boyunca ancak sanığın kendi alt soyu üzerindeki velayet, vesayet ve kayımlık yetkileri açısından 5237 sayılı yasanın TCK 53/1 c maddede sayılan haktan 5237 sayılı yasanın 53/3 maddesi uyarınca şartla tahliye tarihine kadar YOKSUN BIRAKILMASINA ,

Sanığın gözaltında ve tutuklulukta geçen süresinin TCK 63 maddesi uyarınca tayin olunan cezasından İNDİRİMİNE,

2-Sanığın mağdureye karşı fuhuş yaptırmak yolu ile üzerine atılı insan ticareti suçunu işlediği sabit olduğundan, 5237 sayılı yasanın TCK 61 maddesi uyarınca,suçun işleniş biçimi, sanığın şahsi, sosyal ve ekonomik durumu göz önüne alınarak eylemine uyan 5237 sayılı TCK'nın 80 (1) maddesi uyarınca takdiren 8 YIL HAPIS ve 5 GÜN ADLİ PARA CEZASI İLE CEZALANDIRILMASINA,

Sanığa verilen 5 GÜN ADLİ PARA CEZASININ sanığın sosyal ve ekonomik durumu göz önüne alınarak günlüğü takdiren 20 YTL en toplam 100 YTL ADLİ PARA CEZASI İLE CEZALANDIRILMASINA

Sanığa verilen cezadan kanunen yada takdiren başkaca artırım yada indirim yapılmasına yer olmadığına,

3-Sanığın üzerine atılı organ sokmak yolu ile cinsel istismar suçunu işlediği sabit olduğundan, 5237 sayılı yasanın .TCK 61 maddesi uyarınca,suçun işleniş biçimi, sanığın şahsi,sosyal ve ekonomik durumu göz önüne alınarak eylemine uyan 5237 sayılı TCK'nın 102 (2) maddesi uyarınca takdiren 7 YIL HAPIS CEZASI İLE CEZALANDIRILMASINA,

Sanığa verilen cezadan kanunen yada takdiren başkaca artırım yada indirim yapılmasına yer olmadığına,

Sanık hakkında 5237 sayılı yasanın TCK 53.maddesinin uygulanmasına ve bu kapsamda sanığın 5237 sayılı yasanın .TCK 53/1- a, b, d, e maddelerinde sayılan haklardan 5237 sayılı yasanın TCK 53/2.maddesi uyarınca cezasının infazı boyunca ancak sanığın kendi altsoyu üzerindeki velayet, vesayet ve kayımlık yetkileri açısından 5237 sayılı yasanın .TCK 53/1- c maddede sayılan haktan 5237 sayılı yasanın TCK 53/3 .maddesi uyarınca şartla tahliye tarihine kadar YOKSUN BIRAKILMASINA

Sanığın gözaltında ve tutuklulukta geçen süresinin TCK 63 maddesi uyarınca tayin olunan cezasından İNDİRİMİNE

4-Sanığın sabıkasında görünen ilamlar ile aldığı cezaların nevi itibarıyla sanık hakkında tekerrür ve hükmün açıklanmasının geri bırakılması ile erteleme hükümlerinin uygulanmasına yer olmadığına

5- Aşağıda döküm halinde gösterilen (844,30) YTL yargılama giderinin sanıktan tahsili ile hazineye irat kaydına,

6-Sanık için hükmolunan ceza miktarları nazara alındığında sanıktaki mevcut kaçma saklanma şüphesi itibarıyla hükmen tutukluluk halinin devamına ve hüküm özetinin gereği için Yozgat Cumhuriyet Başsavcılığı 'na gönderilmesine,

7-Adli Emanetin 2008/95.sırasında kayıtlı görüşme kayıtlarının delil olarak dosya arasında muhafazasına,

YARGITAY KARARI :

Kendisine ulaşılamayan ve dinlenemeyen Gürcü asıllı bayan arkadaşının daveti üzerine Sorgun ilçesine gelen mağdure Asmat'ı otobüs terminalinde gece 03.00 sıralarında sanık tarafından karşılanarak misafir olarak evine götürüldüğü, ertesi gün gündüzleyin sanığın cebir, şiddet ve tehdit kullanarak mağdureye organ sokmak suretiyle cinsel saldırı suçunu işlediği; müteakiben de aynı yöntemleri kullanarak para karşılığı, mağdurenin fuhuş yapmasını sağladığı ve yine sanığın fuhuş yaptırmak ve maddi kazanç sağlamak amacıyla tehdit, baskı ve cebir kullanılarak sanık tarafından kendi evinde barındırıldığı, üçüncü kişilerden para almak suretiyle fuhuş amaçlı çalıştırılıp insan ticareti suçunu da işlediği; mağdurenin istikrarlı anlatımları, bunu destekleyen bir kısım tanık beyanları, doktor raporu ve tüm dosya içeriğinden anlaşıldığı, mahkemenin kabulünde bir isabetsizlik görülmemekle; yapılan duruşmaya, toplanıp karar yerinde gösterilen delillere, mahkemenin tahkikat neticelerine uygun olarak tecelli eden kanaat ve takdirine, tetkik olunan dosya münderecatına göre sanık müdafininin yerinde görülmeyen sair itirazlarının reddine; ancak,

CMK'nın 232/6. madde ve bendinde aykırı olarak gün karşılığı tayin olunan adli para cezasının para cezası olarak miktarı belirlenirken dayanan yasa maddesinin hükümde gösterilmemesi,

Bozmayı gerektirdiğinden hükmün CMUK'nın 321. maddesi gereğince (BOZULMASINA), ancak bu aykırılığın CMUK.'nın 322. maddesine göre düzeltilmesi mümkün bulunduğundan, hükmün gün karşılığı adli para cezasının belirlendiği kısımlara "5237 sayılı TCK'nın 52/2. madde ve fıkrası uyarınca" ibaresinin eklenmesi suretiyle hükmün (DÜZELTİLEREK ONANMASINA), (Y. 8. C.D. 22.1.2009 tarihli 2008/ 14106 E, 2009/499 K.)

-ÖRNEK KARAR 11

Esas no :2009/1134
Tebliğname No :2009/7781
Mahkemesi :Üsküdar 3. Asliye Ceza Mahkemesi
Suç tarihi :2.3.2003
Sevk : 765 sayılı TCK'nın 179/1-2-son maddeleri
Mağdure : 14 yaşında küçük
Sanık : İK
Hüküm Tarihi :17.7.2008
Temyiz nedenleri : -Sanık müdafii: Suç kanıtlanmamıştır.
Tebliğname : BOZMA

YEREL MAHKEME UYGULAMASI :

TCK'nın 179. madde 2 yıl hapis
TCK'nın 179/2 madde 5 yıl hapis
TCK'nın 179/ son 6 yıl hapis 8 ay hapis
TCK'nın 62. madde 5 yıl 6 ay 20 hapis

HÜKME KONU OLAY:

Sanık suç tarihinde 14 yaşında olan mağduru telefonla tehdit edip zorla adamlarına kaçırarak İstanbul'a getirtir ve evinde 15 gün kadar zorla barındırıp zorla hırsızlık yaptırır.

SEVKTEKİ EYLEM TANIMINA GÖRE YARGITAY'IN KARARI:

Sanığın olay tarihinde 14 yaşında olan mağduru zorla Diyarbakır'dan İstanbul'a getirerek, evinde zorla ve ölüm tehdidiyle tutup hırsızlık yaptırdığı iddiasıyla kamu davası açılmış olması karşısında, eyleminin kanıtlanması halinde insan ticareti suçunu oluşturabileceği, bu suçtan yargılama yapma ve kanıtları değerlendirme görevinin ise ağır ceza mahkemesine ait olduğu gözetilerek görevsizlik kararı verilmesi gerekirken, görevsiz asliye mahkemesinde yargılamaya devam olunarak yazılı biçimde hüküm kurulması (Y:8.C.D. 6.5.2009 tarih 2009/1134 E, 2009/7781 K.)

ALTINCI BÖLÜM

İNSAN TİCARETİ SUÇUNUN TAKİBİNDE ULUSLARARASI ADLİ YARDIMLAŞMA ¹

1-Genel Bilgiler

Ceza İşlerinde Karşılıklı Adli Yardım Avrupa Sözleşmesi

Ülkemizde yapılan soruşturma ve kovuşturmalar kapsamında yabancı devlet adli makamlarından cezai konularda adli yardımlaşma talebinde bulunulması (adli kararların tebliği, istinabe yoluyla ifade alınması, bilgi ve belge istenmesi gibi) ve yabancı devlet adli makamlarının aynı mahiyetteki taleplerinin yerine getirilmesi, ilgili devletlerle aramızda yürürlükte olan ikili anlaşma ya da çok taraflı sözleşmeler uyarınca; bunların olmaması halinde de uluslararası teamül hukuku kuralları ve Karşılıklılık (Mütekabiliyet) ilkesi uyarınca yürütülmektedir.

Çok taraflı sözleşmeler içerisinde ülkemiz yönünden en sık uygulananı, Avrupa Konseyi hukuk düzeninde yer alan 1959 tarihli Ceza İşlerinde Karşılıklı Adli Yardım Avrupa Sözleşmesidir (CİKAYAS). Ülkemiz, 24 Haziran 1969 tarihinden bu yana anılan Sözleşmeye taraftır.

Halen CİKAYAS'a, 47'si Avrupa Konseyi üyesi olmak üzere, 48 ülke taraf bulunmaktadır.

CİKAYAS, 26. maddesi gereği, ceza işlerinde karşılıklı adli yardımlaşma konusunda kendisine taraf devletler arasında yürürlükte bulunan ikili anlaşma ve çok taraflı diğer sözleşme hükümlerinin (yazışma dili ve kanallarına ilişkin hükümler hariç) yerini alacak ve münhasıran uygulanacaktır.

CİKAYAS sekiz bölümden oluşmaktadır: 1. bölümde genel hükümler; 2. bölümde istinabe talepleri; 3. bölümde adli kararların tebliği, tanıkların, bilirkişilerin ve kovuşturulan kişilerin mahkeme önüne çıkarılmaları; 4. bölümde adli sicil bilgileri; 5. bölümde taleplerin içeriğine ve iletişime dair usul hükümleri; 6. bölümde soruşturma çerçevesinde elde edilen bilgilerin paylaşımı; 7. bölümde adli sicil bilgilerinin paylaşımı ve 8. bölümde Sözleşmenin uygulanma konularına dair hükümler yer almaktadır.

---

¹ Bu bölüm, Adalet Bakanlığı Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdür Yrd. Bilal Çalışkan ve Tetkik hakimleri Bülent Türkmen ve Leman Tosun tarafından hazırlanmıştır.

CİKAYAS'a taraf devletler, birbirlerine en geniş ölçüde adli yardımda bulunma yükümlülüğü altındadırlar. Adli yardımlaşma talebi, ancak şu hallerde ve gerekçeli olarak reddedilebilecektir: (1) Talebin ilişkin olduğu suç, kendisinden yardım istenen tarafça siyasi suçla veya siyasi suçla bağlantılı bir suçla ya da mali suçla ilgili sayılıyorsa; (2) kendisinden yardım istenen taraf, talebin yerine getirilmesini memleketinin egemenlik, güvenlik, kamu düzeni veya diğer öz çıkarlarına hanel getirecek nitelikte görüyorsa.

Tutuklama ve mahkumiyet kararlarının yerine getirilmesine ilişkin talepler ile sırf askeri suçlara ilişkin talepler CİKAYAS'ın kapsamı dışında bırakılmıştır.

Ülkemiz, CİKAYAS'a koyduğu çekince ile malvarlığının araştırılmasına ve malvarlığına el konulmasına dair taleplerin yerine getirilmesini, CİKAYAS'ın 5. maddesinde sayılan şartlara bağlı kılmıştır. Bu şartlar, (1) adli yardımlaşma talebini gerektiren suçun hem talepte bulunan hem de talepte bulunulan ülkenin hukukuna göre cezalandırılabilir nitelikte olması, (2) adli yardımlaşma talebini gerektiren suçun aynı zamanda talepte bulunulan ülkede iadeye elverişli bir suç olması ve (3) talebin yerine getirilmesinin talepte bulunulan ülkenin hukukuyla çelişmemesidir.

Ülkemiz ayrıca, CİKAYAS'a getirdiği bildirim ile, Türkiye'de bulunan ve sanık/şüpheli sıfatı izafe edilen kişiye verilecek duruşma davetiyelerinin, duruşma günü olarak belirlenen tarihten en az 40 gün önce yetkili Türk makamlarına ulaştırılmasını istemektedir.

CİKAYAS'a Ek Protokol

Ülkemizin 27 Haziran 1990 tarihinde taraf olduğu 1978 tarihli CİKAYAS'a Ek Protokol, CİKAYAS'ın kapsamını mali suçları da içine alacak şekilde genişletmiştir. Bu bağlamda, Ek Protokolün 1. maddesi uyarınca, taraf devletler, bir adli yardımlaşma talebini, yalnızca "suçun mali suç niteliğinde olduğu" gerekçesiyle reddetmeyeceklerdir.

Ek Protokole göre, CİKAYAS, (1) yargılama giderlerinin ödenmesine, bir hükmün yerine getirilmesine ve para cezasının tahsiline dair adli evrakın tebliğine ve (2) hükmün tecilini veya şartla tahliye kararının geri alınmasını, hükmün yerine getirilmesine başlanılmasının ertelenmesini veya yerine getirmenin durdurulmasını ilgilendiren tedbirlere de uygulanacaktır.

Ülkemizin Ek Protokolün uygulanmasında herhangi bir çekincesi ya da bildirim bulunmamaktadır.

CİKAYAS'a Ek 2 Nolu Protokol

Ülkemizin henüz taraf olmadığı Protokol, Avrupa Konseyi üyesi devletler arasındaki adli yardımlaşmanın geliştirilmesini ve daha hızlı ve etkin şekilde adli yardımlaşma yapılmasını amaçlamakta olup, bunu sağlamak üzere şu yeni usulleri getirmektedir: İki ülke adli makamları arasında doğrudan yazışma, elektronik ortamda yazışma, video-konferans yoluyla dinleme, telefon-konferans yoluyla dinleme, tutuklu kişilerin talepte bulunulan tarafa geçici olarak gönderilmesi, başka bir ülkedeki şahsa doğrudan posta yoluyla tebligat yapılması, sınır ötesi takip, kontrollü teslimat, müşterek soruşturma ve müşterek gizli soruşturma yapılması.

Halen, 18'i Avrupa Konseyi üyesi 19 ülke bu Protokole taraftır. Adli ve polisiye alanda ülkemizle yoğun ilişkileri bulunan Almanya, Fransa, İngiltere, Hollanda, İtalya, İspanya, Avusturya, Rusya, Azerbaycan, Gürcistan ve Ukrayna gibi ülkeler Protokole henüz taraf değildirler.

Son olarak, insan ticaretinin yoğun olduğu bölgelerde, konunun önemi nedeniyle, gerek Avrupa Konseyi (AK) gerekse Birleşmiş Milletler Sözleşmelerine taraf ülkeler arasında adli yardımlaşma konusunda çok taraflı sözleşmeler de yapıldığını belirtmek gerekir. Tamamlayıcı mahiyetteki bu sözleşmelere ilişkin ayrıca bilgi verilecektir.

2- Uluslararası Tebligat

Adli kararların tebliği, cezai tebligatın konusunu oluşturmaktadır. Kendilerine ülkemizde veya ilgili yabancı devletlerde tebligat yapılacak Türk vatandaşı veya yabancı uyruklu şahıslar, insan ticareti suçu açısından şüpheli, sanık, hükümlü, mağdur, müşteki, katılan, tanık ya da bilirkişi olabilir.

Yurtdışı tebligatın hukuki dayanağı, 7201 sayılı Tebligat Kanunu ile Türkiye'nin taraf olduğu ikili anlaşma veya çok taraflı sözleşmelerin ilgili hükümleri ve sözleşme bulunmadığı takdirde, karşılıklılık (mütekabiliyet) prensibidir.

Uluslararası sözleşmeler, yardımlaşma isteyen tarafın adli makamlarınca yapılmış olan tebligat taleplerinin, yardımlaşma istenen tarafın kendi mevzuatında öngörülen şekillere uygun olarak yerine getirileceğini öngörmektedir. Mevzuatımızda 7201 sayılı Tebligat Kanunu'nun 25 ve 25/a maddeleri, yabancı ülkelerdeki yabancı uyruklu şahıslara ve Türk vatandaşlarına yapılacak tebligatın usulünü düzenlemiştir. Ceza tebligatı herhangi bir masraf alınmadan yerine getirildiğinden Maliye veznesine para yatırılması söz konusu değildir.

A-Yabancı Devlette Yabancı Uyruklu Şahsa Tebligat

Yabancı devlette yabancı uyruklu şahsa yapılacak tebligata ilişkin evrakın, gönderileceği ülkenin kabul ettiği yabancı dile tercüme ettirilmesi zorunludur.

Ayrıca, tebligat evrakı, ilgilinin bulunduğu ülke yetkili makamına muhatap tebliğ talepnameşi ile her bir muhatap için ayrı ayrı düzenlenmek kaydıyla tebliğ edilecek adli belgeyi ve tebellüğ edecek yabancı uyruklu şahsın adı ve soyadı, uyrukluğu, orijinal yazılışıyla yabancı ülkedeki açık adresi, mevcutsa onaylı kimlik belgesi veya pasaport örneğini içermelidir.

B- Yabancı Devlette Türk Vatandaşına Tebligat

Yabancı devletlerdeki Türk vatandaşlarına, Tebligat Kanununun 25/a maddesi uyarınca ilgili devletlerdeki diplomatik temsilciliklerimiz ve konsolosluklarımız vasıtasıyla tebligat yapılması halinde, tebliğ işlemi sırasında yabancı adli makamın müdahalesi olmayacağından tercümeye gerek bulunmamaktadır. Ancak, 25/a maddesi uyarınca tebligatın yapılamaması veya adli makamlarımızca doğrudan 25/1'inci maddesi uyarınca yabancı makamlar aracılığıyla tebligat yapılmasının talep edilmesi halinde, tebliğ talepnameşi ve tebliği istenen belgenin tercümesinin de gönderilmesi gerekmektedir.

İlgili yabancı ülkedeki T.C. Büyükelçiliği Konsolosluk Şubesi veya T.C. Başkonsolosluğu, tebliğ yapılacak vatandaşımıza 7201 sayılı Tebligat Kanununun 25/a maddesi kapsamında tebliğ işlemlerini, o devletin izin verdiği yöntemle gerçekleştirecektir. Kendisine tebliğ edilmesi gereken bir evrakın olduğunun ilgiliye tebliği tarihinden itibaren (30) gün içinde Konsolosluğa başvurulmadığı takdirde, tebligat (30) günün sonunda yapılmış sayılacaktır. Muhatap, Konsolosluğa başvurduğu halde tebliğ evrakını almaktan kaçındığı takdirde, bu husustaki tutanağın düzenlenme tarihinde tebliğ yapılmış sayılır.

3- İstinabe

Uluslararası istinabe, bir devletin yetkili bir adli makamının (istemde bulunulan devlet) diğer bir devletin (istemde bulunan devlet) adli makamı adına yerine getirdiği işlemler bütünüdür.

Cezai konularda istinabe; şüpheli ve sanıkların ifadelerinin alınması veya sorgularının yapılması, mağdur, müşteki, katılan, tanık ve bilirkişilerin dinlenilmesi, bilgi ve delil temini, banka kayıtları, muhasebe belgeleri, şirket dosyaları ve ticari belgeler de dahil olmak üzere ilgili belge ve kayıtların asıllarının veya tasdikli suretlerinin sağlanması, delil toplamak amacıyla kazançların, malvarlıklarının, araç-gerecin ya da diğer hususların belirlenmesi veya izlenmesi, delil amaçlı arama ve el koyma, eşya ve yer incelemesi, el

koyma ve müsadereye dair yabancı mahkeme kararlarının infazı amaçları ile talep edilebilir.

İstinabe taleplerini, yardım istenen taraf, kendi mevzuatında öngörülen şekillere uygun olarak yerine getirir. Yardım isteyen taraf, tanıkların veya bilirkişilerin yeminli ifade vermelerini isterse, bu hususu açıkça talep edecek ve yardım istenen taraf, milli mevzuatında bunu engelleyen bir hüküm yok ise, bu talebi yerine getirecektir.

Hazırlanacak taleplemede, talebi yapan makamın adı, talebin ilgili olduğu soruşturma veya kovuşturmanın konusu ve niteliği ile maddi olguların özeti, uygulanması muhtemel kanun maddeleri, istenilen yardımlaşmanın tanımı, gerekçesi ve talep eden tarafın uygulanmasını arzu edebileceği herhangi bir özel usulün ayrıntıları, mümkün olduğu ölçüde, ilgili kişinin kimliği, adresi ve uyruğu, delil, bilgi veya işlemlerin hangi amaçla talep edildiği belirtilecektir.

Taleplemeye, iddianame, uygulanması muhtemel kanun maddeleri, ifade suretleri, gerekmesi halinde mahkeme kararı, Yargıtay ilamı, görevsizlik ve yetkisizlik kararları ile bilirkişi raporu, destekleyici evrak ve bunların tercüme eklenenecektir. İstinabe talep evrakındaki bilgilerin eksiksiz ve doğru olması soruşturma sürecinin sağlıklı bir şekilde sürdürülebilmesi için çok önemlidir.

4-Adli Makamlarımızca Adli Yardımlaşma Taleplerinin Düzenlenmesinde Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Evrakta ilgili kişilerin yurtdışı adresleri mutlaka orijinal haliyle ve mevcutsa posta kodunu içerecek şekilde yazılmalıdır. Türkçe okunuşu ile yazılan yabancı adresteki muhatapın bulunması mümkün olamamakta ve istem yerine getirilmeden iade edilmektedir.

Evrakın muhatabı yabancı uyruklu kişi ise, kişinin isim ve adresinin yazılı olduğu kimlik ve özellikle pasaport fotokopilerinin mutlaka evraka eklenmesi gerekmektedir. Rusya Federasyonu, Çin Halk Cumhuriyeti, İran İslam Cumhuriyeti ve Suudi Arabistan gibi Latin alfabesi kullanmayan devletlerin uyrukları ile ilgili istemlerde bu esasa uyulmaması halinde istemin yerine getirilmesi mümkün olamamaktadır.

Talimatlar ve taleplemelerde, adli yardımlaşmaya dair sözleşmelere ve ayrıca suçun türüyle ilgili olarak muhatap ülkenin de taraf olduğu diğer sözleşmelere mutlaka atıf yapılmalıdır. Bu bağlamda, suç işlemek amacıyla örgüt kurma (TCK m. 220) suçuna ve insan ticareti gibi diğer örgütlü suçlara ilişkin adli yardımlaşma taleplerinde, muhatap ülke taraf ise, “Birleşmiş Milletler Sınırışan Örgütlü Suçlarla Mücadele Sözleşmesi” ve “Sınırışan

Örgütlü Suçlara Karşı BM Sözleşmesine Ek **İnsan Ticaretinin Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine ve Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol (Palermo Protokolü)**” e atıf yapılması gerekmektedir.

Talimatlar ve talepler, bunu düzenleyen unvanı, sicil numarası, isim ve soyadını içermeli, imzalanmalı ve okunaklı olarak mühürlenmelidir.

Yurt dışına gönderilecek evrak asılları, suretleri ve tercümelerinin her sayfası mutlaka okunaklı şekilde resmi mühürle onaylanıp, onaylayanın isim, soyadı, unvanı yazılarak imzalanmak suretiyle iletilmelidir.

Talimatlarda, talebin yerine getirilmesi için kesin tarih belirtilmemelidir. Zira, evrak istemi yerine getirecek yabancı adli makama ulaştığında, saptanan tarihler çoğu zaman geçmiş olduğundan, talebin yerine getirilmesine gerek kalmadığı düşüncesiyle evrak işleme alınmaksızın iade edilmektedir.

Tercüme işlemleri, hukuk lisanına vakıf ve ehil tercümanlara yaptırılmalı ve ayrıca çevirinin aslına uygun olduğunu belirten ibarenin tercüme edilen dilde evraka şerh verilmesi veya damgalanması sağlanmalıdır. Ehil olmayan tercümanlara yaptırılan çeviriler taleplerimizin sonuçsuz kalmasına neden olmaktadır.

5-Yabancı Devletlerin İstinabe Taleplerinde Dikkat Edilecek Hususlar

“İstinabe taleplerinin talepte bulunulan devletin mevzuatına göre yerine getirileceği” prensibi nedeniyle yabancı adli makamların istinabe taleplerinin karşılanmasında Türk mevzuatı hükümleri uygulanacaktır. Adli yardımlaşma taleplerinde, talebin yerine getirilmesi için özel bir usul uygulanması istenmekteyse, bu usul ancak Türk mevzuatı ile bağdaştığı oranda dikkate alınacaktır. Eğer uygulanması istenilen usul tamamen veya kısmen hukuk sistemimizle bağdaşmıyorsa, talep yerine getirilmeden önce en kısa zamanda bu durum talepte bulunan yabancı adli makamlara iletilmek üzere, Adalet Bakanlığına bildirilmelidir. Aksi halde onlar için hukuken geçerli sayılmayacak bir işlemin yapılması gereksiz emek ve zaman kaybına yol açacaktır.

Sözleşmelerde belirtilen taleplerin ret halleri mevcut olduğunda, bu taleplerin yerine getirilmemesi gerekmektedir. Yine, Sözleşmeye koydukları çekinceler ve yaptıkları beyanlarla sözleşmenin uygulama alanını daraltan Taraf Devletlere karşı olarak da, aynı sınırlamalar çerçevesinde adli yardımlaşmada bulunulması gerekmektedir. Zira, uluslararası hukuka göre egemen Devletler, birbirlerine karşı eşit düzeyde ve karşılıklı olarak yükümlülük altına girerler. Bu husus öncelikle Bakanlığımızca değerlendirilmektedir.

Adli yardımlaşma talepnamesinde açıkça belirtmek kaydıyla, adli yardımlaşma talebinde bulunan merciler, istinabe işleminin yerine getirilmesi sırasında kendi temsilcilerinin hazır bulunmalarına izin verilmesini talep edebilirler. Talepte bulunulan adli mercilerin de bu izni vermeleri halinde, hazır bulunmaya imkan verecek şekilde belirlenecek istinabe işlemi tarihinin talepte bulunan makama bildirilmesi gerekir.

Hazır bulunma müessesesi ile güdülen amaç, özellikle örgütlü ve ekonomik suçlara ilişkin karmaşık soruşturmalarda, soruşturma dosyasındaki bilgilerin tümünün ve olayın aydınlatılmasını sağlayacak tüm soruların adli yardımlaşma talepnamesine gerektiği şekilde aktarılmasının her zaman mümkün bulunmaması nedeniyle, hazır bulunmasına izin verilen yabancı adli makam temsilcilerine, istinabe işlemini yerine getiren (talepte bulunulan) adli makam aracılığıyla ek sorular yöneltebilme imkanı sunmaktır. Ayrıca, hazır bulunan yabancı görevli bizzat kendisi delillerin güvenilirliği ve inandırıcılığı konusunda kanaat sahibi olabilecektir. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin R(80) 8 sayılı Tavsiye Kararında, yabancı adli makamların hazır bulunmaya izin verilmesi taleplerinin mümkün olduğunca olumlu karşılanması önerilmekle birlikte, CİKAYAS'ta böyle bir talebin kabulü için zorunluluk getirilmemiştir.

Yabancı görevli ve kişilerin, istinabe işlemi sırasında hazır bulunmalarına izin verilmesi olanağından yararlanarak, kendileri tarafından doğrudan bilgi ve belge sağlamaları mümkün olmayıp, tüm işlemlerin yetkili makam ve görevlilerimizce yerine getirilmesi ve istinabe işlemi sırasında Devletin ve Adli Makamlarımızın itibarının gözetilmesi gerekmektedir.

Öte yandan, arama ve el koyma konulu bir adli yardımlaşma talebi düzenlenirken veya yurt dışından gelen bu mahiyetteki bir adli yardımlaşma talebi yerine getirilirken, ülkemizin ve varsa muhatap ülkenin CİKAYAS'ın 5. maddesine ilişkin çekinceleri de gözönünde bulundurulmalıdır.

6-El Koyma ve Müsadere Kararlarının İnfazı ve Varlıkların Geri Alınmasına İlişkin Karşılıklı Adli Yardımlaşma

Örgütlü suçlara ilişkin soruşturma ve davalarda yurtdışında bulunan malvarlığı değerleri hakkında verilen el koyma ve müsadereye ilişkin kararlar,

“BM Sınıraşan Örgütlü Suçlarla Mücadele Sözleşmesi”

“Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı BM Sözleşmesine Ek İnsan Ticaretinin Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine ve Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol”,

“Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı BM Sözleşmesine Ek Kara Deniz ve Hava Yolu ile Göçmen Kaçakçılığına İlişkin Protokol”,

“Suçtan Kaynaklanan Gelirlerin Aklanması, Araştırılması, El Konulması ve Müsaderesine İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi”,

“Ceza Yargılarının Milletlerarası Değeri Konusunda Avrupa Sözleşmesi” çerçevesinde taraf devletlerde infaz ettirilebilir.

Yabancı adli makamların benzer talepleri de aynı sözleşmeler çerçevesinde Ülkemizde yerine getirilir.

Yurtdışı bağlantılı ekonomik, mali ve örgütlü suçlarda şüpheli ve sanıkların yurtdışındaki malvarlıklarının araştırılması, tespit edilerek el konulması ve müsaderesinin sağlanması için düzenlenecek istinabe talebinin, CİKAYAS ya da ilgili ikili anlaşmanın yanı sıra, konusuna göre yukarıda değinilen sözleşme adı belirtilmek ve hükümleri de dikkate alınmak suretiyle hazırlanması ve evrakın iki nüsha halinde Bakanlığımıza iletilmesi gerekmektedir.

Öte yandan, uygulamada, özellikle karapara aklama suçlarıyla ilgili olarak yabancı devlet adli mercilerinden, adli yardım talebi konusu suç ya da suçların işlendiğine ve el koymaya konu malvarlıklarının bu suçlardan elde edildiğine dair kuvvetli şüpheyi açıklayan ve doğrulayan ayrıntılı bilgi ve dayanağı evrakı da iletmeleri talep edilebilmektedir.

7-Yurtdışı Adres Araştırmaları ve Yabancı Uyruklu Şahısların Doğum ve Sabıka Kayıtlarının Temini

A-Türk Vatandaşlarının Yurtdışı Adreslerinin Tespiti

Şüpheli, sanık, hükümlü, mağdur, müşteki, müdahil ve tanık olarak yurtdışında bulunan Türk vatandaşlarının adreslerinin tespitine ilişkin taleplerde Bakanlığımız aracı kılınmalıdır. Yurtdışındaki temsilciliklerimizce araştırma yapılabilmesi için talebe konu şahısların buldukları ülke ve ayrıntılı nüfus bilgilerine gereksinim duyulmaktadır.

Yabancı ülkelerde bulunan vatandaşlarımızın adreslerinin saptanması istemine ilişkin mahkeme müzekkerelerine, ilgili kişinin yurtdışında bilinen en son adresinin, şehir ismi, sokak veya cadde ismi veya numarası ve şehir kod numarası ile birlikte ve orijinal yazılış şekliyle tam olarak yazılması, karışıklığa ve yanlışlığa yer verilmemesi için, ilgilinin anne ve baba adının, doğum yerinin, ay, gün ve yıl olarak doğum tarihinin de belirtilmesi uygun olacaktır. İlgililerin son buldukları adreslerin tespit edilememesi halinde, hangi ülkede buldukları ve kimlik bilgileri belirtilmek suretiyle araştırma yapılması istenmelidir. Her iki durumda da, söz konusu taleplerin Bakanlığımız aracılığı ile Dışişleri Bakanlığına intikal ettirilmesi gerekmektedir.

B-Yabancı Uyruklu Şahısların Doğum ve Sabıka Kayıtlarının Temini İle Adres Bilgilerinin Tespiti

Ülkemizde suç işleyen ve şüpheli veya sanık sıfatı taşıyan yabancı uyruklu kişilerle, açılan kamu davalarında mağdur, müşteki veya tanık konumundaki yabancı uyruklu diğer kişilerin nüfus-sabıka kayıtlarının teminine ve adreslerinin tespitine ilişkin olarak adli mercilerimizce yapılan talepler, Uluslararası Kriminal Polis Teşkilatı (INTERPOL) Ana Sözleşmesi'nin 2'nci maddesi ile "Ceza İşlerinde Karşılıklı Adli Yardımlaşma Avrupa Sözleşmesi"nin 15'inci maddesi 5'inci bendi çerçevesinde İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü İnterpol Daire Başkanlığı tarafından yerine getirilmektedir.

Yabancı kişilerin dahil olduğu soruşturma ve kovuşturmalarda sonraki aşamalarda doğabilecek nüfus, sabıka kaydı ve adres tespiti ihtiyacına binaen; kimlik bilgilerine ilişkin pasaport gibi belgelerin örneklerinin alınması, kimliğe ilişkin belge bulunmadığı takdirde sözlü ve yazılı beyanlarına başvurarak kimlik bilgilerinin, fotoğraf ile şahısları tanımaya elverişli diğer hususların tespit edilmesi gerekmektedir.

İTERPOL'e üye Devlet vatandaşlarının;

- **Doğum ve sabıka kayıtlarının temini için;** sanığın adı, soyadı, ana ve baba adı, tespit edilebilen açık adresi orijinal yazılış şekliyle yazılıp, atılı suç belirtilmek ve sanığın pasaport veya benzeri kimliğinin fotokopisi, fotoğraf ve parmak izi formu eklenmek suretiyle doğrudan Emniyet Genel Müdürlüğü İnterpol Daire Başkanlığı'ndan

- **Adreslerinin tespiti için ise;** yukarıda sayılan bilgi ve belgelerle doğrudan ve birim adı belirtilmeksizin Emniyet Genel Müdürlüğü'nden,

İstemde bulunulması gerekmektedir.

İTERPOL'e üye devletten yabancı uyruklu şahısların nüfus-sabıka ve adres kayıtlarının tespiti amacıyla yapılacak olan taleplerde mümkün olduğunca dava konusu suçun özeti, sanığın uyuğu, vatansız olması halinde daha önce vatandaş olduğu devlet adı, anne-baba adı, tam doğum tarihi ve yeri içeren açık kimlik bilgileri, ülkesindeki daimi açık ve kesin ikamet-iş adresleri ve telefonları, vatandaşı olduğu devlet yetkili makamlarının verdiği pasaport, sürücü belgesi, nüfus cüzdanı veya benzeri kimlik belge fotokopileri veya seri numaraları ile verildiği yer ve tarih, kimlik teyidinin yanında, sabıka kayıtlarının tespitine yarayan, bütün devlet makamlarınca da talep edilen ve uluslararası geçerliliği olan fotoğraf ve parmak izi formları ile birlikte gönderilmesi, taleplerin yerine getirilmesi ihtimalini artıracaktır.

Yurda giriş çıkış kayıtlarına ilişkin bilgi temini için; İçişleri Bakanlığının 09/03/2005 tarih ve 2005/26 sayılı Genelgesinde belirtildiği üzere, adli makamlarımızın, Türk ya da yabancı uyruklu şahısların yurda giriş veya çıkışlarına ilişkin bilgileri Emniyet Genel Müdürlüğünden değil, bu tür veriler Valilikler bünyesinde mevcut bilgi işletim sistemlerine de işlendiğinden, zaman kaybının önlenmesi ve gereksiz yazışmaya meydan verilmemesi amacıyla, adli makamın bulunduğu yer Valiliğinden (Emniyet Müdürlüğünden) talep etmesi gerekmektedir.

Yurda giriş çıkış tahdit kayıtlarının konulması veya kaldırılmasına dair Mahkeme kararlarının bildirilmesi; 5682 Sayılı Pasaport Kanunu'nun 7 ve 22'nci maddelerinin uygulanması ile ilgili olarak, tahdit konulması veya kaldırılmasına ilişkin bilgilerin zamanında ve eksiksiz şekilde İl Emniyet Müdürlüklerine iletilmesine ve evvelce haklarında eksik bilgi verilen şahıslarla ilgili ayrıntılı bilgilerin İl Emniyet Müdürlüklerine ayrıca duyurulmasına vatandaşların mağdur olmamaları açısından dikkat edilmelidir.

Son olarak; insan ticareti mağdurlarının, geldikleri ülkede yaşadıkları zorluklar ve sıkıntılar nedeniyle, geri gönderilmelerini önlemek için bazen pasaportlarını imha ettikleri, ifade verirken gerçek adreslerini belirtmedikleri, yeniden ülkemize gelme ihtimalini düşünerek farklı yollara başvurmak suretiyle gerçek adreslerini gizledikleri bilinmektedir. Bazı kaynak ülkelerin nüfus ve adres kayıt sistemlerinin çok sağlıklı olmadığı da dikkate alındığında, adres bilgilerinin belirlenmesi sürecinde insan ticareti mağdurlarıyla ilgilenen uzmanlardan istifade edilmesinin soruşturmanın etkinliği adına yararlı olacağı değerlendirilmektedir.

8-CİKAYAS'ta Düzenlenen Diğer Hususlar

Devletler arasında adli kayıt ve sicillere ilişkin bilgilerin karşılıklı olarak alınıp verilmesi, uluslararası suçla mücadele bağlamında önemli bir araçtır. Adli kayıt ve sicillerdeki bilgiler, belirli bireye ait adli kayıt ve sicillerin suretleri ve belirli bir ceza davası çerçevesinde talep edilen adli kayıt ve sicillere ilişkin tüm bilgileri ifade etmektedir.

Sözleşmenin 13. maddesi adli kayıt ve sicillerin suretlerinin ve adli kayıt ve sicillere ilişkin bilgilerin talepte edilen devletten talepte bulunan devlete kendi yargı makamlarında benzer şekilde erişime sunulduğu ölçüde aktarılmasına olanak sağlar. 21. madde, her taraf devlete, başka bir taraf devletten bir kişi aleyhine dava işlemlerini başlatmasını talep etme imkanını vermektedir. Bu madde özellikle talep eden ülke içerisinde suç işleyen bir kişinin, talep edilen ülkenin sınırları içerisinde bulunduğu ve iade edilemeyeceği hallerde uygulanır. Bir akit tarafça diğer bir tarafın

mahkemelerindeki kovuşturmalara ilgili olarak yapılan her ihbar Adalet Bakanlıkları yolu ile yapılır. Yardım istenen taraf bu ihbar hakkında yapılan işlemi bildirecek ve gerekiyorsa, alınan kararın bir örneğini gönderecektir.

22. madde ise Taraf Devletlerin vatandaşlarına ilişkin adli kayıt ve sicillere girilen tüm adli sabıkalari ve bunu müteakiben alınan tedbirleri düzenli olarak birbirlerine iletmelerini öngörmektedir. Buna göre, akit taraflardan her biri, diğer taraf tebalarına ilişkin olup adli sicile kaydedilmiş bulunan cezai hükümler ve sonraki tedbirler hakkında ilgili tarafa bilgi verir. Adalet Bakanlıklarının bu bilgileri yılda en az bir kere birbirlerine göndermeleri gerekmektedir.

Sözleşme belirli bir alanda, bazı hallere münhasır karşılıklı adli yardımlaşmayı düzenleyen veya düzenleyecek iki veya çok taraflı milletlerarası herhangi bir anlaşma hükümlerinde yer alan vecibeleri etkilemez.

9-Yabancı Hukuk Hakkında Bilgi Edinilmesine Dair Avrupa Sözleşmesine Ek Protokolün Kapsamı

Ek Protokol, ceza hukuku ile ilgili bilgi taleplerinin karşılanması amacıyla düzenlenmiş olup 1'inci maddesinde, akit devletlerin birbirlerine ceza kanunları ve ceza usul kanunları, iddia makamları dahil ceza hukuku alanında adli teşkilatlanma ile cezai tedbirlerin uygulanması konularında bilgi sağlama yükümlülüğü getirilmiştir. Ek Protokol kapsamında, bilgi taleplerinin, yalnızca başlayan soruşturma ve kovuşturmalar için değil, ayrıca başlatılması öngörülen soruşturma ve kovuşturmalar için de yapılması mümkün kılınmaktadır. Bilgi sağlama yükümlülüğü talep eden akit devletin adli makamlarının yetki alanına giren suçların yargılanması için bütün işlemlere uygulanır.

Ek Protokol uyarınca, yapılacak bilgi taleplerinin düzenlenmesi ve iletilmesi usulüne Sözleşme hükümleri uygulanacaktır. Buna göre; Sözleşmenin 4'üncü maddesinde yazılı hususları ihtiva eden talep yazısı ve ekli evrakın talepte bulunulan devletin dilinde düzenlenmesi veya bu dilde yapılmış tercümelerinin eklenmesi ve talep yazısı ile ekli evrakın, iki takım halinde hazırlanarak Bakanlığımıza gönderilmesi gerekmektedir.

Ek Protokole göre yapılacak bilgi talebinde, talep eden adli makam, davanın niteliği, talepte bulunulan devletin hangi mevzuatıyla ilgili bilgi istendiği ve eğer talepte bulunulan devletin birden fazla hukuk sistemi mevcutsa hangi hukuk sistemi hakkında bilgi istendiği, bilgi talebine doğru ve açık cevap verilebilmesi için gerekli bütün bilgiler belirtilecektir. Gerektiğinde, talebin konusunu açıklayıcı nitelikte bulunan belgelerin örnekleri eklenebilecektir. Talep bir adli makam tarafından düzenlenmemiş ise, buna yetki veren makam kararı eklenecektir.

Ek Protokol uyarınca yapılacak bilgi taleplerinde de, Sözleşmenin 6'ncı maddesinde yazılı masraflar dışında, sağlanan bilgilere karşılık herhangi bir harç veya masraf ödenmeyecektir.

Ülkemizin Bu Konuda Taraf Olduğu/İmzaladığı Diğer Sözleşmeler

1-Sınırşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (Palermo Sözleşmesi)

Taraf devletlere sınırşan örgütlü suçlara karşı gerekli tedbirleri alma yükümlülüğünü getiren Sözleşmede, devletlerin kanunlarında suç olarak öngörülmesi istenen “Örgütlü Bir Suç Grubuna Katılma(m.5), Suç Gelirlerinin Aklanması(m.6), Yolsuzluk(m.8) ve Adaletin Engellenmesi (M. 23)” suçlarıyla ilgili düzenlemeler bulunmaktadır.

Sözleşme ayrıca, soruşturmaların devredilmesine ve ortak soruşturmalar yardımıyla işbirliğinin geliştirilmesine, mağdurların ve tanıkların korunmasına, yasal piyasaların suç örgütlerinin sızmalarına karşı korunmasına ilişkin hükümlere de yer vermektedir.

Karşılıklı adli yardımlaşma ile ilgili 18. maddesinde, talebe ilişkin amaçların bir listesi, eşzamanlı olarak bilgilerin iletilmesine yönelik imkan ve kişilerin geçici olarak aktarılması konusu yer almakta; karşılıklı taleplerin nasıl yapılacağı, hangi verilerin istenebileceği ve hangi idarelerin muhatap olarak alınacağı açıklanmakta, bu taleplerin ifasında uygulanan kurallara yer verilmektedir.

Söz konusu maddenin 18. fıkrası, tanıkların, bilirkişilerin ve kovuşturulan kişilerin talepte bulunan devletin sınırları içindeki mahkemede fiilen hazır edilmelerinin mümkün olmaması veya istenmemesi halinde, duruşmaların video konferans yoluyla yapılmasına olanak sağlamaktadır.

“Müsadere ve Zapt” başlıklı 12. maddenin 9. fıkrası, “Bu maddede yer alan hiçbir hüküm, söz konusu tedbirlerin bir Taraf Devletin iç hükümleri uyarınca ve tabi olarak tanımlanması ve uygulanması ilkesini etkilemez.” hükmünü içermektedir.

Sözleşmenin 13. maddesi, Sınırşan Örgütlü Suçlara karşı Sözleşme kapsamına giren bir suçla ilişkin olarak suçtan elde edilen gelirlerin, malların, cihazların ya da diğer araçların müsadereci amacıyla işbirliği yapıldığında taraf devletlerin uyması gereken tüm düzenlemeleri içermektedir. Suçtan elde edilen gelirlerin müsaderecinin tasarrufu 14. maddede açıklanmakta ve bu sözleşmeye dayanarak müsadere edilmiş suç geliri ve mal varlığının tasarrufunun, taraf devletin iç hukukuna ve idari usullerine tabi olacağı belirtildikten sonra, başka bir taraf devletin talebi üzerine tasarrufta bulunurken, iç hukukunun izin verdiği

ölçüde ve talepte öngörüldüyse, suçun mağdurlarına tazminat verilebilmesi veya bu suç gelirin veya mal varlığının yasal sahiplerine iade edilebilmesi için, müsadere edilmiş suç gelirin veya mal varlığının talep eden devlete iade edilmesinin öncelikle değerlendirileceği ifade edilmektedir.

Sınıraşan suçlar açısından, tanıkların ve mağdurların muhtemel oç alma ve sindirmelere karşı korunması amacıyla, Sözleşme'nin 24. maddesi, Sözleşme kapsamındaki suçlara ilişkin olarak ifade veren tanıklara ve uygun durumlarda aynı zamanda bu tanıkların akrabalarına etkin koruma sağlanmasını; 25. Maddesi ise, mağdurlara yardım sağlamak ve onları korumak için gerekli tedbirlerin alınmasını öngörmektedir. Bazı mağdurların aynı zamanda tanık da olabileceğini göz önünde bulundurarak, her Taraf Devletin imkanlar dahilinde tanıklar için etkin bir koruma sağlaması gerekmektedir. Sözleşmede, bu etkin korumanın, fiziki koruma, yurtiçinde ve yurtdışında yer değiştirme, kanıt teminine yönelik özel düzenlemeler şeklinde olabileceği belirtilmiştir.

Sözleşmeye göre, her Taraf Devlet, bu Sözleşmede ve Protokolde belirtilen suçların mağdurlarının zararlarının tazmini veya diğer şekillerde telafisi için uygun usulleri tesis edecektir. Ayrıca, her Taraf Devlet, kendi iç hukukuna bağlı kalmak kaydıyla, ceza yargılamasının uygun aşamalarında faille karşı mağdurların görüş ve endişelerinin ifade edilmesine ve göz önünde bulundurulmasına olanak sağlayacaktır. Bu bağlamda, Sözleşmeyi uygularken, her Taraf Devletin yer değiştirme anlaşmalarını da dikkate alması gerekmektedir.

2-Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı BM Sözleşmesi'ne Ek İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol (Palermo Protokolü)

Palermo Sözleşmesinin eki olduğundan, bu Protokole taraf olabilmek amacıyla devletlerin öncelikle Palermo Sözleşmesine taraf olması gerekmektedir. Sözleşmede sınıraşan örgütlü suçlara karşı genel yetkiler; Protokolde ise insan ticaretine ilişkin belli sorunlarla mücadele etmeye yönelik belirli yetkiler/hükümler öngörülmüştür.

Taraf devletlerin insan ticareti mağdurlarını korumak ve bu mağdurlara destek sağlamak gayesiyle adım atmak için kabul etmesi gereken Protokolde, uluslararası işbirliğinin güçlendirilmesi amaçlanmakta; mağdurların ve tanıkların korunmasına ilişkin olarak ana Sözleşmedeki hükümlerin mağdurlara etkin koruma ve yardım sağlaması hususu, insan ticareti mağdurlarının ciddi ihtiyaçlarının ve mağdurlara sağlanacak yardımın öneminin hem kendi

içerisinde bir son olarak hem de insan ticareti suçlarının soruşturulmasının ve kovuşturulmasının desteklenmesinde bir yol olarak kabul edilmesi açısından, Protokolün en temel amacı olarak belirtilmektedir.

Mağdurların ve tanıkların korunmasına ilişkin her Taraf Devlet, uygun hallerde ve kendi iç hukukunun elverdiği ölçüde, diğer önlemlerin yanı sıra, insan ticaretine ilişkin yargılama işlemlerini gizli yürüterek insan ticareti mağdurlarının özel hayatlarını ve kimliklerini korumak(madde 6, fıkra 1); uygun hallerde mağdurların ilgili yargısal ve idari işlemler hakkında bilgi almalarını sağlamak ve ceza yargılamasının aşamalarında görüş ve endişelerini ileri sürebilmelerine ve bunların göz önüne alınmasına yardım etmek(madde 6, fıkra 2); sivil toplum örgütleriyle özellikle aşağıdaki hususlara ilişkin hükümler dahil, insan ticareti mağdurlarının fiziksel, psikolojik ve sosyal yönden iyileşmelerini sağlamak için önlemler alınıp uygulanmasını değerlendirmek (madde 6, fıkra 3) ve adli yardım taleplerinde bu hususlara ayrıca dikkat edilmesini sağlamakla yükümlüdür. Protokol hükümlerinin Sınırışan Örgütlü Suça Karşı Sözleşmenin tekabül eden maddeleriyle birlikte okunması ve uygulanması gerekmektedir.

3-Suçtan Elde Edilen Gelirlerin Aklanması, Aranması, El Konulması ve Müsaderesine İlişkin Avrupa Konseyi (AK) Sözleşmesi

Sözleşme gereğince taraf olan her devlet, suç vasıtaları ile gelirlerini veya bu gelirlere eşdeğer malların zoralımını gerçekleştirmek için gerekli olan yasal ve diğer tedbirleri alma yükümlülüğü altındadırlar. Tarafların, suçtan kaynaklanan gelirlerin ve araçların zoralımını amaçlayan soruşturmalar ve kovuşturmalar için birbirleriyle mümkün olan en geniş ölçüde işbirliği yapmaları gerekmektedir.

Suçtan elde edilen gelirlerin aklanması, aranması, el konulması ve müsaderesine ilişkin AK Sözleşmesinin 8. ve 9. maddesine istinaden taraf devletler, malların varlığına, yerine veya hareketine, niteliğine, yasal durumuna veya değerine ilişkin kanıtların elde edilmesini ve güvence altına alınmasını sağlayacak tedbirler dahil olmak üzere birbirlerine yardım etmekle yükümlüdür. “Malların tespit edilmesi ve izlenmesi”, geniş anlamda anlaşılmalıdır. Soruşturma yardımının talepte bulunan devletin değer müsaderesi uyguladığı ve yardımın kanuna uygun bir malla ilişkili olduğu durumlarda soruşturma yardımının sağlanması gerektiğine açıklık getirmek amacıyla “müsadereye tabi diğer mallar” ifadesi eklenmiştir.

Yardım, talep edilen Tarafın iç hukukuma uygun olarak, bu hukuka aykırı olmadığı ölçüde ve talepte belirtilen usuller imkan nispetinde gözetilerek yerine getirilecektir. Ancak talep edilen Taraf, talep eden Tarafın mahkumiyet

veya adli kararında beyan edilen veya mahkumiyet veya adli kararın zimnen istinat ettiği ya da sübut bulunduğu kabul edilen hususlarla bağlı olacaktır.

Suçtan elde edilen gelirlerin aklanması, aranması, el konulması ve müsadereesine ilişkin AK Sözleşmesinin 10. maddesi devletler üzerine herhangi bir yükümlülük getirmeden, devletlerin birbirine, önceden talepte bulunmaksızın ihtiyari olarak soruşturmalara veya takibatlara ilişkin bilgileri sunma olanağını sağlamaktadır. Bilgilerin gönderilmesi, bilgileri gönderen devlette soruşturmaları veya takibatları tehlikeye atacak veya zedeleyecek ise bilgilerin iletilmemesi gerekmektedir. Herhangi bir Taraf, kendi soruşturma veya kovuşturmalarına halel gelmeksizin, herhangi bir talebin vukuundan önce, diğer Taraf Devletin bir soruşturma veya kovuşturmayı başlatmasına veya yürütmesine yardımcı olabileceğine veya bu bölüm gereğince talepte bulunmasına yol açabileceğine kani olduğu suç gelirleri ve araçları hakkındaki bir bilgiyi diğer Tarafa verebilir.

Sözleşmenin 11. maddesi 1. fıkrası, bir cezai kovuşturma veya bir zoralm işlemi başlatan Tarafın talebi ile diğer Taraf Devletin, daha sonra bir zoralm talebine konu oluşturabilecek veya böyle bir talebi karşılayabilecek herhangi bir malla ilgili olarak, bu mal üzerinde herhangi bir işlemi, devir veya elden çıkarılmasını engellemek amacıyla bloke etmek ve el koymak gibi gerekli geçici önlemleri almasını; 12. maddesi 1. fıkrası, 11. maddede belirtilen geçici tedbirlerin, iç hukuka uygun olarak, iç hukukun izin verdiği şekilde ve iç hukukla çatışmadığı ölçüde, talepte belirtilen usullere uygun olarak yerine getirileceğini öngörmektedir.

Türkiye'nin taraf olduğu ilgili uluslararası sözleşmelerle getirilen el koyma talebinin iç hukuk hükümlerine uygun olarak yerine getirilmesi yükümlülüğü aynı zamanda uluslararası teamül hukuku kuralı niteliği de taşımaktadır.

Sözleşmenin 13. maddesi, müsadereye ilişkin iki türlü uluslararası işbirliğini açıklamaktadır:

1- Talepte bulunan devletin yargı makamı tarafından verilen müsadere kararının doğrudan uygulanması; veya

2- Talepte bulunulan devletin iç hukuku doğrultusunda müsadere muamelelerini başlatma ve bu muamelelere istinaden emri icra etme.

Zoralımın uygulanabileceği mal talep edilen Tarafta bulunuyor ise, suçtan doğan gelirin değerine eşit miktarda paranın ödenmesi şeklindeki zoralm yöntemi de uygulanabilir. Bu durumda ödeme gerçekleşmemiş ise, zoralm için uygun herhangi bir mal üzerinde talep uygulanacaktır. Zoralım

talebinin belli bir malı ilgilendirmesi halinde taraflar; talep edilen Tarafın, malın değerine tekabül eden miktarda paranın ödenmesi şeklinde zoraltım işlemini icra etmesi hususunda anlaşabilirler.

14. madde, bir devletin idarelerinin kararın uygulanmasına ilişkin bir talep ya da 13. maddenin 1. fıkrasının b bendine istinaden bir talep kabul ettiğinde, bu talebe ilişkin her şeyin o devletin hukukuna ve idarelerine uygun olarak gerçekleştirilmesi gerektiğine yönelik temel bir kuralı ifade etmektedir. Bu lex fori (davaya bakmaya yetkisi olan mahkemenin tabi olduğu kanunlar) kuralı, normal olarak kaza yetkisine ilişkin kanunun usulle ilgili hususlara, müsadere muamelelerinin şekline, kanıtla ilişkin hususlara ve ayrıca zamanaşımı temelinde eylemlerin sınırlamalarına uygulandığı ölçüde yorumlanacaktır.

Sözleşmenin 19. Maddesi uyarınca, talep edilen Taraf, talebin kendi makamları tarafından yapılan soruşturma veya kovuşturmalara zarar vermesi söz konusu olacak ise, bu talep üzerine yapacağı işlemi erteleyebilecektir.

Sözleşmenin 18-20 maddeleri ile 23-35 maddeleri, her türlü suçlardan, özellikle ciddi suçlardan ve özel olarak uyuşturucu kaçakçılığı suçlarından, silah kaçakçılığı suçundan, terörizm suçlarından, **çocuk ve genç kadın ticareti suçundan** ve büyük karlar yaratan diğer suçlardan elde edilen gelirlerin aranması, el konulması ve müsaderesine ilişkin olarak soruşturmaya yönelik yardım açısından uluslararası işbirliğini kolaylaştırmayı amaçlayan ve bu Sözleşme çerçevesinde devleler arasındaki işbirliğine ilişkin genel kuralları içermektedir.

4-İnsan Ticaretiyle Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi

16.5.2005 tarihinde Varşova’da imzaya açılan İnsan Ticaretiyle Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi, alanında oluşturulmuş en kapsamlı ve en güncel uluslararası belgedir. Ülkemiz Sözleşmeyi 19.3.2009 tarihinde imzalamıştır. Onay öncesi gerekli yasal düzenlemeleri oluşturmaya yönelik teknik hazırlıklar ise halen devam etmektedir.

Sözleşme, dibacesinde, “İnsan ticaretinin bir insan hakları ihlali ve aynı zamanda insanın bütünlüğü ile saygınlığına yönelik bir suç oluşturduğunu; mağdurların haklarına saygının, mağdurların korunmasının ve insan ticaretiyle mücadele çabasının en üstün amaç olarak benimsenmesi gerektiğini” kabul etmektedir.

Sözleşmenin 1. maddesine göre; “Sözleşmenin amaçları şunlardır:

Cinsiyet eşitliğini gözeterek insan ticaretini önlemek ve insan ticaretiyle mücadele etmek,

İnsan ticareti mağdurlarının insan haklarını korumak; etkin soruşturma ve kovuşturma sağlamanın yanı sıra cinsiyet eşitliğini gözeterek, insan ticareti mağdurlarının desteklenmesi ve korunmasını temin eden kapsamlı bir çerçeve oluşturmak,

İnsan ticaretiyle mücadele konusunda uluslararası işbirliğini teşvik etmek.”

Sözleşmenin 2. maddesine göre, “Sözleşme, ulusal veya sınıraşan nitelikte, organize olsun ya da olmasın, insan ticaretinin bütün biçimlerine uygulanacaktır.”

Sözleşme, Taraf Devletleri, insan ticaretinin önlenmesini ve bu suçla etkin mücadele edilmesini teminen, iç hukuklarında gerekli hukuki düzenlemeleri yapmakla yükümlendirmektedir. Bu bağlamda, adli alandaki yükümlülüklerden bazılarında değinmek gerekirse;

- Sözleşmenin 4. maddesinde tarif edilen insan ticareti fiillerinin bütünüyle suç haline getirilmesi,

- “İnsan ticareti mağdurlarının hizmetlerinden yararlanma” olgusunun suç haline getirilmesi,

- Aşağıdaki hallerin insan ticareti suçunun ağırlaştırıcı nedenleri olarak öngörülmesi:

- Kasıt ya da ağır ihmal sonucunda insan ticareti mağdurunun hayati tehlikeye maruz kalması,
- Suçun çocuğa karşı işlenmesi,
- Suçun resmi görev sırasında bir kamu görevlisi tarafından işlenmesi,
- Suçun yasadışı bir örgüt çerçevesinde işlenmesi,

- İnsan ticareti mağdurlarına, işlemeye zorlandıkları suçlar nedeniyle ceza verilmemesi,

- Genel olarak adli süreçte insan ticareti mağdurlarının (ve gerekirse aile mensuplarının), tanıkların ve işbirliği gösteren diğer kişilerin, muhtemel saldırı ve gözdağı girişimlerine karşı korunması; adli süreçte, mağdurların özel hayatının ve mümkün mertebe kimliğinin korunması, güvenliklerinin sağlanması.

Sözleşme, 32. maddesinde uluslararası işbirliği konusunu da düzenlemiş bulunmaktadır. Anılan madde uyarınca, Taraf Devletler, (a) insan ticaretinin önlenmesi ve bu suçla mücadele edilmesi, (b) mağdurların korunması ve mağdurlara destek sağlanması ve (c) insan ticareti suçunun soruşturulması ve

kovuşturulması amacıyla, varolan uluslararası normlar çerçevesinde birbirlerine mümkün olan en geniş yardımı sağlayacaklardır.

***

Sonuç

Çoğu kere sınıraşan aşan karakteri nedeniyle, insan ticareti suçuyla mücadele alanında etkin bir uluslararası işbirliğinin geliştirilmesi bir zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır.

Cezai konulara ilişkin olarak adli makamlarımızca yapılmakta olan soruşturma ya da görülmekte olan davalar nedeniyle Mahkeme ve Cumhuriyet Başsavcılıkları tarafından yurt dışında bulunan sanıkların sorgulanması, tanık ve müşteki ifadelerinin alınması, yurt dışından bilgi ve belge istenilmesi, arama ve el koyma işlemlerinin yapılması, yurt dışında bulunan vatandaşların adreslerinin tespiti ve benzeri konuların yerine getirilmesi için hazırlanan adli yardımlaşma taleplerinin -merkezi makam sıfatıyla- mevzuatımız ve taraf olduğumuz sözleşmelere uygunluk yönünden incelenmesi, ilgili yabancı makamlara iletilmesi ve alınan cevapların da talep eden makamlarımıza ulaştırılması işlemleri Bakanlığımız tarafından yerine getirilmektedir.

Yine yabancı adli makamların, kendi ülkelerindeki soruşturma veya devam eden davalara ilişkin aynı yöndeki talepleri, taraf olduğumuz sözleşmelere ve mevzuatımıza uygunluk yönünden Bakanlığımızca incelenerek, gereğinin takdir ve ifası amacıyla yetkili Cumhuriyet Başsavcılıklarına gönderilmekte; talebe ilişkin cevaplar da Bakanlığımız aracılığıyla yabancı makamlara iletilmektedir.

Türk Ceza Kanunu'nun 8. maddesi uyarınca, "Türkiye'de işlenen suçlar hakkında Türk kanunları uygulanır. Fiilin kısmen veya tamamen Türkiye'de işlenmesi veya neticenin Türkiye'de gerçekleşmesi halinde suç, Türkiye'de işlenmiş sayılır." Bu hükme göre, fiilin kısmen dahi Türkiye'de işlenmesi veya neticenin Türkiye'de gerçekleşmesi halinde, suç ülkemizde işlenmiş sayılmakta ve bu doğrultuda soruşturma açılması mecburiyeti hasıl olmaktadır.

Yurtdışında suç işleyen bir Türk vatandaşı ya da yabancı hakkında, duruma göre, Türk Ceza Kanununun 11., 12. veya 13. maddesindeki şartlar dairesinde ülkemizde cezai takibat yapılabilmesi de mümkündür. Örneğin, ülkemizde işlenmeyen/işlenmemiş sayılan insan ticareti ve fuhuş suçlarıyla ilgili olarak, Türk Ceza Kanununun 13. maddesinde sayılmış olmaları nedeniyle, bu suçların adli mercilerimiz tarafından soruşturulabilmesi mümkündür.

Bakanlığımızca, gerek İçişleri ve Dışişleri Bakanlığı kanalıyla ve gerekse diğer kanallardan (örneğin kaynak ülkeden gelen adli yardımlaşma talebi yoluyla) gelen bilgi-belgeler titizlikle incelenmekte; ülkemiz yönünden bir suç şüphesine rastlanması halinde, taleple birlikte suç şüphesiyle ilgili olarak da kanuni gereğinin takdir ve ifası hususu yetkili Cumhuriyet Başsavcılığından istenmektedir.

Uluslararası adli yardımlaşmanın önemli işlevine rağmen, adli mercilerimizin kimi zaman bu yola rağbet etmediği bilinmektedir. Uygulamada, adli makamlarımızca, yalnızca ülkemizde elde edilebilecek delillerin toplanması yoluna gidildiği, örneğin adli yardımlaşma yoluyla mağdurun bulunduğu ülkeden delil temini mümkün iken bu yola başvurulmadığı, çoğu kere soruşturma evrakının muktezaya bağlandığı ve delil yetersizliğinden kovuşturmayaya yer olmadığına karar verildiği görülebilmektedir.

İnsan ticareti suçuyla mücadele edilebilmesinde, kaynak ülkedeki mağdurların istinabe yoluyla dinlenmesinin yanı sıra, mağdurların ayrıca talepte bulunan mahkeme önünde de dinlenmeleri büyük önem taşımaktadır. Zira, mağdurun soruşturma makamı tarafından dinlenmesi, yasa uygulayıcının suçun dinamiklerini algılaması açısından hayati önem taşımaktadır.

Türkiye için insan ticareti suçu bağlamında ana kaynak ülke konumundaki ülkelerin (Moldova, Belarus, Ukrayna, Gürcistan, vs.) içinde buldukları istikrarsız sosyo-ekonomik yapı, suça ilişkin karşılıklı yasal yardım sürecinin işleminde de engel teşkil etmektedir. Çoğu kere kaynak ülkelerden yanıt alınması konusunda zorluklar yaşanmakta; bazen hiç yanıt alınamamakta bazen de çok uzun süre sonra yanıt alınabilmektedir. Henüz kurumsallaşma aşamasında olan ülkeler ile olan işbirliği süreçlerinde de benzer sıkıntılar yaşanmaktadır.

Uluslararası adli yardımlaşma işlemlerinde karşılaşılan diğer genel nitelikteki sorunlar şunlardır:

a) Eski Doğu Bloku ülkelerinden gelen talepler, Ceza işlerinde Karşılıklı Adli Yardım Sözleşmesine uygun düzenlenmeden gönderilebilmektedir.

b) Tercüme konusunda sıkıntılar yaşanmaktadır. Yabancı makamlarca adli yardımlaşma evrakı, tercümesiz olarak iletilebilmektedir. Kimi tercümeleme ise yetersiz olabilmektedir.

c) Herhangi bir gerekçe gösterilmeden taleplerimiz işlemsiz iade edilebilmektedir.

d) Kırmızı bülten veya difüzyon mesajıyla uluslararası aramalarda, suçun ayrıntılı bir şekilde anlatımı yapılmamakta ve gerekli evrak zamanında iletilmemektedir.

e) Ülkemiz adli makamları, eksiklik nedeniyle Bakanlığımızca iade edilen adli yardım taleplerini ikmal ederek göndermek yerine, suç vasfını değiştirerek daha az cezalar öngören suçlardan yargılama yapabilmektedir.

f) Bu konudaki uluslararası ve ikili sözleşme hükümleri konusunda yeterli bilgi sahibi olunmadığından, usule uygun hareket edilmemektedir.

g) Ülkemiz bağlantılı suçlarla ilgili soruşturma veya dava evrakının iletilmesi ya da devrinde sorunlar yaşanmaktadır.

h) Göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti suçları birbiriyle karıştırılmaktadır. İçişleri Bakanlığından gelen evrakta, insan ticareti suçunun insan veya göçmen kaçakçılığı suçu olarak vasıflandırıldığı sıkça görülmektedir.

i) Eski Doğu Bloku ülkelerinde bulunan mağdur ve sanıkların pasaport örnekleri istinabe evrakına eklenmediğinden, kimlik bilgilerinin veya adreslerinin tespitinde sorunlar yaşanabilmektedir.

İstinabe işlemlerinde ülke bazında karşılaşılan sorunlara gelince;

a) Moldova: Bu ülkede sağlıklı bir adres ve nüfus kaydı sisteminin henüz yerleşmemesi nedeniyle, özellikle insan ticareti mağdurlarının tespitine ve ifadelerinin alınmasına dair taleplerimiz sonuçsuz kalabilmektedir.

Moldova'nın kontrolü dışındaki Trans-Dinyester bölgesi bir başka sorunu teşkil etmektedir. Zira, insan tacirleri hukuki durumu ihtilafli bu bölgeyi faaliyetleri için yoğun şekilde kullanmaktadırlar.

b) Rusya: Rusya, sanık/şüpheli ifadesinin alınmasına dair taleplerimizi, bu hususun CİKAYAS'ta düzenlenmediği gerekçesiyle işlemsiz olarak iade etmektedir. Uygulamada, insan tacirleri içerisinde Rusya vatandaşlarının da olduğu bilinmektedir.

c) Gürcistan: 2008 Ağustos ayındaki savaş sonrasında işgale uğrayan bölgelere ilişkin talepler yerine getirilememektedir.

d) Ukrayna: Ukrayna'dan gelen taleplerin bazılarında, talebin ülkemizle irtibatı konusunda ayrıntılı bilgi-belgenin bulunmadığı görülebilmektedir. Bu bağlamdaki ilave bilgi taleplerimiz ise tatminkar şekilde yanıtlanmamaktadır.

e) Azerbaycan: Oldukça iyi bir anlayışla taleplerimiz karşılanmaktadır.

f) Türkmenistan: 2009 yılı istatistiklerine göre, ülkemizde tespit edilen insan ticareti mağdurlarının önemli bir kısmı Türkmenistan uyrukludur. Ancak,

Türkmenistan, mütekabiliyet prensibi çerçevesinde ilettiğimiz (insan ticareti mağdurlarının dinlenilmesine ilişkin olanlar da dahil) bütün adli yardımlaşma taleplerimizi, ülkelerimiz arasında bu konuda bir anlaşma bulunmadığı gerekçesiyle işlemsiz reddetmektedir.

E K L E R

EK : 1

YABANCI UYRUKLU KİŞİLERİN NÜFUS-SABİKA KAYITLARININ TEMİNİNE VE ADRESLERİNİN TESPİTİNE İLİŞKİN OLARAK BAZI DEVLETLERLE İLGİLİ UYGULAMALAR

Almanya, Bulgaristan, Hollanda, Rusya ve Yunanistan'a yönelik bu tür taleplerin anılan devlet adli makamlarına hitaben düzenlenecek istinabe evrakı ile,

İTERPOL'e üye olmayan devletler ile Filistin, Somali, Pakistan, Bangladeş, Irak, Hindistan, Nijerya, Afganistan ve Güney Afrika'ya yönelik taleplerin ise diplomatik kanaldan temin edilmek üzere,

Bakanlığımıza iletilmesi gerekmektedir.

- **Irak** uyruklular için talebe konu kişilerin kimlik fotokopisinin, nüfusa kayıtlı olduğu yer adının ve sayfa ve sicil no'larının, parmak izleri ve kendi el yazıları ile ülkelerindeki adreslerinin, akrabalarının adres ve telefon numaraları bilgilerinin,

- **Afganistan** uyruklular için tam doğum tarihi (gün/ay/yıl olarak), pasaport numaraları, pasaportun verildiği yer, nüfusa kayıtlı olduğu il, ilçe, köy ve büyükbaba (baba tarafından) isimlerinin,

- **Filistin** uyruklular için kimlik numaralarının, kendi el yazıları ile tam nüfus bilgilerinin, ülkelerindeki adreslerinin ve varsa yakınlarının telefon numaraları bilgilerinin ayrıca Erkekler ve Bekar Bayanlar İçin: a) Ön ad, b) Baba adı, c) Büyükbaba adı (baba tarafından), d) Soyadı Evli Bayanlar İçin: a) Ön ad, b) Eşin adı, c) Soyadı bilgilerinin,

- **Pakistan ve Bangladeş** uyruklular için tam nüfus bilgilerinin, pasaport numarası, pasaportun verildiği yer, nüfusa kayıtlı oldukları il, ilçe, köy ve kendi el yazıları ile ülkelerindeki adreslerinin ve varsa yakınlarının telefon numaraları bilgilerinin,

- **Nepal** uyruklular için kendi el yazıları ile ülkelerindeki adreslerinin ve varsa yakınlarının telefon numaraları bilgilerinin,

- **Lübnan** uyruklular için talebe konu kişilerin nüfusa kayıtlı oldukları yer ile nüfus kütük numaralarının,

Belirtilmesi gerekmektedir.

Somali’ye yönelik taleplerin düzenlenmesinden önce Bakanlığımızdan bilgi alınması uygun olacaktır.

KKTC, İnterpol’e üye olmadığından bu devlete yönelik talepler istinabe yoluyla istenilmelidir.

EK : 2

**ULUSLARARASI ADLİ İŞBİRLİĞİNE İLİŞKİN TARAF OLDUĞUMUZ
AVRUPA KONSEYİ SÖZLEŞMELERİ**

		AVRUPA KONSEYİ CEZA SÖZLEŞMELERİNE TARAF DEVLETLER									
		(Alfabetik Sıra)									
AVRUPA KONSEYİ	SUÇLULARIN İADESİNE DAİR AVRUPA SÖZLEŞMESİ (SİDAS)	CEZA İŞLERİNDE KARŞILIKLI ADLİ YARDIMLAŞMA AVRUPA SÖZLEŞMESİ (ÇİKAYAS)	CEZA YARGILARININ ULUSLARARASI DEĞERİ KONUSUNDA AVRUPA SÖZLEŞMESİ	CEZA KOVUŞTURMALARININ AKTARILMASI AVRUPA SÖZLEŞMESİ	TEDHİŞÇİLİĞİN ÖNLENMESİNE DAİR AVRUPA SÖZLEŞMESİ	SUÇLULARIN İADESİNE DAİR AVRUPA SÖZLEŞMESİNE EK İKİNCİ PROTOKOL	CEZA İŞLERİNDE KARŞILIKLI ADLİ YARDIMLAŞMA AVRUPA SÖZLEŞMESİNE EK PROTOKOL	HÜKÜMLÜLERİN NAKLINE DAİR SÖZLEŞME	SUÇTAN ELDE EDİLEN GELİRLERİN AKLANMASI, ARAŞTIRILMASI, ELKONULMASI VE MÜSADERESİ SÖZLEŞMESİ	YOLSUZLUĞA KARŞI CEZA HUKUKU SÖZLEŞMESİ	
SÖZLEŞME NO	24	30	70	73	90	98	99	112	141	173	
Almanya	X	X			X	X	X	X	X		
Amerika Birleşik Devletleri								X			
Andora	X	X						X	X		
Arnavutluk	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
Avustralya								X	X		

Trinidad ve Tobago								X		
Türkiye	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Ukrayna	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Venezuela										
Yunanistan	X	X			X		X	X	X	

EK : 3

ULUSLARARASI ADLİ İŞBİRLİĞİNE İLİŞKİN TARAF OLDUĞUMUZ BİRLEŞMİŞ MİLLETLER SÖZLEŞMELERİ

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER	1972 TARİHLİ PROTOKOLLE DEĞİŞİKLİĞE UĞRAYAN 1961 TARİHLİ BİRLEŞMİŞ MİLLETLER UYUŞTURUCU MADDELER TEK SÖZLEŞMESİ.	1971 TARİHLİ BİRLEŞMİŞ MİLLETLER PSİKOTROP MADDELER SÖZLEŞMESİ.	1988 TARİHLİ UYUŞTURUCU VE PSİKOTROP MADDELERİN KAÇAKÇILIĞINA KARŞI BİRLEŞMİŞ MİLLETLER SÖZLEŞMESİ.	BİRLEŞMİŞ MİLLETLER SINIR AŞAN ÖRGÜTLÜ SUÇLARLA MÜCADELE SÖZLEŞMESİ	BİRLEŞMİŞ MİLLETLER "TERÖRİZM FINANSMANININ ÖNLENMESİNE DAİR ULUSLARARASI SÖZLEŞME"	BİRLEŞMİŞ MİLLETLER "TERÖRİST BOMBALAMALARIN ÖNLENMESİNE İLİŞKİN ULUSLARARASI SÖZLEŞME"	BİRLEŞMİŞ MİLLETLER YOLSUZLUKLA MÜCADELE SÖZLEŞMESİ
Afganistan		X	X	X	X	X	
Almanya	X	X	X	X	X	X	
Amerika Birleşik Devletleri	X	X	X	X	X	X	X
Andora		X	X			X	
Angola	X	X	X				X
Antigua ve Barbuda	X	X	X	X	X	X	X
Arjantin	X	X	X	X		X	X
Arnavutluk	X	X	X	X	X	X	X
Avustralya	X	X	X	X	X	X	X

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER	1972 TARİHLİ PROTOKOLLE DEĞİŞİKLİĞE UĞRAYAN 1961 TARİHLİ BİRLEŞMİŞ MİLLETLER UYUŞTURUCU MADDELER TEK SÖZLEŞMESİ.	1971 TARİHLİ BİRLEŞMİŞ MİLLETLER PSİKOTROP MADDELER SÖZLEŞMESİ.	1988 TARİHLİ UYUŞTURUCU VE PSİKOTROP MADDELERİN KAÇAKÇILIĞINA KARŞI BİRLEŞMİŞ MİLLETLER SÖZLEŞMESİ.	BİRLEŞMİŞ MİLLETLER SINIRAŞAN ÖRGÜTLÜ SUÇLARLA MÜCADELE SÖZLEŞMESİ	BİRLEŞMİŞ MİLLETLER "TERÖRİZM FINANSMANININ ÖNLENMESİNE DAİR ULUSLARARASI SÖZLEŞME"	BİRLEŞMİŞ MİLLETLER "TERÖRİST BOMBALAMALARIN ÖNLENMESİNE İLİŞKİN ULUSLARARASI SÖZLEŞME"	BİRLEŞMİŞ MİLLETLER YOLSUZLUKLA MÜCADELE SÖZLEŞMESİ
Avusturya	X	X	X	X	X	X	X
Azerbaycan	X	X	X	X	X	X	X
Bahama Adaları	X	X	X			X	
Bahreyn	X	X	X	X	X	X	
Bangladeş	X	X	X			X	X
Barbados	X	X	X		X	X	
Belçika	X	X	X	X	X		
Belize	X	X	X	X	X	X	
Benin	X	X	X	X	X	X	X
Beyaz Rusya (Belarus)	X	X	X	X	X	X	X
Bhutan	X	X	X		X		
Birleşik Arap Emirlikleri	X	X	X	X		X	X
Bolivya	X	X	X	X	X	X	X
Bosna Hersek	X	X	X	X	X	X	X
Botswana	X	X	X	X	X	X	
Brezilya	X	X	X	X		X	X
Brunei	X	X	X		X	X	
Burkina Faso	X	X	X	X	X	X	X
Bulgaristan	X	X	X	X	X	X	X
Burundi	X	X	X				X

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER	1972 TARİHLİ PROTOKOLLE DEĞİŞİKLİĞE UĞRAYAN 1961 TARİHLİ BİRLEŞMİŞ MİLLETLER UYUŞTURUCU MADDELER TEK SÖZLEŞMESİ.	1971 TARİHLİ BİRLEŞMİŞ MİLLETLER PSİKOTROP MADDELER SÖZLEŞMESİ.	1988 TARİHLİ UYUŞTURUCU VE PSİKOTROP MADDELERİN KAÇAKÇILIĞINA KARŞI BİRLEŞMİŞ MİLLETLER SÖZLEŞMESİ.	BİRLEŞMİŞ MİLLETLER SINIRAŞAN ÖRGÜTLÜ SUÇLARLA MÜCADELE SÖZLEŞMESİ	BİRLEŞMİŞ MİLLETLER "TERÖRİZM FİNANSMANININ ÖNLENMESİNE DAİR ULUSLARARASI SÖZLEŞME"	BİRLEŞMİŞ MİLLETLER "TERÖRİST BOMBALAMALARIN ÖNLENMESİNE İLİŞKİN ULUSLARARASI SÖZLEŞME"	BİRLEŞMİŞ MİLLETLER YOLSUZLUKLA MÜCADELE SÖZLEŞMESİ
Cape Verde (Yeşil Burun)	X	X	X	X	X	X	
Cezayir	X	X	X	X	X	X	X
Cibuti	X	X	X			X	X
Cook Adaları			X	X	X		
Çad	X	X	X				
Çek Cumhuriyeti	X	X	X			X	
Çin	X	X	X	X		X	X
Danimarka	X	X	X	X	X	X	X
Dominik Cumhuriyeti	X	X	X	X			X
Dominika	X	X	X		X	X	X
Ekvador	X	X	X	X	X		X
Ekvator Ginesi				X	X	X	X
El Salvador	X	X	X	X	X	X	X
Endonezya	X	X	X			X	X
Eritre	X	X	X				
Ermenistan	X	X	X	X	X	X	X
Estonya	X	X	X	X	X	X	
Etiyopya	X	X	X			X	X
Fas	X	X	X	X	X		X
Fiji	X	X	X				

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER	1972 TARİHLİ PROTOKOLLE DEĞİŞİKLİĞE UĞRAYAN 1961 TARİHLİ BİRLEŞMİŞ MİLLETLER UYUŞTURUCU MADDELER TEK SÖZLEŞMESİ.	1971 TARİHLİ BİRLEŞMİŞ MİLLETLER PSİKOTROP MADDELER SÖZLEŞMESİ.	1988 TARİHLİ UYUŞTURUCU VE PSİKOTROP MADDELERİN KAÇAKÇILIĞINA KARŞI BİRLEŞMİŞ MİLLETLER SÖZLEŞMESİ.	BİRLEŞMİŞ MİLLETLER SINIRAŞAN ÖRGÜTLÜ SUÇLARLA MÜCADELE SÖZLEŞMESİ	BİRLEŞMİŞ MİLLETLER "TERÖRİZM FİNANSMANININ ÖNLENMESİNE DAİR ULUSLARARASI SÖZLEŞME"	BİRLEŞMİŞ MİLLETLER "TERÖRİST BOMBALAMALARIN ÖNLENMESİNE İLİŞKİN ULUSLARARASI SÖZLEŞME"	BİRLEŞMİŞ MİLLETLER YOLSUZLUKLA MÜCADELE SÖZLEŞMESİ
Fildişi Sahilleri	X	X	X		X	X	
Filipinler	X	X	X	X	X	X	
Finlandiya	X	X	X	X	X	X	X
Fransa	X	X	X	X	X	X	X
Gabon	X	X	X	X		X	X
Gambiya	X	X	X	X			
Gana	X	X	X		X	X	X
Gine	X	X	X	X	X	X	
Gine-Bissau	X	X	X				X
Grenada	X	X	X	X	X	X	
Guatemala	X	X	X	X	X	X	X
Guyana	X	X	X	X			
Güney Afrika	X	X	X	X	X	X	X
Güney Kıbrıs Rum Yönetimi	Güney Kıbrıs Rum Yönetimi İle Diplomatik İlişkimiz Bulunmamaktadır						
Güney Kore	X	X	X		X	X	
Gürcistan	X	X	X	X	X	X	
Haiti	X		X				
Hırvatistan	X	X	X	X	X		X
Hindistan	X	X	X		X	X	
Hollanda	X	X	X	X	X	X	X
Honduras	X	X	X	X	X	X	X

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER	1972 TARİHLİ PROTOKOLLE DEĞİŞİKLİĞE UĞRAYAN 1961 TARİHLİ BİRLEŞMİŞ MİLLETLER UYUŞTURUCU MADDELER TEK SÖZLEŞMESİ.	1971 TARİHLİ BİRLEŞMİŞ MİLLETLER PSİKOTROP MADDELER SÖZLEŞMESİ.	1988 TARİHLİ UYUŞTURUCU VE PSİKOTROP MADDELERİN KAÇAKÇILIĞINA KARŞI BİRLEŞMİŞ MİLLETLER SÖZLEŞMESİ.	BİRLEŞMİŞ MİLLETLER SINIRAŞAN ÖRGÜTLÜ SUÇLARLA MÜCADELE SÖZLEŞMESİ	BİRLEŞMİŞ MİLLETLER "TERÖRİZM FİNANSMANININ ÖNLENMESİNE DAİR ULUSLARARASI SÖZLEŞME"	BİRLEŞMİŞ MİLLETLER "TERÖRİST BOMBALAMALARIN ÖNLENMESİNE İLİŞKİN ULUSLARARASI SÖZLEŞME"	BİRLEŞMİŞ MİLLETLER YOLSUZLUKLA MÜCADELE SÖZLEŞMESİ
Irak	X	X	X				
İngiltere (Büyük Britanya Birleşik Krallığı)	X	X	X	X	X	X	X
İran	X	X	X				
İrlanda	X	X	X			X	
İspanya	X	X	X	X	X	X	X
İsrail	X	X	X	X	X	X	
İsveç	X	X	X	X	X	X	X
İsviçre	X	X	X	X	X	X	
İtalya	X	X	X	X	X	X	
İzlanda	X	X	X		X	X	
Jamaika	X	X	X	X			
Japonya	X	X	X		X	X	
Kamboçya	X	X	X	X		X	X
Kamerun	X	X	X	X		X	X
Kanada	X	X	X	X	X	X	X
Karadağ	X	X	X	X	X	X	X
Katar	X	X	X				
Kazakistan	X	X	X		X	X	
Kenya	X	X	X	X	X	X	X
Kırgızistan	X	X	X	X	X	X	X

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER	1972 TARİHLİ PROTOKOLLE DEĞİŞİKLİĞE UĞRAYAN 1961 TARİHLİ BİRLEŞMİŞ MİLLETLER UYUŞTURUCU MADDELER TEK SÖZLEŞMESİ.	1971 TARİHLİ BİRLEŞMİŞ MİLLETLER PSİKOTROP MADDELER SÖZLEŞMESİ.	1988 TARİHLİ UYUŞTURUCU VE PSİKOTROP MADDELERİN KAÇAKÇILIĞINA KARŞI BİRLEŞMİŞ MİLLETLER SÖZLEŞMESİ.	BİRLEŞMİŞ MİLLETLER SINIRAŞAN ÖRGÜTLÜ SUÇLARLA MÜCADELE SÖZLEŞMESİ	BİRLEŞMİŞ MİLLETLER "TERÖRİZM FİNANSMANININ ÖNLENMESİNE DAİR ULUSLARARASI SÖZLEŞME"	BİRLEŞMİŞ MİLLETLER "TERÖRİST BOMBALAMALARIN ÖNLENMESİNE İLİŞKİN ULUSLARARASI SÖZLEŞME"	BİRLEŞMİŞ MİLLETLER YOLSUZLUKLA MÜCADELE SÖZLEŞMESİ
Kolombiya	X	X	X	X	X	X	X
Komoros	X	X	X	X	X	X	
Kongo	X	X	X			X	X
Kongo Demokratik Cum.	X	X	X				
Kosta Rika	X	X	X	X	X	X	X
Kuveyt	X	X	X	X		X	X
Küba	X	X	X	X	X	X	X
Laos	X	X	X	X		X	
Lesotho	X	X	X	X	X	X	X
Letonya	X	X	X	X	X	X	X
Liberya	X	X	X	X	X	X	X
Libya	X	X	X	X	X	X	X
Lihtenştayn	X	X	X		X	X	
Litvanya	X	X	X	X	X	X	X
Lübnan	X	X	X	X			
Lüksemburg	X	X	X		X	X	X
Macaristan	X	X	X	X	X	X	X
Madagaskar	X	X	X	X	X	X	X
Makedonya	X	X	X	X	X	X	X
Malavi	X	X	X	X	X	X	
Maldiv Adaları	X	X	X		X	X	X

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER	1972 TARİHLİ PROTOKOLLE DEĞİŞİKLİĞE UĞRAYAN 1961 TARİHLİ BİRLEŞMİŞ MİLLETLER UYUŞTURUCU MADDELER TEK SÖZLEŞMESİ.	1971 TARİHLİ BİRLEŞMİŞ MİLLETLER PSİKOTROP MADDELER SÖZLEŞMESİ.	1988 TARİHLİ UYUŞTURUCU VE PSİKOTROP MADDELERİN KAÇAKÇILIĞINA KARŞI BİRLEŞMİŞ MİLLETLER SÖZLEŞMESİ.	BİRLEŞMİŞ MİLLETLER SINIRAŞAN ÖRGÜTLÜ SUÇLARLA MÜCADELE SÖZLEŞMESİ	BİRLEŞMİŞ MİLLETLER "TERÖRİZM FİNANSMANININ ÖNLENMESİNE DAİR ULUSLARARASI SÖZLEŞME"	BİRLEŞMİŞ MİLLETLER "TERÖRİST BOMBALAMALARIN ÖNLENMESİNE İLİŞKİN ULUSLARARASI SÖZLEŞME"	BİRLEŞMİŞ MİLLETLER YOLSUZLUKLA MÜCADELE SÖZLEŞMESİ
Malezya	X	X	X	X		X	
Mali	X	X	X	X	X	X	
Malta	X	X	X	X	X	X	
Marşal Adaları	X	X			X	X	
Mauritius	X	X	X	X	X	X	X
Meksika	X	X	X	X	X	X	X
Mısır	X	X	X	X	X	X	X
Mikronezya	X	X	X	X	X	X	
Moğolistan	X	X	X		X	X	X
Moldova	X	X	X	X	X	X	X
Monako	X	X	X	X	X	X	
Moritanya	X	X	X		X	X	X
Myanmar	X	X	X	X		X	
Mozambik	X	X	X	X	X	X	
Namibya	X	X		X			X
Nepal	X	X	X				
Nijer	X	X	X	X	X	X	
Nijerya	X	X	X	X	X		X
Nikaragua	X	X	X	X	X	X	X
Norveç	X	X	X	X	X	X	X
Orta Afrika Cumhuriyeti	X	X	X	X			X

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER	1972 TARİHLİ PROTOKOLLE DEĞİŞİKLİĞE UĞRAYAN 1961 TARİHLİ BİRLEŞMİŞ MİLLETLER UYUŞTURUCU MADDELER TEK SÖZLEŞMESİ.	1971 TARİHLİ BİRLEŞMİŞ MİLLETLER PSİKOTROP MADDELER SÖZLEŞMESİ.	1988 TARİHLİ UYUŞTURUCU VE PSİKOTROP MADDELERİN KAÇAKÇILIĞINA KARŞI BİRLEŞMİŞ MİLLETLER SÖZLEŞMESİ.	BİRLEŞMİŞ MİLLETLER SINIRAŞAN ÖRGÜTLÜ SUÇLARLA MÜCADELE SÖZLEŞMESİ	BİRLEŞMİŞ MİLLETLER "TERÖRİZM FİNANSMANININ ÖNLENMESİNE DAİR ULUSLARARASI SÖZLEŞME"	BİRLEŞMİŞ MİLLETLER "TERÖRİST BOMBALAMALARIN ÖNLENMESİNE İLİŞKİN ULUSLARARASI SÖZLEŞME"	BİRLEŞMİŞ MİLLETLER YOLSUZLUKLA MÜCADELE SÖZLEŞMESİ
Özbekistan	X	X	X	X	X	X	
Pakistan	X	X	X			X	X
Palau Adaları	X	X			X	X	
Panama	X	X	X	X	X	X	X
Papua Yeni Gine	X	X			X	X	X
Paraguay	X	X	X	X	X	X	X
Peru	X	X	X	X	X	X	X
Polonya	X	X	X	X	X	X	X
Portekiz	X	X	X	X	X	X	X
Romanya	X	X	X	X	X	X	X
Raunda	X	X	X	X	X	X	X
Rusya Federasyonu	X	X	X	X	X	X	X
San Marino	X	X	X		X	X	
Santa Kitts ve Nevis	X	X	X	X	X	X	
Santa Lucia	X	X	X				
Saint Vincent ve Grenadinler	X	X	X		X		
Samoa			X		X		
Sao Tome ve Principe	X	X	X	X		X	X
Senegal	X	X	X	X	X	X	X

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER	1972 TARİHLİ PROTOKOLLE DEĞİŞİKLİĞE UĞRAYAN 1961 TARİHLİ BİRLEŞMİŞ MİLLETLER UYUŞTURUCU MADDELER TEK SÖZLEŞMESİ.	1971 TARİHLİ BİRLEŞMİŞ MİLLETLER PSİKOTROP MADDELER SÖZLEŞMESİ.	1988 TARİHLİ UYUŞTURUCU VE PSİKOTROP MADDELERİN KAÇAKÇILIĞINA KARŞI BİRLEŞMİŞ MİLLETLER SÖZLEŞMESİ.	BİRLEŞMİŞ MİLLETLER SINIRAŞAN ÖRGÜTLÜ SUÇLARLA MÜCADELE SÖZLEŞMESİ	BİRLEŞMİŞ MİLLETLER "TERÖRİZM FİNANSMANININ ÖNLENMESİNE DAİR ULUSLARARASI SÖZLEŞME"	BİRLEŞMİŞ MİLLETLER "TERÖRİST BOMBALAMALARIN ÖNLENMESİNE İLİŞKİN ULUSLARARASI SÖZLEŞME"	BİRLEŞMİŞ MİLLETLER YOLSUZLUKLA MÜCADELE SÖZLEŞMESİ
Şeyssel Adaları	X	X	X	X	X	X	X
Sierra Leone	X	X	X		X	X	X
Singapur	X	X	X	X	X		
Slovakya	X	X	X	X	X	X	X
Slovenya	X	X	X	X	X	X	
Solomon Adaları	X						
Somali	X	X					
Sırbistan	X	X	X	X	X	X	X
Sri Lanka	X	X	X	X	X	X	X
Sudan	X	X	X	X	X	X	
Surinam	X	X	X	X			
Suriye	X	X	X			X	
Suudi Arabistan	X	X	X	X			
Svaziland	X	X	X		X	X	
Şili	X	X	X	X	X	X	X
Tacikistan	X	X	X	X	X	X	X
Tanzanya	X	X	X		X	X	X
Tayland	X	X	X		X		
Togo	X	X	X	X	X	X	X
Tonga	X	X	X		X	X	
Trinidad ve	X	X	X	X		X	X

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER	1972 TARİHLİ PROTOKOLLE DEĞİŞİKLİĞE UĞRAYAN 1961 TARİHLİ BİRLEŞMİŞ MİLLETLER UYUŞTURUCU MADDELER TEK SÖZLEŞMESİ.	1971 TARİHLİ BİRLEŞMİŞ MİLLETLER PSİKOTROP MADDELER SÖZLEŞMESİ.	1988 TARİHLİ UYUŞTURUCU VE PSİKOTROP MADDELERİN KAÇAKÇILIĞINA KARŞI BİRLEŞMİŞ MİLLETLER SÖZLEŞMESİ.	BİRLEŞMİŞ MİLLETLER SINIRAŞAN ÖRGÜTLÜ SUÇLARLA MÜCADELE SÖZLEŞMESİ	BİRLEŞMİŞ MİLLETLER "TERÖRİZM FİNANSMANININ ÖNLENMESİNE DAİR ULUSLARARASI SÖZLEŞME"	BİRLEŞMİŞ MİLLETLER "TERÖRİST BOMBALAMALARIN ÖNLENMESİNE İLİŞKİN ULUSLARARASI SÖZLEŞME"	BİRLEŞMİŞ MİLLETLER YOLSUZLUKLA MÜCADELE SÖZLEŞMESİ
Tobago							
Tunus	X	X	X	X	X		
Türkiye	X	X	X	X	X	X	X
Türkmenistan	X	X	X	X	X	X	X
Uganda	X	X	X	X	X	X	X
Ukrayna	X	X	X	X	X	X	
Umman	X	X	X	X			
Uruguay	X	X	X	X	X	X	X
Ürdün	X	X	X		X		X
Vanuatu			X	X			
Vatikan	X	X					
Venezuela	X	X	X	X	X	X	
Vietnam	X	X	X		X		
Yemen	X	X	X			X	X
Yeni Zelanda	X	X	X	X	X	X	
Yunanistan	X	X	X		X	X	
Zambiya	X	X	X	X			
Zimbabve	X	X	X				X

EK : 4

ADLİ YARDIMLAŞMA ALANINDA TARAF OLDUĞUMUZ İKİLİ ANLAŞMALAR

a) Amerika Birleşik Devletleri: “Türkiye Cumhuriyeti ile Amerika Birleşik Devletleri Arasında Suçluların Geri Verilmesi ve Ceza İşlerinde Karşılıklı Adli Yardımlaşma Antlaşması”. 08/10/1980 tarih ve 2312 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunan Anlaşmanın metni 20/11/1980 tarih ve 17166 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

b) Çin: “Türkiye Cumhuriyeti ile Çin Halk Cumhuriyeti Arasında Hukuki, Ticari ve Cezai Konularda Adli Yardımlaşma Anlaşması”. 27/09/1994 tarih ve 4034 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunan Anlaşmanın metni 12/11/1994 tarih ve 22109 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

c) Fas: “Türkiye Cumhuriyeti ile Fas Krallığı Arasında Cezai Konularda Adli Yardımlaşma ve Suçluların Geri Verilmesi Sözleşmesi”. 19/04/1990 tarih ve 3639 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunan Sözleşme metni 07/10/1990 tarih ve 20658 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

d) Hindistan: “Türkiye Cumhuriyeti ile Hindistan Cumhuriyeti Arasında Cezai Konularda Karşılıklı Adli Yardımlaşma Anlaşması”. 19/04/1990 tarih ve 3635 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunan Anlaşmanın metni 07/10/1990 tarih ve 20658 (mükerrer) sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

e) Irak: “Türkiye Cumhuriyeti ile Irak Cumhuriyeti Arasında Hukuki ve Adli İşbirliği Sözleşmesi”. 19/04/1990 tarih ve 3638 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunan Sözleşmenin metni 02/08/1992 tarih ve 21303 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

f) İran: “Türkiye Cumhuriyeti ile İran Devleti (Şeyhinşahisi) Arasında İadei Mücrimin ve Cezai Mevadda Adli Müzaheret Muahedenamesi”. 07/06/1937 tarih ve 3212 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunan Sözleşmenin 21/06/1937 tarih ve 3636 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

g) Kazakistan: “Türkiye Cumhuriyeti ile Kazakistan Cumhuriyeti Arasında Cezai Konularda Adli Yardımlaşma ve Suçluların İadesi Anlaşması”. 04/04/1997 tarih ve 4243 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunan Anlaşma metni 10/04/1997 tarih ve 22960 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

h) Kuveyt: “Türkiye Cumhuriyeti ile Kuveyt Devleti Arasında Hususi Hukuk, Ticaret ve Ceza Hukuku Konularında Hukuki ve Adli İşbirliği

Anlaşması”. Sözleşmenin metni 30/05/2000 tarih ve 24064 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

ı) K.K.T.C.: “Türkiye Cumhuriyeti ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Arasında Hukuki, Ticari ve Cezai Konularda Adli Yardımlaşma, Tanıma ve Tenfiz, Suçluların Geri Verilmesi ve Hükümlülerin Nakli Sözleşmesi”. 27/10/1988 tarih ve 3490 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunan Sözleşmenin metni 13/02/1989 tarih ve 20079 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

ı) Lübnan: Lübnan ile ülkemiz arasında suçluların geri verilmesi alanında ayrı bir sözleşme bulunmamasıyla beraber, “Türkiye Cumhuriyeti ile Suriye Arap Cumhuriyeti Arasında Suçluların Geri Verilmesi ve Ceza İşlerinde Karşılıklı Adli Yardımlaşma Anlaşması” Lübnan için de geçerlidir.

j) Mısır: “Türkiye Cumhuriyeti ile Mısır Arap Cumhuriyeti Arasında Cezai Konularda Adli Yardımlaşma ve Suçluların İadesi Sözleşmesi”. 19/04/1990 tarih ve 3634 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunan Sözleşmenin metni 07/10/1990 tarih ve 20658 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

k) Moğolistan: “Türkiye Cumhuriyeti ile Moğolistan Arasında Hukuki, Ticari ve Cezai Konularda Adli Yardımlaşma Anlaşması”. 10/02/2004 tarih ve 5088 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunan Sözleşmenin metni 04/05/2004 tarih ve 25452 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

l) Özbekistan: Türkiye Cumhuriyeti ile Özbekistan Cumhuriyeti Arasında Hukuki, Ticari ve Cezai Konularda Adli Yardımlaşma Sözleşmesi. 17/07/1997 tarih ve 4286 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunan Sözleşmenin metni 07/11/1997 tarih ve 23163 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

m) Pakistan: “Türkiye Cumhuriyeti ile Pakistan İslam Cumhuriyeti Arasında Ceza İşlerinde Karşılıklı Yardımlaşma Sözleşmesi”. 02/04/1982 tarih ve 2663 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunan Sözleşmenin metni 16/03/1983 tarih ve 17989 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

n) Suriye: “Türkiye Cumhuriyeti ile Suriye Arap Cumhuriyeti Arasında Suçluların Geri Verilmesi ve Ceza İşlerinde Karşılıklı Adli Yardımlaşma Anlaşması”. 19/11/1982 tarih ve 2710 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunan Anlaşmanın metni 18/03/1983 tarih ve 17991 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmış, Türkçe metnindeki bazı maddi hatalar 15/09/1983 tarih ve 18166 sayılı Resmi Gazete’de düzeltilmiştir.

o) Tacikistan: “Türkiye Cumhuriyeti ile Tacikistan Cumhuriyeti Arasında Hukuki, Ticari ve Cezai Konularda Adli Yardımlaşma Sözleşmesi”. Sözleşmenin metni 30/05/2000 tarih ve 24064 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

ö) Tunus: “Türkiye Cumhuriyeti ile Tunus Cumhuriyeti Arasında Cezai Konularda Adli Yardımlaşma ve Suçluların Geri Verilmesi Sözleşmesi”. 24/09/1982 tarih ve 2706 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunan Sözleşmenin metni 20/02/1983 tarih ve 17965 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

p) Ürdün: “Türkiye Cumhuriyeti ile Haşimi Ürdün Krallığı Arasında Suçluların Geri Verilmesi ve Ceza İşlerinde Karşılıklı Adli Yardımlaşma Sözleşmesi”. 17/04/1975 tarih ve 1879 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunan Sözleşmenin metni 11/08/1975 tarih ve 15323 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

İSTİNABE TALEP ÖRNEĞİ

T.C.

.....Cumhuriyet Başsavcılığı
(veya).....Mahkemesi

(ülke ismi) Yetkili Adlî Makamına

(Şüpheli/Şüphelilerin veya sanık/sanıkların kimliği) hakkında .....tarihinde (olay yeri)'de insan ticareti suçunu işlediği/işledikleri (suça ilişkin açıklayıcı bilgi verilecek) şüphesiyle Cumhuriyet Başsavcılığımız tarafından soruşturma yapılmaktadır (veya iddiasıyla.....Cumhuriyet Başsavcılığının.....tarih ve .....sayılı iddianamesiyle Mahkememize kamu davası açılmıştır).

Şüpheli/Şüphelilerin veya sanığın/sanıkların eylemine (yalnızca kanun numarası belirtilmeden Kanunun tam ve açık ismi yazılarak)'ın .....maddesinin/maddelerinin uygulanması söz konusu bulunmaktadır.

Ülkemizin ve ülkenizin birlikte taraf olduğu Sınırışan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi ve Bu Sözleşmeye ek İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Palermo Protokolü ve Ceza İşlerinde Karşılıklı Adli Yardım Avrupa Sözleşmesi çerçevesinde;

Soruşturmanın (ya da kovuşturmanın) sonuçlandırılabilmesi için, (isteme dayanak teşkil eden sözleşme adı) hükümlerine göre aşağıda açık kimliği ve adresi yazılı;

(Şüpheli veya sanığın ifadesinin alınması veya sorgusunun yapılması isteniyorsa)

Şüpheli veya sanık (isim soyadı)'ın davet olunarak, gelmemesi halinde zorla getirtilerek, kimliğinin tespit edilip, isnat olunan suç kendisine anlatılıp, hiçbir şey söylememe (susma), isnattan kurtulması için delil ileri sürme ve bunların toplanmasını isteme, müdafii tayin isteme hakları olduğu hatırlatılarak, ifadesinin alınmasını (veya sorgusunun yapılmasını, gerekiyorsa, olayın aydınlatılması için somut sualler sırayla yazılıp, bunların cevaplarının alınması açıkça belirtilecek).

(Tanık ifadesi alınmak isteniyorsa)

Tanık (isim soyadı)'ın davet olunarak, gelmemesi halinde zorla getirtilerek, kimliği ve ikameti tespit edilip tanıklıktan çekinme ve yeminsiz dinlenme halleri

mevcut ise, bu durum açıklanacak, böyle bir durum olmadığı takdirde de) kendisine yemin verilmek suretiyle olay hakkındaki bilgi ve görgüsünün, sanık ve mağdur ile münasebetinin tanık sıfatıyla sorulmasını (gerekliyse olayın aydınlatılması için somut sualler sırayla yazılıp, bunların cevaplarının alınması açıkça belirtilecek).

(Şikayetçi ifadesi alınmak isteniyorsa)

Şikayetçi (isim soyadı)'ın davet edilerek, gelmemesi halinde celp edilerek, olay hakkındaki delillerinin ve şikâyetinin kendisinden sorulmasını,

(Bunların dışında bilgi ve belge isteniyorsa, istenen belgenin türü, tarihi, sayısı, hangi makam tarafından düzenlendiği, söz konusu belgenin istenış amacı, örneğin: sanık aleyhinde delil olarak kullanılacaktır, vs. açıkça belirtilecektir).

(Doktor raporu, bilirkişi inceleme tutanağı gibi uzmanlık gerektiren bir yardım isteminde bulunuluyorsa, istemin dayanağını teşkil eden sözleşmenin bu husustaki maddesine atıf yapılarak, bilirkişi ücretinin işlemin tamamlanıp, yapılan masrafın bildirilmesinden sonra gönderileceğı yazılacak)

Rica ve bu vesileyle yardımlarınız için şimdiden teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

(isim, soyadı, sicil no.)

...C. Başsavcısı veya Mahkemesi Hâkimi)

(İmza)

Şüpheli veya sanığın/tanığın/şikayetçi

Açık kimliği ve adresi

(Orijinal yazılış şekliyle)

EK: 1-Şüpheli veya sanık hakkında uygulanması muhtemel ....Kanunu'nun .....madde/leri metin/leri.

2-Eklenmesi gereken diğerk evrak (iddianame, ...ifadesine ilişkin zabıt örnekleri v.s.)

